

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences
Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัย โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม นาฏศิลป์และการแสดง และสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการชุมชน 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 21460 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail: journal.human@dru.ac.th https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer review) จำนวน 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบผู้นิพนธ์ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (double-blind peer review)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2567 ซึ่งได้รวบรวมบทความทางสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย 7 บทความ และบทความวิชาการ 3 บทความ บทความทุกชิ้นงานล้วนน่าสนใจ ทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์ยิ่งต่อวงวิชาการ นำเสนอทฤษฎีและการวิเคราะห์ทางศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ นาฏศิลป์ และเชิงภาษาไว้อย่างน่าสนใจ บทความวิจัย ได้แก่ บทความเรื่อง การวิเคราะห์วัฒนธรรมภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เพื่อพัฒนาสู่ตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ในกรุงเทพฯ สาธารณรัฐประชาชนจีน ของ หลิว ชูหยาง และ ชัยยศ วนิชพัฒนานาวุฒิ บทความเรื่อง การศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำ และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน ในหนังสือสี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ของ หลี่ ซุนลี่ และจตุวิทย์ แก้วสุวรรณ บทความเรื่อง การออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสาน ของ ประทีภ์ คุณทอง บทความเรื่อง การทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Working) ขององค์การภาครัฐไทย: การศึกษาผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความพึงพอใจในงาน ของ พรรณวิศส์ โกศะโยดม, กัญญาภัทร ปานหอมยา กาญจนพูน, และวุทธิเมธว เกื้อกอบ บทความเรื่อง การตั้งชื่อวัดในพระพุทธศาสนากับความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ของ อนุสรรา ศรีวิระ บทความเรื่อง การศึกษาหลักการสร้างสรรค์คำของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ของสุนันทา เกตุเหล็ก บทความเรื่อง สื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์วิถีเปิดชีพันธุ์ปากน้ำ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ ของ ณัฐกาญญา ธีรบรรกุล บทความวิชาการ ได้แก่ บทความเรื่อง การขยายตัวของรายได้และการเข้าสู่การบริโภคสินค้าในยุคมดกเบี้ยงสูงของข้าราชการครูก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ของ วิชรพล ยงวนิชย์ บทความเรื่อง การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: แนวทางและความท้าทาย ของ มาโนชญ์ บุญมานิตย์, พระครูธรรมธรไพบุลย์ พิศาลวชิโรภาส และพระครูสมุทรวิชานันูวัตร ถิ่นกำเหนิด บทความเรื่อง นางขมู: วรรณกรรมประชานิยมสู่การดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ ของ สุรียา อินทจันทร์

กองบรรณาธิการฯ ขอขอบคุณทุกท่าน ทั้งคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยที่สร้างสรรค์ผลงานอันมีคุณค่างิ่งต่อวงวิชาการ ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่าน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยินดีรับบทความวิจัยและบทความวิชาการของทุกท่านเข้าสู่กระบวนการพิจารณานำลงตีพิมพ์ในวารสารฯ และหากท่านมีข้อเสนอแนะใดอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบรรณาธิการฯ ขอน้อมรับด้วยความยินดีและขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน ดิษฐบรรจง

บรรณาธิการบริหาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษาภาคตีพิมพ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรรณ

เวชวิทยาลัง

ยิ้มสกุล

กำคำ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภา

อาจารย์กฤติญา

อาจารย์ศรัณย์

เพ็ญนาเรนทร์

ภักสิริจินดา

สรพรศิริ

คณะดำเนินงาน

อาจารย์จิรดา

อาจารย์ชมพูท

อาจารย์กมลชนก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธ์

อาจารย์วิลดา

อาจารย์กัลยรัตน์

เอื้อศิริวัฒนาชัย

ถาวรวงศ์

ธรรมมิกะ

พรหมฉลวย

ศรีทองกุล

กลิ่นสุวรรณ

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน

ดิษฐบรรจง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชยา

ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ

ดร.พฤษภา

รองศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศกร

ดร.พิมพ์วิภา

เฉลยทรัพย์

รักธรรม

ชนิษฐนันท์

รอตจันทร์

วศินานนท์

พงศ์พัฒนไยอิน

พรมมูล

เรืองรอง

เวชกามา

ดอกกุหลาบ

เขียดทอง

เพิ่มผล

บูรวิวัฒน์

สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

(เกษียณอายุ)

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

(เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์พงศ์พินิจ

ฝ่ายเผยแพร่ทางอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวอลิสสา

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวจิตติมา

พินิจดา

อรุณธนศิริณู

สรวยโชค

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Faculty of Humanities and Social Sciences

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Owner Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
Editorial Office Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Asst.Prof.Dr. Yuwalak Vejwitayaklung
Assoc.Prof.Dr. Panadda Yimsakul
Assoc.Prof.Dr. Tayawan Kakham

Editorial Advisors

Asst.Prof.Dr. Pimpanga Phangnaren
Miss Krittya Paksirijinda
Mr. Sarun Sanpasiri

Editorial Editor

Asst.Prof.Dr. Rodsarin Dittabanjong

Editorial Board

Prof.Dr. Natchaya Chalaysap	National Institute of Development Administration
Prof.Dr. Arun Raktham	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr. Wilaiwan Khanittanan	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr. Jirasak Rodchan	Dhurakij Pundit University (Retried)
Asst.Prof.Dr. Naris Wasinanon	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc.Prof.Dr. Chollada Pongpattanayothin	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst.Prof.Dr. Phadung Prommoon	SuanDusit University
Asst.Prof.Dr. Akhawit Ruengrong	Bansomdejchaopraya
Asst.Prof.Dr. Sombat Watchkama	Uttaradit Rajabhat University
Dr.Prueksa Dokkularb	Phetchaburi Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr. Thongchue Khiatthong	DhonburiRajabhat University (Retried)
Asst.Prof.Dr. Wongsakorn Poempol	DhonburiRajabhat University
Dr. Phimwipa Berawat	Dhonburi Rajabhat University

Managing Committee

Miss Jirada	Ueasiriwatthanachai
Miss Chompoonut	Thawornwong
Miss Kamonchanok	Thammika
Asst.Prof.Dr. Jakkapan	Promchaluy
Mrs. Wilada	Srithongkul
Miss Kanyarat	Klinsuwan

Designer

Mr. Pongpinij Pinijdam

Electronic Distribution

Miss Alisa Aloontanahirun

Coordinator

Miss Jittima Sruayphok

สารบัญ

บทความวิจัย

**การวิเคราะห์วัฒนธรรมภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เพื่อพัฒนาสู่ตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ใน
กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน**

Analysis of Chinese Woodblock Print Culture to Develop into the Woodblock Art
Market in Beijing, People's Republic of China

หลิว ชูหยาง และชัยยศ วนิชวัฒนาวุฒิ

(Liu Shuyang and Chaiyot Vanitwatthanuwat) A1

**การศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำ
และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน ในหนังสือสี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1**

A Study of the Characteristics of Additional translation Strategies and Non-
Translation or Omission in the Translation of Chinese Culture-Loaded Words and
Phrases into Thai: in a Case Study of Xi Jinping: The Governance of China
(Volume 1)

หลี่ ชุนลี่ และจตุวิทย์ แก้วสุวรรณ

(Chunli Li and Chatuwit Keawsuwan) A14

**การออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมจักสาน
พื้นบ้านอีสาน**

Design Furniture from Plastic Strips by Applying Isan Handicraft Patterns

ประทักษ์ คุณทอง

(Pratak Koonthong) A29

**การทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Working) ขององค์การภาครัฐไทย: การศึกษา
ผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความพึงพอใจในงาน**

Hybrid Working in Thai Public Organizations: Impact Study on Efficiency and Job
Satisfaction

พรรณวดี สส โกศะโยดม, กัญญาภัทร ปานหอมยา กาญจนพบุ, และวุทธิเมธวี เกื้อกอบ

(Pannawat Kosayodom, Kanyaphatr Panhomya Kanjanapabu, and

Vhuttimethv Kuakob) A43

บทความวิจัย (ต่อ)

การตั้งชื่อวัดในพระพุทธศาสนากับความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

The Criteria of Naming Buddhist Temples in Phra Pradaeng District Samut Prakan Province by Considering Their Thoughts, Beliefs and Values

อนุสรรา ศรีวีระ

(Anoodsara Sreewira) A57

การศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

The Study of the Principle of Duo Dance's Choreography Invented by Associate Professor Phusadee Limschoon

สุนันทา เกตุเหล็ก

(Sunantha Ketlek) A72

สื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์วิถีเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ

Development of Pubic Relation Infographic for Pak Nam Egg Duck to Promote Agri-Tourism, Samut Prakan Province

ณัฐกาญจน์ ธีรบรรณกุล

(Nattakarn Teerabavornrakul) A86

บทความวิชาการ

การขยายตัวของรายได้และการเข้าสู่การบริโภคสินเชื่อ ในยุคดอกเบี้ยสูงของข้าราชการครู ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง

The Expansion of Income and Entry into Credit Consumption in the Era of High Interest Rates of Civil Servant Teachers Before the Asian Financial Crisis

วัชรพล ยงวนิชย์

(Vacharapon Yongvanichaya) B1

การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: แนวทางและความท้าทาย
Strategic Management in the Dissemination of Buddhism in the Digital Era:
Approaches and Challenges

มานิชญ์ บุญมานิตย์, พระครูธรรมธร ไพบุลย์ พิศาลวิโรภาส และพระครูสมุทรวชิรานุวัตร
ถิ่นกำเนิด

(Manoch Boonmanict, Phrakruthammathon Phaiboon Phisanwachiropas, and
Phrakhru Samutwachiranuwat Thinkumnerd) B16

นางชฎา: วรรณกรรมประชานิยมสู่การดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์

Miss Chada: Popular Literature and Its Adaptation into Television Drama

สุริยา อินทจันท

(Suriya Intajanta) B28

การวิเคราะห์วัฒนธรรมภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เพื่อพัฒนาสู่ ตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ในกรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

Analysis of Chinese Woodblock Print Culture to Develop into the Woodblock Art Market in Beijing, People's Republic of China

วันที่รับบทความ: 21 มิถุนายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 24 สิงหาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 29 สิงหาคม 2567

หลิว ชูหยาง¹

ชัยศ วนิชวัฒนาวุฒิ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มของตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะภาพพิมพ์ไม้ของจีน เทคนิคดั้งเดิม คุณค่า และแนวโน้มของตลาดศิลปะ และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน ได้แก่ ศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้ จำนวน 1 คน ช่างฝีมือแบบดั้งเดิม จำนวน 1 คน นักสะสมภาพพิมพ์แกะไม้ จำนวน 2 คน และผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มทางการตลาดของศิลปะภาพพิมพ์ไม้แบบดั้งเดิมของจีน โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาการสัมภาษณ์ ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ภาพพิมพ์แกะไม้ของจีนได้รวบรวมลักษณะรูปแบบทางศิลปะที่แตกต่างกัน ในช่วงเวลาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นคุณลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติ มีแนวโน้มทางการตลาดได้รับความนิยมสูงในปัจจุบัน ศิลปินจึงต้องผสมผสานความต้องการของการตลาดเข้ากับการสร้างสรรค์ของตนเองทั้งเนื้อหาและรูปแบบ และ 2) การผสมผสานระหว่างประเพณี และนวัตกรรม ในขณะที่ยังคงรักษาเทคนิคการพิมพ์ดั้งเดิมไว้ ศิลปินสามารถผสมผสานองค์ประกอบดั้งเดิมเข้ากับแนวคิดสุนทรียภาพสมัยใหม่ เพื่อการบูรณาการระหว่างประเพณีและความทันสมัย เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มตลาดศิลปะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ขณะที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้

คำสำคัญ: สุนทรียภาพสมัยใหม่ ภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน การพิมพ์ไม้แบบดั้งเดิม การตลาดศิลปะ

¹ ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

e-mail: chaiyot.bkkthon@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

e-mail: chaiyot.bkkthon@gmail.com

Analysis of Chinese Woodblock Print Culture to Develop into the Woodblock Art Market in Beijing, People's Republic of China

Received: June 21, 2024

Revised: August 24, 2024

Accepted: August 29, 2024

Liu Shuyang ¹

Chaiyot Vanitwatthananuwat ²

Abstract

The objectives of this research were to 1) Study Chinese woodblock prints and traditional printing techniques and 2) Analyze the relationship between Chinese woodblock prints, traditional printing techniques, and art market trends. This research is qualitative research, using the literature review method related to Chinese woodblock prints, traditional techniques, values, and art market trends and in-depth interviews with seven samples, they are 1 woodblock print artist, 1 traditional craftsman, 2 woodblock print collector, and 3 entrepreneurs to analyze the market trends. The analysis of the interview contents revealed that 1) Chinese woodblock prints have combined different artistic styles in different historical periods. It shows the cultural characteristics of the nation. They have been highly popular in the market trend. Therefore, artists must combine the market's needs with their own creations in terms of content and form; and 2) By combining tradition and innovation while maintaining traditional printing techniques, artists can combine traditional elements with modern aesthetic concepts to achieve the integration of tradition and modernity. Traditional printing techniques and art market trends are closely related and have a mutual influence while preserving traditional culture

Keywords: Modern aesthetics concepts, Chinese woodblock prints, Traditional woodblock prints, Art marketing

---

¹ Doctoral Student, Fine and Applied Arts Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Bangkokthonburi University
e-mail: chaiyot.bkkthon@gmail.com

² Asst Prof.Dr., Faculty of Fine and Applied Arts, Bangkokthonburi University
e-mail: chaiyot.bkkthon@gmail.com

บทนำ

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ของจีน หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการทำภาพพิมพ์ซ้ำ ไปจนถึงการทำภาพพิมพ์ด้วยเทคนิคใหม่ ๆ ศิลปะโบราณนี้ได้เติบโตขึ้นเป็นศิลปะและวัฒนธรรมของจีน เกิดการก่อตัวของการพิมพ์ด้วยเทคนิคการพิมพ์สมัยใหม่ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างไรก็ตาม หลังจากยุครุ่งเรืองของการพิมพ์สมัยใหม่ การสร้างและการพัฒนาการพิมพ์ร่วมสมัยของจีนก็ตกต่ำลง แม้ว่างานภาพพิมพ์ร่วมสมัยจะพยายามผสมผสานศิลปะสมัยใหม่เข้ากับการปฏิบัติแบบดั้งเดิม และแสวงหาความเป็นเลิศทั้งในด้านเทคนิค และวิธีการในการพิมพ์ภาพพิมพ์แกะไม้ แต่ตลาดภาพพิมพ์ ในปัจจุบันของจีนยังคงอยู่ในภาวะคงที่ การรวบรวมปัญหาที่แท้จริงที่มีอยู่ในกระบวนการพัฒนาของภาพพิมพ์ร่วมสมัย และเสนอมาตรการรับมือและข้อเสนอแนะบางประการ เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและการพัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์ร่วมสมัย เพื่อที่จะทำลายปัญหาที่ต้องเผชิญในการพัฒนาศิลปะภาพพิมพ์ร่วมสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ และชี้แนะการพัฒนาภาพพิมพ์ไม้ของจีนให้มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของความเจริญรุ่งเรือง และเสถียรภาพของจีน (Liu Lejun, 2015, p. 33)

ภาพที่ 1 ภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน: ภาพวาดปีใหม่ลายน้ำแสดงถึงความเป็นมงคล มั่งคั่ง อายุยืน

เทคนิคการพิมพ์บนกระดาษขนาด 100 cm x 200 cm, ค.ศ. 1910

ที่มา: <https://bkimg.cdn.bcebos.com/pic/9c16fdfaaf51f3dec6c59c539beef01f3a297995> (2024)

ด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจจีน การพิมพ์ได้แสดงให้เห็นถึงความมีชีวิตชีวาในรูปแบบศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และงานศิลปะจำนวนมากได้เข้าสู่ตลาดจีนในรูปแบบของสินค้าโภคภัณฑ์

ตัวเลือก และความชอบของผู้คนเป็นตัวกำหนดความนิยมของงานศิลปะเป็นส่วนใหญ่ ในตลาดศิลปะในปัจจุบัน ภาพวาดสีน้ำมัน และภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังที่เกือบครึ่งหนึ่งของตลาดศิลปะ ในขณะที่งานภาพพิมพ์ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นในตลาดศิลปะ (Li Qiao, 2021, p. 41) อย่างไรก็ตาม ในบริบทสมัยใหม่ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ตลาดที่หดตัว ความยากลำบากในการสืบทอดทักษะ ความท้าทายในด้านการขายผลงาน และการเปลี่ยนแปลงความต้องการของตลาด ล้วนเป็นตัวทดสอบความอยู่รอด และการพัฒนาของรูปแบบศิลปะแบบดั้งเดิมที่มีอยู่

ประการแรก ด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่าย วิธีการผลิต การจัดแสดง และการจำหน่ายงานศิลปะอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน แม้ว่าเทคโนโลยีเหล่านี้จะให้แพลตฟอร์ม และวิธีการใหม่ในการส่งเสริมงานศิลปะก็ตามยังคงมีผลกระทบต่อวิธีการผลิต และช่องทางการขายแบบดั้งเดิมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิม ซึ่งต้องใช้ทักษะและใช้เวลาในการลงทุนอย่างมาก วิธีการรักษาคุณค่า และความน่าดึงดูดใจในเอกลักษณ์จึงเป็นประเด็นสำคัญทางการตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน

ประการที่สอง ตลาดศิลปะกำลังขยายตัวไปสู่ความเป็นสากล และมีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยความต้องการของผู้บริโภคในงานศิลปะมีความแตกต่างกันมากขึ้น รวมทั้งความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรม และศิลปะก็มากขึ้นตามไปด้วย ด้วยแรงผลักดันจากกระแสศิลปะร่วมสมัย แนวคิดของภาพพิมพ์แบบดั้งเดิมได้รับอิทธิพลจากสื่อ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ส่งผลให้เกิดลักษณะการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ตั้งแต่วิธีการสร้างสรรค์ จนถึงเสรีภาพในการแสดงออก ในขณะที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานคลาสสิกของแต่ละบุคคล ทำให้ภาพพิมพ์เข้ามาสู่วิถีประจำวันของคนร่วมสมัย และความสัมพันธ์กับสาธารณชนก็เข้มข้นยิ่งขึ้น (Zhou Yanhan, 2023, p. 79) สิ่งนี้ไม่เพียงแต่ให้โอกาสใหม่กับการส่งเสริมภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิม แต่ยังนำเสนอข้อกำหนดใหม่ให้อีกด้วย การทำความเข้าใจและเข้าใจจิตวิทยา และพฤติกรรมของผู้บริโภคสมัยใหม่ และการบูรณาการศิลปะแบบดั้งเดิมเข้ากับชีวิตสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ กลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับศิลปิน และผู้ปฏิบัติงานภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิม

จากประเด็นปัญหาทางการตลาดศิลปะและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มของตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้จึงมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษา และวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงพลวัตของตลาดศิลปะ และพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดศิลปะ ผลักดันส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมศิลปะภาพพิมพ์ไม้แบบดั้งเดิมของจีนให้ได้รับการเผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มของตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

1. ศิลปิน และช่างฝีมือภาพพิมพ์แกะไม้
2. ผู้ประกอบการในตลาดศิลปะ และสถาบันวัฒนธรรม
3. นักสะสมภาพพิมพ์แกะไม้

กลุ่มตัวอย่าง

1. ศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้ Tian Yongqing, Beijing Rongbaozhi Wooden Edition Water Making Studio
2. ช่างฝีมือแบบดั้งเดิม Professor Zhen Zhi, Central Academy of Fine Arts
3. ผู้จัดการฝ่ายศิลปะ Yu Yang, Beijing Rongbaozhai Museum
4. ผู้ประกอบการ Gao Songyue, Beijing Manzhai Gallery Co., Ltd.
5. ศูนย์วัฒนธรรม Sun Hongxia, Beijing Rongbaozhai
6. นักสะสมภาพพิมพ์แกะไม้ Ding Yuan, Beijing Hetang Museum
7. นักสะสมภาพพิมพ์แกะไม้ Zhen Chen, Beijing Yangsan Museum

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสำรวจภาคสนาม และการรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสำรวจภาคสนาม และรวบรวมข้อมูลจากสถานที่ผลิตภาพพิมพ์แกะไม้ สตูดิโอของศิลปิน ร้านขายของในตลาดศิลปะในกรุงปักกิ่ง เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการผลิตภาพพิมพ์แกะไม้ ผลงานของศิลปิน และการขายในตลาดศิลปะ การทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้ ช่างฝีมือแบบดั้งเดิม นักสะสมผลงานศิลปะ และผู้ประกอบการในตลาดศิลปะในกรุงปักกิ่ง จำนวน 7 คน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มของตลาดศิลปะไม้ มรดกวัฒนธรรม ผวนวกับมุมมองในการพัฒนาตลาดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์จากเนื้อหาการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มการพัฒนาของอุตสาหกรรมภาพพิมพ์กรุงปักกิ่ง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุป

จากการศึกษาศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของเทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิมพบว่า ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมของจีนเป็นรูปแบบศิลปะแบบดั้งเดิมที่ใช้วิธี

แกะสลักไม้ในการผลิตภาพพิมพ์ ศิลปินออกแบบลวดลายตามความคิดที่สร้างสรรค์ ทั้งลวดลายมงคลดั้งเดิม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และนิทานพื้นบ้าน รูปแบบเหล่านี้สะท้อนถึงองค์ประกอบอันมั่งคั่งของวัฒนธรรมจีน ลวดลายที่ออกแบบไว้จะถูกถ่ายโอนไปยังบล็อกไม้ จากนั้นใช้เครื่องมือแกะสลักพิเศษเพื่อแกะสลักเค้าโครงแบบเว้าและนูนตามลวดลาย หมึกถูกนำไปใช้กับบล็อกไม้ที่แกะสลัก จากนั้นกระดาษจะถูกวางราบบนบล็อกไม้ และแกะสลักด้วยมือ หรือด้วยเครื่องมือในการพิมพ์ เพื่อให้สีหมึกถูกถ่ายโอนไปยังกระดาษเพื่อสร้างลวดลาย ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมของจีนไม่เพียงแต่เป็นทัศนศิลป์เท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าความสำคัญทางวัฒนธรรมและการศึกษา และเป็นส่วนสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เทคนิคนี้ต้องใช้ทักษะการใช้มือ และการฝึกฝนทางศิลปะในระดับสูง และเป็นการตกผลึกของภูมิปัญญาจีนโบราณ และความรู้สึก่อนไหวด้านสุนทรียศาสตร์ ศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีนมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีการได้รวบรวมลักษณะรูปแบบทางศิลปะที่แตกต่างกันในช่วงเวลาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน เชื้อชาติที่แตกต่างกัน ภาพพิมพ์แกะไม้ร่วมสมัยในสาธารณรัฐประชาชนจีนยังแสดงลักษณะเฉพาะหลายประการในแง่ของเนื้อหา ภาษา ศิลปะ แนวคิดที่สร้างสรรค์และสุนทรียภาพ ไม่เพียงแตกต่างจากภาพพิมพ์แบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังแตกต่างจากภาพพิมพ์ของตะวันตกอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะที่แข็งแกร่งของกาลเวลาและคุณลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติ เทคนิคดั้งเดิมของภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมของจีนมีเสน่ห์เฉพาะตัวเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ของศิลปินก็ยังคงทำให้ภาพพิมพ์แกะไม้ยังคงรักษาความหลากหลายที่เป็นศิลปะ และวัฒนธรรม และควมมีชีวิตชีวาในรูปแบบของการสร้างสรรค์และการแสดงออกทางศิลปะในยุคปัจจุบัน ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมไม่เพียงแต่รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้เท่านั้น แต่ยังสามารถสำรวจเส้นทางการพัฒนาการพิมพ์ใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมถึงการตลาดอีกด้วย ด้วยการผสมผสานแนวคิดการออกแบบที่ทันสมัย และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมได้ตอบสนองความต้องการด้านสุนทรีย และสภาวะตลาดของสังคมยุคใหม่ ในขณะเดียวกันก็รักษาเสน่ห์อันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้

จีนเป็นประเทศแรกในโลกที่ใช้เม็ดสีสูตรน้ำสำหรับการพิมพ์ภาพพิมพ์แกะไม้ และภาพพิมพ์แกะไม้ลายน้ำถือเป็นภาพพิมพ์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน สะท้อนถึงจิตวิญญาณแห่งสุนทรียะของภาพวาดจีนได้ดีที่สุด หลังจากการก่อตั้ง New China งานพิมพ์แบบจีนโบราณได้รับการยกย่องอย่างสูง และรัฐบาลได้เปลี่ยนโรงพิมพ์แบบดั้งเดิมหลายแห่งให้กลายเป็นศูนย์กลางของงานพิมพ์ลายน้ำแบบดั้งเดิมเพื่อส่งต่อแก่นแท้ของงานพิมพ์แบบจีนโบราณ เช่น Rong baozhai ในปักกิ่ง, DuoYunXuan ในเซี่ยงไฮ้, Zi Zhuzhai ในเจ้อเจียง และ Shizhuzhai ในหนานจิง (Yang Pengcheng, 2020, p. 117)

เทคนิคดั้งเดิมของภาพพิมพ์แกะไม้ของจีนได้รับการศึกษาในเชิงลึก การใส่ลายน้ำ และการใช้เม็ดสี ตลอดจนจนเทคนิคพื้นฐาน และกระบวนการในการทำภาพพิมพ์แกะไม้ การสำรวจการประยุกต์ใช้และพัฒนาเทคนิคดั้งเดิมในการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่ ภาพพิมพ์เป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาการพิมพ์ได้เพิ่มขอบเขตการพิมพ์แบบดั้งเดิม การนำเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ และการเพิ่มจำนวนสารเคมีที่หลากหลายได้เพิ่มความสัมพันธ์ของการพิมพ์ระหว่างน้ำกับน้ำมัน กรด และกระดาษ ในเวลาเดียวกัน

ความเข้าใจในความเรียบ ความเว้า ความนูน และการรื้อซึ่มของงานพิมพ์ก็ช่วยเพิ่มช่องทางในการขยายออกไปด้วย เอฟเฟกต์การพิมพ์ ที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยขยายฟังก์ชันการพิมพ์หิน และการพิมพ์สกรีนในระดับที่ดี และเอฟเฟกต์พิเศษของน้ำ และน้ำมัน หลังจากการเติมสารเคมีที่เหมาะสม ทำให้ศิลปะของภาพพิมพ์มีอิสระมากขึ้น และยืดหยุ่นกว่าที่เคย เปลี่ยนความน่าเบื่อของภาพพิมพ์และเพิ่มอัตราความเร็ว และกระบวนการผลิตอย่างมาก (Jiang Wenqi, 2008, p. 37)

ภาพที่ 2 ภาพพิมพ์ลายน้ำแบบดั้งเดิม: วัชร ธาราปารมิตาสูตฺร ภาพพระพุทธเจ้าแสดงเทศนาแก่สาวก
เทคนิคภาพพิมพ์บนกระดาษ ขนาด 24.4 cm x 28 cm, ค.ศ. 868
ที่มา: <https://i.cafa.edu.cn/cafaresearch/resc/?s=123665> (2021)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มของตลาดภาพพิมพ์ศิลปะแกะไม้พบว่า การบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรมและนวัตกรรม: การส่งเสริมงานศิลปะภาพพิมพ์แบบดั้งเดิมของจีน จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรม และนวัตกรรม งานศิลปะแบบดั้งเดิมสามารถสร้างขึ้นโดยมีลักษณะร่วมสมัย และดึงดูดตลาดโดยผสมผสานกับองค์ประกอบสมัยใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจและความรักของคนหนุ่มสาวมากขึ้น รวมถึงการวางตำแหน่งทางการตลาด และการสร้างแบรนด์ของภาพพิมพ์แกะไม้: กำหนดตำแหน่งทางการตลาด และกลยุทธ์ของแบรนด์ที่ชัดเจน กำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย สร้างภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของแบรนด์และความหมายแฝงทางวัฒนธรรม เพิ่มการรับรู้ และชื่อเสียงของแบรนด์ มีช่องทางการขายที่หลากหลายสำหรับภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิม: พัฒนาช่องทางการขายที่หลากหลาย อาทิ แกลเลอรี

ออฟไลน์ นิทรรศการศิลปะ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซออนไลน์ ตลาดสดทางวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน

การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และความร่วมมือด้านภาพพิมพ์แกะไม้: เสริมสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนกับสถาบันวัฒนธรรมในประเทศ และต่างประเทศของกลุ่มศิลปะ หอศิลป์ ฯลฯ และดำเนินการจัดนิทรรศการร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนศิลปะ เพื่อเพิ่มอิทธิพลระดับนานาชาติและความสามารถในการแข่งขันของงานศิลปะ

ภาพที่ 3 ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิม: ภาพวาดปีใหม่อวยพรความมั่งคั่ง ความสำเร็จ

เทคนิคการพิมพ์บนกระดาษขนาด 52 cm x 75 cm, ค.ศ. 1616

ที่มา: http://www.360doc.com/content/14/0918/08/5975523_410341142.shtml (2021)

การตลาดศิลปะเป็นกระบวนการส่งเสริมการขายและเผยแพร่ผลงานศิลปะ การบริการศิลปะผ่านช่องทางทางการตลาด โดยครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่การวิจัยตลาด การวางตำแหน่ง และการพัฒนากลยุทธ์ไปจนถึงการส่งเสริมการขาย และการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า เป้าหมายของการตลาดงานศิลปะคือการเพิ่มความนิยม อิทธิพล และการขายงานศิลปะผ่านวิธีการและกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาอุตสาหกรรมศิลปะ ขณะเดียวกันการตลาดด้านศิลปะยังช่วยส่งเสริมการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนงานศิลปะ เมื่อเปรียบเทียบกับการตลาดแบบดั้งเดิม การตลาดทางศิลปะให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ ความหมายแฝงทางวัฒนธรรม และคุณค่าทางอารมณ์ของงานศิลปะมากกว่า ซึ่งมีประเด็นสำคัญบางประการของการตลาดเชิงศิลปะสำหรับภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมของจีน

ได้แก่ การพัฒนาตำแหน่ง และกลยุทธ์ของแบรนด์ภาพพิมพ์แกะไม้: กำหนดตำแหน่ง และกลยุทธ์ การตลาดของแบรนด์งานศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ รวมถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ภาพลักษณ์ของแบรนด์ กลยุทธ์การกำหนดราคา ฯลฯ ในการสร้างการรับรู้แบรนด์ และตำแหน่งทางการตลาดที่ดี

การขายหลายช่องทาง เช่น แกลเลอรี่ออฟไลน์ นิทรรศการศิลปะ ร้านค้าศิลปะ และช่องทางการขายอื่น ๆ พร้อมขยายช่องทางการขายออนไลน์ เช่น แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ และเว็บไซต์ประมูลงานศิลปะ เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกัน ภาพพิมพ์แกะไม้เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แบรนด์: โดยใช้สื่อและช่องทางที่หลากหลาย เช่น โฆษณา โซเชียลมีเดีย กิจกรรมประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แบรนด์และงานศิลปะ เพิ่มการมองเห็นและความน่าดึงดูดของงานศิลปะ

ความร่วมมือ และกิจกรรมร่วมของศิลปินภาพพิมพ์แกะไม้: หอศิลป์ สถาบันวัฒนธรรม ฯลฯ และจัดนิทรรศการร่วมกิจกรรมทางศิลปะเพื่อเพิ่มอิทธิพลของแบรนด์ และความน่าดึงดูดใจของตลาดของงานศิลปะ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การให้บริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจ และความภักดีของลูกค้า การตลาดด้านศิลปะจึงจำเป็นต้องผสมผสานลักษณะเฉพาะของงานศิลปะ และความต้องการของตลาด นำกลยุทธ์และวิธีการที่ยืดหยุ่นและหลากหลายมาใช้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะส่งเสริมการพัฒนาตลาดศิลปะ การตลาดและการพัฒนาที่ยั่งยืนของงานศิลปะ ภาพพิมพ์แบบดั้งเดิมของจีนเป็นหัวข้อสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิธีการปกป้อง และสืบทอดวัฒนธรรม และศิลปะดั้งเดิม ขยายความต้องการของตลาดส่งเสริมการยกระดับอุตสาหกรรม และบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

การปลูกฝังผู้มีความสามารถด้านการพิมพ์แกะไม้ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี: เสริมสร้างการฝึกฝนและการสนับสนุนสำหรับศิลปินภาพพิมพ์แบบดั้งเดิม ส่งเสริมนวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการสร้างสรรค์งานศิลปะ ปรับปรุงคุณภาพและระดับศิลปะของงานภาพพิมพ์ ผ่านการวิจัยศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิม และแนวโน้มตลาดงานศิลปะ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน มีการศึกษาอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และผลงานที่เป็นตัวแทนของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เพื่อทำความเข้าใจลักษณะทางศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์และความหมายแฝงทางวัฒนธรรม มีการวิเคราะห์รูปแบบทางศิลปะ และการแสดงออกของภาพพิมพ์แกะไม้จากภูมิภาค และช่วงเวลาต่าง ๆ รวมถึงสำรวจตำแหน่งและบทบาทในสุนทรียศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียภาพแบบดั้งเดิมของจีน ในการพัฒนาภาพพิมพ์ร่วมสมัยได้สัมผัสกับการทำให้ภาษาง่ายขึ้นและการปรับปรุงเทคโนโลยี และค่อย ๆ พัฒนาไปในทิศทางของความเป็นปกติที่หลากหลาย (Li Yang, 2022, p. 85) ด้วยแนวโน้มของการผสมผสาน และการข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลายในศิลปะร่วมสมัย ขอบเขตงานศิลปะประเภทต่าง ๆ เริ่มไม่ชัดเจนมากขึ้น และการเข้ามาแทรกแซงของเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนวัสดุ และเทคนิคใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ที่หลากหลายได้มอบความเป็นไปได้ที่ไม่จำกัดสำหรับอนาคตของงานศิลปะภาพพิมพ์ (Lv Qing, 2018, p. 47)

จากสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มของตลาดภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน รวมถึงขนาดตลาดกลุ่มผู้บริโภค ช่องทางการขายในบริบทของยุคใหม่ ความหลากหลาย และการแสดงออกของงานภาพพิมพ์

ร่วมสมัยที่กำลังขยายตัวและพัฒนาเช่นกัน จากมุมมองของการประชาสัมพันธ์ งานภาพพิมพ์ไม่ใช่เป็นเพียงผลงานสร้างสรรค์ส่วนตัวของศิลปินเท่านั้น แต่ยังสามารถกลายเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารเชิงโต้ตอบระหว่างศิลปินกับชุมชน เพื่อการสนทนาที่ดีขึ้นกับสาธารณชน และเพื่อผสมผสานเทคนิคการพิมพ์แบบดั้งเดิมเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ และองค์ประกอบทางศิลปะใหม่ ๆ (Zhou Yanhan, 2023, p. 78) ภายใต้ศิลปะร่วมสมัย แนวคิดดั้งเดิมของการพิมพ์ได้รับอิทธิพลจากสื่อใหม่ และเทคโนโลยีใหม่เพื่อสร้างแบบการสร้างสรรคที่หลากหลาย และวิธีการแสดงออกแบบใหม่

แนวโน้มตลาดศิลปะมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน ภาพพิมพ์แกะไม้ของจีนมีตำแหน่ง และศักยภาพที่เป็นเอกลักษณ์ในตลาดศิลปะ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาด้วยความสนใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมและตลาดคอลเลกชันที่เพิ่มขึ้น ภาพพิมพ์แกะไม้จึงได้รับความนิยมอย่างสูงในฐานะหนึ่งในตัวแทนของวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ความต้องการและแนวโน้มของตลาดศิลปะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างสรรค์ การรวบรวม และประสิทธิภาพของตลาดภาพพิมพ์แกะไม้ ในด้านหนึ่งความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นส่งเสริมการพัฒนาและนวัตกรรมของอุตสาหกรรมภาพพิมพ์แกะไม้และภาพวาดจากการสำรวจ และศึกษาภาพพิมพ์แบบดั้งเดิม ทำให้ค้นพบความรู้สึกทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์และคุณค่าของภาพพิมพ์แบบดั้งเดิม และลักษณะการดึงแก่นแท้ทางวัฒนธรรมมาใช้เพื่อเพิ่มความหมายแฝงให้กับผลงานภาพพิมพ์ไม้

ความหมายแฝงของงานสามารถเสริมคุณค่า ในทางปฏิบัติความสนใจของผู้คนในด้านภาพพิมพ์แบบดั้งเดิมนั้นค่อย ๆ มากขึ้น และด้วยการพัฒนาของยุคสมัย ศิลปินภาพพิมพ์แบบดั้งเดิมที่ยอดเยียมก็เริ่มปรากฏตัวให้เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ และผลงานเหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้ภาพพิมพ์แกะไม้เป็นวิธีการหลัก และการสร้างสรรค์ของพวกเขาถูกนำมาใช้มากขึ้น เพื่อแสดงความรู้สึก และความคิดของตน ภาพพิมพ์แกะไม้แบบดั้งเดิมใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก ผลงานสะท้อนถึงประเพณีในช่วงเวลาต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ ผู้สร้างจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตลอดจนความสามารถในการเข้าใจ และสร้างสรรค์งานศิลปะ ในขณะที่สืบทอดประเพณีเหล่านี้ ควรสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ที่มีความแปลกใหม่อย่างจริงจัง แม้ว่าการเรียนรู้ประเพณีจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่การสืบทอดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ก็สำคัญกว่า ในเรื่องนี้ นักวิจัยควรเสริมสร้างการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมและสร้างสรรค์รูปแบบเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานนี้ (Qin Kailin, 2023, p. 69) ในทางกลับกันความไม่แน่นอนและความผันผวนของตลาดศิลปะยังนำมาซึ่งความท้าทายและโอกาสให้กับภาพพิมพ์ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน เทคนิคดั้งเดิม และแนวโน้มของตลาดศิลปะ เทคนิคดั้งเดิมถือเป็นจิตวิญญาณ และแก่นแท้ของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน ซึ่งสะท้อนถึงมรดกและนวัตกรรมของเทคนิคดั้งเดิมโดยศิลปิน ในขณะที่ความต้องการและแนวโน้มของตลาดศิลปะส่งผลโดยตรงต่อทิศทางการสร้างสรรค์ การเลือกแนวเรื่อง และกลยุทธ์การขายภาพพิมพ์แกะไม้

เมื่อเผชิญกับภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกของการสืบทอดและการพัฒนาภาพพิมพ์แกะไม้ร่วมสมัย วิธีที่จะรักษาแก่นแท้ทางศิลปะ และส่งเสริมการพัฒนาภาพพิมพ์แกะไม้ในยุคร่วมสมัยถือเป็นปัญหาทั่วไปที่โลกศิลปะต้องเผชิญ ความหมายแฝงของการพัฒนาภาพพิมพ์แกะไม้สะท้อนให้เห็นในสามด้านหลัก ประการแรก การขุดค้นประเพณีภาพพิมพ์แกะไม้ให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ ผู้สร้างภาพพิมพ์แกะไม้

ร่วมสมัยจำเป็นต้องศึกษาให้ลึกเข้าไปในประเพณีศิลปะการพิมพ์แกะไม้ ส่งเสริมการพัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ไปสู่อาณาจักรใหม่ เพื่อให้ศิลปะกลับคืนสู่ธรรมชาติ และแนวประเพณีดั้งเดิม ประการที่สอง การปรับปรุงภาพพิมพ์แกะไม้ให้ทันสมัย การพัฒนาภาพพิมพ์แกะไม้ร่วมสมัยไม่สามารถแยกออกจากการพัฒนาเชื่อมโยงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ และผู้สร้างภาพพิมพ์แกะไม้ควรผสมผสานเทคโนโลยีและแนวคิดการออกแบบสมัยใหม่บนพื้นฐานของการสืบทอด และสืบสานประเพณี ประการที่สาม การสืบทอดและพัฒนาการของภาพพิมพ์แกะไม้ร่วมสมัยของจีนควรเผยแพร่ไปทั่วโลก ประเพณีและความทันสมัยเป็นสิ่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้สร้างสรรค์ภาพพิมพ์แกะไม้ร่วมสมัยควรผสมผสานประเพณีและความทันสมัยเข้าด้วยกัน และค้นหาความสมดุลระหว่างมรดกและการพัฒนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการพัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้อย่างแท้จริง (Fang Yechen, 2018, p. 24)

ศิลปินและอุตสาหกรรมภาพพิมพ์แกะไม้ต้องปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็รักษาความเคารพและการสืบทอดเทคนิคแบบดั้งเดิม เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของภาพพิมพ์แกะไม้ในตลาดศิลปะร่วมสมัย เข้าใจทิศทางการพัฒนาและโอกาสทางการตลาดของอุตสาหกรรมภาพพิมพ์แกะไม้ ส่งเสริมมรดกและนวัตกรรมของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ และตระหนักถึงคุณค่าและอิทธิพลในตลาดศิลปะร่วมสมัย

อภิปรายผลการวิจัย

ภาพพิมพ์แกะไม้ของจีนมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และมีความหมายแฝงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นหนึ่งในตัวแทนของศิลปะพื้นบ้านของจีนในสังคมร่วมสมัย ด้วยความสนใจต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม และการเสริมสร้างทางวัฒนธรรมภาพพิมพ์แกะไม้ ซึ่งเป็นรูปแบบศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวดึงดูดความสนใจ และความรักของผู้คนกลับคืนมา

เทคนิคดั้งเดิมของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน ถือเป็นจิตวิญญาณ และแก่นแท้ของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน ซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงภูมิปัญญาและทักษะของช่างฝีมือในสมัยโบราณ แต่ยังมี ความหมายแฝงทางวัฒนธรรมอีกด้วย ด้วยการสืบทอดและสานต่อเทคนิคแบบดั้งเดิม ศิลปินจึงสามารถรักษาแบบดั้งเดิม และลักษณะสุนทรีย์ของภาพพิมพ์แกะไม้ ซึ่งทำให้งานศิลปะมีเสน่ห์เฉพาะตัว จากการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันของการพิมพ์แบบประเพณี ค้นหาปัญหาของการพิมพ์แบบประเพณีในจีนและแก้ไขปัญหาย่างตรงเป้าหมาย ค้นคว้าและสำรวจเทคนิคการพิมพ์แนวความคิดใหม่ ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ผสมผสานเทคนิคแบบดั้งเดิม ภาพพิมพ์ด้วยเทคโนโลยีและวัสดุในปัจจุบัน ทำให้ภาพพิมพ์มีพลังใหม่และช่วยให้มีการพัฒนาด้านศิลปะในระยะยาวและมั่นคง ซึ่งเมื่อสร้างนวัตกรรมและการถ่ายทอดภาพพิมพ์แกะไม้จะสามารถสร้างเสน่ห์ทางศิลปะของภาพพิมพ์ให้ปรากฏต่อสายตาชาวโลกอีกครั้ง และแนวโน้มภาพพิมพ์จะกลับมาสดใสอีกครั้ง (He Guofu, 2014, p. 190) การผสมผสานนวัตกรรมของวัฒนธรรมและความทันสมัยบนพื้นฐานของการรักษาเทคนิคดั้งเดิม ศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ของจีนยังต้องผสมผสานกับบริบทของศิลปะสมัยใหม่เพื่อการปฏิบัติที่เป็นนวัตกรรม และสร้างแบรนด์ภาพพิมพ์ระดับชาติ และระดับภูมิภาค ในกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ ลักษณะเฉพาะของภูมิภาค และลักษณะเทศกาลถือเป็นแรงบันดาลใจและยังเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมอีกด้วย ในมุมมองของสถานการณ์การพัฒนาระหว่างประเทศในปัจจุบัน การพิมพ์ของจีน

ควรเจาะลึกถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของตนเอง (Ma Cheng, 2017, p. 64) ศิลปินสามารถทดลองผสมผสานองค์ประกอบดั้งเดิมเข้ากับแนวคิดสุนทรียภาพสมัยใหม่ และสำรวจรูปแบบใหม่ของการแสดงออกทางศิลปะและภาษา เพื่อให้บรรลุความสมดุล และการบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมกับความทันสมัย และเพื่อเติมพลังและแรงผลักดันใหม่ ๆ ให้กับการพัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ อิทธิพลของตลาดศิลปะที่มีต่อภาพพิมพ์แกะไม้ของจีน ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาด้วยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของตลาดศิลปะและคอลเลกชันงานศิลปะที่เพิ่มขึ้น ภาพพิมพ์แกะไม้ในฐานะหนึ่งในตัวแทนสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนจึงได้รับความสนใจอย่างมาก ความต้องการและแนวโน้มของตลาดศิลปะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างสรรค์ผลงาน และการขายภาพพิมพ์แกะไม้ ศิลปินจำเป็นต้องปรับทิศทาง และกลยุทธ์การสร้างสรรค์ผลงานของตนตามความต้องการของตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และความต้องการของผู้ชม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ให้กับผู้สนใจและบุคคลทั่วไป เพื่อเพิ่มความตระหนักรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับภาพพิมพ์แกะไม้ โดยการจัดนิทรรศการ การบรรยาย และกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมภาพพิมพ์แกะไม้
2. ควรเสริมสร้างเนื้อหาทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ศิลปินและช่างฝีมือสืบทอดและส่งต่อแก่นแท้ของเทคนิคดั้งเดิม และศึกษาวิธีการใหม่ ๆ ในการแสดงออกทางศิลปะและเทคนิค

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในด้านกฎระเบียบและการจัดการตลาดศิลปะ และปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของศิลปิน และส่งเสริมการตลาดศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพพิมพ์แกะไม้ และการพัฒนานวัตกรรม โดยการบูรณาการของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม
3. ควรมีการเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือกับสถาบันและองค์กรศิลปะระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มพื้นที่ตลาดของศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ โดยการจัดนิทรรศการศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้ระดับนานาชาติ แลกเปลี่ยนความรู้ด้านเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ระหว่างศิลปินชาวจีนและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- Fang Yechen. (2018). Inheritance and Development of Contemporary Woodblock Printing. **Art Education Research**, 8(14), pp. 4-28.
- He Guofu. (2014). Reflections on the Status Quo of Traditional Printmaking and Research on New Conceptual Printmaking Techniques. **Theatre House**, 23(10), pp. 181-205.
- Jiang Wenqi. (2008). The Expansion and Comprehensive Extension of the New Concept of Printmaking. **Journal of Liupanshui Normal College of Higher Education**, 23(5), pp. 20-48.
- Li Qiao. (2021). Reflections on new changes in printmaking in contemporary context. **Art Education Research**, 11(18), pp. 35-60.
- Li Yang. (2022). **Multiple Transformation of Contemporary Printmaking under the Development of New Media Art**. Unpublished Dissertation, Shenyang University.
- Liu Lejun. (2015). Problems and Countermeasures for the Development of Chinese Contemporary Printmaking Art. **Grand Stage**, 57(6), pp. 21-40.
- Lv Qing. (2018). On the Formal Creation of Digital Printmaking in Contemporary Art. **Education Teaching Forum**, 8(48), pp. 38-64.
- Ma Cheng. (2017). Research on supply and marketing of folk culture printmaking market. **Economic Research Guide**, 2(13), pp. 45-70.
- Qin Kailin. (2023). Integration and innovation exploration between digital printmaking and traditional printmaking. **Footwear Craft and Design**, 3(22), pp. 60-84.
- Yang Pengcheng. (2020). **Research on the Evolution of Watermark Printmaking Technique and Material Properties of Media**. Unpublished Dissertation, Central Academy of Fine Arts.
- Zhou Yanhan. (2023). Public. Study on the Transformation of Contemporary Printmaking in Perspective. **Art Market**, 21(8), pp. 66-88.

การศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำ และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน ในหนังสือสี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1

A Study of the Characteristics of Additional translation Strategies and Non-Translation or Omission in the Translation of Chinese Culture-Loaded Words and Phrases into Thai: in a Case Study of Xi Jinping: The Governance of China (Volume 1)

วันที่รับบทความ: 5 สิงหาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 25 สิงหาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 29 สิงหาคม 2567

หลี่ ชุนลี่¹

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ²

บทคัดย่อ

คำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมถือเป็นหนึ่งในความท้าทายของการแปล บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำ และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมคำ และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนจำนวน 459 คำ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมมี 38 คำ มีลักษณะดังนี้ 1) การเติมข้อมูลที่ถูกละไปของคำย่อในต้นฉบับ 2) การเติมองค์ประกอบตามไวยากรณ์ภาษาไทย และ 3) การเติมคำอธิบายเพิ่ม สำหรับกลวิธีการไม่แปลหรือละคำมี 32 คำ มีลักษณะดังนี้ 1) การตัดคำที่ใช้คู่กัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายกันในภาษาไทย 2) การตัดคำอุปมาอุปไมย หรือคำแสดงอาการ และการกระทำของคำ และกลุ่มคำ 3) การตัดส่วนเสริม หรือคำที่แปลออกมาผิดไวยากรณ์ภาษาไทย และ 4) การตัดคำที่สามารถตีความหมายโดยการอ่านเนื้อความข้างหน้าได้ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ปลายทางของผู้แปลในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า เขาต้องการให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจความหมายอย่างชัดเจน และรัดกุม รวมถึงช่วยให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจภูมิหลังทางวัฒนธรรมจีนที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการสื่อให้ครบถ้วน

คำสำคัญ: คำทางวัฒนธรรมจีน การแปลแบบเพิ่มเติม การไม่แปลหรือละคำ

¹ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

e-mail: chunli.l@ku.th

² รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

e-mail: chatuwit.k@ku.th

A Study of the Characteristics of Additional translation Strategies and Non-Translation or Omission in the Translation of Chinese Culture-Loaded Words and Phrases into Thai: in a Case Study of Xi Jinping: The Governance of China (Volume 1)

Received: August 5, 2024

Revised: August 25, 2024

Accepted: August 29, 2024

Chunli Li ¹

Chatuwit Keawsuwan ²

Abstract

Culture-loaded words and phrases are one of the challenges of translation. This article aims to study the characteristics of additional translation, non-translation, or omission in the translation of Chinese Culture-loaded words and phrases into Thai in a case study of Xi Jinping: The Governance of China (Volume 1). This qualitative study collected 459 Chinese Culture-loaded words and phrases; 38 words were translated by addition, and 32 were translated by omission. Through analysis, it was found that the characteristics of the additional translation strategies were as follows: 1) adding information that was omitted from abbreviations in the original text, 2) adding elements according to Thai grammar, and 3) adding additional explanations. For the strategies of non-translation or omission in the translation, they are as follows: 1) omitting words that are used together but have the same or similar meaning in Thai; 2) omitting metaphors or verbs; 3) omitting additions or words that are translated incorrectly in Thai grammatical structure; 4) omitting words that the preceding text can interpret. In the researcher's view, the translator's ultimate goal is to make Thai readers understand the meaning clearly and concisely, as well as to help Thai readers fully understand the Chinese cultural background that the original author intended to convey.

Keywords: Chinese Culture-loaded words, additional translation, non-translation or omission translation

---

¹ Graduate student, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University
e-mail: chunli.l@ku.th

² Assoc.Prof.Dr., Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University
e-mail: chatuwit.k@ku.th

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพหุภาคีของโลก ประเทศจีนได้ดำเนินนโยบายปฏิรูปเปิดประเทศ 40 กว่าปี จนถึงปัจจุบันกลายเป็นประเทศหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง และเศรษฐกิจของโลก ประชาคมโลกล้วนจับตามองการพัฒนาอย่างรวดเร็วของประเทศจีน แต่เนื่องจากความแตกต่างทางด้านระบบสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งภาษาของแต่ละประเทศ อันเป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน จีนจึงตระหนักว่ามีความจำเป็นต้องหาช่องทางในการนำเสนอแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษานานาชาติโลก ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาคมโลก รวมถึงแนวคิดการดำเนินการนโยบายในด้านต่าง ๆ และสร้างภาพลักษณ์ของประเทศอันตึบนเวทีโลก

หลายปีที่ผ่านมา ประเทศจีนได้ส่งเสริมการสอนภาษาจีนในต่างประเทศ การเผยแพร่หนังสือ ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ของจีนในต่างประเทศ ระหว่างการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา และวัฒนธรรม ภาษาถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม Peter Newmark (1988, p. 94) เห็นว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต และการแสดงออกเฉพาะของชุมชนที่ใช้ภาษาใดภาษาหนึ่ง เป็นสื่อในการสื่อสาร โดย Newmark แบ่งภาษาเป็นสองกลุ่ม คือ ภาษาทั่วไป และภาษาส่วนบุคคล ซึ่งภาษาส่วนบุคคลจะแสดงวัฒนธรรมของกลุ่มชุมชนนั้น เมื่อใช้ภาษาส่วนบุคคลจะเกิดปัญหาในการแปล ดังนั้นการแปลคำแสดงวัฒนธรรมจึงถือเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

หนังสือ สี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ได้รวบรวมวาทะสำคัญของสี่จีนผิง รวมถึงสุนทรพจน์ ปาฐกถาถ้อยแถลง จดหมายอวยพร เป็นต้น โดยวัตถุประสงค์หลักคือต้องการให้สังคมโลกมองเห็นแนวคิดสำคัญของจีนในปัจจุบัน โดยจัดเรียงเนื้อหาในแต่ละหัวข้อตามลำดับเวลา และเพื่อให้ผู้อ่านทั่วโลกสามารถมองเห็น และเข้าใจระบบสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของจีน ซึ่งมีนักวิชาการสำรวจว่าได้มีการดำเนินการแปลเป็น 21 ภาษา และเผยแพร่ไปร้อยละกว่าประเทศ (Tang Chunmei, 2019, p. 232) สำหรับฉบับแปลภาษาไทยได้ตีพิมพ์เข้าสู่ตลาดเมื่อปี พ.ศ. 2559

Pu Biao and Zhu Chaowei (2019, p. 46) กล่าวถึงความสำคัญของการแปลคำทางวัฒนธรรมว่า หนังสือ สี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ได้นำเสนอแนวคิด ทักษะใหม่เกี่ยวกับการบริหารประเทศมากมาย อีกทั้งยังมีคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนยกระดับความยากในการแปล หากมีความผิดพลาดจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ส่วนความเข้าใจผิดอาจมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ประเทศ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้

ชาวต่างชาติรวมถึงคนที่ไม่ได้อยู่ในยุคสมัยเดียวกันอาจจะไม่เข้าใจคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรม โดยคำเหล่านี้ไม่มีอยู่ในวัฒนธรรม หรือชีวิตประจำวันของประเทศนั้น ๆ คำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ตัวอย่างเช่น “一个中心、两个基本点” (หนึ่งศูนย์กลาง สองจุดพื้นฐาน) “物必先腐，而后虫生” (วัตถุต้องเน่าเปื่อยก่อน จึงจะเกิดหนอน) “心心相印” (ประสานใจ) “朝三暮四” (พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปมา) อีกทั้งยังมีคำและกลุ่มคำแสดงวัฒนธรรมจีนอื่น ๆ เช่น “墙头草” (หญ้าบนกำแพง) “红线” (เรื่องข้อบังคับ) ซึ่งคำและกลุ่มคำเหล่านี้มาจากนโยบายการเมือง เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ วรรณกรรมของประเทศจีน หรือมาจากภูมิปัญญาของ

ชาวจีนที่สรุปจากประสบการณ์ของชีวิตประจำวัน ดังนั้น การศึกษากลวิธีการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาวิชาการทางการแปล อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่า การแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ต้องใช้กลวิธีการแปลที่เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดความหมายและวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือเล่มนี้ เพื่อดูลักษณะการใช้คำที่เกิดจากกลวิธีการแปล 2 วิธีนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

คำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 เป็นประชากรของการวิจัยครั้งนี้ โดยมีทั้งต้นฉบับภาษาจีน และฉบับแปลภาษาไทย ดังนี้ 1) ต้นฉบับภาษาจีน 习近平谈治国理政 (第一卷) แต่งโดย 习近平 พิมพ์เมื่อตุลาคม ปี พ.ศ. 2557 สำนักพิมพ์ 外文出版社 และ 2) หนังสือฉบับแปลภาษาไทย สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ พิมพ์ครั้งแรก สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์เมื่อกันยายน ปี พ.ศ. 2559

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ตารางบันทึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ลักษณะการใช้กลวิธีการแปลสองกลวิธีโดย

2.1 เก็บรวบรวมและจัดทำตารางเทียบเคียงคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ทั้งต้นฉบับภาษาจีน และฉบับแปลภาษาไทย

2.2 วิเคราะห์ลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปล หรือละคำโดยจัดทำเป็นตารางแยกประเภทคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนต่าง ๆ เพื่อบันทึกผลการวิเคราะห์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สืบรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำทางวัฒนธรรม เกณฑ์การจำแนกประเภทคำทางวัฒนธรรม ทฤษฎีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีของหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1

3.2 จัดบันทึกคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนจากการอ่านหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ทั้งต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเปรียบเทียบความหมายของคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน ทั้งต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย และวิเคราะห์กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปล หรือละคำที่ใช้ในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนแต่ละประเภทในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1

4.2 บันทึกข้อมูลการวิเคราะห์ลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 พร้อมยกตัวอย่างจากต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาสรุปผลการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

คำทางวัฒนธรรม

Gambier (อ้างถึงใน วราพัชร ชาลีกุล, 2560, หน้า 8) และ Liao Qiyi (2006, p. 232) เห็นพ้องกันว่าคำทางวัฒนธรรมเป็นคำหรือกลุ่มคำที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของผู้คนในแต่ละเชื้อชาติ สืบสมจากการใช้ชีวิตในประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เช่น การศึกษา การเมือง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ระบบกฎหมาย ชื่อสถานที่ การแต่งกาย และอาหาร เป็นต้น ส่วน Fang Mengzhi (2011, p. 297) ให้คำนิยามว่า คำทางวัฒนธรรม หมายถึง คำศัพท์ที่มีวัฒนธรรมแฝงอยู่ รวมถึงสำนวน สุภาษิต คำพังเพย นิทาน และชื่อบุคคลที่ทรงอิทธิพล ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้พอเข้าใจว่าคำทางวัฒนธรรมหมายความว่าคำหรือกลุ่มคำที่แสดงวัฒนธรรมของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง สามารถสะท้อนถึงสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และความเป็นเอกลักษณ์ของมนุษย์ในชนชาตินั้น

แนวคิดการจำแนกคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรม การแบ่งประเภทคำทางวัฒนธรรมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในวงวิชาการ ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างทฤษฎีในตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 การจำแนกคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรม

เกณฑ์	การจำแนกวัฒนธรรม	ระดับความหมายของคำ	ระดับคำศัพท์
การแบ่งประเภทของคำทางวัฒนธรรม	1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับนิเวศ 2) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ 3) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสังคม 4) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา 5) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษา (Eugene Albert Nida, 1993, p. 91)	1) ความหมายเท่าเทียมกัน 2) ความหมายเหมือนกัน แต่การใช้คำต่างกัน 3) การใช้คำเดียวกัน แต่ความหมายต่างกัน 4) คำที่มีช่องว่างทางความหมาย (Zhao Chunfang & Du Mengmeng, 2021, p. 95)	1) ศัพท์สร้างขึ้นใหม่ 2) ศัพท์การเมือง 3) ศัพท์ที่มีสี่พยางค์ 4) ภาษิต 5) ศัพท์อื่น (Yin Pi'an & Liu Mingxin, 2017, p. 79)

เนื่องจากหนังสือ ลีจิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 มีสุนทรพจน์ทางการเมือง แดงการณณ์ ตลอดจนหลักการ และนโยบายการปกครองประเทศโดยผู้นำจำนวนมาก จึงเป็นหนังสือทางการเมือง (Li Yunhan, 2000, p. 366) จากตารางเห็นได้ว่า การแบ่งประเภทคำทางวัฒนธรรมของนักวิชาการทั้ง 3 คน มีเกณฑ์ต่างกัน ผู้ศึกษาจะนำเกณฑ์เหล่านี้มาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของตนเอง เพื่อจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมจีนในงานวิจัยนี้

กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำ

กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมมีคำจำกัดความในหนังสือเรื่องวิธีวิทยาการแปลของ Huang Zhonglian (2009, p. 42) และตำราทฤษฎี และการปฏิบัติการแปลภาษาไทย-จีนของ Liang Yuanling (2008, pp. 108-112) ทั้งสองเล่มระบุว่า เป็นวิธีที่เพิ่มคำที่จำเป็นตามตรรกะ ไวยากรณ์ การใช้โวหาร ภาพพจน์ของภาษาปลายทาง หรือเพิ่มคำที่ไม่ได้ปรากฏ แต่มีความหมายแฝงอยู่ในต้นฉบับ โดยบริบทไม่มีการเปลี่ยนแปลง

สำหรับกลวิธีการไม่แปลหรือละคำ Huang Zhonglian (2009, pp. 50-51) กล่าวว่า ผู้แปลจะตัดหรือข้ามคำที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยไม่ได้ตัดความหมายของคำ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของคำแปลในฉบับแปลภาษาไทย ซึ่งตรงกันกับความคิดเห็นของ Liang Yuanling (2008, pp. 113-114) ที่จะตัดคำที่มีอยู่ในต้นฉบับ แต่ไม่จำเป็นต้องปรากฏในคำแปล และบริบทไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้วย

ดังที่กล่าวมา กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำสรุปได้ว่า จะเพิ่มหรือตัดคำของต้นฉบับเพื่อให้คำแปลแสดงความหมายอย่างครบถ้วนและมีความต่อเนื่องในภาษาปลายทาง ไม่ว่าจะเพิ่มหรือตัดคำ บริบทจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ส่วนที่ถูกเพิ่มเข้ามาหรือตัดออกไปนั้น ในต้นฉบับมีลักษณะอย่างไรบ้างจึงมีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการดังกล่าวข้างต้นมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ เพื่อให้เห็นลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมดียิ่งขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Wu Shuang and He Lingjing (2020, p. 128) ได้ศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจีนเป็นภาษาอังกฤษของหนังสือ ลีจิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 โดยใช้ทฤษฎีการแปลเพื่อการสื่อสารพบว่า กลวิธีการแปลแบบเพิ่มคำศัพท์จะใช้แปลคำย่อ เพื่อเสริมข้อมูลที่ละไปในต้นฉบับ ส่วนการแปลแบบละคำจะใช้ในการแปลสองคำที่ติดกัน แต่มีความหมายเหมือนกันเพื่อเน้นย้ำ Zhu Chaowei (2020, p. 87) ศึกษาการแปลคำที่สรุปจากเรื่องราวประวัติศาสตร์จีนเป็นภาษาอังกฤษในหนังสือ ลีจิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 พบว่า คำที่สรุปจากตำนาน เรื่องราว หรือยกมาจากวรรณกรรมจะใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความหมาย และข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเนื้อหาต้นฉบับ แต่ไม่ได้แสดงไว้อย่างชัดเจน การแปลแบบละคำจะละเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เน้นตรรกะทางภาษา หรือละคำที่เป็นอุปมาในสำนวนแสดงความหมายตรง

สำหรับวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทกับปริญญาเอกที่เกี่ยวกับการศึกษากลวิธีการแปลในหนังสือ ลีจิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ผู้วิจัยได้รวบรวมการศึกษาดังนี้ สำหรับลักษณะการใช้

กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมในผลการศึกษาของ Qi Ji (2015, p. 15) พบว่า ในบางครั้งจำเป็นต้องขยายความของต้นฉบับ และเพิ่มคำศัพท์ที่ไม่ได้อยู่ในข้อความต้นฉบับ วิธีการแปลนี้ใช้สำหรับคำย่อที่มีตัวเลข ผลการศึกษาของ Nie Xin (2019, p. 78) พบว่า การแปลแบบเพิ่มเติมจะใช้ในการเติมคำอธิบายหรือส่วนขยายของคำอุปสรรค ซึ่งคำนี้แปลแบบตรงตัวแล้วความหมายยังไม่ชัดเจน Li Xinxing (2019, pp. 26-27) ได้ศึกษาวิธีการแปลคำศัพท์ที่มีลักษณะเฉพาะของจีนเป็นภาษาฝรั่งเศส พบว่าการแปลแบบเพิ่มเติมจะใช้แปลบทกวีที่มีคำ อุปสรรคและสำนวน โดยจะเติมองค์ประกอบทางไวยากรณ์ที่ขาดหายไป หรือเติมคำอธิบายของคำ อุปสรรคในบทกวี ส่วนสำนวนจะเติมคำที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมคำบุพบทที่ขาดไปในต้นฉบับ

ส่วนลักษณะการใช้กลวิธีการไม่แปลหรือละคำ ผลการศึกษาของ Qi Ji (2015, pp. 15-18) พบว่าการใช้กลวิธีนี้จะตัดคำที่ไม่สอดคล้องกับวิธีการคิด และการใช้ภาษาของภาษาปลายทาง วิธีการแปลนี้จะใช้ในการแปลบทกวีที่ยกมาใช้ในต้นฉบับ ซึ่งเติมคำอธิบายไว้ด้านหลังแล้ว และจะตัดสำนวนที่ใช้คู่กันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน ประเด็นนี้เหมือนกันกับผลการศึกษาของ Li Xinxing (2019, pp. 26-41) และ Pu Xinyue (2023, p. 37) นอกจากนี้แล้ว Li Xinxing ยังพบว่า ต้องตัดคำที่ทำหน้าที่เป็นคำคุณศัพท์ในประโยคต้นฉบับ และ Pu Xinyue จะละคำอุปสรรคที่ขัดขวางความเข้าใจของผู้อ่าน ซึ่งตรงกันกับผลการศึกษาของ Nie Xin (2019, p. 78) โดยจะละคำอุปสรรคตามความต้องการการใช้ภาษาไทย

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยข้างต้นสามารถเห็นได้ว่าลักษณะการใช้กลวิธีการแปลเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ผู้ศึกษาจะนำลักษณะที่รวบรวมมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของตนเอง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย

จากความหมายของคำทางวัฒนธรรม ผู้ศึกษาได้รวบรวมคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ทั้งหมด 459 คำ ซึ่งได้จัดประเภทตามลักษณะการใช้ภาษาในงานด้านการเมืองของ Li Yunhan (2000, pp. 367-370) ที่จะเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำหลายประเภท นอกจากคำศัพท์ด้านการเมือง ยังได้ยกบทกวีมาใช้เมื่อต้องการเน้นบริบทการพูด หรือเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกที่จริงจังและน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังเลือกใช้คำอุปมาหรือสำนวนต่าง ๆ เพื่อให้ภาษาดูมีชีวิตชีวามากขึ้น ผู้ศึกษาจึงจัดประเภทเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) คำศัพท์ที่มีลักษณะทางการเมืองของจีน 2) บทกวี บทกลอนที่ถูกยกมากล่าวถึง 3) สำนวน สุภาษิตและคำพังเพยของจีน และ 4) คำศัพท์อื่นที่มีความหมายทางวัฒนธรรมจีน ผู้วิจัยจัดทำตารางสรุปประเภทคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนและจำนวนตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การแบ่งประเภทของคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน

ประเภทคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1. คำศัพท์ที่มีลักษณะทางการเมืองของจีน	121	26.36
2. บทกวี บทกลอนที่ยกมาใช้ในบทความ	124	27.02
3. สำนวน สุภาษิตและคำพังเพยของจีน	187	40.74
4. คำศัพท์อื่นที่มีความหมายทางวัฒนธรรมจีน	27	5.88
รวม	459	100

จากการเก็บข้อมูลของคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 และแบ่งคำเหล่านี้เป็น 4 ประเภท ผู้วิจัยจะนำคำที่ใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและกลวิธีการไม่แปลหรือละคำของแต่ละประเภทไปศึกษาต่อ พร้อมทั้งยกตัวอย่าง

ตารางที่ 3 จำนวนคำการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำ

ประเภทคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน	การแปลแบบเพิ่มเติม	การไม่แปลหรือละคำ
1. คำศัพท์ที่มีลักษณะทางการเมืองของจีน	26	6
2. บทกวี บทกลอนที่ยกมาใช้ในบทความ	1	0
3. สำนวน สุภาษิตและคำพังเพยของจีน	8	26
4. คำศัพท์อื่นที่มีความหมายทางวัฒนธรรมจีน	3	0
รวม	38	32

จากการวิเคราะห์พบว่าคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนที่ใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม มีทั้งหมด 38 คำ และการไม่แปลหรือละคำมีทั้งหมด 32 คำ ส่วนคำที่เหลือเป็นลักษณะการแปลแบบอื่น ซึ่งไม่อยู่ในขอบเขตงานวิจัยครั้งนี้ จากตารางสามารถเห็นได้ชัดเจนว่า การแปลแบบเพิ่มเติมกับการไม่แปล หรือละคำมีส่วนที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาที่เพิ่ม และละไปในคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนด้วย 2 วิธีนี้ มีลักษณะดังนี้

กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม

1. การใช้ภาษาของหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 มีลักษณะแบบกระชับ ในต้นฉบับภาษาจีนมีคำย่อเป็นจำนวนมาก รวมถึงคำขวัญทางการเมือง หน่วยงานรัฐบาล และชื่อประชุม เมื่อแปลคำเหล่านี้จะแปลเป็นคำเต็มในภาษาไทย คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคำที่เติมเข้ามา เช่น

1) 中央政治局 “กรมการเมืองของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน”

2) 两个一百年 “ครบรอบ 100 ปี สองวาระ”

3) 十一届三中全会 “ประชุมเต็มคณะครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนชุดที่ 11”

4) 十三五 “แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13”

ตัวอย่างที่ยกขึ้นมาเหล่านี้เป็นคำย่อ หรือตัวเลขใช้แทนนโยบายของรัฐบาล และประชุมที่จัดขึ้นเป็นประจำ ซึ่งคำเหล่านี้ไม่มีอยู่ในสังคมไทย จำเป็นต้องเติมข้อมูลให้ครบสมบูรณ์ตามคำเต็ม จึงสามารถเข้าใจความหมายได้

2. สำหรับคำและกลุ่มคำในต้นฉบับที่ไม่ได้ระบุประธาน กรรม หรือส่วนขยายให้ชัดเจน แต่จำเป็นต้องมีในคำแปลตามไวยากรณ์ภาษาไทย ฉบับแปลจะเพิ่มส่วนที่ขาดไปเข้ามา เพื่อถ่ายทอดความหมายให้สมบูรณ์ เช่น

5) 改革开放 “ปฏิรูปเปิดประเทศ” คำนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลจีนที่ถูกใช้มากกว่า 40 ปี คำ “ประเทศ” ที่เติมทำหน้าที่เป็นกรรมในภาษาไทย

6) 五位一体 “การพัฒนาห้าด้านให้เป็นหนึ่ง” คำนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลจีนถูกเสนอขึ้นมาเพื่อพัฒนาประเทศทั้ง 5 ด้าน ส่วนที่เติมเข้ามาทำหน้าที่เป็นประธานในภาษาไทย

7) 先天下之忧而忧, 后天下之乐而乐 “จงเป็นคนแรกที่กังวลเรื่องของชาติและเป็นคนสุดท้ายที่เสพสุข” คำนี้มาจากบทกวี ในต้นฉบับภาษาจีนเป็นประโยคขอร้อง แต่แปลเป็นภาษาไทยแล้วต้องเติมประธานของประโยคด้วย

8) 格格不入 “ขัดต่ออุดมการณ์อันสูงส่งของลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น” คำนี้เป็นสำนวนหมายถึง มีความขัดแย้ง ไม่เข้ากัน ต้องอ่านบทความด้านหน้าจึงจะเข้าใจมีความขัดแย้งกับอะไร ดังนั้นคำแปลเติมกรรมเข้ามาเพื่อชี้แจง และให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ตามไวยากรณ์ไทย

3. สำหรับคำและกลุ่มคำที่แปลตรงตัวแล้วความหมายหรือบริบทยังไม่ชัดเจน คำแปลจะเติมคำอธิบาย เพื่อขยายความของคำในต้นฉบับ เช่น

9) 断章取义 “การดึงความมาเพียงบางประโยคโดยไม่พิจารณาบริบททั้งหมด” คำอธิบายที่เติมเข้ามาไม่ได้เป็นองค์ประกอบที่ขาดไปตามไวยากรณ์ แต่กลับมาเป็นการแสดงความหมายเชิงลบในต้นฉบับ

10) 相辅相成 “เสริมซึ่งกันและกัน จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้” คำนี้เป็นสำนวนซึ่งอ่านจากเนื้อหาด้านหน้ากล่าวถึงระบบและความสามารถในการบริหารประเทศ คำแปลจึงเติมคำอธิบายเข้ามาเพื่อการเน้นย้ำ

11) 自强不息 “การใช้ความพยายามอย่างไม่ลดละ เพื่อพัฒนาตนให้มีคุณธรรม และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่” สำนวนนี้ปรากฏในใจความสำคัญในปาฐกถาของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงพบกับผู้ได้รับรางวัล และได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลตัวอย่างด้านคุณธรรมแห่งชาติสมัยที่ 4 ประโยคที่เติมเข้ามาเสริมจุดประสงค์ของคำเพื่อการสั่งสอน

12) 钉钉子精神 “จิตวิญญาณแบบตอกตะปู (อุปมาว่า กิจการใด ๆ จะเจริญมั่นคงได้ต้องหมั่นปฏิบัติอยู่เสมอ และทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เสมือนตอกตะปูไปที่ละดอก)” คำนี้เป็นคำที่ใช้โวหารภาพพจน์ ซึ่งคำนี้ใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจ และรู้จักกันโดยทั่วไปในสังคมจีน ผู้แปลแปลตรงตัวแล้วได้ความหมายโดยนัยของคำในวงเล็บเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยได้เข้าใจ

นอกจากนี้แล้ว ยังมีคำที่ไม่ได้ยกมากล่าวในบทความ เนื่องจากคำเหล่านี้ล้วนมีลักษณะตามสามประการข้างต้น

กลวิธีการไม่แปลหรือละคำ การใช้กลวิธีนี้มีอยู่ในสองประเภทของคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำและกลุ่มคำที่ปรากฏเป็นคู่ในต้นฉบับภาษาจีน สองคำนี้มีความหมายเดียวกันหรือคล้ายกัน เพื่อไม่เกิดความซ้ำซ้อนและความฟุ่มเฟือย แปลเป็นภาษาไทยจึงแปลแค่ส่วนเดียว ส่วนที่ขีดเส้นใต้เป็นคำที่ไม่ได้แปลหรือละคำ เช่น

13) 承前启后、继往开来 “สืบสานงานของคนรุ่นก่อน แฝว่ทางให้คนรุ่นหลัง” สำนวนสองคำนี้ใช้คู่กันเพื่อการเน้นย้ำ เป็นคำที่มีความหมายคล้ายกัน คำแปลจึงตัดคำด้านหลังออก

14) 坐而论道、禁中清谈 “รู้แค่เพียงผิวเผินไม่สามารถอภิปรายวิเคราะห์ได้” คำที่ไม่ได้แปลออกมาเป็นกริยาและสถานที่ ซึ่งเป็นส่วนขยายที่ละไปแล้วไม่ส่งผลต่อการเข้าใจความหมายของคำ

15) 照猫画虎、生搬硬套 “คอยแต่ลอกเลียนเอาอย่างส่งเดช” สองคำนี้มีความหมายคล้ายกัน แต่คำข้างหน้าใช้โวหารภาพพจน์ เพิ่มระดับความยากในการอ่าน ผู้แปลจึงตัดคำหน้าออก

16) 高朋满座、群英荟萃 “มิตรสหาย และบุคคลสำคัญต่างมาอยู่พร้อมหน้า” สองคำนี้ก็มีความหมายคล้ายกัน แต่มีส่วนที่แสดงความหมายเหมือนกัน คำแปลตัดส่วนที่ซ้ำออก เพื่อไม่เกิดความซ้ำซ้อน

2. ละคำที่เป็นคำอุปมาอุปไมย หรือคำที่แสดงอาการ และการกระทำในคำ และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน จะแปลด้วยใจความของคำนั้น เช่น

17) 朝气蓬勃 “มีพลัง” เนื่องจากอากาศของทั้งสองประเทศแตกต่างกัน บรรยากาศในยามเช้าในภาษาจีนหมายถึงมีชีวิตชีวา คำแปลจึงตัดคำอุปมาออกเพื่อไม่เกิดข้อสงสัย

18) 登高望远 “มองไปให้ไกล” คำแปลละคำกริยาไม่แปล เนื่องจากสำนวนนี้ในต้นฉบับภาษาจีนแสดงความหมายเชิงนามธรรม ไม่ได้หมายถึงต้องขึ้นไปยอดสูงจึงจะได้มองไปไกล

19) 审时度势 “พิจารณา” สำนวนนี้ตัดคำที่เป็นกรรม คือ สถานการณ์ เนื่องจากในต้นฉบับกล่าวถึงสถานการณ์หลายครั้ง ละไปแล้วไม่ส่งผลต่อความเข้าใจของคำ

20) 屡见不鲜 “พบเห็นกันอยู่บ่อย ๆ” สิ่งที่พบบ่อยย่อมจะไม่รู้สึกแปลก คำแปลจึงตัดส่วนขยายออกไป เนื่องจากผลสามารถคาดเดาได้ตามคำที่แปลออกมา

3. สำหรับคำและกลุ่มคำที่เป็นคำขวัญ นโยบาย หรือเหตุการณ์สำคัญของจีน จะละคำที่เป็นส่วนขยายของคำตามไวยากรณ์ภาษาไทย เน้นความหมายของคำนั้น เช่น

21) 两岸一家亲 “สองฟากฝั่งครอบครัวเดียวกัน” เพราะว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน สามารถอนุมานว่าสนิทกันได้ คำแปลจึงตัดคำว่า “亲” (ญาติ, สนิทกัน) ออก

22) 文化大革命 “การปฏิวัติวัฒนธรรม” เนื่องจากคำนี้เป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางในประวัติศาสตร์จีน จึงใช้คำว่า “大” (ใหญ่) ขยายคำนามในต้นฉบับภาษาจีน และมีคำอธิบายข้างหลังบท คำแปลจึงตัดคำขยายออก

23) 三步走 “สามก้าว” คำแปลตัดคำกริยาออกไปเพื่อความถูกต้องตามไวยากรณ์ในการใช้ภาษาไทย

4. จากการสำรวจข้อมูลพบว่า มีสำนวนที่ไม่ได้แปลออกมาเลย การไม่แปลคำในต้นฉบับไม่ได้ทำให้ข้อมูลหรือความหมายหายไปและเปลี่ยนไป เช่น

24) 一以贯之 หมายถึง การกระทำไม่เปลี่ยนแปลง โดยจะตามหลักการ หรือเกณฑ์เดียวกันเสมอ ในต้นฉบับภาษาจีนใช้แสดงความต้องการในการทำตามนโยบายต่าง ๆ ที่กล่าวมา แต่สำนวนนี้ไม่ได้แปลตามคำในต้นฉบับ กลับใช้วิธีการซ้ำในการร้อยเรียงประโยคภาษาไทย เนื่องจากกลุ่มประโยคกล่าวถึงการกระทำอย่างเดียวกัน ใช้คำว่า ทำตาม ซ้ำกันในบทความดังนี้ “การทำตามนโยบาย..... ทำตามทฤษฎี..... ทำตามแนวคิด..... การทำตามแผนยุทธศาสตร์.....” บริบทแสดงให้เห็นถึงความหมายของสำนวนนี้ จึงไม่ได้แปลออกมา

25) 波澜壮阔 หมายถึง ทะเลหรือทะเลสาบที่กว้าง และมีคลื่นใหญ่ อ่านจากประโยค “我们正在从事的中国特色社会主义事业是伟大而波澜壮阔的/ภารกิจที่เราากำลังทำเพื่อสร้างสังคมนิยมแบบมีอัตลักษณ์จีนเป็นงานยิ่งใหญ่” เนื่องจากในต้นฉบับภาษาจีนมีการใช้คำว่า “伟大” (ยิ่งใหญ่) ที่มีความหมายคล้ายกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน จึงไม่ได้แปลสำนวนนี้ออกมา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้สำรวจ และรวบรวมคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ทั้งหมด 459 คำ การใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมมี 38 คำ และกลวิธีการไม่แปลหรือละคำมี 32 คำ ผู้ศึกษาแบ่งคำเหล่านี้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) คำศัพท์ที่มีลักษณะทางการเมืองของจีน 2) บทกวี บทกลอนที่ถูกยกมากล่าวถึง 3) สำนวน สุภาษิตและคำพังเพยของจีน และ 4) คำศัพท์อื่นที่มีความหมายทางวัฒนธรรมจีน โดยการวิเคราะห์คำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนที่ใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำพบว่า คำศัพท์ที่มีลักษณะทางการเมืองของจีนเป็นจำนวนมากที่สุด เนื้อหาที่เพิ่มเข้ามาจะเป็นคำที่ขาดไปจากคำเดิม หรือเพื่อให้ความหมายคำแปลอ่านคล่องและชัดเจน จะเพิ่มประธาน กรรม ส่วนขยายที่เป็นส่วนสำคัญตามไวยากรณ์ภาษาไทย นอกจากนี้สำหรับคำอุปมาหรืออุปลักษณ์ต้องเพิ่มคำอธิบายเข้ามาจึงจะเข้าใจความหมายได้ ส่วนคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนที่ใช้กลวิธีการไม่แปลหรือละคำมีแค่ประเภทคำศัพท์ที่มีลักษณะทางการเมืองของจีนและสำนวน สุภาษิตและคำพังเพยของจีน เนื้อหาที่ตัดออกจะเป็นคำที่ติดกันสองคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน คำอุปมาอุปไมยหรือคำที่แสดงอาการและการกระทำ และคำทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน ซึ่งคำที่ตัดออกเหล่านี้ไม่ส่งผลต่อการถ่ายทอดความหมายในต้นฉบับ นอกจากนี้ยังพบคำที่ไม่ได้แปลออกมา หลังการตีความของเนื้อหาแล้วพบว่า ความหมายของคำที่ไม่ได้แปลออกมานั้นสามารถอนุมานหรือสรุปจากความหมายของบทความข้างหน้าได้

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า หนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 มีคำ และกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนทั้งหมด 459 คำ โดยการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมมี 38 คำ และกลวิธี

การไม่แปลหรือละคำมี 32 คำ คำเหล่านี้ได้แสดงถึงสภาพสังคม การเมือง ค่านิยม ประวัติศาสตร์ของชนชาติจีน และคำที่สั่งสมจากการใช้ชีวิตของมนุษย์ ตรงกันกับความหมายที่ Gambier (อ้างถึงใน วราพัชร ซาลีกุล, 2560, หน้า 8) และ Liao Qiyi (2006, p. 232) เสนอขึ้นมาว่าเป็นคำหรือกลุ่มคำที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของผู้คนในแต่ละเชื้อชาติ สั่งสมจากการใช้ชีวิตในประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน อีกทั้งยังมีสำนวน สุภาษิต คำพังเพยเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Fang Mengzhi (2011, p. 297) ที่ให้คำนิยามว่า คำทางวัฒนธรรมเป็นคำศัพท์ที่มีวัฒนธรรมแฝงอยู่

ด้านวิธีการแบ่งประเภท ผลการวิจัยพบว่าคำทางวัฒนธรรมในหนังสือ สี่จิ้นผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 มีศัพท์เฉพาะทางการเมือง บทกวีที่ถูกยกมากล่าวถึง สำนวน สุภาษิตและคำพังเพย รวมถึงคำศัพท์อื่นที่มีความหมายทางวัฒนธรรมจีนเป็นจำนวน 459 คำ ตามเกณฑ์ในระดับการจำแนกวัฒนธรรมของ Eugene Albert Nida (1993, p. 91) จะแบ่งสำนวน สุภาษิต คำพังเพย และบทกวีที่ถูกยกมากล่าวถึงเป็นคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษา ศัพท์เฉพาะทางการเมือง และคำที่มีความหมายทางวัฒนธรรมจีนเป็นคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสังคม และค่านามที่เป็นโบราณวัตถุหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นของจีนถือเป็นคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ไม่พบคำที่เกี่ยวกับนิเวศและศาสนา ในระดับความหมายของคำ คำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งตาม Zhao Chunfang and Du Mengmeng (2021, p. 95) เสนอว่าเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความหมายเท่าเทียมกัน 2) ความหมายเหมือนกันแต่การใช้คำต่างกัน 3) การใช้คำเดียวกัน แต่ความหมายต่างกัน และ 4) คำที่มีช่องว่างทางความหมาย ตามเกณฑ์การแบ่งประเภทระดับคำศัพท์ คำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ศัพท์สร้างขึ้นใหม่ 2) ศัพท์การเมือง 3) ศัพท์ที่มีสี่พยางค์ 4) ภาษิต และ 5) ศัพท์อื่น ตรงกันกับเกณฑ์การแบ่งประเภท Yin Pi'an and Liu Mingxin (2017, p. 79) แต่ศัพท์เฉพาะทางการเมืองบางคำ บทกวีที่ยกมากล่าวถึง และสำนวนที่มีพยางค์มากกว่า 4 พยางค์จะไม่มีประเภทรองรับการจำแนกประเภทนอกจากต้องศึกษาทั้งระดับคำ ความหมาย และวัฒนธรรม ต้องศึกษาลักษณะการใช้ภาษาอีกด้วย เพื่อเลือกเกณฑ์ที่เหมาะสม และบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

จากการศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนในหนังสือเล่มนี้พบว่า การใช้กลวิธีสองวิธีนี้สอดคล้องกับ Huang Zhonglian (2009, pp. 42-51) และ Liang Yuanling (2008, pp. 108-114) โดยผู้ศึกษาได้นำความหมายดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์คำทางวัฒนธรรม

ผู้ศึกษาได้เปรียบเทียบการศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติม และการไม่แปลหรือละคำของผู้วิจัยท่านอื่นพบว่า ลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมมีความเหมือน คือ ต้องเพิ่มข้อมูลที่ขาดไปสำหรับคำย่อในต้นฉบับ เมื่อแปลบทกวี สำนวนให้เพิ่มประธาน กริยา คำเชื่อมที่เป็นองค์ประกอบทางไวยากรณ์ตามภาษาเป้าหมาย นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มคำอธิบายให้กับคำอุปมาอุปลักษณ์ด้วย สิ่งที่น่าสังเกตคือ มองทางความหมายของคำ คำที่มีข้อมูลเพิ่มทำให้ความหมาย

เปลี่ยนไป แต่มองทางบริบทของประโยคหรือย่อหน้า ข้อมูลที่เพิ่มเข้ามานั้นทำให้เข้าใจเนื้อหาของบทความได้มากยิ่งขึ้น

ส่วนลักษณะการใช้กลวิธีการไม่แปลหรือละคำจะละคำที่ใช้คู่กันเพื่อเน้นย้ำความหมาย แต่มีความหมายคล้ายกัน และไม่แปลคำอุปมาอุปไมย คำกริยาในต้นฉบับ แสดงใจความในฉบับแปล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ลักษณะการใช้กลวิธีการไม่แปลหรือละคำในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนเป็นภาษาไทย ในหนังสือเล่มนี้พบว่า ความต่างกับการแปลเป็นภาษาอื่นคือ การใช้วิธีการไม่แปลหรือละคำในหนังสือเล่มนี้จะละคำที่เป็นคุณศัพท์หรือทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของคำและกลุ่มในต้นฉบับ อีกทั้งยังมีคำที่ไม่ได้แปลออกมา หลังการวิเคราะห์เนื้อหาของบทความแล้วพบว่า ความหมายของคำที่หายไปนั้นสามารถอนุมานจากการตีความหมายของบทความได้ และส่วนที่ละไปไม่ได้ส่งผลต่อความหมายของต้นฉบับ อย่างไรก็ตามการใช้กลวิธีการแปลแบบเพิ่มเติมและการไม่แปลหรือละคำไม่เพียงแต่ต้องดูความหมายของคำ ยังต้องมองถึงใจความของบทความ เพื่อพิจารณาที่จะเพิ่มหรือละในฉบับแปล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เนื่องจากระยะเวลาการตีพิมพ์หนังสือ สี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ฉบับภาษาจีน และฉบับภาษาไทยห่างกันนานมาก ทำให้การศึกษาการแปลภาษาไทยมีจำนวนน้อย ถ้าหากว่ามีผู้ใดสนใจศึกษาต่อก็สามารถนำเล่ม 2 ที่เพิ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทยมาศึกษาได้
2. การศึกษาครั้งนี้หนังสือ สี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 ฉบับภาษาจีน และฉบับแปลภาษาไทยมาเป็นแหล่งข้อมูล เพื่อศึกษากลวิธีที่ใช้ในการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีน หากมีผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจีน หรือคำประเภทอื่นในอนาคต ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเลือกหนังสือฉบับแปลที่แปลเป็นสองภาษาขึ้นไป ผลการศึกษาที่ได้จะมีประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบกลวิธีการแปลของภาษาปลายทางที่ต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กลวิธีการแปลคำและกลุ่มคำทางวัฒนธรรมจีนเป็นภาษาไทยในหนังสือ สี่จีนผิง ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เล่ม 1 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมี รศ.ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา การวิจัยฉบับนี้สำเร็จด้วยดีเนื่องจากการให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่ง ในการให้คำปรึกษาการเขียนวิทยานิพนธ์ และเรียบเรียงบทความวิจัยฉบับนี้ตลอดจนได้ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ที่ทำให้ข้าพเจ้าสามารถสำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออกได้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- วราพัชร ชาลีกุล. (2560). **กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ: กรณีศึกษา เรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เพลิงธรรม**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลภาษาอังกฤษและไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Eugene Albert Nida. (1993). **Language, Culture, and Translating**. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Fang Mengzhi. (2011). **A Dictionary of Translation Studies in China**. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Huang Zhonglian. (2009). **Methodology of Translation**. Beijing: China Social Sciences Press.
- Li Xinxing. (2019). **Translation Strategies for Chinese-Specific Expressions from the Perspective of Skopos Theory: A Case Study of “Xi Jinping: The Governance of China”**. Unpublished Master's thesis, Heilongjiang University.
- Li Yunhan. (2000). **Chinese Stylistics**. Guangzhou: Guangdong Education Publishing House.
- Liang Yuanling. (2008). **Translation Theory and Practice between Thai and Chinese**. Chongqing: Chongqing University Press.
- Liao Qiyi. (2006). **Exploration of Contemporary Western Translation Theory**. Nanjing: Yilin Press.
- Nie Xin. (2019). **A Study on the Conceptual Metaphors Translation the Thai Version of Xi Jinping: The Governance of China**. Unpublished Master's thesis, Yuannan University.
- Peter Newmark. (1988). **A Textbook of Translation**. New York: Prentice-Hall International.
- Pu Biao, & Zhu Zhaowei. (2019). Translation Strategies of Culturally-loaded Words in Xi Jinping: The Governance of China—From the Perspective of Eco-translatology. **Journal of Fuqing Branch of Fujian Normal University**, 39(6), pp. 46-52.
- Pu Xinyue. (2023). **A Study on Cambodian Translation of the Conceptual Metaphors in Xi Jinping: The Governance of China Volume 1**. Unpublished Master's thesis, Guangxi University for Nationalities.

- Qi Ji. (2015). **English Translation of Chinese-specific Words in The Governance of China in the Light of Foreignization and Domestication**. Unpublished Master's thesis, Beijing Foreign Studies University.
- Tang Chunmei. (2019). A Reader Response Theory Perspective on the Translation of Cultural Loaded Words in Chinese: A Case Study of 'Xi Jinping: The Governance of China'. **Overseas English**, 20(12), pp. 44-45.
- Wu Shuang, & He Lingjing. (2020). A Study of Culture-Loaded Words in Translation from the Perspective of Translation Theory of Interpersonal Communication: A Case Study of the English Translation of 'Xi Jinping: The Governance of China'. **Chinese Character Culture**, 33(23), pp. 127-129.
- Yin Pi'an, & Liu Mingxin. (2017). A Study on Translation Strategies of Culture-Loaded Words in 'Xi Jinping: The Governance of China' from the Perspective of Script Theory. **Jiangsu Foreign Language Teaching and Research**, 21(4), pp. 79-82.
- Zhao Chunfang, & Du Mengmeng. (2021). A Study of Cultural Loaded Words in Intercultural Communication. **Chinese Character Culture**, 33(19), pp. 94-96.
- Zhu Chaowei. (2020). What Can Foreign-Oriented Publicity Translators Learn From the Successful Translation of Xi Jinping: The Governance of China. **Foreign Language and Literature (bimonthly)**, 36(3), pp. 83-90.

การออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสาน Design Furniture from Plastic Strips by Applying Isan Handicraft Patterns

วันที่รับบทความ: 28 มิถุนายน 2567

ประทักษ์ คุณทอง¹

วันที่แก้ไขบทความ: 17 กันยายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 25 กันยายน 2567

บทคัดย่อ

การออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน เพื่อออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน และเพื่อประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน พื้นที่ในการศึกษา ลวดลายหัตถกรรมจักสาน คือ กลุ่มหัตถกรรมจักสานบ้านนาสะเม็ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร กลุ่มจักสานบ้านหนองขอน อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มจักสานเส้นพลาสติก ตำบลบึงใหม่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มเป้าหมายด้านการออกแบบเครื่องเรือน ประกอบด้วย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3 ท่าน ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้าน จำนวน 9 ลวดลาย และรูปแบบเครื่องเรือนได้รับการออกแบบจำนวน 6 รูปแบบ พบว่า ลวดลายที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ลายดาวล้อมเดือน $\bar{X}=4.45$ ลายหมากกระจับ $\bar{X}=4.39$ และลายสามพัฒนา $\bar{X}=4.32$ การออกแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสม ผลประเมินตามกรอบการวิจัย 4 ด้าน คือ ประโยชน์ใช้สอย โครงสร้างและความแข็งแรง รูปร่าง รูปทรง และลักษณะเฉพาะถิ่น มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X}=4.53$ และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านประโยชน์ใช้สอย $\bar{X}=4.48$ ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง $\bar{X}=4.46$ ด้านรูปร่าง และรูปทรง $\bar{X}=4.40$ ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น $\bar{X}=4.45$

คำสำคัญ: การออกแบบเครื่องเรือน เส้นพลาสติก ลวดลายจักสาน หัตถกรรมจักสานพื้นบ้าน

---

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
e-mail: pratak.k@365.sskru.ac.th

Design Furniture from Plastic Strips by Applying Isan Handicraft Patterns

Received: June 28, 2024

Pratak Koonthong¹

Revised: September 17, 2024

Accepted: September 25, 2024

Abstract

The design of furniture from plastic strips by applying the Isan local weaving patterns aims to study the Isan local weaving patterns to design furniture from plastic threads by applying the Isan local weaving patterns and to assess the satisfaction from applying appropriate patterns in furniture design. The areas to study the weaving patterns are the Ban Na Samai weaving group, Mueang District, Yasothon Province, the Ban Nong Khon weaving group, Mueang District, Ubon Ratchathani Province, and the plastic thread weaving group, Bung Mai Subdistrict, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province. The target groups for furniture design consist of 3 academics and product design experts. The population and sample groups are nine local weaving patterns and six furniture designs. It was found that the most appropriate patterns to apply in furniture design, from the highest average value, are the Daw Lom Duan pattern ($\bar{X}=4.45$), the Mak Krajab pattern ($\bar{X}=4.39$), and the Sam Phatthana pattern ($\bar{X}=4.32$). The evaluation results of furniture design are based on the application of appropriate patterns according to the research framework, which are four aspects: utility, structure and strength, shape and form, and local characteristics. The most appropriate level is Model 3 with a total mean of $\bar{X}=4.53$, and the satisfaction analysis results from the population and sample of 100 people, evaluating four aspects showed that: utility aspect $\bar{X}=4.48$, structure and strength aspect $\bar{X}=4.46$, shape and form aspect $\bar{X}=4.40$, and local characteristics aspect $\bar{X}=4.45$.

Keywords: Furniture Design, Plastic Strips, Basketry Pattern, Local Basketry Handicraft

---

¹ Lecturer, Program of Art and Design, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University.
e-mail: pratak.k@365.sskru.ac.th

บทนำ

หัตถกรรมไทยมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวชนบทมานาน เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์ และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่มาก ทำให้เกิดการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจากวัสดุพื้นบ้านที่สามารถผลิตขึ้นใช้เองเป็นส่วนมากโดยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน ดังนั้นเครื่องจักสานจึงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ที่สนองความต้องการในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย อาทิ ผลิตเพื่อใช้สอยในครอบครัว เช่น การทอผ้า การทำภาชนะจากเครื่องปั้นดินเผา การทำจักสานต่าง ๆ ไว้ใช้ภายในบ้าน เป็นต้น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2539, หน้า 62)

ลวดลายในการจักสานเพื่อขึ้นรูปทรงของเครื่องจักสานนั้นเป็นวิธีที่มีแบบแผนและมีระเบียบอย่างหนึ่ง เพื่อการสร้างโครงสร้างของเครื่องจักสานให้เกิดการเชื่อมต่อซ้ำ ๆ กันไป โดยใช้ลักษณะการขัดกันของเส้นตอกหรือวัสดุอื่นที่ใช้จักสานได้ เพื่อให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกัน จนเป็นผืนแผ่นเพื่อเป็นผนังของโครงสร้างเครื่องจักสานตามต้องการ งานหัตถกรรมจึงคงความสำคัญในการแสดงออกถึงศิลปะที่แฝงไว้ด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น หัตถกรรม แต่ละประเพณีหน้าที่ใช้สอยแตกต่างกันไป เช่น หัตถกรรมเครื่องจักสาน ที่สามารถใช้เป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับการบริโภค ภาชนะเครื่องเรือน การดักจับสัตว์ หรือความเชื่อ ประเพณี ศาสนา (ศักดิ์ชาย ลีวิทยา, 2552, หน้า 15)

เส้นพลาสติก หรือที่เรียกว่า สายรัดพลาสติก มีบทบาทมากขึ้นในการนำมาใช้แทนการจักสานแทนไม้ไผ่และวัสดุติดต่าง ๆ ที่ได้จากธรรมชาติ เส้นพลาสติกจากเดิม เป็นเพียงสายรัดกล่องบรรจุสินค้า ด้วยมีสีสันสดใส มีคุณสมบัติแข็งแรงทนทาน ในเวลาต่อมาเส้นพลาสติกจึงมีบทบาทมากกว่าเป็นสายรัดกล่องบรรจุสินค้า อย่างเช่นการนำไปใช้ทำเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ตะกร้ากระเป๋าสาน และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานฝีมือพื้นบ้านประเภทหัตถกรรมจักสานที่เน้นความละเอียดอ่อนในการผลิตชิ้นงาน (ณัฐริ ขำเอี่ยม, 2557, หน้า 34) เฟอร์นิเจอร์หวาย ปัจจุบันหวายได้ถูกนำมาใช้ในหลายรูปแบบ เพื่อให้ตอบสนองตรงกับความต้องการของคนในสมัยปัจจุบันมากขึ้น แต่หวายแท้ไม่เหมาะกับสภาพอากาศภายนอกบ้านที่ต้องโดนทั้งแดดและฝนอาจทำให้ผุพังเสียหายได้ทำให้อายุการใช้งานสั้นลง ดังนั้นจึงมีผู้ผลิตคิดค้นวัสดุเพื่อใช้แทนคือหวายเทียมที่ผลิตจาก Polyethylene เป็นวัสดุที่ใช้แทนหวายแท้ในการนำมาผลิตเฟอร์นิเจอร์ มีความแข็งแรง ทนทานมีความยืดหยุ่นสูง และที่สำคัญคือทนต่อทุกสภาพอากาศ (ศาสตรา เหล่าอรรค, 2561, หน้า 277) ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสานในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสานหลายลวดลายจากกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมจักสาน มาออกแบบและประยุกต์ใช้กับเส้นพลาสติก ที่มีแนวโน้มความต้องการของผลิตภัณฑ์และเครื่องเรือนที่ใช้ภายนอกอาคารที่มีความต้องการเพิ่มมากขึ้น เพื่อแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้ร่วมกับศิลปวัฒนธรรมงานจักสาน รวมไปถึงลักษณะเด่นของงานหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ให้เป็นที่รู้จักตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน
2. เพื่อออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ขั้นตอนการศึกษาทดลองหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติ (casual information) จำนวน 5 คน ประกอบด้วยประธานชุมชน หัตถกรรมจักสานบ้านนาสะไมย์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร กลุ่มจักสานบ้านหนองขอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มจักสานเส้นพลาสติก ตำบลบึงใหม่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 3 กลุ่มที่กล่าวมานี้เป็นกลุ่มจักสานที่รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการรวมกลุ่มที่มีมาตรฐานจากกระทรวงพาณิชย์จังหวัด และเป็นกลุ่มที่สร้างสรรค์งานหัตถกรรมจักสานที่เป็นที่รู้จักและยอมรับภายในจังหวัดยโสธรและจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มเป้าหมายด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักวิชาการ นักออกแบบ และผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ทั้งหมด 3 ท่าน

1.2 ขั้นตอนการออกแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้รู้ (key informant) จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยคำนึงถึงรูปแบบลวดลายเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง และสรุปการแปรผลด้วยการใช้ตาราง

1.3 ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้ที่สนใจ ผู้บริโภค ผู้ซื้อ และผู้จำหน่ายงานผลิตภัณฑ์ ประเมินผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ผู้ที่มีส่วนในการใช้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จำนวน 100 คน โดยประเมินใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ประโยชน์ใช้สอย 2) โครงสร้างและความแข็งแรง 3) รูปร่างรูปทรง และ 4) ลักษณะเฉพาะถิ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำลวดลายเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ และพัฒนาเครื่องเรือนแบบประเมินในการสรุปหารูปแบบลวดลายที่เหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนเมื่อได้รูปแบบลวดลายที่เหมาะสมแล้ว จึงทำการประเมินหารูปแบบเครื่องเรือนที่เหมาะสมโดยการสร้างภาพจำลอง โดยมีแนวทางในการออกแบบจำนวน 6 รูปแบบ โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ ประโยชน์ใช้สอย โครงสร้างและความแข็งแรง รูปร่างและรูปทรง และลักษณะเฉพาะถิ่น และนำแบบประเมิน ข้อเสนอแนะ มาสรุป และแปรผลด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน +10% (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษารอบแนวคิดของการวิจัยมาสร้างเป็นเครื่องมือ โดยทำการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of item Objective Congruence: IOC) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องคำถามกับนิยามศัพท์และวัตถุประสงค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งได้ 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 รวบรวมข้อมูลด้านลวดลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสาน จากการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการจากผู้ในกลุ่มหัตถกรรมจักสาน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรมอีสาน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์หาลวดลายที่เหมาะสมตามกรอบที่ได้วางไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ

ระยะที่ 2 เป็นการนำข้อมูลด้านลวดลายจากการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาออกแบบจำลองเครื่องเรือนเพื่อหาความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนำไปสู่การผลิตต้นแบบเครื่องเรือน

ระยะที่ 3 ประเมินผลความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบเครื่องเรือน ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ในประเด็นของ 1) ประโยชน์ใช้สอย 2) โครงสร้าง ความแข็งแรง 3) รูปร่างรูปทรง และ 4) ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสอบถาม และการแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถาม จากผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ด้านการออกแบบเครื่องเรือน การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีสาน โดยศึกษาหาแนวทางในการออกแบบเครื่องเรือน ให้ได้เครื่องเรือนตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาในด้านรูปร่างรูปทรง ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านลักษณะเฉพาะถิ่น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. แล้วนำเสนอในรูปแบบของตาราง และเรียงเรียงโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน 2) เพื่อออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลวดลาย จากหัตถกรรม จักสานพื้นบ้านอีสาน ประยุกต์ใช้กับวัสดุสังเคราะห์	1. ลายดาวล้อมเดือน		2. ลายตีกระจาย		3. ลายตีตะแคง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ลวดลายที่คงไว้ซึ่งลักษณะ ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน	4.49	0.18	3.36	0.27	3.85	0.44
2. มีรูปทรงและโครงสร้างในการ นำไปประยุกต์ที่เหมาะสม	4.13	0.45	3.52	0.31	3.33	0.31

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม (ต่อ)

ระดับความคิดเห็น	ลายดาวล้อมเดือน		ลายตีกระจาย		ลายตีตะแคง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
3. ความโดดเด่นในการนำลวดลายไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน	4.22	0.32	3.73	0.37	3.27	0.43
4. มีความประณีตของลวดลาย	4.35	0.23	3.38	0.40	3.70	0.52
รวม	4.45	0.31	3.53	0.42	3.61	0.51

จากตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็น เกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน โดยการประเมินในทั้ง 4 ด้าน คือ ลักษณะเฉพาะถิ่น รูปทรงและโครงสร้าง ความโดดเด่น และความประณีตของลวดลาย โดยมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม ดังนี้ ลายดาวล้อมเดือน ($\bar{X}=4.45$) ลายตีกระจาย ($\bar{X}=3.53$) และลายตีตะแคง ($\bar{X}=3.61$)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ระดับความคิดเห็น	ลายหมากรุกกระจัด		ลายตีหล่ม		ลายตีตะแคง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ลวดลายที่คงไว้ซึ่งลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน	4.35	0.15	3.30	0.20	3.74	0.41
2. มีรูปทรงและโครงสร้างในการนำไปประยุกต์ที่เหมาะสม	4.44	0.23	3.35	0.27	3.31	0.27
3. ความโดดเด่นในการนำลวดลายไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน	4.38	0.27	3.51	0.31	3.25	0.33
4. มีความประณีตของลวดลาย	4.41	0.31	3.35	0.32	3.31	0.44
รวม	4.39	0.29	3.30	0.31	3.35	0.37

จากตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน โดยการประเมินในทั้ง 4 ด้าน คือ ลักษณะเฉพาะถิ่น รูปทรงและโครงสร้าง ความโดดเด่น และความประณีตของลวดลาย โดยมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม ดังนี้ ลายหมากกระจับ ($\bar{X}=4.39$) ลายตีตะแคง ($\bar{X}=3.35$) และลายตีหล่ม ($\bar{X}=3.30$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลวดลาย จากหัตถกรรม จักสานพื้นบ้านอีสาน ประยุกต์ใช้กับวัสดุสังเคราะห์						
	7. ลายสามชั้นลง	8. ลายตีหาง	9. ลายสามพัฒนา	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$
ระดับความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ลวดลายที่คงไว้ซึ่งลักษณะ ของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน อีสาน	3.34	0.17	3.37	0.23	4.43	0.31
2. มีรูปทรงและโครงสร้างใน การนำไปประยุกต์ที่ เหมาะสม	3.41	0.24	3.38	0.28	4.31	0.28
3. ความโดดเด่นในการนำ ลวดลายไปประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบเครื่องเรือน	3.39	0.22	3.41	0.33	4.26	0.33
4. มีความประณีตของลวดลาย	3.40	0.30	3.36	0.32	4.33	0.35
รวม	3.39	0.26	3.34	0.29	4.32	0.31

จากตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน โดยการประเมินในทั้ง 4 ด้าน คือ ลักษณะเฉพาะถิ่น รูปทรงและโครงสร้าง ความโดดเด่น และความประณีตของลวดลาย โดยมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม ดังนี้ ลายสามพัฒนา ($\bar{X}=4.32$) ลายสามชั้นลง ($\bar{X}=3.39$) และลายตีหาง ($\bar{X}=3.34$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับแนวทางการนำรูปแบบ ลวดลาย จากหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลักษณะรูปแบบที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3	
	X	S.D	X	S.D	X	S.D
ระดับความคิดเห็น						
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย						
รูปแบบมีความเหมาะสมกับการใช้งาน	4.21	0.20	4.31	0.27	4.54	0.11
มีการใช้งานได้อย่างคุ้มค่า และหลากหลายหน้าที่	4.22	0.18	4.28	0.31	4.60	0.21
มีความเหมาะสมกับลวดลายมาประยุกต์ใช้	4.32	0.15	4.29	0.19	4.49	0.13
2. ด้านรูปร่าง รูปทรง						
ผลิตภัณฑ์มีความงามเรื่องของรูปร่าง และรูปทรง	4.31	0.13	4.23	0.30	4.47	0.13
โครงสร้างผลิตภัณฑ์ มีความดึงดูด และน่าสนใจ	4.24	0.21	4.27	0.22	4.51	0.22
ใช้วัสดุในการตกแต่งมีความเหมาะสม	4.31	0.16	4.13	0.17	4.47	0.15
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น						
มีเอกลักษณ์ลวดลายที่คงไว้ซึ่งความเฉพาะถิ่น	4.34	0.17	4.20	0.21	4.60	0.17
รูปทรงและโครงสร้างถึงลักษณะเฉพาะถิ่น	4.37	0.20	4.35	0.17	4.53	0.13
ลวดลายเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ของวัสดุ	4.28	0.15	4.26	0.19	4.45	0.18
4. ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง						
รูปทรงและโครงสร้างมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน	4.33	0.18	4.26	0.32	4.22	0.21
โครงสร้างมีความเหมาะสม แข็งแรงปลอดภัย	4.39	0.12	4.23	0.21	4.31	0.15
ผลิตภัณฑ์มีรูปทรง โครงสร้างง่ายต่อการขนส่ง	4.26	0.15	4.27	0.25	4.35	0.17
รวม	4.36	0.21	4.33	0.22	4.53	0.18

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับแนวทางการนำรูปแบบ ลวดลาย จากหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลักษณะรูปแบบที่ประเมิน	รูปแบบที่ 4		รูปแบบที่ 5		รูปแบบที่ 6	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย						
รูปแบบมีความเหมาะสมกับการใช้งาน	4.41	0.21	4.29	0.23	4.33	0.17
มีการใช้งานได้อย่างคุ้มค่า และหลากหลายหน้าที่	4.21	0.17	4.27	0.30	4.31	0.18
มีความเหมาะสมกับลวดลายมาประยุกต์ใช้	4.27	0.15	4.21	0.17	4.34	0.17
2. ด้านรูปร่าง รูปทรง						
ผลิตภัณฑ์มีความงามเรื่องของรูปร่าง และรูปทรง	4.29	0.13	4.21	0.31	4.31	0.15
โครงสร้างผลิตภัณฑ์ มีความดึงดูด และน่าสนใจ	4.25	0.19	4.25	0.21	4.30	0.21
ใช้วัสดุในการตกแต่งมีความเหมาะสม	4.29	0.17	4.27	0.18	4.35	0.16
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น						
มีเอกลักษณ์ลวดลายที่คงไว้ซึ่งความเฉพาะถิ่น	4.44	0.17	4.21	0.20	4.31	0.11
รูปทรงและโครงสร้างถึงลักษณะเฉพาะถิ่น	4.47	0.21	4.31	0.18	4.34	0.12
ลวดลายเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ของวัสดุ	4.48	0.15	4.25	0.12	4.31	0.15
4. ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง						
รูปทรงและโครงสร้างมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน	4.35	0.18	4.27	0.21	4.20	0.20
โครงสร้างมีความเหมาะสม แข็งแรงปลอดภัย	4.49	0.12	4.21	0.17	4.22	0.14
ผลิตภัณฑ์มีรูปทรง โครงสร้างง่ายต่อการขนส่ง	4.45	0.21	4.23	0.14	4.23	0.18
รวม	4.48	0.24	4.31	0.27	4.35	0.16

จากตารางที่ 4 และตารางที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบ และความเหมาะสมของรูปแบบและโครงสร้างของเครื่องเรือนที่ได้รับการออกแบบ โดยการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ ประโยชน์ใช้สอย ความแข็งแรง การใช้งาน และความปลอดภัย มีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 6 ลำดับ คือ รูปแบบที่ 3 (โครงสร้างสแตนเลส แบบกลม รูปทรงตามสี่รี) มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.53) รูปแบบที่ 4 (โครงสร้างไม้ รูปทรงตามสี่รี) มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.48) รูปแบบที่ 1 (โครงสร้างสแตนเลสแบบแบน รูปทรงตามสี่รี) มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.36) รูปแบบที่ 6 (โครงสร้างทึบ ขาไม้ แบบลอย) มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.35) รูปแบบที่ 2 (โครงสร้างเหล็กทึบ สานหวายทึบ) มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.33) และรูปแบบที่ 5 (โครงสร้างไม้และเหล็กแบบยกสูง) มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.31)

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบ
เครื่องเรือนโดยการประเมินในทั้ง 4 ด้าน คือ ประโยชน์ใช้สอย โครงสร้างและความแข็งแรง รูปร่างรูปทรง
และลักษณะเฉพาะถิ่น มีความคิดเห็นดังนี้

ภาพที่ 1 เครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน
ที่มา: ผู้วิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่สนใจ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์
จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 100 คน โดยประเมินจากการสอบถามแบบ
ออนไลน์ ผลสรุปได้ดังต่อไปนี้ ประชากรทั้งหมด แบ่งเป็น เพศชาย 42 คน หญิง 58 คน

ด้านอายุ พบว่า อายุ 25-35 ปี จำนวน 28 คน อายุ 36-45 ปี จำนวน 36 คน อายุ 46-55 ปี
จำนวน 30 คน อายุมากกว่า 55 ปี จำนวน 6 คน

ด้านรายได้ พบว่า รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 7 คน รายได้ 5,000-10,000
บาท จำนวน 12 คน รายได้ 10,000-20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 35 คน และรายได้ 10,000-20,000
บาทขึ้นไป จำนวน 46 คน

ด้านการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และของตกแต่งบ้าน พบว่า 6 เดือน ซื้อมา 1 ครั้ง จำนวน 12 คน
1 ปี ซื้อมา 1 ครั้ง จำนวน 46 คน และ 2 ปี ซื้อมา 1 ครั้ง จำนวน 42 คน

ด้านชื่นชอบในผลิตภัณฑ์ใน Contemporary Style ระดับมากที่สุด จำนวน 14 คน ระดับ
มาก จำนวน 10 คน ระดับปานกลาง จำนวน 42 คน ระดับน้อย จำนวน 16 คน และระดับน้อยที่สุด
จำนวน 20 คน โดยมีการหาค่าเฉลี่ย และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากกลุ่มประชากร และกลุ่ม
ตัวอย่างทั้งหมด 100 คน โดยได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน

รายการ	N=100		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
รูปแบบมีความเหมาะสมในการใช้งาน	4.45	0.74	มาก
มีการใช้งานได้อย่างคุ้มค่าและหลากหลายหน้าที่	4.37	0.87	มาก
ความเหมาะสมกับการนำเอาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสานมาประยุกต์ใช้	4.42	0.84	มาก
รวม	4.48	0.31	มาก

จากตารางที่ 6 ด้านประโยชน์ใช้สอย รูปแบบมีความเหมาะสมในการใช้งาน ($\bar{X}=4.45$) มีการใช้งานได้อย่างคุ้มค่า และหลากหลายหน้าที่ ($\bar{X}=4.37$) ความเหมาะสมกับการนำเอาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสานมาประยุกต์ใช้ ($\bar{X}=4.42$)

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง

รายการ	N=100		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง			
มีความแข็งแรงและปลอดภัยในการใช้งาน	4.33	0.44	มาก
ใช้วัสดุในการตกแต่งมีความเหมาะสม	4.44	0.37	มาก
มีรูปทรงและโครงสร้างในการประยุกต์ที่เหมาะสม	4.35	0.24	มาก
รวม	4.46	0.33	มาก

จากตารางที่ 7 ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง มีความแข็งแรงและปลอดภัยในการใช้งาน ($\bar{X}=4.33$) ใช้วัสดุในการตกแต่งมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.44$) มีรูปทรงและโครงสร้างในการประยุกต์ที่เหมาะสม ($\bar{X}=4.35$)

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ด้านรูปร่าง รูปทรง

รายการ	N=100		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านรูปร่าง รูปทรง			
มีความงามเรื่องของรูปทรง	4.37	0.41	มาก
มีรูปทรงและโครงสร้างในการประยุกต์ที่เหมาะสม	4.32	0.32	มาก
มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.41	0.44	มาก
รวม	4.40	0.38	มาก

จากตารางที่ 8 ด้านรูปร่าง และรูปทรง มีความงามเรื่องของรูปทรง ($\bar{X}=4.37$) มีรูปทรง และโครงสร้างในการประยุกต์ที่เหมาะสม ($\bar{X}=4.32$) มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}=4.41$)

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

รายการ	N=100		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น			
มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งหัตถกรรมท้องถิ่นพื้นบ้านอีสาน	4.43	0.47	มาก
มีความงามเรื่องของลวดลายจักสาน	4.39	0.32	มาก
การประยุกต์ใช้ลวดลายกับเครื่องเรือนมีความเหมาะสม	4.47	0.34	มาก
รวม	4.45	0.35	มาก

จากตารางที่ 9 ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งหัตถกรรมท้องถิ่นพื้นบ้าน อีสาน ($\bar{X}=4.43$) มีความงามเรื่องของลวดลายจักสาน ($\bar{X}=4.39$) การประยุกต์ใช้ลวดลายกับเครื่องเรือน มีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.47$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสานพบว่า รูปแบบที่เกิดขึ้นนั้นมาจาก ภูมิปัญญาของชาวบ้านภายในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เป็นการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมเพื่อใช้ในการ ดำรงชีวิตประจำวัน ผลงานเหล่านั้นมีรูปแบบที่สอดคล้องกันกับการใช้งาน และเป็นลักษณะเฉพาะของ

เครื่องจักสานแต่ละชนิด ผลงานที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ ทั้งในรูปแบบการใช้งานที่ทำให้เกิดลวดลายอันสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ สอดคล้องกับ วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2544, หน้า 129-136) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น ด้านความงาม และด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

การออกแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน ยังคงไว้ซึ่งด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านวัสดุ สอดคล้องกับ มงคล สมบูรณ์ธนรัชต์ (2565, หน้า 1-2) ที่อธิบายว่า ปัจจุบันการขยายตัวของประชากรในตัวเมืองเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทำให้มีความต้องการที่อยู่อาศัยในเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง เช่น ทาวน์โฮม คอนโดมิเนียม ส่งผลให้มีความต้องการเฟอร์นิเจอร์ที่มีการใช้งานพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมาตกแต่งที่อยู่อาศัยที่มีขนาดจำกัด และกลุ่มที่มีความต้องการตกแต่งที่อยู่อาศัยของตนเอง และกลุ่มเจ้าของโครงการที่พักอาศัยที่ต้องการนำเฟอร์นิเจอร์ไปตกแต่ง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับโครงการ และการออกแบบและพัฒนาเครื่องเรือนในครั้งนี้นี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ อุดมศักดิ์ สาริบุตร (2550, หน้า 18) ด้านการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ คือ ด้านหน้าที่ใช้สอย ด้านความงาม ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ออกแบบพัฒนาเครื่องเรือน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้งานได้จริงกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถต่อยอดจากวัสดุที่ทางกลุ่มนั้นมีองค์ความรู้ในการสาน เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่สอดคล้องกับตามความต้องการของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อย่างมีความร่วมสมัย และเพื่อการรวมกลุ่มในการสร้างสรรค์พัฒนาอาชีพที่สามารถเกิดความยั่งยืนในชุมชนได้ในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การออกแบบเครื่องเรือน และผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก มีแนวโน้มและมีความต้องการที่สูงขึ้น จึงควรคำนึงถึงการออกแบบให้สามารถใช้งานทั้งภายในและภายนอกอาคาร
2. เส้นพลาสติกมีคุณสมบัติไม่ดูดซับความชื้น ไม่เกิดเชื้อรา และสามารถนำมารีไซเคิลได้ มีสีสันทัดใจการใช้งาน จึงสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ หรือของตกแต่งบ้านภายนอกอาคารชนิดอื่น ๆ ได้

บรรณานุกรม

- ณัฐนรี ข้าเอี่ยม. (2557). การออกแบบกระเป๋าจากเส้นพลาสติก ชุมชนบ้านบุง ตำบลศรีภิรมย์ อำเภอ
พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
ออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. กรุงเทพฯ:
บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- มงคล สมบูรณ์ธนรัชต์. (2565). แผนธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ไม้เทียมเฟอร์นิเจอร์ ที่มีความทนทานต่อสภาพ
การใช้งานและสภาพอากาศ. สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2539). ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คอมแพคพรีน.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2544). มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- ศาสตรา เหล่าอรรคะ. (2561). การศึกษาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เครื่อง
จักสานหวายจากวัสดุธรรมชาติ และวัสดุทดแทนเชิงพาณิชย์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ใน
ภาคอีสาน. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(1), หน้า 271-292.
- ศักดิ์ชาย ลีกีฬา. (2552). ต่อยอดภูมิปัญญา หัตถกรรมพื้นบ้าน. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี.
- อุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2550). ออกแบบเฟอร์นิเจอร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

การทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Working)
ขององค์การภาครัฐไทย: การศึกษาผลกระทบต่อประสิทธิภาพ
และความพึงพอใจในงาน

Hybrid Working in Thai Public Organizations: Impact
Study on Efficiency and Job Satisfaction

วันที่รับบทความ: 28 สิงหาคม 2567

พรรณวิมล โสภณโยม¹

วันที่แก้ไขบทความ: 17 กันยายน 2567

กัญญาภัทร ปานหอมยา กาญจนพูน²

วันที่ตอบรับบทความ: 25 กันยายน 2567

วุทธิเมธวี เกื้อกอบ³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของการทำงานแบบผสมผสานขององค์การภาครัฐไทย และผลของการทำงานแบบผสมผสานมีผลต่อความพึงพอใจในงานของบุคลากร และมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา โดยกำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานทั้งสองรวมทั้งสิ้น 20 ตัวอย่าง นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอีกด้วย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยและการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษาผลการศึกษาพบว่า 1) การเตรียมความพร้อมของการทำงานแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 1.1) ผู้นำองค์กร 1.2) การปรับเปลี่ยนองค์กร 1.3) บุคลากรในทักษะการทำงาน 1.4) อุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล และ 1.5) สถานที่ทำงาน 2) การทำงานแบบผสมผสานมีผลต่อความพึงพอใจในงานของบุคลากร และ 3) การทำงานแบบผสมผสานทำให้ประหยัดงบประมาณ และเกิดความคุ้มค่าในทุกภารกิจ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ

คำสำคัญ: การทำงานแบบผสมผสาน องค์การภาครัฐ ความพร้อม ความพึงพอใจในงาน ประสิทธิภาพ

¹ อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

email: panwaskosa9@gmail.com

² นักวิจัยอิสระ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

email: kanlayan84@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

email: vhuttimethv@gmail.com

Hybrid Working in Thai Public Organizations: Impact Study on Efficiency and Job Satisfaction

Received: August 28, 2024

Pannawat Kosayodom ¹

Revised: September 17, 2024

Kanyaphatr Panhomya Kanjanapabu ²

Accepted: September 25, 2024

Vhuttimethv Kuakob ³

Abstract

This research explores the readiness of Thai government organizations for hybrid work and its impact on efficiency and job satisfaction among government officials. A qualitative method was used, spotlighting the Office of the Permanent Secretary and the Department of Land Development under the Ministry of Agriculture and Cooperatives. The data was compiled through in-depth interviews with 20 key informants, document analysis, and participatory and non-participatory observation. The data analysis was managed by utilizing an inductive method and hybrid synthesis. The study discovered that readiness for hybrid work includes: 1) Decisive and innovative leadership. 2) Organizational adjustability. 3) Proficient personnel. 4) Digital technology and secure communication equipment. 5) The readiness of the workplace. The study also revealed that hybrid work impacts personnel job satisfaction. Moreover, hybrid work could help save budget, leading to mission worthiness and, on the whole, efficiency. Therefore, hybrid work enhances organizational competence.

Keywords: hybrid working, Public Organizations, readiness, job satisfaction, Efficiency

---

¹ Lecturer, Graduate School, Southeast Asia University
email: panwaskosa9@gmail.com

² Independent Researcher, Public Administration, Faculty of Political Science
email: Kanlayakan84@gmail.com

³ Asst.Prof., Graduate School, Southeast Asia University
email: vhuttimethv@gmail.com

บทนำ

ในปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) การพัฒนาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการเกิดโรคอุบัติใหม่หรือโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานขององค์กรในภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ของโรค COVID-19 ที่มีการแพร่ระบาดไปอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งองค์การอนามัยโลก (WHO) ยกระดับให้เป็น “ภาวะการณ์ระบาดใหญ่ทั่วโลก” ส่งผลให้รัฐบาลไทยต้องประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร, 2563) ทั่วราชอาณาจักร และจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมโรค เช่น มาตรการ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” มาตรการรักษาระยะห่าง 1-2 เมตร (social distancing) และการประกาศเคอร์ฟิวในบางช่วงเวลาทั่วประเทศ ทำให้ผู้คนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานในองค์กร โดยมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ที่แตกต่างจากอดีต หรือที่เรียกว่า “ความปกติใหม่” (new normal) เช่น การขับเคลื่อนภารกิจโดยใช้เทคโนโลยีออนไลน์ การทำงานจากที่บ้าน (work from home: WFH) หรือการทำงานแบบผสมผสาน (hybrid working) เป็นต้น

รูปแบบการทำงานแบบผสมผสาน เป็นรูปแบบการทำงานที่ไม่ต้องเข้าสำนักงานทุกวัน เพราะสามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ โดยเฉพาะการทำงานจากที่บ้าน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการดำเนินงานและการสื่อสาร (CO Desk Workplace, 2563; ยุทธนา เมธาวรินทร์ และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร, 2566, หน้า 195) ซึ่งคนทำงานจำนวนมากในโลกมีประสบการณ์โดยตรงจากยุควิกฤตโควิด ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าการทำงานยังเดินหน้าต่อไปได้ด้วยการทำงานจากที่บ้าน ไม่ต้องเข้าสำนักงาน โดยพนักงานจะได้รับอิสระในการทำงานมากกว่าการทำงานรูปแบบเดิม เช่น การเข้าสำนักงานแค่ 3 วันต่อสัปดาห์ อีก 2 วันที่เหลือสามารถทำงานจากที่บ้านหรือจากที่ไหนก็ได้ที่คิดว่าสามารถทำงานได้ดีที่สุด หรือมีการกำหนดวันที่แน่นอนในการเข้าสำนักงานเพื่อมาประชุม และมีวันที่พนักงานสามารถเลือกทำงานที่ไหนก็ได้ หากงานนั้นสามารถทำได้เองเพียงคนเดียว โดยการจะเข้าสำนักงานจะเน้นงานที่ต้องการการทำงานร่วมกันมากกว่า ซึ่งรูปแบบการทำงานแบบไฮบริด ได้รับความสนใจในวงกว้างในองค์กรภาครัฐและองค์กรชั้นนำของโลก นอกจากนี้ยังมีผู้บริหารองค์กรหลายคนสนับสนุนการทำงานแบบไฮบริด เช่น Satya Nadella ซีอีโอของไมโครซอฟท์มองว่าการทำงานที่บ้านสามารถสร้างผลงานให้กับบริษัทได้มหาศาล แต่มีด้านที่น่าเป็นห่วงทั้งการขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความรู้สึกที่ไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ (Microsoft, 2021) รวมไปถึงภาวะปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่บ้านเป็นเวลานาน โดย Mark Dixon ซีอีโอของ IWG บริษัทจัดการด้านสำนักงานรายใหญ่ของโลกกล่าวว่า การทำงานแบบผสมผสาน จะกลายเป็นมาตรฐานของโลกการทำงานนับตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ทั้งนี้ Google ได้กล่าวถึงการทำงานจากที่บ้านนั้นได้เรื่องความสะดวก ตอบโจทย์ทางรอดในยุควิกฤตและเป็นอนาคตที่ปฏิเสธไม่ได้ แต่การทำงานจากที่บ้านไม่สามารถทำได้คือ “ความคิดสร้างสรรค์” เพราะความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการปะทะกันทางความคิด คือ ความร่วมมือที่มนุษย์ยังจำเป็นต้องมาพบเจอกัน

ซึ่งนวัตกรรมหลายอย่างที่เกิดขึ้นใน Google ตลอดช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา นั้น หลาย ๆ ครั้งเกิดขึ้น เพราะความบังเอิญในสำนักงาน บางครั้งเป็นบทสนทนา บางครั้งเป็นการพูดคุยกันโดยไม่ได้มีการเตรียมตัวมาก่อน (ธนากรไทยพาณิชย์, 2564) โดยการทำงานแบบไฮบริดจะเป็นทางออกทั้งหมดของเรื่องนี้ เพราะได้ทั้งความสะดวกในการทำงาน ตอบโจทย์ภาพของอนาคตการทำงาน และยังมีสำนักงานเป็นทางเลือกในการผลิตงานที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วย แนวคิดเรื่องการทำงานแบบผสมผสานเป็นสิ่งที่หลายองค์กรในโลกกำลังมุ่งมั่นทำอยู่ โดย Google ได้ประกาศวิสัยทัศน์ว่า อนาคตรูปแบบการทำงานของบริษัท คือ ให้พนักงานเข้าสำนักงานเพียงแค่ 3 วันต่อสัปดาห์ ในขณะที่ธุรกิจให้เข้าพื้นที่สำนักงานกำลังถูกท้าทายเพราะเป็นยุคที่ทั่วโลกมองเห็นแล้วว่า การทำงานไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสำนักงาน แต่สามารถผลิตงานได้ทุกหนทุกแห่ง ภาพของสำนักงานจะเปลี่ยนแปลงไปตลอดกาลและถูกตั้งคำถามมากขึ้นทุกวันว่า ยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่เพียงใดกับการเป็นสถานที่ทำงานหลักในยุคที่งานจำนวนมากสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ที่ไม่ใช่สำนักงานอีกต่อไป (ปรานต์ สุวรรณทัต, 2564)

ดังนั้น จากสถานการณ์ปัจจุบันการทำงานแบบผสมผสานขององค์กรภาครัฐจึงมีความจำเป็นและสำคัญ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพและความพึงพอใจในงานของบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง “การทำงานแบบผสมผสาน ขององค์กรภาครัฐไทย” เป็นการศึกษาการเตรียมความพร้อมของการทำงานแบบผสมผสานขององค์กรภาครัฐไทย และผลของการทำงานแบบผสมผสานที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรและความพึงพอใจในงานของบุคลากรภาครัฐ และเพื่อเสนอแนะแนวทางแก่รัฐบาลในการกำหนดนโยบายการทำงานแบบผสมผสาน ของบุคลากรภาครัฐ รวมทั้งเพื่อพัฒนาระบบราชการและวิธีการปฏิบัติราชการนอกสถานที่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของการทำงานแบบผสมผสานขององค์กรภาครัฐไทย
2. เพื่อศึกษาผลของการทำงานแบบผสมผสานที่มีต่อความพึงพอใจในงานของบุคลากรภาครัฐ
3. เพื่อศึกษาผลของการทำงานแบบผสมผสานที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กร

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการทำงานแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงานแบบใหม่ในการทำงานยุคปัจจุบัน เป็นวิธีการทำงานที่บุคลากรสามารถเลือกทำงานได้ทั้งจากในสำนักงาน ที่บ้าน หรือนอกสถานที่ หรือที่ไหนก็ได้ (remote working) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและอิสระกับพนักงานในการทำงานมากขึ้น และยังคงเกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง ทั้งนี้รูปแบบการทำงานแบบผสมผสานมีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) พนักงานมีอิสระในการเลือกสถานที่ทำงาน 2) องค์กรมีนโยบายการทำงานที่ยืดหยุ่น และ 3) การสร้างสำนักงานย่อย (CO Desk Workplace, 2563) ซึ่งการทำงานแบบผสมผสานมีความสำคัญและจำเป็นกับทุกองค์กร โดยมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร และความพึงพอใจในงานของบุคลากร ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกของบุคลากรที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ

จากการทำงาน เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ถึงประสิทธิภาพเช่นเดียวกับความสุขของบุคลากรที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ส่งผลให้ได้รับรางวัลตอบแทน ดังนั้น ความพึงพอใจในงานจึงนำไปสู่การยอมรับจากผู้อื่น รายได้ การเลื่อนตำแหน่ง และการบรรลุผลสำเร็จที่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรจากการทำงาน (Kaliski, 2007, p. 446) สอดคล้องกับการศึกษาของ Scarpello and Campbell (1983, pp. 577-582) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของความพึงพอใจในงาน 6 ด้าน ได้แก่ ลักษณะงาน (nature of work) การควบคุมงาน (control over work) คุณภาพของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (quality of physical environment) ผู้บังคับบัญชา (supervisor) เพื่อนร่วมงาน (co-workers) ค่าตอบแทนของงาน (job rewards)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (multiple-case-study research) โดยมีองค์การภาครัฐในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2 องค์การเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน โดยผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกระทรวงหลักเกี่ยวกับการเกษตรกรรม ผู้วิจัยจึงเจาะจงเลือกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรณีศึกษาเพราะเป็นกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ การวิจัยครั้งนี้ได้มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) แบบเจาะจง (purposive selection) เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแบบผสมผสาน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำนวน 10 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกรมพัฒนาที่ดินในระดับส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแบบผสมผสานจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งมีคำถามครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแบบผสมผสาน ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมมา นอกจากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และด้านระเบียบวิธีวิจัย (methodological triangulation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) จากหลายแหล่ง (multiple sources of evidence) ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร เป็นการศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการทำงานแบบผสมผสาน ขององค์การภาครัฐไทย มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน โดยศึกษาเงื่อนไขในการประสบความสำเร็จ โดยศึกษาจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตำรา กฎหมาย บทความ และเอกสารต่าง ๆ

2. การศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น แผนปฏิบัติการของทั้งสองส่วนราชการ บริการต่าง ๆ ที่สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน จัดให้กับผู้รับบริการ

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และไม่มีส่วนร่วม (non participant observation) ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย เช่น การสังเกตการปฏิบัติงานแบบผสมผสานของทั้งสององค์การว่า มีความสะดวก ความคล่องตัว ความรวดเร็วในด้านต่าง ๆ เพียงใด มีปัญหาข้อขัดแย้งหรือข้อร้องเรียนมากน้อยเพียงใด เป็นต้น โดยสังเกตจากหน่วยงานที่ไปสัมภาษณ์ การเข้าใช้บริการด้วยตนเอง การเข้าร่วมประชุมออนไลน์ ในระบบ Zoom Meeting และการสอบถามจากเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์จากภาครัฐทั้งสองแห่ง เช่น ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการทำงานแบบผสมผสาน โดยสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางเชิงตรรกะ โดยตรวจสอบการเกิดซ้ำของข้อมูลแล้วจึงทำการสรุปแบบอุปนัยตามประเด็นที่ค้นพบจากข้อมูล ผู้วิจัยมีการเขียนกรณีศึกษาแยกเป็น 2 กรณีศึกษา และมีการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา (cross-case synthesis) เพื่อสรุปให้เป็นกรณีทั่วไปเชิงวิเคราะห์ (analytical generalization) ตามแนวทางการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษาของ Yin (2015)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การเตรียมความพร้อมของการทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Working) ขององค์การภาครัฐไทย

1.1) ผู้นำองค์การ จากการวิจัยพบว่าผู้นำมีความกล้าตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนการทำงานจากเดิมที่บุคลากรทุกคนทำงานในสำนักงาน เปลี่ยนเป็นรูปแบบการทำงานที่บ้าน (work from home-WFH) หรือการทำงานแบบผสมผสาน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน มีการสร้างความมุ่งมั่น บริหารจัดการความเสี่ยง จึงทำให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้เกิดประสิทธิภาพกับองค์การ “...ผู้นำขององค์การ ๆ มีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มีนโยบายให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติการ กระตุ้นพนักงานทุกคนให้เรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ ตลอดเวลา กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่เป็นแนวทางที่ชัดเจนและสร้างความเชื่อมั่นในหมู่พนักงานของเราเอง สมัยก่อนยุค COVID-19 ผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ดิจิทัลในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้ดิจิทัลในการทำงานก็มีน้อย ไม่เหมือนในยุคนี้ ที่ผู้นำส่งเสริมให้บุคลากรของกระทรวงฯ ฝึกอบรม เช่น โครงการฝึกอบรมหลักสูตรกลางเพื่อการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับข้าราชการและบุคลากร และการฝึกอบรมการผลิตและเผยแพร่สื่อดิจิทัล ในรูปแบบการนำเสนอด้วย อินโฟกราฟฟิกส์ เพื่อสื่อสารและอธิบายข้อมูลข่าวสารนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรฯ ให้สื่อมวลชน และประชาชนรับรู้ ซึ่งจัดโดยสถาบันเกษตรกรบริการ โดยให้แต่ละสำนัก/กอง คัดเลือกบุคลากรเพื่อเข้าอบรม ผ่านระบบ ZOOM ในช่วง COVID-19...” (ชานนท์ สีสด, การสัมภาษณ์ ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2567)

1.2) การปรับเปลี่ยนองค์การ พบว่าองค์การมีการปรับโครงสร้างจากโครงสร้างแนวตั้ง (vertical structure) เป็นโครงสร้างแนวราบ (horizontal structure) เพราะการทำงานแบบผสมผสาน จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (decentralization) โดยพนักงานที่ทำงานแบบผสมผสาน จะใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานมากขึ้น ขั้นตอนในการกำกับดูแลน้อยลงเนื่องจากปฏิบัติงานห่างไกลจาก หัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชา มีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและวิธีการทำงานให้มีลักษณะยืดหยุ่น (agile) “...มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการสื่อสารและก็การปฏิบัติงานสำนักงานปลัดฯ เช่น การประชุมผ่านระบบ Zoom ซึ่งมีการประชุมเป็นประจำ เช่น การประชุมเพื่อมอบนโยบาย การประชุมเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน ซึ่งทุก ๆ การประชุมที่ให้ดำเนินการผ่านระบบไลน์เท่านั้น ซึ่งเมื่อก่อนเกิด COVID-19 เราไม่มีการประชุมในระบบออนไลน์ จะเป็นการประชุมในสำนักงานทุกการประชุม...” (กิตติณัฐ เหลี่ยมทับน้อย, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 พฤษภาคม 2567)

1.3) บุคลากรในทักษะการทำงานแบบผสมผสาน จากการวิจัยพบว่าบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมในทักษะการทำงานแบบผสมผสาน ได้แก่ 1) ทักษะการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น 2) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยบุคลากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสามารถเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ทักษะการอ่านและการใช้ข้อมูล บุคลากรส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่านข้อมูล เข้าใจและสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้ “...บุคลากรของเราเองมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารมีนโยบายให้ฝ่ายกองการเจ้าหน้าที่สำรวจความพร้อมของบุคลากรทุกคนก่อนการเริ่มทำงานทางไกล ว่าใครใช้โปรแกรมสื่อสารอะไรไม่เป็นบ้าง เมื่อสำรวจแล้วกองการเจ้าหน้าที่จะส่งรายชื่อบุคลากรไปยังสถาบันเกษตรราธิการ เพื่อขอเปิดหลักสูตรอบรม เช่น หลักสูตรอบรมการใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารและปฏิบัติงานที่บ้าน...” (วิษณุพร รัชส์สำรวจ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 พฤษภาคม 2567)

1.4) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และโปรแกรมการสื่อสาร องค์การจัดหาและสนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยมีแนวทางการทำงานผ่านระบบเทคโนโลยีและช่องทางต่าง ๆ เช่น การประชุมแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน การประสานงานผ่านแอปพลิเคชัน สนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นทีม การปฏิบัติงานร่วมกันผ่านแอปพลิเคชัน การทำงานสำนักงานออนไลน์ผ่านระบบหรือช่องทางดิจิทัลที่องค์การกำหนด มีการป้องกันการเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ (ransomware) ปกป้องการสูญหายของข้อมูล (data loss) “...องค์การ มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้และพัฒนากระบวนการเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ในการทำงาน โดยนำมาใช้กับงานด้านสนับสนุน (back office) และงานบริการประชาชน เช่น การนำแอปพลิเคชัน มาใช้ในการทำงาน ได้แก่ มีการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเมื่อก่อนก็มีนะ แต่ไม่ได้รับความนิยมและบุคลากรปฏิบัติอย่างไม่จริงจัง พอมีโควิด ก็เหมือนเป็นตัวเร่งให้ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้ในการใช้งานระบบนี้และยังมีการนำระบบ Zoom/Google Meeting/Video Conference มาใช้ในการประชุมในทุกการประชุมและในปัจจุบันแม้ไม่มีโควิดแล้ว แต่องค์การเรายังคงใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานซึ่งเกิดผลดีมาก ประหยัดทุกอย่าง...” (ลักษณะ พรหมมี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 พฤษภาคม 2567)

1.5) ด้านสถานที่ทำงานแบบผสมผสาน พบว่าองค์การได้มีการเลือกสถานที่ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น ในที่พักอาศัยของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ หรือที่ใดก็ได้ มีการเตรียม

อุปกรณ์เพื่อให้พร้อมแก่การทำงานที่บ้าน เช่น โຕะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่จำเป็นต่อการสื่อสาร รวมถึงการติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่จะสนับสนุนการทำงานในทุกสถานที่ (anywhere) ทั้งนี้ข้อจำกัดของความพร้อมขึ้นอยู่กับบุคลากรแต่ละคน สถานที่ และอุปกรณ์สนับสนุนรวมทั้งงบประมาณ “...ที่จัดเตรียมสถานที่/แบ่ง Zone ของบ้านให้ชัดเจนสำหรับการทำงานในแต่ละวันที่หาพื้นที่ที่เราสามารถนั่งทำงานได้อย่างมีสมาธิ ที่เลือกทำงานที่โต๊ะกินข้าวในครัว หรือตั้งโต๊ะญี่ปุ่น ที่มุมเล็ก ๆ ของห้อง แต่ว่าที่ต้องเสียเงินซื้อโต๊ะทำงานใหม่ เก้าอี้ และ Laptop ใหม่ให้พร้อมกับการทำงาน...” (วัลย์ลดา ประภาสวัสติ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 พฤษภาคม 2567)

2. การทำงานแบบผสมผสาน มีผลต่อความพึงพอใจในงานของบุคลากร

จากการวิจัยพบว่า ลักษณะงานที่เหมาะสมกับการทำงานแบบผสมผสาน คือ งานที่สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีทดแทนหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ อาทิ งานอนุมัติ อนุญาต งานให้คำปรึกษา แนะนำ งานให้บริการประชาชน งานบริหาร วางแผน พัฒนานโยบาย งานวิชาการ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย งานด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ งานด้านกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ งานบริหารการเงิน การคลัง งบประมาณ งานด้านบริหารบุคคล งานประชุมฝึกอบรม สัมมนา งานประชาสัมพันธ์ งานสนับสนุนงานธุรการ งานอำนวยการ ฯลฯ การทำงานแบบผสมผสานในภารกิจเหล่านี้จะไม่เกิดผลเสียต่อส่วนรวมองค์การ และการอำนวยความสะดวกต่อการให้บริการแก่ส่วนราชการอื่นและประชาชน “...องค์การได้มอบหมายให้หัวหน้าหน่วยงานระดับสำนัก/กอง/หน่วยงานเทียบเท่า พิจารณากำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสังกัด ตามความจำเป็นและเหมาะสมกับลักษณะงาน และตามกรอบกำหนดลักษณะงานของกระทรวงฯ และต้องเป็นงานที่ใช้เทคโนโลยีทำแทนได้หรือทดแทนได้และไม่ขัดต่อการให้บริการประชาชน แต่จะมีงานเกี่ยวกับวิศวกรที่ต้องลงพื้นที่ งานดังกล่าวจึงไม่สามารถทำงานแบบผสมผสานได้...” (ปณัฐ หวังอิสริยาภรณ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2567)

การทำงานแบบผสมผสาน มีผลต่อการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา กล่าวคือ การทำงานแบบผสมผสาน ทำให้พนักงานขาดความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา อาจทำให้เกิดภาวะความโดดเดี่ยวทางสังคม (social isolation) ได้ จากการวิจัยพบว่าองค์การมีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เพื่อลดความห่างเหินระหว่างพนักงาน เช่น ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นจัดประชุมทุกวันผ่านระบบ social media ก่อนเริ่มเวลาปฏิบัติงาน เป็นการพูดคุยถามสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและกัน ซึ่งช่วยลดความเครียดของพนักงานลงได้ การทำงานแบบผสมผสานแสดงถึงการที่ผู้บังคับบัญชามีความไว้วางใจและไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จึงส่งผลให้บุคลากรขององค์การมีความพึงพอใจในงาน “...ท่านปลัดกระทรวงฯ มอบนโยบายให้ผู้อำนวยการสำนักแต่ละสำนักจัดให้มีการประชุมออนไลน์สำหรับผู้ทำงานที่บ้าน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้พูดคุยกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้พบปะพูดคุยกันสอบถามถึงสารทุกข์สุกดิบและติดตามผลการปฏิบัติงานไปในตัวรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยหัวหน้ากลุ่มงานจะมีการประชุมผ่าน Zoom เรียกว่า Morning Talk เพื่อถามสารทุกข์สุกดิบ ลูกน้องทุกคน และมอบหมายงานในแต่ละวัน...” (อานนท์ นนท์ทริย์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 พฤษภาคม 2567)

นอกจากนี้ยังพบว่า องค์การมีการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการดูแลเรื่องการจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ โดยปฏิบัติตามแนวทางการกำกับ

ติดตามงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่บ้านขององค์การภาครัฐ “...เมื่อสิ้นสุดช่วงระยะเวลาปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรฯ ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รายงานตัวเพื่อกลับเข้าปฏิบัติราชการในสถานที่ตั้งของสำนักงานตามปกติและส่งมอบหรือรายงานผลผลิตหรือผลงานในช่วงที่ทำงานที่บ้านต่อผู้บังคับบัญชาชั้นต้น...” (อิสรางกูร ชื่นบาน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2 พฤษภาคม 2567)

จากการวิจัยพบว่า องค์การมีการกำหนดนโยบายการทำงานแบบผสมผสาน และกรอบแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน กล่าวคือ มีนโยบายที่ใส่ใจในผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่อง นโยบายดังกล่าวนำไปสู่ความพึงพอใจในงานของพนักงาน นอกจากนี้ องค์การยังได้มีการทบทวนนโยบายการทำงานแบบผสมผสานอย่างสม่ำเสมอ ทบทวนระเบียบ ข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติที่ใช้อยู่ เพื่อให้การสนับสนุนการทำงานแบบผสมผสานได้อย่างมีประสิทธิภาพ “...มีการกำหนดนโยบายการทำงานแบบผสมผสาน จัดทำแผนการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในและนอกสถานที่ตั้ง กำหนดวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุด แล้วแต่กรณี สถานการณ์ และนโยบาย เสนอปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาอนุญาต รวมทั้งผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง/และหัวหน้าสำนักงาน มอบหมายหัวหน้างาน ทบทวนแผนทุกสัปดาห์ตามความเหมาะสมของลักษณะงาน...” (ชินกฤต นาคสง่า, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 พฤษภาคม 2567)

3. การทำงานแบบผสมผสาน กับประสิทธิภาพขององค์การ

จากการวิจัยเอกสารของทางราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการนอกสถานที่ตั้ง หรือการปฏิบัติงานที่บ้าน แผนการปฏิบัติงาน คู่มือการปฏิบัติราชการนอกสถานที่ตั้ง ประกาศ/คำสั่ง กฎหมาย/ระเบียบต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าประสิทธิภาพขององค์การที่เป็นผลมาจากการทำงานแบบผสมผสาน มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความรวดเร็วในการให้บริการประชาชน ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานทางไกล ซึ่งแม้ว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ค่าใช้จ่ายและการฝึกอบรม แต่ก็ก่อให้เกิดผลดีในเรื่องของความประหยัดและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ “...การทำงานแบบไฮบริดทำให้เกิดความประหยัดงบประมาณของกระทรวงเกษตรฯ มาก เช่น การจัดการประชุมถ้าปกติต้องมีการจัดการประชุมในที่ตั้งหรือในสำนักงานจะสิ้นเปลืองค่าเดินทาง ค่ากาแฟ อาหารหรือค่า Paper แต่ถ้าหากเราจัดประชุมผ่านโปรแกรม Zoom การลงพื้นที่เพื่อตรวจราชการหรืออบรมให้ความรู้เกษตรกร ก็ใช้ระบบ Zoom Meeting กระทรวงเกษตรฯ จึงประหยัดงบประมาณไปได้เยอะครับ ตัวอย่างเช่น สมัยก่อนเราต้องลงพื้นที่เพื่อตรวจราชการจะใช้เงินในการลงพื้นที่ต่อครั้ง สำหรับผู้ตรวจราชการจะมีค่าที่พัก 1,200 บาท ค่ายานพาหนะ (ค่ารถ/ค่าเครื่องบิน) 5,000-6,000 บาท ค่าเบี้ยเลี้ยงต่อวัน 270 บาท ซึ่งต้องลงพื้นที่ตรวจราชการเป็นเวลา 2-3 วัน มีค่าใช้จ่ายต่อท่านประมาณ 8,000-10,000 นอกจากนี้ในการออกตรวจราชการต้องมีผู้ช่วยผู้ตรวจราชการติดตามไปด้วย 1-2 คน ซึ่งก็จะมีค่าใช้จ่ายที่ต้องเบิกเหมือนกับผู้ตรวจราชการ สรุปในภาพรวมประมาณ 30,000 บาทต่อครั้ง หลังจากผ่านช่วงโควิดระบอบมาทำให้สำนักงานปลัดลดขอบเขตเรียนจากสถานการณ์ดังกล่าวใช้วิธีการตรวจราชการแบบออนไลน์โดยใช้ระบบ Zoom Meeting ดังกล่าว จึงทำให้เกิดความประหยัดมาก...” (ปีธมา ถิ่นไทย, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 พฤษภาคม 2567)

จากการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษาพบว่า การทำงานแบบผสมผสาน มีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ภายใต้การพิจารณาถึงความต้องการของหน่วยงาน ภารกิจ และลักษณะงาน รวมทั้งความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน สิ่งสำคัญที่สุดคือ ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานที่จะทำงานให้สำเร็จ ประกอบกับการสร้างระบบการสนับสนุนที่ดีด้วยการทบทวนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำงานแบบผสมผสาน ถอดบทเรียนจากการดำเนินการที่ผ่านมา ทบทวนและปรับนโยบายการทำงานให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา จากการวิจัยมีข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาแก้ไขปัญหาของการทำงานแบบผสมผสานหลายประการ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การส่งเสริมให้มีการทำงานที่ยืดหยุ่น (work flexibility) การส่งเสริมสมรรถนะของภาวะผู้นำ (leadership competency) การปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การส่งเสริมความรู้ทางดิจิทัลของบุคลากร (digital literacy) และการออกแบบองค์การให้เป็นแนวราบ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของการทำงานแบบผสมผสาน ขององค์การภาครัฐไทย ประกอบด้วยความพร้อมของผู้นำองค์กร ความพร้อมในการปรับเปลี่ยนขององค์กร ความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมของเทคโนโลยีดิจิทัล และความพร้อมของสถานที่ทำงานแบบผสมผสาน

ผู้นำองค์กร คือ การที่ผู้นำมีความกล้าตัดสินใจปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นรูปแบบการทำงานแบบผสมผสาน ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะการบริหารงานในยุคปัจจุบัน องค์กรภาครัฐต้องตอบสนองกับภาวะที่ไม่ปกติที่ไม่เคยประสบมาก่อน จึงต้องอาศัยการคิดนอกกรอบ การคิดพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ และนำมาใช้ประโยชน์หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การปฏิบัติงานไม่หยุดลง และยังสามารถให้บริการประชาชนต่อไปได้อย่างราบรื่น

การปรับเปลี่ยนองค์กร ในทุก ๆ สถานการณ์ องค์กรภาครัฐได้ให้บริการประชาชนด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้และพัฒนาระบบงานเพื่อทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของประชาชน ลักษณะการปรับเปลี่ยนดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ วลัยพร รัตนเศรษฐ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ (2564, หน้า 71) ที่ระบุว่าบทบาทของภาครัฐในการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 คือการจัดวางระบบ กลไก ในการปฏิบัติงานเสียใหม่ มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาหรือภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

บุคลากร หมายถึง การที่บุคลากรภาครัฐมีความพร้อมในการปรับตัวและพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และการใช้งานด้านโปรแกรมการสื่อสารต่าง ๆ พัฒนาคำรู้ในทักษะเดิม (upskill) และเสริมทักษะความรู้ใหม่ ๆ (reskill) ตลอดจนมีความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการทำงาน (agility) หรือความกระตือรือร้นในการปรับตัวและสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว (resilience) สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพร กัลยาณมิตร (2564, หน้า 163) ที่กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในการทำงานในอนาคตยุคหลังโควิด-19 ได้แก่ ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะเชิงดิจิทัล ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรทุกภาคส่วนมีความพร้อมต่อการทำงานในยุคสมัยใหม่ได้

เทคโนโลยีดิจิทัลและโปรแกรมการสื่อสาร มีการนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานแบบผสมผสาน จัดเตรียมโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง จัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่สามารถเชื่อมต่อเข้ากับเครือข่ายภายในสำนักงานได้ จัดเตรียมแอปพลิเคชันและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงานแบบผสมผสาน จัดเตรียมระบบ cloud server ที่มีความปลอดภัยสูง เนื่องจากความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้การปฏิบัติงานไม่ติดขัด ทำให้การให้บริการประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสนันท์ ศรีนิภาคาร และพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2553, หน้า 109) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีที่ใช้ต้องเป็นเทคโนโลยีที่สามารถตอบรับกับการทำงานทางไกลได้อย่างเหมาะสม

สถานที่ทำงานแบบผสมผสานหรือการทำงานที่บ้าน โดยมีการจัดสถานที่ทำงานร่วมกัน (co-working space) หรือจัดสถานที่ทำงานในที่พักอาศัยของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ โดยมีแนวคิดว่าการจัดพื้นที่การทำงานทางไกลต้องเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกับอุปกรณ์สื่อสารทางไกล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาล ทองมั่ง กำเนิดว่า และสุรสิทธิ์ ระวีวงศ์ (2563, หน้า 119) ที่กล่าวว่า แนวทางการจัดการการทำงานที่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดพื้นที่การทำงานให้เหมาะสม การเตรียมตัวเองให้พร้อมก่อนเริ่มทำงาน การเตรียมอุปกรณ์ในการทำงานและการสื่อสารให้พร้อม และการจัดการกับสิ่งรบกวนอย่างมืออาชีพซึ่งอาจมีข้อจำกัดของความพร้อมขึ้นอยู่กับบุคลากรแต่ละคน สถานที่ อุปกรณ์สนับสนุน และงบประมาณที่ได้รับจากองค์กร

2. การทำงานแบบผสมผสาน มีผลกับความพึงพอใจในงานของบุคลากรภาครัฐ ลักษณะงานที่เหมาะสมในการทำงานแบบผสมผสาน ได้แก่ งานที่สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีทดแทนหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ งานให้คำปรึกษา งานให้บริการประชาชน และงานวิชาการ แต่มีบางลักษณะงานที่ไม่สามารถทำงานแบบผสมผสานได้ เช่น งานที่ต้องใช้ความรู้ด้านเทคนิคเฉพาะต่าง ๆ ดังแนวคิดของ Turcotte (2010) ที่พบว่าผู้ปฏิบัติงานที่บ้านส่วนใหญ่จะทำงานบริหาร งานวิชาชีพ งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ งานสำนักงานหรือธุรการ งานขายและงานอุตสาหกรรมที่เป็นการผลิตเบื้องต้น และการศึกษาของ Boeri, Caiumi, and Paccagnella (2020, p. 60) ที่ระบุว่าการทำงานที่บ้านบางงานอาจทำงานที่บ้านได้ แต่บางงานอาจทำไม่ได้ เพราะไม่เหมาะสมที่จะทำงานผ่านระบบออนไลน์ทั้งหมดในทุกขั้นตอน

ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา การทำงานแบบผสมผสาน ทำให้ขาดความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เพราะการทำงานคนเดียวเป็นเวลานานอาจทำให้เกิดภาวะความโดดเดี่ยวทางสังคม (social isolation) ขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Lugtu Jr. (2021) ที่พบว่าการทำงานที่บ้านอาจส่งผลเชิงลบในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยจัดให้มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในทีมด้วยการประชุมร่วมกัน เพื่อสานความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล รวมทั้งค่าจ้างและสวัสดิการ องค์กรภาครัฐมีการปฏิบัติตามแนวทางของระเบียบของทางราชการ กล่าวคือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการปฏิบัติราชการนอกสถานที่ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชาชั้นต้น โดยผู้บังคับบัญชาชั้นต้นจะเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งรายงานผลสำเร็จของงานต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเพื่อนำไปสู่การเลื่อนขั้นเงินเดือนต่อไป

ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา องค์การภาครัฐมีการกำหนดนโยบายการทำงานแบบผสมผสาน และกรอบแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการทบทวนนโยบายการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในภาพรวมสรุปได้ว่าบุคลากรขององค์การภาครัฐ มีความพึงพอใจในงานและส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์การ

3. การทำงานแบบผสมผสาน กับประสิทธิภาพขององค์การ

การที่องค์การภาครัฐมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการประชาชน ทำให้เกิดความประหยัด และความคุ้มค่ากับการใช้งบประมาณในทุกภารกิจของภาครัฐ ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น การทำงานแบบผสมผสาน จึงส่งผลให้องค์การภาครัฐมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรืออาจกล่าวได้ว่ามีผลดีต่อประสิทธิภาพขององค์การ ข้อเสนอตั้งกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Yassenov (2020) ที่ศึกษากลุ่มพนักงานในสหรัฐอเมริกาที่ทำงานจากที่บ้าน พบว่า กลุ่มพนักงานในสหรัฐอเมริกาที่ทำงานจากที่บ้านสามารถทำงานได้ดีและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่าการทำงานที่บริษัทหรือสำนักงาน หรืออาจกล่าวได้ว่า การทำงานที่บ้านช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการทำงานที่บ้านไม่ได้ทำให้ประสิทธิภาพขององค์การลดลง แต่สามารถลดค่าใช้จ่ายในสำนักงานเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. องค์การภาครัฐควรมีการทบทวนและปรับปรุงกระบวนการบริการประชาชนตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 ในเรื่องของการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการ รวมทั้งปรับกระบวนการให้เป็นรูปแบบดิจิทัล ตลอดจนหน่วยงานควรมีการปรับคู่มือบริการประชาชนให้เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่หน่วยงานได้ดำเนินการปรับปรุง และเผยแพร่ในศูนย์รวมข้อมูลเพื่อติดต่อราชการในปัจจุบัน

2. ภาครัฐควรมีการทำแผนรองรับการทำงานแบบผสมผสานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อการให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย ลดขั้นตอนในการให้บริการ เช่น อาจเปิดระบบการให้บริการออนไลน์ ซึ่งจากเดิมอาจต้องเข้ามาที่สำนักงานก็ให้เปลี่ยนเป็นการดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการทำงานที่บ้านและการทำงานทางไกลในหลากหลายรูปแบบและหลากหลายลักษณะงาน

2. ควรมีการศึกษาสำรวจความต้องการของบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนต่อรูปแบบการทำงานทางไกล หรือการทำงานที่บ้าน หรือการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ ในยุคหลัง COVID-19

3. การถอดบทเรียนการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เพื่อดำเนินการศึกษา วิเคราะห์วิจัย โดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการและประสิทธิผลที่แท้จริง

บรรณานุกรม

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 6(3), หน้า 163-176.
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2564). **ทำไมการทำงานแบบ Hybrid คือคำตอบในยุค Next Normal**. สืบค้นจาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/salary-man/hybrid-working.html>
- ปรานต์ สุวรรณทัต. (2564). **Google ประกาศแนวทางการทำงานแบบ “ไฮบริด” เข้าออฟฟิศ 3 วัน เลือก ทำงานจากที่ไหนก็ได้**. สืบค้นจาก <https://brandinside.asia/google-hybrid-work/>
- วลัยพร รัตนเศรษฐ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. (2564). บทบาทของภาครัฐในการบริหารจัดการกับการแพร่ระบาดของโควิด-19. **วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 4(2), หน้า 71-87.
- ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร. (2563, 25 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 69 ง. หน้า 1
- มนัสพันธ์ ศรีนาการ, และพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2553). การทำงานทางไกลและที่บ้าน Telework and Work at Home. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**, 6(1), หน้า 109-118.
- ยุทธนา เมธาวรรณ และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร. (2566). กรอบแนวความคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานระยะไกลของพนักงานบริษัทช่วงการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์**, 7(1), หน้า 187-204.
- อภิชล ทองมั่ง กำเนิดว่า และสุรสิทธิ์ ระวังวงศ์. (2563). การทำงานที่บ้าน: แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง. **วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม**, 19(3), หน้า 119-130.
- Boeri, T., Caiumi, A. & Paccagnalla, M. (2020). Mitigating the work-safety trade-off. **Covid economics: Vetted and real-time papers**, 2(8.4), pp. 60–66.
- CO Desk Workplace. (2563). **ไขข้อสงสัย! Hybrid Working คืออะไร? สรุปครบ จบในที่เดียว**. สืบค้นจาก <https://www.codeskworkplace.com/what-is-hybrid-working/>
- Lugtu Jr., R. (2021). **Work-from-home-are workers truly productive?**. Retrieved from <https://www.manilatimes.net/2021/05/27/business/top-business/work-from-home-are-workers-truly-productive/1800805>
- Kaliski, B.S. (2007). **Encyclopedia of business and finance**. (2nd ed., Vols. 2). Detroit, MI.: Thompson Gale.
- Scarpello, V., & Campbell, J.P. (1983). Job satisfaction: Are all the parts there?. **Personnel Psychology**. 36(3), 577-600. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1744-6570.1983.tb02236.x/abstract>
- Turcotte, M. (2010). Working at home: an update. **Canadian social trends**. 91, pp. 3-11.

Microsoft. (2021). **The Next Great Disruption Is Hybrid Work - Are We Ready?**.

Retrieves form <https://www.microsoft.com/en-us/worklab/work-trend-index/hybrid-work>

Yasenov, V.I. (2020). **Who can work from home?**. Retrieved from
<https://docs.iza.org/dp13197.pdf>

Yin, R.K. (2015). **Qualitative research from start to finish**. (2nd ed.). New York: Guilford Press.

การตั้งชื่อวัดในพระพุทธศาสนากับความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

The Criteria of Naming Buddhist Temples in Phra Pradaeng District Samut Prakan Province by Considering Their Thoughts, Beliefs and Values

วันที่รับบทความ: 3 ตุลาคม 2567

อนุสรณ์ ศรีวิระ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 24 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการแบ่งได้ 6 กลุ่ม คือ 1) การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน พบมากที่สุด จำนวน 13 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 2) การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ พบจำนวน 9 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.68 3) การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด พบจำนวน 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.42 4) การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ พบจำนวน 5 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.16 5) การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ พบจำนวน 3 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.90 และ 6) การตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ พบจำนวน 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.63 และชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ยังแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนพระประแดง 5 ประการ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด 2) ค่านิยมเรื่องให้ความสำคัญเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญ 3) การให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญของวัด 4) ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์ และ 5) การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ

คำสำคัญ: ชื่อวัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

---

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: anoodsara.s@dru.ac.th

The Criteria of Naming Buddhist Temples in Phra Pradaeng District Samut Prakan Province by Considering Their Thoughts, Beliefs and Values

Received: October 3, 2024

Anoodsara Sreewira ¹

Revised: October 24, 2024

Accepted: October 30, 2024

Abstract

This research article aims to study the origins and analyze the thoughts, beliefs, and values reflected in the names of temples in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province, totaling 38 names. Data was collected from documents and interviews with local individuals. The study found that the origins of temple names in Phra Pradaeng can be categorized into six groups: 1) the names based on the name of a sub-district or village, which accounted for the largest portion with 13 names or 34.21%, 2) the names based on geographical features, with 9 names representing 23.68%, 3) the names honoring significant individuals related to the temple, totaling 7 names or 18.42%, 4) the names derived from important events, with 5 names, accounting for 13.16%, 5) the names based on natural flora with 3 names or 7.90%, and 6) the name related to Mon language with 1 name or 2.63%. The temple names in Phra Pradaeng also reflected five key thoughts, beliefs, and values of the local people: 1) the importance of the location and surrounding environment of the temple, 2) the value placed on respecting and honoring significant individuals, 3) the importance of important events related to the temple; 4) the beliefs in Buddhism and concepts of heaven, and 5) the recognition of the Mon ethnic group.

Keywords: temple names, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province

---

¹ Lecturer of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: anoodsara.s@dru.ac.th

บทนำ

“วัด” คือ สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทต่อสังคมไทยอย่างมาก เพราะวัดเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ศิลปะแขนงต่าง ๆ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน

ในอดีตพุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมสร้างหรือปฏิสังขรณ์วัด เพราะเชื่อว่าเป็นวิธีการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่วิธีหนึ่ง ดังนั้นเมื่อผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ ณ ที่ใด จึงมักสร้างวัดขึ้นในชุมชนของตนเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเพื่อใช้เป็นศาสนสถานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงมีการสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนมาก

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการเป็นอำเภอหนึ่งที่มีการสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยพบวัดจำนวน 38 วัด แบ่งเป็นวัดหลวงจำนวน 4 วัด และวัดราษฎร์จำนวน 34 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567) สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อำเภอพระประแดงมีวัดเป็นจำนวนมาก เพราะแต่เดิมคนในพื้นที่อำเภอพระประแดงมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ที่อำเภอพระประแดง (นครเขื่อนขันธ์) เมื่อชาวมอญอพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในอำเภอพระประแดงจึงได้สร้างและปฏิสังขรณ์วัดในหมู่บ้านขึ้นเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ภายหลังจากที่สร้างวัดเสร็จแล้วชาวบ้านจะนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก ณ วัดนั้น ๆ พร้อมกับตั้งชื่อวัด

ผู้วิจัยพบว่าชื่อวัดในอำเภอพระประแดงทั้งวัดไทย วัดมอญต่างมีชื่อเรียกและประวัติความเป็นมาของวัดที่น่าสนใจ กล่าวคือชื่อของวัดมักมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมรอบวัด ชื่อตำบล ชื่อหมู่บ้าน และชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้นว่า “วัดจวนดำรงราชพลขันธ์” ในชื่อวัดมีคำว่า “จวน” หมายถึง ที่อยู่ของเจ้าเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 304) และ มีคำว่า “ดำรงราชพลขันธ์” เป็นชื่อเจ้าเมืองพระประแดงปรากฏอยู่ หรือ “วัดไพชยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร” ในชื่อวัดมีคำว่า “ไพชยนต์” หมายถึง ชื่อรถและชื่อวิมานของพระอินทร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 854) และคำว่า “พลเสพย์” เป็นพระนามของกรมหมื่นศักดิ์พลเสพย์ปรากฏอยู่ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องน่าสนใจศึกษาที่มาและวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีงานวิจัยจำนวนหนึ่งศึกษาการตั้งชื่อวัดโดยศึกษาโครงสร้างทางภาษา ที่มา ความหมายของชื่อวัด การเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตลอดจนวิเคราะห์ความคิดความเชื่อในชื่อวัด ได้แก่ นฤมล ตุงคะโหด (2547) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร กุสุมา สุ่มมาตร์ (2552) ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด สำราญ จุช่วย (2561) ศึกษาเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี วนิดา ตรีสวัสดิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และสุพรรณิ เรื่องสงค์ (2564) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นจึงสนใจศึกษาการตั้งชื่อวัดในพระพุทธศาสนากับความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อจะได้ทราบประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอพระประแดงมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาที่มา และวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอ
พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

วัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 วัด คือ วัดพระอารามหลวง จำนวน
4 วัด ได้แก่ วัดทรงธรรมวรวิหาร วัดโปรดเกศเชษฐาราม วัดไพชยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร และวัดอาษา
สงคราม ส่วนวัดราษฎร์ จำนวน 34 วัด ได้แก่ วัดกลาง วัดกลางสวน วัดกองแก้ว วัดครุฑนอก วัดครุฑใน
วัดคันลัด วัดแค วัดจวนตำรางราชพลชั้นท์ วัดจากแดง วัดขมิ้นมิตร วัดซ่งเรือ วัดทองคั้ง วัดบางกระเจ้ากลาง
วัดบางกระเจ้านอก วัดบางกระสอบ วัดบางกอบัว วัดบางขมิ้น วัดบางน้ำผึ้งนอก วัดบางน้ำผึ้งใน วัดบางฝ้าย
วัดบางพั้ง วัดบางหญ้าแพรก วัดบางหัวเสือ วัดป่าเกิด วัดพญาปราบปัจจามิตร วัดมหาวงษ์ วัดโมกข์
วัดโยธินประดิษฐ์ วัดรวก วัดราษฎร์รังสรรค์ วัดสวนส้ม วัดสำโรงใต้ วัดสำโรงเหนือ วัดแหลม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 รวบรวมข้อมูลประวัติวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 38 วัด
จากหนังสือ และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาและแก้ไข

2.2 ขอบหนังสืออนุญาตเพื่อเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จากนั้นติดต่อและขอ
อนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ คือ เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมี
ความรู้เกี่ยวกับวัดนั้น ๆ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร หรือประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับวัด

2.3 พื้นที่เก็บข้อมูลที่มาของชื่อวัดโดยสัมภาษณ์ผู้รู้ และจดบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์การตั้งชื่อวัด โดยนำแนวคิดอรรถศาสตร์
ชาติพันธุ์ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549) ที่เสนอว่าความหมายของคำศัพท์สามารถสะท้อนให้เห็น
ระบบความคิด มโนทัศน์และเข้าถึงวัฒนธรรมเจ้าของภาษา มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักเกณฑ์การตั้งชื่อวัด
ของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2558) ทั้งนี้ในการจัดกลุ่มที่มาการตั้งชื่อวัด ผู้วิจัยจะพิจารณา
จากความหมายของคำหลักในชื่อวัดร่วมกับประวัติที่มาของชื่อวัดที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น วัดครุฑนอก
ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่าวัดตั้งชื่อตามตำบล ดังนี้

คำว่า “ครุ” เป็นคำหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าหมายถึง ชื่อตำบลบางครุ

คำว่า “นอก” เป็นคำขยาย ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าหมายถึง ตำแหน่งที่ตั้งวัดที่อยู่พื้นที่
ข้างนอกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณปากคลองบางครุ

ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มความหมายและที่มาของการตั้งชื่อวัดครุฑนอกเป็นการตั้งชื่อวัดตามชื่อ
ตำบลหรือชื่อหมู่บ้านตามคำหลักของชื่อและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3.2 วิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในชื่อวัด

3.3 เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะแบ่งเนื้อหาเป็น 2 หัวข้อ คือ ที่มาของชื่อวัด ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ที่มาของชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ พบที่มาของการตั้งชื่อวัดจำนวน 6 กลุ่ม คือ การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ และการตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ

1.1 การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงชื่อตำบลหรือหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับวัด พบจำนวน 13 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดครุнок	วัดตั้งอยู่ในตำบลบางครุ ติดกับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่บริเวณด้านนอกของตำบลบางครุ จึงเรียกชื่อวัดตามชื่อตำบลและลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดว่า “วัดครุнок”
2	วัดครุโน	วัดตั้งอยู่ในตำบลบางครุ โดยตั้งอยู่ลึกเข้ามาในตัวแผ่นดินตำบลบางครุ ห่างจากปากแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่มาก จึงเรียกชื่อว่า “วัดครุโน”
3	วัดบางกระเจ้ากลาง	วัดตั้งอยู่ในบ้านบางกระเจ้า โดยตั้งอยู่เข้ามายังดินแดนส่วนกลางของบางกระเจ้า และวัดอยู่ติดกับส่วนกลางของลำคลองบางกระเจ้า จึงเป็นที่มาของชื่อ “วัดบางกระเจ้ากลาง”
4	วัดบางกระเจ้านอก	วัดตั้งอยู่ในบ้านบางกระเจ้า ติดปากคลองบางกระเจ้าและแม่น้ำเจ้าพระยาจึงนำชื่อหมู่บ้านและที่ตั้งวัดมาเป็นชื่อ “วัดบางกระเจ้านอก” บางครั้งเรียกว่า “วัดปากคลองบางกระเจ้า”
5	วัดบางกอบัว	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้านที่ชื่อว่า “บางกอบัว”
6	วัดบางขมิ้น	วัดตั้งตามชื่อของหมู่บ้านและตำบลที่แต่เดิมมีชื่อว่า “บ้านบางขมิ้น”
7	วัดบางน้ำผึ้งนอก	วัดตั้งอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้ง และอยู่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งถือว่าเป็นส่วนบริเวณด้านนอกของพื้นที่บางน้ำผึ้ง จึงเรียกชื่อวัดแห่งนี้ว่า “วัดบางน้ำผึ้งนอก”
8	วัดบางน้ำผึ้งใน	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้านบางน้ำผึ้ง และภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณบางน้ำผึ้งส่วนใน และอยู่ไกลจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดบางน้ำผึ้งใน”
9	วัดบางฝ้าย	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้าน “บ้านบางฝ้าย” และตั้งตามสภาพภูมิศาสตร์ของวัดที่อยู่ติดกับคลองบางฝ้ายน้อย และบางฝ้ายใหญ่ จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกวัดว่า “วัดบางฝ้าย”
10	วัดบางพืง	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้านที่ชื่อว่า “บ้านบางพืง”
11	วัดบางหญ้าแพรก	วัดตั้งชื่อตามชื่อตำบลคือ “ตำบลบางหญ้าแพรก”
12	วัดบางหัวเสือ	วัดตั้งชื่อตามชื่อตำบล โดยแต่เดิมวัดชื่อว่า “วัดบางสีสะเกเสือ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดบางหัวเสือ” ตามชื่อตำบลที่เปลี่ยนเป็น “ตำบลบางหัวเสือ”
13	วัดสำโรงใต้	วัดตั้งชื่อตามตำบลของวัดในขณะนั้นที่ตั้งอยู่ในตำบลสำโรงใต้ ปัจจุบันวัดตั้งอยู่ตำบลสำโรงกลาง แต่ก็มิได้เปลี่ยนชื่อวัด ยังคงใช้ชื่อวัดว่า “วัดสำโรงใต้” จวบจนถึงปัจจุบัน

1.2 การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติบริเวณวัด หรือพื้นที่รอบวัด เช่น ที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง สถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบวัด เป็นต้น พบจำนวน 9 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.68 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดกลาง	วัดมีชื่อในภาษามอญคือ “วัดเกริง” แปลว่า “วัดคลอง” เคยมีภิกษุจำพรรษา 3 คณะ คือ คณะหะทิว คณะแพะเร็น และคณะตะวันออก ต่อมาคณะตะวันออกย้ายออก คณะหะทิวและคณะแพะเร็นจึงรวมกัน และย้ายมาอยู่ตรงกลาง จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดกลาง”
2	วัดกลางสวน	วัดมีชื่อในภาษามอญคือ “เพห์โมน” แปลว่าวัดมอญ เนื่องจากชาวบ้านทำสวนปลูกผลไม้ รอบบริเวณวัดทำให้วัดแห่งนี้อยู่กลางสวน จึงได้เรียกชื่อวัดว่า “วัดกลางสวน”
3	วัดคันลัด	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์อะมอน” แปลว่า “ท่อน้ำ และทำนบ” ในอดีตบริเวณรอบ ๆ วัดคันลัดเป็นคันนาซึ่งเป็นทางลัดที่ชาวบ้านใช้สัญจรไปมา จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดคันลัด”
4	วัดทองคั่ง	วัดตั้งอยู่เหนือคั่งน้ำ ประชาชนจึงเรียกวัดแห่งนี้ว่า “วัดทองคั่ง”
5	วัดบางกระสอบ	วัดมีขนาดหน้าวัดกว้าง และท้ายวัดแคบคล้ายกับกระสอบ จึงเรียกชื่อว่า “วัดบางกระสอบ”
6	วัดมหาวงษ์	เดิมวัดตั้งอยู่ริมคลองมหาวงษ์จึงได้ตั้งชื่อวัดตามสภาพภูมิศาสตร์ที่อยู่ติดคลองมหาวงษ์ ต่อมา พ.ศ. 2477 ได้ย้ายวัดมายังที่ปัจจุบัน แต่ยังคงใช้ชื่อวัดว่า “วัดมหาวงษ์” ตามเดิม
7	วัดสวนส้ม	ในอดีตบริเวณวัดเคยปลูกส้มเป็นจำนวนมากจึงเป็นที่มาของชื่อวัดว่า “วัดสวนส้ม” บางครั้งก็เรียกว่า “วัดส้มเขียวหวาน” หรือ “วัดเขียวหวาน”
8	วัดสำโรงเหนือ	เดิมบริเวณที่ตั้งวัดมีโรงนาตั้งอยู่สามโรง ต่อมาออกเสียง “สามโรง” เพี้ยนเป็น “สำโรง” จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดสำโรง” และเพื่อให้ชื่อต่างกับวัดสำโรงใต้จึงเรียกว่า “วัดสำโรงเหนือ”
9	วัดแหลม	วัดตั้งชื่อว่า “วัดแหลม” ตามภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และมีส่วนหนึ่งที่ยื่นออกไปยังแม่น้ำจึงเป็นที่มาของชื่อวัด

1.3 การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงถึงชื่อ นามสกุล ยศ ตำแหน่ง ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด เช่น ผู้ถวายที่ดินสร้างวัด ผู้สร้างวัด ผู้บูรณะหรือปฏิสังขรณ์วัด เป็นต้น พบจำนวน 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.42 ได้แก่

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดโปรดเกศ เชษฐาราม	สันนิษฐานว่าวัดตั้งชื่อตามผู้สร้างที่มีนามว่าเกตุ (เกศ) ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงของกรมหมื่นศักดิ์พลเสพ จึงใช้ชื่อของผู้สร้างคือ คำว่า “เกตุ” และ คำว่า “เชษฐ” แปลว่า “พี่” หรือ “ผู้เจริญที่สุด” หรือแปลว่า “เดือน 7” มาตั้งเป็นชื่อวัด
2	วัดอาษา สงคราม	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์เกริงฮละ” วัดนี้ตั้งชื่อตามราชทินนามของสมิงอาษาสงครามซึ่งเป็นผู้ถวายที่ดินและสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นภายหลังจากที่รบชนะข้าศึกเพื่อเป็นการล้างบาป
3	วัดกองแก้ว	วัดตั้งชื่อตามพระภิกษุแก้วซึ่งเป็นผู้นำชาวบ้านสร้างวัดแห่งนี้ขึ้น

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
4	วัดจวนดำรง ราชพลขันธ์	วัดตั้งชื่อตามพระยาดำรงราชพลขันธ์ (เจ้าเมืองพระประแดง) ซึ่งเป็นผู้ถวายจวนเพื่อสร้างวัด
5	วัดขมิ้นมิตร	สันนิษฐานว่าตั้งชื่อตามหลวงปู่หมหรือพระครูชม อุดตโม เจ้าอาวาสรูปแรก ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างวัด
6	วัดซังเรือ	วัดตั้งชื่อตามนามสกุลของนางสาวเล็ก ซังเรือ ซึ่งเป็นผู้บริจาคที่ดินและดำเนินการสร้างวัด
7	วัดพญาปราบ ปัจจามิตร	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “วัดมะมอ” ซึ่งเป็นชื่อวัดเดิมของชาวมอญบ้านทะมั่ง ในประเทศพม่า วัดตั้งชื่อตามพญาปราบปัจจามิตรผู้เป็นหัวหน้าดำเนินการสร้างวัด

1.4 การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงถึงเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญและเกี่ยวข้องกับวัด หรือผู้สร้างวัด จึงนำเหตุการณ์ดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด พบจำนวน 5 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.16 ได้แก่

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดจากแดง	ชื่อวัดจากแดงตั้งชื่อตามเหตุการณ์ คือ สันนิษฐานว่าแต่เดิมวัดน่าจะชื่อว่า “จากแดน” หมายถึง ประชาชนที่อพยพย้ายถิ่นฐานจากแดนเดิมคืออยุธยาตั้งหมู่บ้าน ณ ที่ปัจจุบัน ต่อมาคำว่า “จากแดน” ได้เพี้ยนเสียงเป็น “จากแดง”
2	วัดทรงธรรม วรวิหาร	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์เม็กแซม” และ “เพห์พระครู” สันนิษฐานว่าที่มาชื่อ “วัดทรงธรรมวรวิหาร” น่าจะเกิดจากเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์แรกคือชาวมอญสำนักในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่ทรงมีพระเมตตาให้ชาวมอญมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร หรือเหตุการณ์ที่สองคือเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและกรมพระราชวังบวรสถานมงคลเคยเสด็จมาพึ่งธรรมยัง “ศาลา ทรงธรรม” ที่วัดแห่งนี้ จึงนำเหตุการณ์ดังกล่าวมาตั้งชื่อวัดว่า “วัดทรงธรรม”
3	วัดไพชยนต์ พลเสพย์ ราชวรวิหาร	จากหลักฐานพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ระบุว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นผู้พระราชทานนามไพชยนต์พลเสพย์ให้หลังจากที่กรมหมื่นศักดิ์พลเสพย์ทรงสร้างวัดเสร็จ โดยสันนิษฐานว่าพระองค์ทรงตั้งชื่อวัดว่าไพชยนต์เหมือนกับชื่อวิมานของพระอินทร์ที่เป็นศูนย์กลางของสุทัศนนคร ก็เพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์การสร้างวัด “ไพชยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร” ที่ต้องการให้วัดนี้เป็นศูนย์กลางของเมืองนครเขื่อนขันธ์ และยังทรงให้ใส่สร้อยพระนามกรมหมื่นศักดิ์พลเสพย์ต่อท้ายชื่อวัด เพื่อแสดงถึงที่มาของผู้สร้างวัด
4	วัดโยธิน ประดิษฐ์	เดิมชื่อ “วัดโคกทอง” และ “วัดบางวัวไทย” ใน พ.ศ. 2499 เปลี่ยนเป็น “วัดโยธินประดิษฐ์” แปลว่า “วัดที่ทหารเป็นผู้สร้าง” ตามเหตุการณ์ที่เจ้ากรมสรรพาวุธทหารเรือได้บูรณะวัด
5	วัดราษฎร์ รังสรรค์	ได้ตั้งชื่อว่า “วัดราษฎร์รังสรรค์” เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นมา แต่ชาวบ้านนิยมเรียก “วัดใหญ่ตาอิน” ตามชื่อหลวงตาอิน อินทญาโณ ผู้ริเริ่มพัฒนาวัดนี้

1.5 การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ส่วนใดส่วนหนึ่งในชื่อวัดแสดงถึงชื่อต้นไม้ หรือพันธุ์ไม้ พบจำนวน 3 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.89 ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดแค	สันนิษฐานว่าในอดีตมีต้นแคขึ้นอยู่มากในวัดจำนวนมากจึงเรียกว่า “วัดแค” วัดแคยังมีชื่อภาษาอมฤว่า “เพ็ห์เกรงเงิน” แปลว่า “วัดคลองช้าง” เพราะมีทำน้ำให้ช้างลงมาอาบน้ำ
2	วัดป่าเกด	ในอดีตในวัดมีต้นเกดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีลักษณะเหมือนป่า จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดป่าเกด”
3	วัดรวก	ในอดีตมีไม้รวกขึ้นในวัดจำนวนมาก จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดรวก”

1.6 การตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษาอมฤ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ของชื่อวัดเกี่ยวข้องกับชื่อวัดในภาษาอมฤซึ่งเป็นอีกชื่อหนึ่งของวัดนั้น ๆ เช่น มีการตั้งชื่อวัดโดยแปลความหมายมาจากชื่อวัดในภาษาอมฤ หรือ มีการตั้งชื่อวัดที่ใกล้เคียงกับชื่อวัดในภาษาอมฤ พบจำนวน 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.63 ดังนี้

ตารางที่ 6 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษาอมฤ

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดโมกข์	วัดมีชื่อภาษาอมฤว่า “เพ็ห์โมกตอน” สันนิษฐานว่าการตั้งชื่อ “วัดโมกข์” น่าจะมาจากชื่อเดิมในภาษาอมฤที่เรียกว่า “เพ็ห์โมกตอน” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “วัดโมก” ต่อมาภายหลังได้มีการเขียนสะกดคำเป็น “วัดโมกข์” และใช้เรื่อยมาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน

2. ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ พบค่าความถี่ของชื่อวัดสะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมจำนวน 43 ครั้ง¹ แบ่งได้ 5 ประการ ดังนี้

2.1 การให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด

ชาวพระประแดงผูกพันกับสถานที่และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง และรู้จักสังเกตลักษณะพื้นที่ สิ่งแวดล้อมโดยรอบวัดและในชุมชนว่ามีสิ่งใดโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยึดจำ (อาคม ขวัญเมือง และวินัย เพชรอำไพ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 ตุลาคม 2565) จากนั้นจึงนำลักษณะดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด ดังปรากฏให้เห็นจากการนำชื่อตำบลหรือชื่อหมู่บ้าน ลักษณะทาง

¹ จากชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 ชื่อ เมื่อวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม พบความถี่ 43 ครั้ง เนื่องจากชื่อวัด 1 ชื่ออาจสะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมได้หลายประการตัวอย่างเช่น “วัดโมกข์” แสดงความคิดและความเชื่อ 2 ประการ คือ การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์อมฤ และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์

ภูมิศาสตร์ ชื่อพีชพรรณทางธรรมชาติมาตั้งเป็นชื่อวัด จากการศึกษาพบว่า มีการให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด ปรากฏค่าความถี่จำนวน 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60.47 สามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อประชาชนชาวพระประแดงได้อพยพมาสร้างหมู่บ้านขึ้นในท้องที่ใดก็จะตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้น และหลังจากนั้นก็สร้างวัดประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน โดยนิยมตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน หรือตำบลเพราะเป็นชื่อที่ทุกคนต่างรู้จักชื่อกันอยู่แล้ว อีกทั้งยังเป็นการช่วยระบุตำแหน่งที่ตั้งของวัดให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าเป็นวัดในหมู่บ้านหรือในตำบลใด เช่น วัดบางหญ้าแพรกเป็นวัดประจำตำบลบางหญ้าแพรก วัดบางขมิ้น เป็นวัดประจำหมู่บ้านบางขมิ้น เป็นต้น หากตำบลหรือหมู่บ้านใดมีวัดมากกว่า 1 วัด จะมีการใช้คำระบุตำแหน่งที่ตั้งของวัดมาประกอบกับชื่อตำบลหรือชื่อหมู่บ้านเพื่อบอกตำแหน่งวัดให้ชัดเจนขึ้น เช่น คำว่า “นอก” “ใน” “กลาง” การระบุตำแหน่งของวัดนี้ยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนพระประแดงที่สมัยก่อนจะสัญจรทางเรือเป็นหลัก มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายสำคัญ ดังนั้นวัดใดที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาจะเรียกว่า “วัดนอก” เพราะเมื่อพายเรือมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาจะพบวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนเสมอ ส่วนวัดที่อยู่ห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปในแผ่นดินจะเรียกว่า “วัดใน” (พระมหาเพชรททุโร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 ตุลาคม 2565) เช่น วัดบางน้ำผึ้งนอกอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้งและอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจะเรียกว่าวัดบางน้ำผึ้งนอก ส่วนวัดอีกแห่งในตำบลบางน้ำผึ้งซึ่งอยู่ลึกเข้ามาในแผ่นดินและไกลจากแม่น้ำเจ้าพระยาจะเรียกว่า วัดบางน้ำผึ้งใน

นอกจากการให้ความสำคัญกับสถานที่แล้ว ชาวพระประแดงยังให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมรอบตัว รู้จักสังเกตลักษณะภูมิศาสตร์ และพีชพรรณทางธรรมชาติในวัด จากนั้นนำลักษณะดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด เช่น การตั้งชื่อวัดกลางเพราะในอดีตวัดเคยตั้งอยู่ตรงกลาง การตั้งชื่อวัดกลางสวนเพราะในอดีตวัดตั้งอยู่ท่ามกลางสวนผลไม้ของชาวบ้าน การตั้งชื่อวัดคันลัดเพราะโดยรอบ ๆ วัดเป็นคันนาซึ่งชาวบ้านใช้เป็นทางลัดเพื่อย่นระยะเวลาในการเดินทาง การตั้งชื่อวัดแคเพราะบริเวณวัดมีต้นแคขึ้นเป็นจำนวนมาก การตั้งชื่อวัดป่าเกิดเนื่องจากบริเวณในวัดมีต้นเกิดขึ้นจำนวนมาก เป็นต้น

การนำสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่โดดเด่นและสำคัญมาตั้งเป็นชื่อวัด สะท้อนให้เห็นว่าคนพระประแดงให้ความสำคัญกับสถานที่และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย จึงได้นำลักษณะสำคัญดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อแสดงอัตลักษณ์ในชุมชน อีกทั้งยังช่วยให้จดจำชื่อวัดได้โดยง่ายอีกด้วย

2.2 ค่านิยมเรื่องการให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญ

ค่านิยม หมายถึง สิ่งในกลุ่มคนในสังคมเห็นและรู้สึกว่ามีค่า ควรแก่การกระทำน่ายกย่องหรือเห็นว่าถูกต้อง จึงทำให้คนในสังคมตัดสินใจทำตาม และเป็นหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมในสังคมที่แสดงออกมาในรูปความประพฤติ (รัชนิกร เศรษฐ, 2532, หน้า 78-82)

ค่านิยมประการหนึ่งที่คนไทยยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือการให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลต่าง ๆ ที่สร้างคุณูปการต่อสังคมและประเทศชาติ และส่วนรวม ประชาชนจะยกย่องและให้เกียรติบุคคลเหล่านี้โดยการจดบันทึกเรื่องราวไว้เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีและเป็นอนุสรณ์จากการศึกษาวิเคราะห์ชื่อวัดและเรื่องเล่าประวัติที่มาของชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการพบว่าชื่อวัดแสดงให้เห็นค่านิยมของชาวพระประแดงที่ให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อการสร้างวัด จึงมีการนำชื่อ นามสกุล ราชทินนาม หรือสร้อยพระนามบุคคลต่าง ๆ มาตั้งเป็นชื่อวัดจำนวน

มากเพื่อเป็นอนุสรณ์ โดยปรากฏความถี่จำนวน 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.93 เช่น วัดโปรดเกศเชษฐาราม ได้ตั้งชื่อวัดตามชื่อพระยาเพชรพิไชย (เกตุ) ผู้สร้างวัด วัดจวนตำรงราชพลขันธ์ ตั้งชื่อตามผู้ถวายที่ดินและดำเนินการสร้างวัด คือพระยาดำรงราชพลขันธ์ผู้เป็นเจ้าของพระประแดง การตั้งชื่อวัดซึ่งเรื่องที่ตั้งชื่อวัดตามนามสกุลของผู้บริจาคที่ดินและผู้สร้างวัด คือ นางสาวเล็ก ซึ่งเรื่อง วัดอาษาสงคราม ตั้งชื่อวัดตามราชทินนามของผู้ถวายที่ดินและดำเนินการสร้างวัดคือ สมิงอาษาสงคราม เป็นต้น

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวพระประแดงมีค่านิยมยกย่องและเชิดชูเกียรติบุคคลผู้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม จึงมีการนำชื่อของบุคคลผู้บริจาคที่ดิน หรือผู้ดำเนินการสร้างวัดมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อยกย่องและระลึกถึงคุณงามความดี อีกทั้งยังเป็นอนุสรณ์ไว้แก่คนรุ่นหลังอีกด้วย

2.3 การให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญของวัด

จากการศึกษาชื่อวัดและประวัติที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ชื่อวัดสะท้อนความคิดเรื่องการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการนำเหตุการณ์สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับวัด หรือผู้สร้างวัดมาตั้งเป็นชื่อวัด ซึ่งปรากฏค่าความถี่จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.63 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การตั้งชื่อวัดทรงธรรมวรวิหาร ที่มีการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัด คือ เชื่อว่าในอดีตวัดทรงธรรมวรวิหารมีศาลาการเปรียญแห่งหนึ่งซึ่งเชื่อว่าเคยเป็น “ศาลาทรงธรรม” ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและกรมพระราชวังบวรสถานมงคล จึงนำมาตั้งชื่อวัดว่า “วัดทรงธรรมวรวิหาร” นอกจากนี้ยังมีข้อสันนิษฐานอีกประการว่าชื่อวัดทรงธรรมวรวิหารอาจมีที่มาจากเหตุการณ์ที่ชาวมอญเคาระพยกย่องพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยว่าเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม เพราะทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ชาวมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร หรือการตั้งชื่อวัดโยธินประดิษฐ์ที่นำเหตุการณ์การสร้างวัดมาตั้งเป็นชื่อวัด แต่เดิมวัดโยธินประดิษฐ์เคยเป็นวัดหรือที่พำนักสงฆ์เล็ก ๆ ชื่อว่า “วัดโคทอง” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “วัดบางวัวไทย” และ พ.ศ. 2499 เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดโยธินประดิษฐ์” หมายถึง “วัดที่ทหารเป็นผู้สร้าง” ตามเหตุการณ์สำคัญที่เจ้ากรมสรรพาวุธทหารเรือได้มาบูรณะวัดแห่งนี้

จะเห็นได้ว่า คนในสมัยก่อนให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัด จึงนำเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาตั้งเป็นชื่อวัด เช่น เหตุการณ์การสร้างหรือบูรณะวัด เหตุการณ์ที่บุคคลสำคัญเสด็จมาฟังธรรมที่วัด เป็นต้น ซึ่งการนำเหตุการณ์สำคัญมาตั้งเป็นชื่อวัดนี้ยังช่วยให้คนรุ่นหลังได้ทราบประวัติความเป็นมา และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัดแต่ละแห่งได้อีกด้วย

2.4 ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์

“ความเชื่อ” คือ การที่มนุษย์ยอมรับนับถือหรือเกิดความยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจพิสูจน์ได้หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีอยู่จริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งก็ยอมรับและให้ความเกรงกลัว เพราะมนุษย์ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย และยังช่วยสร้างขวัญกำลังใจ เมื่อมนุษย์เกิดการยอมรับใน สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะมีการแสดงออกทางกายหรือทางใจ (ชินชญา จิตชินะกุล, 2545, หน้า 33) ความเชื่อจึงเป็นความรู้สึกและจิตใจที่แต่ละบุคคลพึงมีแตกต่างกัน จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ชื่อวัด

ได้สะท้อนความเชื่อ 2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องสวรรค์ ปรากฏความถี่จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.65 ดังนี้

ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา ปรากฏให้เห็นจากการตั้งชื่อวัดว่า “วัดโมกข์” คำว่า “โมกข์” มีความหมายว่า “ความหลุดพ้น หรือ นิพพาน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 928) พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความเชื่อเรื่องนิพพานว่าเป็นกระบวนการบรรลุธรรมในทางพระพุทธศาสนาโดยเห็นว่าการนิพพาน เป็นการดับกิเลส เป็นภาวะที่ถึงที่สุดแห่งทุกข์หรือหมดสิ้นไปแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง นิพพานเป็นสภาวะที่เป็นสุขสูงสุดเพราะไร้กิเลส ไร้ทุกข์ มีอิสรภาพสมบูรณ์ ดังนั้น การนำคำว่า “โมกข์” มาตั้งเป็นชื่อวัดจึงสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องการหลุดพ้นทุกข์ และการนิพพานตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวพระประแดง ส่วนความเชื่อเรื่องสวรรค์ พบจากการตั้งชื่อ “วัดไพชยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร” ที่มีการนำชื่อ “ไพชยนต์” ซึ่งเป็นปราสาทของพระอินทร์มาตั้งเป็นชื่อวัด การนำชื่อ “ไพชยนต์” มาตั้งเป็นชื่อนี้แสดงให้เห็นถึงการรับรู้และความเชื่อเรื่องสวรรค์ และเทวดาของคนไทยที่เชื่อว่าสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นที่อยู่ของพระอินทร์ หรือท้าวสักกะเทวราชผู้เป็นใหญ่แห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีปราสาทชื่อไพชยนต์ มีเวchyันตราขรถเป็นรถทรง มีสารถีคือมาตลีเทพบุตร มีช้างทรงชื่อว่าไอยราพตหรือช้างเอราวัณ และมีม้าทรงสี่ขาชื่อว่า อูฉไศรพ (ซิลวี ฮอลลิ้งก์, 2567)

2.5 การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ

จากการศึกษาประวัติที่มาของชื่อวัดในอำเภอพระประแดงพบว่า เมื่อชาวมอญสร้างวัดมอญขึ้นในชุมชนของตนจะตั้งชื่อวัดเป็นภาษาไทย และภาษามอญควบคู่กัน การตั้งชื่อวัดด้วยภาษามอญแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในความเป็นรามัญของคนมอญ คือต้องการให้คนรุ่นหลังทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ จึงมีการใช้ชื่อวัดในภาษามอญควบคู่กับชื่อทางการวัดจวบจนถึงปัจจุบัน ในภาษามอญจะเรียกวัดว่า “เพห์” ปัจจุบันอำเภอพระประแดงมีวัดมอญจำนวน 10 วัด คือ วัดแค หรือเพห์เกริงเงิน (วัดคลองช้าง) วัดจวนดำรงราชพลขันธุ์หรือ เพห์อะม้อย (วัดใหม่) วัดทรงธรรมวรวิหาร หรือเพห์เม็กแซม (วัดหน้าโบสถ์) หรือ เพห์พระครู (วัดพระครู) วัดโมกข์ หรือเพห์โมกตอน (วัดผุดใหม่, วัดเกิดขึ้น) วัดกลาง หรือวัดเกริง (วัดคลอง) หรือเพห์สะเร็น (วัดสะเร็น) วัดกลางสวน หรือเพห์โมน (วัดมอญ) วัดแหลม หรือเพห์แดงสะโมก (วัดแดงสะโมก, วัดเมืองตะวันออก) วัดคันลัด หรือเพห์อะมอน (วัดท่าบ) วัดพญาปราบปัจจามิตร หรือเพห์มะมอ (วัดมะมอ) วัดอาษาสงคราม หรือเพห์เกริงฮละ (วัดคลองจาก) (วจี โสภาเพียร, 2552, หน้า 25-26)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบชื่อ และความหมายของชื่อทางการของวัด และชื่อวัดในภาษามอญในอำเภอพระประแดงจำนวน 10 รายชื่อ พบว่า มีเพียงวัดโมกข์เพียงวัดเดียวเท่านั้นที่ชื่อทางการของวัด และชื่อวัดในภาษามอญมีความเกี่ยวข้องกัน คิดเป็นร้อยละ 2.32 สันนิษฐานว่าชื่อ “วัดโมกข์” น่าจะมาจากชื่อในภาษามอญคือ “เพห์โมกตอน” แปลว่า “ผุดขึ้นใหม่” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “วัดโมก” ต่อมาภายหลังได้มีการเขียนสะกดคำเป็น “วัดโมกข์” หมายถึง ความหลุดพ้น, นิพพาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 928) และใช้มาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน (สุกรี เปลียนรุ่ง, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 พฤศจิกายน 2566)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางสรุปที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ลำดับ	ที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	จำนวน	ร้อยละ
1	การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน	13	34.21
2	การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์	9	23.68
3	การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด	7	18.42
4	การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ	5	13.16
5	การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ	3	7.90
6	การตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ	1	2.63
	รวม	38	100

จากตารางพบว่า วัดในอำเภอพระประแดงตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้านมากที่สุด พบ 13 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 รองลงมาคือการตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ พบ 9 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.68 ถัดมาคือการตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด พบ 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.42 การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ พบ 5 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.16 การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ พบ 3 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.90 และสุดท้ายคือการตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ พบ 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.63 การที่วัดในอำเภอพระประแดงนิยมตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้านมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะชื่อหมู่บ้านหรือชื่อตำบลนั้นง่ายต่อการจดจำ เพราะเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว นอกจากนี้การใช้ชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้านหรือชื่อตำบลยังเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความหวงแหน ผูกพันกับวัด และยังเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนอีกด้วย ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ตรีสวัสดิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และงานวิจัยของ สุพรรณณี เรืองสงค์ (2564) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี พบว่าการตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และการตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี นิยมตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้านมากที่สุด ซึ่งต่างกับงานวิจัยของ นฤมล คุณคะโหด (2547) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบการตั้งชื่อวัดตามสภาพแวดล้อมมากที่สุด ส่วนสำราญ จุช่วย (2561) ศึกษาเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบการตั้งชื่อวัดตามชื่อต้นไม้มากที่สุด

ชื่อวัดในอำเภอพระประแดงสะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่สำคัญของคนพระประแดง 5 ประการ คือ การให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด พบความถี่ 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60.47 ค่านิยมเรื่องการให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญ พบความถี่ 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.93

การให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญของวัด พบความถี่ 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.63 ความเชื่อเรื่อง พระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์ พบความถี่ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.65 และการให้ความสำคัญ กับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ พบความถี่ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.32 จะเห็นว่าคนในอำเภอพระประแดงให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัดมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะคนพระประแดงผูกพันกับ สถานที่และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ตนอาศัย จึงนำชื่อสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อให้ สะดวกแก่การจดจำและแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยการตั้งชื่อของสถานที่ สำคัญของไทยหลายเรื่องที่พบว่ามีการนำชื่อสถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาตั้งชื่อ เช่น งานวิจัยของ ปนิตา จิตมุง (2554) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร พบว่าคนไทยให้ความสำคัญกับ สถานที่ซึ่งมีการตั้งชื่อถนนหลายสายตามชื่อสถานที่ที่ถนนตัดผ่าน หรือตั้งชื่อถนนตามสถานที่เดิมที่มีอยู่ใน บริเวณนั้น หรืองานวิจัยของ อัญชลิน ปานทอง (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อคลองในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จังหวัด กรุงเทพมหานคร พบว่า คนไทยนำชื่อสถานที่ที่อยู่บริเวณคลองมาตั้งเป็นชื่อ เป็นต้น

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ชื่อวัดในอำเภอพระประแดงมีลักษณะที่โดดเด่นมากโดยเฉพาะวัด มอญที่มีชื่อเรียกวัดที่เป็นชื่อทางการและชื่อวัดที่เป็นภาษามอญ เพราะในอำเภอพระประแดงมีคนไทย เชื้อสายมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจึงมีการใช้ชื่อทางการของวัดควบคู่ไปกับชื่อวัดในภาษามอญ ชื่อทางการของวัดมอญในอำเภอพระประแดงมักไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับชื่อวัดในภาษามอญ ทั้งนี้เกิด จากอิทธิพลทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ ชื่อวัดในภาษามอญนั้นออกเสียงยากสำหรับคน ไทย เพราะภาษาไทยอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไท ส่วนภาษามอญอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก การตั้งชื่อทางการของวัดจึงนิยมตั้งชื่อวัดเป็นภาษาไทยมากที่สุดเพื่อความสะดวกในการออกเสียงของ คนไทย หากชื่อวัดในภาษามอญใดสามารถปรับเปลี่ยนชื่อให้ใกล้เคียงกับภาษาไทยได้ และมีความไพเราะ มีความหมายที่ดี ก็อาจนำมาตั้งเป็นชื่อทางการของวัด ดังวัดโมกข์ที่มีชื่อภาษามอญว่า “เพห์โมกตอน” นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า วัดโมก และในภาษาไทยก็มีคำว่า “โมกข์” ใช้กันอยู่แล้ว คนไทยสามารถออกเสียงคำ ดังกล่าวได้ อีกทั้งมีความหมายดี และไพเราะ จึงนำคำว่า “โมกข์” มาตั้งชื่อวัดโมกข์ ผลวิจัยดังกล่าวก็ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ เรื่องสงค์ (2564) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานีที่ตั้งชื่อวัดด้วยภาษามอญนั้นปรากฏค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะ เปลี่ยนชื่อวัดเป็นภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อความสะดวกในการออกเสียง

แม้ในปัจจุบันชื่อวัดมอญในอำเภอพระประแดงจะมีชื่อทางการวัดเป็นชื่อภาษาไทยแล้ว แต่คนในท้องถิ่น ยังคงเรียกชื่อทางการของวัดควบคู่ไปกับชื่อวัดที่เป็นภาษามอญ การที่คนในอำเภอพระประแดงยังคงเรียก ขานชื่อวัดด้วยภาษามอญมาจนถึงปัจจุบันนี้แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในการเป็นชาวมอญได้เป็น อย่างดี และชื่อวัดในภาษามอญเหล่านี้ยังแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นวัดมอญในอำเภอพระประแดงอีกด้วย

อาจสรุปได้ว่า ชื่อวัดในอำเภอพระประแดงนอกจากเป็นชื่อที่ใช้เรียกขานแล้วยังสามารถสะท้อน ระบบความคิดหรือมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549, หน้า 77) กล่าวว่า คำในภาษาต่าง ๆ สามารถแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ เพราะสิ่งใดที่มีอยู่ในมโนทัศน์ของกลุ่มชนนั้นย่อมจะมีคำที่ใช้เรียก การศึกษาคำนอกจากจะทำให้ทราบ ความหมายของคำแล้ว ยังทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมนั้นมีสิ่งนั้นหรือไม่ เพราะคำเป็นเครื่องสะท้อนให้ทราบ

ว่าคนในแต่ละวัฒนธรรมมีโลกทัศน์ต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร ดังเช่นชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการที่มีได้เป็นเพียงแค่คำหรือชื่อที่ใช้เรียกขานเพื่อระบุสถานที่เท่านั้น แต่ชื่อวัดยังสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของคนในอำเภอพระประแดง ทั้งประวัติของวัด สภาพแวดล้อม สภาพภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และยังสามารถถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและค่านิยมของคนในอำเภอพระประแดงได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเปรียบเทียบที่มาของชื่อวัดภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย และวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยว่ามีความเหมือนและต่างกันอย่างไร
2. นำข้อมูลไปจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะ อันจะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ และความภูมิใจในท้องถิ่นตน หรือนำข้อมูลไปใช้สำหรับจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาต่อไป

บรรณานุกรม

- กุสุมา สุ่มมาตร์. (2552). การปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ซิลวี ฮอลลิงก้า. (2565). พระอินทร์ : บทบาทในพุทธประวัติ. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_92784
- นฤมล ตุงคะโหด. (2547). การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปนิดา จิตมุง. (2554). การตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนีกร เศรษฐ์. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วจิ โสภากเพียร. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมในวัดมอญและวัดไทยในเขตเมืองนครเขื่อนขันธ์ในสมัยรัตนโกสินทร์. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วนิดา ตรีสวัสดิ์. (2561). การตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 6: การเกษตรก้าวไกล สังคมไทยยั่งยืน, (หน้า 1277-1285). ราชบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สำราญ จุช่วย. (2561). รายงานวิจัยเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ.
- สุพรรณณี เรื่องสงค์. (2564). การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี. วารสารวรรณวิทัศน์, 21(2), หน้า 27-57.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). หลักเกณฑ์การตั้งชื่อวัด. สืบค้นจาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2477>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). ทะเบียนวัด. สืบค้นจาก <http://binfo.onab.go.th/Temple/Temple-List-View.aspx?search=&pagesize=20&pageno=1&sortexpr=&sortorder=&NameTemp=&TypeTemp=&Sect=&Province=11&District=1104&SubDistrict=>
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลิน ปานทอง. (2560). การตั้งชื่อคลองในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล

The Study of the Principle of Duo Dance's Choreography Invented by Associate Professor Phusadee Limschoon

วันที่รับบทความ: 9 ตุลาคม 2567

สุนันธา เกตุเหล็ก¹

วันที่แก้ไขบทความ: 25 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 3 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล และเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้การสร้างสรรคทางด้านนาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้หลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล ผลการวิจัยพบว่า หลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล ได้ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ ในการสร้างสรรค์รำคู่ คือ การสืบทอดตามหลักจารีตนาฏศิลป์ไทยควบคู่กับการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากบทละครในวรรณกรรมที่มีบทการแสดงของ 2 ตัวละคร ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ โดยท่านได้นำทักษะประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการออกแบบทุกอย่างประกอบด้วยเหตุผลอย่างเป็นระบบ ผสมผสานกับลักษณะพิเศษเฉพาะตนที่มีลีลาการรำตามแบบละครในที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ จนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าในการรักษา สืบสาน และต่อยอดสู่การสร้างสรรคนาฏศิลป์ไทยบนพื้นฐานของหลักวิชาการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยให้นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่อยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการทางด้านนาฏศิลป์ไทย

คำสำคัญ: หลักการสร้างสรรค์ รำคู่ รองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล

---

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: sunantha.k@dru.ac.th

The Study of the Principle of Duo Dance's Choreography Invented by Associate Professor Phusadee Limschoon

Received: October 9, 2024

Sunantha Ketlek ¹

Revised: November 25, 2024

Accepted: December 3, 2024

Abstract

The research titled “The Study of the Principle of Duo Dance’s Choreography invented by Associate Professor Phusadee Limschoon” aimed to study and analyze the principle of Thai Dance choreography invented by Associate Professor Phusadee Limschoon as well as to publicize the knowledge of Thai Dance choreography invented by Assoc. Prof. Phusadee Limschoon. This study was conducted as the qualitative research whose research tools were including document studying, the interviews, the observation and the researcher’s own experience. The researcher gathered all information and analyzed for acquiring the principle of Duo Dance’s choreography invented by Assoc. Prof. Phusadee Limschoon. The study found that the principle of Duo Dance’s choreography invented by Assoc. Prof. Phusadee Limschoon focused on 2 main principles of Duo Dance’s choreography which were the traditional inheritance of Thai Dance together with Thai dance’s choreography. The principle had its basic concept from the drama created from the literature that had 2 players in the play. Assoc. Prof. Phusadee applied her skillful experience in various aspects to establish and design all the elements with fully elegant, combining with the specific identity of dancing according to Lakorn Nai, the Duo Dance’s choreography invented by her was remarkable, distinctive and was worthy to preserve, inherit and develop according to the academic knowledge of Thai Dance performance. With those reasons, the researcher then educated the knowledge received from this study to the student majoring in Dance and Drama, Faculty of Humanities and Social Science, Dhonburi Rajabhat University for instructing and providing supports to the next generation to create Thai dance works which stood on the academic knowledge basic of Thai dance performance.

Keywords: Principle, Duo Dance, Assoc. Prof. Phusadee Limschoon

---

¹ Dr., Lecturer in Dance and Darma, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: sunantha.k@dru.ac.th

บทนำ

การสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย เป็นกระบวนการทางความคิดที่นำมาสู่การสร้างสรรคเพื่อรักษาและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย อีกทั้งยังสะท้อนตัวตนของผู้สร้างสรรคทั้งในด้านทักษะความสามารถ ประสบการณ์ ตลอดจนความชื่นชอบของผู้สร้างสรรค ซึ่งรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เป็นอาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย ที่มีผลงานสร้างสรรคที่แสดงถึง อัตลักษณ์ที่โดดเด่นผนวกกับการรักษาขนบจารีตของการแสดงนาฏศิลป์ไทยไว้ได้อย่างเคร่งครัด เนื่องจากท่านมีประสบการณ์การเป็นศิลปินเอกตัวนางที่มีชั้นเชิงทางการแสดงจากการได้รับบทบาทการแสดงที่สำคัญ และเป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการในด้านการสอน โดยมีผลงานสร้างสรรคทางด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องหลายชุดการแสดง อาทิ การรำลงทรงเครื่อง ฉุยฉาย ชมสวน รำคู่ ระบำ ฯลฯ

ผลงานสร้างสรรคทางด้านนาฏศิลป์ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ได้รับการยอมรับในวงการนาฏศิลป์ไทย และในวงการการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่ได้นำองค์ความรู้จากผลงานการสร้างสรรคของท่านไปถ่ายทอดต่อกับศิษย์ของตน เช่น ผลงานสร้างสรรคชุดกุสุมาทรงเครื่อง ผลงานสร้างสรรคชุด ฉุยฉายนางนารายณ์ ผลงานสร้างสรรคชุด บุชบาชมสวนขวัญ และผลงานสร้างสรรคชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา เป็นต้น ผลงานสร้างสรรคทางด้านนาฏศิลป์ไทยของท่าน ล้วนเป็นเครื่องยืนยันในความสามารถของการเป็นนักออกแบบทางด้านนาฏศิลป์ไทย ทุกผลงานสร้างสรรคล้วนมีคุณค่าจากประสบการณ์ที่สั่งสมมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานสร้างสรรครูปแบบรำคู่ที่ต้องอาศัยทักษะประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญทั้งในด้านหลักจารีตทางการแสดงนาฏศิลป์ไทย การออกแบบกระบวนการทำรำที่ต้องสอดประสานกลมกลืนกันและสัมพันธ์กับความหมายของบทร้อง อีกทั้งยังมีความประณีตงดงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย การสร้างสรรคชุดการแสดงในรูปแบบรำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล จึงเป็นการก่อให้เกิดชุดการแสดงใหม่ประดับวงการนาฏศิลป์ไทย ดังที่ ผุสดี หลิมสกุล (2555, หน้า194) ได้กล่าวไว้ว่า “นาฏยศิลป์ทุกคนนอกจากจะต้องช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดนาฏยศิลป์ไทยแล้ว ยังจำเป็นต้องช่วยกัน สร้างสรรคผลงานใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อพัฒนาวิชาการทางด้านนาฏยศิลป์ให้เจริญก้าวหน้าทันยุคสมัย อีกทั้งยังต้องช่วยปกป้องงานด้านนาฏยศิลป์และศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ชาติสืบไป”

การศึกษาหลักการสร้างสรรครำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล จึงเป็นการศึกษาถึงหลักการและแนวคิดในการออกแบบสร้างสรรคการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยในประเภทรำคู่ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยอันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรคนาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล
2. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้การสร้างสรรคทางด้านนาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้ มีรูปแบบวิธีการดำเนินการเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีพื้นฐานแนวคิดจาก การศึกษาหลักการในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยประเภทรำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย การสังเกตการณ์ และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย
2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย
3. ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
4. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของ รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล
6. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
7. เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารระดับชาติ

ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยฉบับนี้ ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล
2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย
3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย
4. ผู้เชี่ยวชาญทางการประพันธ์บทการแสดง
5. ศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามระเบียบวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และประสบการณ์ส่วนตัวของ ผู้วิจัย แล้วนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้หลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารจากหนังสือ ตำรา ผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ทางด้านประวัติและผลงานสร้างสรรค์ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ข้อมูลทางด้านนาฏศิลป์ไทย ประเภทรำคู่ ข้อมูลทางด้านผลงานสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล
2. การสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้คำถามปลายเปิด
3. การสังเกตการณ์ด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม
4. ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยที่เคยได้แสดงในผลงานสร้างสรรค์ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ตลอดจนประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย แล้วนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้หลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล” ได้ศึกษาผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบรำคู่ ได้แก่ ชุด สการะวาตีและมาหยาตรีมี ทรงเครื่อง ชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา และชุด มะเดहीและจินดาสำหรับชมสวน โดยหัวใจสำคัญของนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบรำคู่ คือ ต้องมี 2 ตัวละคร ในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือกระบวนการรำ ซึ่งรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ได้ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ ในการสร้างสรรค์รำคู่ ได้แก่ การสืบทอดตามหลักจารีตนาฏศิลป์ไทย โดยใช้ประสบการณ์จากการได้รับการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย ประสบการณ์จากการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของหลักวิชาการควบคู่กับการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเกิดจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ โดยมีแนวคิดการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของการสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากบทละครในวรรณกรรมที่มีบทบาทการแสดงของ 2 ตัวละคร ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ตัวละครทั้ง 2 ตัวละครนี้มีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของตัวละคร เช่น แม่กับลูก สามีกับภรรยา พี่กับน้อง ซึ่งในการออกแบบการแสดงผู้แสดงจะต้องมีการสื่อสารในด้านของกระบวนการรำ อารมณ์ความรู้สึกที่ตอบโต้หรือมีปฏิสัมพันธ์กันกับผู้แสดงร่วม ทั้งนี้สามารถสรุปหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ตามองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้ดังต่อไปนี้

หลักการคัดเลือกผู้แสดงของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดสุนทรียะในการแสดง โดยมีองค์ประกอบสำคัญในการเลือกผู้แสดง 3 ประการ ดังนี้

1.1 รูปร่างหน้าตาของผู้แสดง

รูปร่างของผู้แสดงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมเชื่อในบทบาทของตัวละคร จึงควรเลือกรูปร่างของผู้แสดงให้สอดคล้องเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร เช่น การแสดงชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา เป็นการแสดงรำคู่ในบทบาทของพระเอกกับนางเอก รูปร่างความสูงของผู้แสดงจึงควรมีความใกล้เคียงกัน ดังที่รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ได้อธิบายการคัดเลือกผู้แสดง ไว้ว่า

“การคัดเลือกผู้แสดงในการแสดงชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา ถ้าผู้แสดง 2 คน มีความสูง หรือรูปร่างต่างกันมาก ก็จะลำบากในการที่จะรำชุดนี้ การเลือกตัวละครชุดนี้จึงสำคัญมาก โดยมีหลักการคัดเลือกดังนี้

- 1) เป็นคนที่มีทักษะและประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจะทำให้ทำร่ำออกมาใกล้เคียงกัน
  - 2) รูปร่างไม่สูงต่ำกว่ากันมากเกินไป ซึ่งจะสามารถปรับระดับของท่าให้ได้ท่าที่สวยงามถูกต้องได้
  - 3) เป็นผู้ที่ความเป็นตัวละครเอก มีความสง่า มีความภูมิใจ
  - 4) หน้าตาสวยงามเหมาะสมกับตัวละคร
- การคัดเลือกผู้แสดงในการแสดงชุด สการะวาตีและมาหยาตรีมีทรงเครื่อง คือ พี่สูงกว่าน้องได้เล็กน้อย หรือเท่ากันได้ ฝีมือใกล้เคียงกัน หรือระดับเดียวกันจึงจะดูสวยงามกลมกลืน
- การคัดเลือกผู้แสดงในการแสดงชุด มะเดหวีและจินดาสำหรับชมสวน คือ แม่รูปร่างสูงใหญ่กว่าลูกได้ เพราะว่าเป็นแม่ โดยฝีมือการแสดงควรใกล้เคียงกัน” (มุสตี หลิมสกุล, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การคัดเลือกรูปร่างความสูงของผู้แสดงมีผลต่อการปรับระดับของท่าให้ได้ท่าร่ำที่สวยงามถูกต้องได้ ในด้านหน้าตาของผู้แสดงควรเลือกผู้แสดงที่หน้าตาสวยงามเหมาะสมกับการบทบาทของตัวละคร

1.2 ทักษะทางด้านการปฏิบัติของผู้แสดง

ทักษะความสามารถการปฏิบัติท่าร่ำทางด้านนาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการคัดเลือกผู้แสดง โดยผู้แสดงจะต้องมีทักษะ ท่วงทีลีลา และการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกให้เหมาะสมกับการแสดง นอกจากนี้การคัดเลือกผู้แสดงทั้ง 2 คน ในการแสดงรำคู่ นั้น ผู้แสดงจะต้องมีฝีมือใกล้เคียงกันมากที่สุด

1.3 บุคลิกและอุปนิสัยของผู้แสดง

ผู้แสดง คือ ตัวกลางในการสื่อสารแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ผลงานไปยังผู้รับชมการแสดง บุคลิกและอุปนิสัยของผู้แสดง จึงเป็นส่วนหนึ่งในการคัดเลือกผู้แสดง ให้สอดคล้องกับบุคลิกและอุปนิสัยของตัวละครนั้น ๆ เนื่องจากผู้แสดงที่มีความเหมาะสมกับบทบาทของตัวละครในการแสดงจะทำให้เกิดสุนทรียะในการรับชมการแสดง โดยท่านจะมีวิธีการฝึกหัดให้ผู้แสดงศึกษาและทำความเข้าใจตัวละครที่อยู่ในการแสดงทั้งในด้านบทบาทและอุปนิสัยของตัวละคร เพื่อให้ผู้แสดงเข้าใจบทบาทและอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์

หลักการออกแบบบทร้องของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล มีหลักสำคัญในการออกแบบให้สอดคล้องกับแนวความคิดของการแสดง โดยยังต้องคำนึงถึงรูปแบบของการแสดง และการเลือกใช้เพลงให้เหมาะสมกับเรื่องราวของการแสดงและฐานะของตัวละคร จากบทร้องของผลงานสร้างสรรค์รำคู่ทั้ง 3 ชุดการแสดง ผู้วิจัยพบว่า รองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล มีหลักการออกแบบบทร้อง 3 รูปแบบ ได้แก่

1) การคัดเลือกบทร้องจากบทละครเดิมที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม

2) การปรับปรุงบทร้องจากบทละครเดิมโดยยังคงความหมายของเรื่องราวไว้
ดังตัวอย่าง บทร้องในการแสดงชุด มะเดहीและจินดาสำหรับชมสวน ที่มีการนำบทพระราชนิพนธ์ใน
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เรื่อง อิเหนา มาเป็นโครงเรื่องในการออกแบบบทร้อง ซึ่งเป็น
ตอนที่นางจินดาสำหรับชวนางมะเดहीไปประพาสชมสวนในอุทยาน ในบทพระราชนิพนธ์เดิมมีบทที่
กล่าวถึงนางกำนัล จึงปรับบทร้องให้เหมาะสมกับการแสดงรำคู่ โดยยังคงเนื้อหาการไปชมสวนดอกไม้
การเด็ดดอกไม้ การชมความสวยและกลิ่นหอมของดอกไม้ไว้ ดังบทต่อไปนี้

บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (2553, หน้า 188)

“ครั้นถึงซึ่งสวนมาลา

กัลยาปรีดีเปรมเกษมศรี

ลงจากอวสุวรรณทันที

พาพระบุตรเข้าอุทยาน”

บทร้องในการแสดงชุด มะเดहीและจินดาสำหรับชมสวนของมุสตี หลิมสกุล (2558)

“ครั้นถึงซึ่งสวนมาลา

กัลยาปรีเปรมเกษมศานต์

มะเดहीชวนบุตรริงคราญ

เสด็จเข้าอุทยานทันใด”

3) การเรียบเรียงบทร้องขึ้นใหม่จากประสบการณ์ทางด้านการแสดงและการศึกษา
วรรณกรรม โดยการเรียบเรียงบทร้องขึ้นใหม่นี้ รองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล มีหลักพื้นฐานสำคัญใน
การออกแบบบทร้องให้มีความสมบูรณ์ 6 ประการ ได้แก่ การคำนึงถึงตัวละคร การคำนึงถึงว่าตัวละครทำ
อะไร การคำนึงถึงเวลา การคำนึงถึงสถานที่ การคำนึงถึงเหตุผลของการกระทำ และการคำนึงถึงวิธีการ

หลักการออกแบบทำนองเพลงของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล ยึดหลักจารีต
ที่ใช้บรรเลง-ขับร้องในการแสดงโขน ละคร ให้สอดคล้องกับประเภทของการแสดง โดยท่านจะปรึกษากับ
ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การขับร้องและดนตรีไทย คือ อาจารย์สมชาย ทัตพร ศิลปินแห่งชาติ
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย-ขับร้อง) และเลือกใช้เพลงหน้าพาทย์ เพลงร้องให้สอดคล้องกับเรื่องราว
และตัวละคร โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการแสดงด้วย ทั้งนี้ในหนึ่งชุดการแสดงจะมีการ
ออกแบบเพลง 3 ช่วง ได้แก่ การออกแบบเพลงในช่วงทำออก การออกแบบเพลงในช่วงเนื้อร้อง และการ
ออกแบบเพลงในช่วงทำเข้า โดยคำนึงถึงเพลงที่ปรากฏในบทวรรณกรรม การเลือกทำนองเพลงขึ้นใหม่ให้
สอดคล้องกับรูปแบบและประเภทของการแสดง ตลอดจนความหมายของเพลง และการออกแบบเพลง
ตามหลักจารีตทางการแสดงนาฏศิลป์ไทย

หลักการออกแบบลีลาและกระบวนท่ารำของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล
เป็นกระบวนท่ารำที่สำคัญในการสื่อสารการแสดงกับผู้ชม มีการออกแบบท่ารำบนพื้นฐานของการ
รักษาขนบจารีตทางการแสดง สืบสานองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ และต่อยอดสู่การสร้างสรรคการ
แสดงรูปแบบรำคู่ โดยออกแบบท่ารำให้สอดคล้องกับความหมายของเนื้อร้อง แล้วนำมาร้อยเรียงกระบวน
ท่าให้มีความสลับไหลต่อเนื่อง พร้อมทั้งยังคำนึงถึงรูปแบบของการแสดงเป็นสำคัญ เพื่อให้การออกแบบ
กระบวนท่าและลีลาในการแสดงมีความงามพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยมีหลักสำคัญดังต่อไปนี้

3.1) การออกแบบกระบวนท่ารำจากบทร้องในการแสดงด้วยการตีความหมายของ
บทร้อง ซึ่งบทร้องในการแสดงรำคู่จะมีบทพร้อมและบทแยกของตัวละคร โดยในบทพร้อมจะมีการออกแบบ

กระบวนท่ารำแบบเดียวกัน แต่อาจมีความแตกต่างในด้านทิศทางและระดับของการแสดง ในบทแยกของตัวละคร รองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล จะให้ความสำคัญกับตัวละครที่ถูกกระบุชื่อ โดยให้ตัวละครนั้นเป็นผู้แสดงกระบวนท่ารำหลักตามความหมายของเนื้อเรื่อง และให้ตัวละครอีกตัวละครหนึ่งเคลื่อนไหวเพียงเล็กน้อย หรือใช้ทำนึ่งในการแสดง แล้วใช้สายตามองไปยังผู้แสดงอีกคนหนึ่ง เพื่อให้ให้ความสำคัญกับตัวละครตามเนื้อเรื่อง ดังบทร้องในการแสดงชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา ว่า “งามกษัตริย์ภัสดา” ที่แสดงให้เห็นถึงความสง่างามของพระสุธน และนางมโนห์ราใช้ท่าทางการเหาะบิน

ภาพที่ 1 บทร้อง “งามกษัตริย์ภัสดา”

ที่มา: ผู้วิจัย

3.2) การคำนึงถึงหลักจารีตทางด้านนาฏศิลป์ไทย เช่น การเข้า-ออกของตัวละคร ตำแหน่งของผู้แสดง กระบวนท่ารำในเพลงหน้าพาทย์

3.3) การสร้างสรรค์ท่ารำขึ้นใหม่ตามความหมายของบทร้อง เช่น ทำนาคี ทำกัลเม็ด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของรองศาสตราจารย์มุสตี หลิมสกุล ในการสร้างสรรค์ท่ารำใหม่ให้กับวงการนาฏศิลป์ไทยที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลในการตีความหมายของบทร้อง แล้วนำมาสื่อสารผ่านกระบวนท่ารำ

ภาพที่ 2 บทร้อง “นาคี”
ที่มา: ผู้วิจัย

3.4) การคำนึงถึงความสัมพันธ์ของตัวละคร เนื่องจากเป็นการแสดงรูปแบบบร่ำคู่ จะต้องมิตัวละคร 2 ตัว การออกแบบกระบวนท่ารำจะมีการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร เช่น การแสดงชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา ที่ตัวละครมีสถานะความสัมพันธ์เป็นสามีภรรยา การแสดงออกในด้านของกระบวนท่ารำจะแสดงความรักความผูกพันที่ลึกซึ้งของตัวละครด้วยการใช้ท่ารำประคองกอดกัน สีหน้าแววตาการแสดงอารมณ์ความรู้สึกจะมีทั้งความหวังใย และการเทิดทูนสามีของนางมโนห์รา การแสดงชุด สการะวาตีและมาหยารัศมีทรงเครื่อง ที่ตัวละครมีสถานะความสัมพันธ์เป็นพี่น้องกัน การแสดงออกในด้านของกระบวนท่ารำจะมีความรักความผูกพันแต่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับความสัมพันธ์แบบแม่กับลูกเหมือน การแสดงชุด มะเดหวีและจินดาสำหรับชมสวน ที่ตัวละครมีสถานะความสัมพันธ์เป็นแม่ลูกกัน การแสดงออกในด้านของกระบวนท่ารำจะแสดงถึงลูกที่มีความเคารพต่อแม่ และความรัก ความเอื้ออาทรของแม่ที่มีต่อลูก จากการใช้กระบวนท่ารำในบทร้องต่าง ๆ เช่น มะเดหวีเห็บแซมดอกไม้ที่ผมให้กับ นางจินดาสำหรับ

ภาพที่ 3 บทร้อง “แซมผม”
ที่มา: ผู้วิจัย

3.5) การคำนึงถึงลักษณะของธรรมชาติ โดยรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ได้ออกแบบกระบวนการทำรำที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลตามหลักความเป็นจริงตามธรรมชาติ โดยเลียนแบบท่าทางแล้วนำมาประดิษฐ์ด้วยความประณีต เช่น ท่าเขียนคิ้ว ในการแสดงชุด สกาวระวาทีและมาหารัศมีทรงเครื่อง ท่านจึงได้ออกแบบท่ารำโดยใช้มือจีบวาดมีระดับคิ้ว และท่าที่กล่าวถึงดอกกลัดดาวลัย ในการแสดงชุด มะเดหัวและจินดาสำหรับชมสวน ที่มีลักษณะดอกเป็นรูปกรวย ปลายดอกแยกออกเป็น 5 กลีบ ท่านจึงได้ออกแบบท่ารำโดยใช้มือขวาจีบล้อแก้ว โดยจินตนาการว่านิ้วโป้งที่กอดนิ้วกลางเป็นวงกลมแทนลักษณะดอกเป็นรูปกรวย นิ้วชี้ นิ้วนาง และนิ้วก้อยแทนกลีบดอก

3.6) การออกแบบท่ารำที่มีความหมายเหมือนกัน แต่คนละบทการแสดง รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล จะออกแบบท่ารำให้มีความหลากหลายเพื่อไม่ให้ซ้ำกัน โดยยังต้องคงความหมายของบทร้อง และหากจำเป็นต้องใช้ท่าซ้ำกันท่านจะมีการเปลี่ยนทิศทางและระดับการยืน-นั่งของท่ารำให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสวยงามควบคู่กับการรักษาความหมายของท่ารำกับบทร้อง

หลักการออกแบบการใช้พื้นที่ในการแสดงของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เป็นการบริหารจัดการพื้นที่จากแนวคิด รูปแบบของการแสดง ความหมายของบทร้อง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการแสดง ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์หลักการออกแบบการใช้พื้นที่ในการแสดงในผลงานสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ได้แก่ การออกแบบเคลื่อนที่ตามความหมายของบทร้อง การเคลื่อนที่ด้วยการร้องเอื้อนและทำนองเพลง การเคลื่อนที่ตามเพลงหน้าพาทย์ การเคลื่อนที่ตามจารีตทางการแสดงนาฏศิลป์ไทย การเคลื่อนที่โดยคำนึงถึงรูปแบบของการแสดง การเคลื่อนที่กับการสื่อความหมายและอารมณ์ในการแสดง การเคลื่อนที่ที่สัมพันธ์กับฉากและอุปกรณ์การแสดง และการเคลื่อนที่ที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวละคร

หลักการออกแบบฉากและอุปกรณ์การแสดงของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์มีความสมบูรณ์ เสริมให้ผู้ชมมีความรู้สึกคล้อยตามไปกับเรื่องราวของการแสดง โดยมีหลักการออกแบบฉากและอุปกรณ์การแสดง 2 ประการ ได้แก่ การสร้างฉากและอุปกรณ์การแสดงแบบสมจริง โดยการออกแบบให้เหมือนกับของจริงมากที่สุด และการสร้างฉากและอุปกรณ์การแสดงแบบจินตนาการโดยใช้การจินตนาการ ไม่เหมือนธรรมชาติจริง ๆ เช่น การออกแบบตำแหน่งการจัดวางต้นไม้ต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดภาพการแสดงที่งดงาม

หลักการออกแบบเครื่องแต่งกายของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล มีหลักสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การแต่งกายตามจารีตทางด้านนาฏศิลป์ไทยในเรื่องของสี คือ สีแดง สีเขียว สีเหลืองจะใช้สำหรับตัวละครที่เป็นพระเอก นางเอก หรือตัวละครเอก ส่วนพระรอง นางรองจะใช้สีชมพู สีฟ้า และการแต่งกายตามบทบาทการแสดงในการแสดงรูปแบบทรงเครื่องที่ในบทร้องจะมีการระบุสีเครื่องแต่งกายของตัวละครไว้

จากการศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล นั้น ผู้วิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ประเภทรำคู่มีต้นแบบมาจากงานนาฏศิลป์ไทยแบบดั้งเดิม ผสมผสานกับจินตนาการบนพื้นฐานของเหตุผล ผนวกกับความคิดสร้างสรรค์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและประสบการณ์ที่สั่งสมมา ทำให้ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ของท่านมีความงามพร้อมในทุกองค์ประกอบของการแสดง ซึ่งจะเป็ต้นแบบและแนวทางในการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการทางด้านนาฏศิลป์ไทยต่อไป

การเผยแพร่องค์ความรู้การสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

จากการศึกษาผลงานสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล นั้น ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเผยแพร่ให้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อให้นักศึกษาได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอดทั้งในด้านการเรียน การทำงาน อันเป็นแนวทางหนึ่งในการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการทางด้านนาฏศิลป์ไทย อันเป็นอีกแนวทางหนึ่งของกระบวนการของการรักษาและสืบทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยไว้ไม่ให้สูญหาย

2. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

การศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลการศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุลในด้าน

ครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านการทำงาน ประสบการณ์ทางด้านนาฏศิลป์ในด้านการเป็นศิลปิน ด้านการสอนนาฏศิลป์ ด้านวิชาการ ด้านการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ และศึกษาผลงานสร้างสรรค์ ราคู้ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล 3 ชุดการแสดง คือ การแสดงชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา การแสดงชุด สการะวาตีและมาหยาตรีมีทรงเครื่อง การแสดงชุด มะเดหวีและจินดาสำหรับชมสวน ซึ่งผลงานของท่านล้วนมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาตั้งแต่เยาว์วัย ผลงานสร้างสรรค์ของท่านสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนทั้งในด้านทักษะความสามารถ ประสบการณ์ ตลอดจนความชื่นชอบของท่าน สอดคล้องกับ พัชรินทร์ สันติอวัชรธนะ (2561, หน้า 88) ได้กล่าวถึงรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ไว้ว่า “รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล มีภูมิหลังเป็นศิลปินเอกตัวนางในขณะที่ได้รับราชการเป็นอาจารย์ประจำ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ แล้วโอนย้ายมารับราชการเป็นอาจารย์ประจำ ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านจึงเป็นผู้ที่มีภูมิความรู้ทั้งในเชิง การแสดงและวิชาการในระดับอุดมศึกษา รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เคยได้รับบทบาทนางเอกและ นางตัวเอกที่สำคัญจำนวนมาก อาทิ นางสีดา นางนารายณ์ นางสุพรรณมัจฉา นางบุษบา นางดราสา นางศุภลักษณ์ นางมโนห์รา นางวันทอง นางรจนา นางศกุนตลา ฯลฯ บุคลิกภาพและอุปนิสัยเป็นคน สุภาพเรียบร้อย มีความรักสวยรักงามตามวิสัยสตรี มีความสามารถในการวิเคราะห์ในระดับสูง และมีความเป็นนักวิชาการที่ต้องศึกษาให้ถ่องแท้ก่อนลงมือออกแบบสร้างสรรค์ ท่านจึงมีหลัก นาฏยประดิษฐ์ไทยประเภทรำเดี่ยวมาตรฐานตัวนางโดยเริ่มจากการศึกษาบทพระราชนิพนธ์เพื่อแสวงหา ภูมิหลัง บุคลิกลักษณะของตัวละคร โดยเน้นบทบาทของตัวละครที่ท่านเคยออกแสดงเพื่อให้เกิดความ มั่นใจและเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการสร้างสรรค์ แล้วเลือกใช้บทพระราชนิพนธ์หรือประพันธ์บทหรือให้มี ถ้อยคำและเค้าโครงที่สอดคล้องกับบทพระราชนิพนธ์ ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยในการบรรจู่เพลง แล้วออกแบบท่ารำโดยใช้ท่ารำมาตรฐานเป็นหลัก ผสมผสานกับบุคลิกลักษณะของตัวละครให้มีความ พิเศษและแปลกใหม่ หรือมีการใช้วิธีการแบบนาฏศิลป์ญี่ปุ่นที่เคยศึกษามาร้อยเรียงให้สอดคล้องกับท่ารำ ไทย ออกแบบการใช้อารมณ์ การกำหนดจุดที่ใช้สายตามอง รวมทั้งพิจารณาการใช้พื้นที่บนเวทีให้ กระจายไปทุกทิศทุกทาง แต่กลับมายังจุดกึ่งกลางเวทีเป็นสำคัญ และมีการใช้ท่ารำที่มีความสัมพันธ์กับ อุปกรณ์และฉาก อาทิ ทำส่องกระจก ทำเก็บดอกบัว เป็นต้น”

ผลงานสร้างสรรค์ราคู้ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ทั้ง 3 ชุดการแสดง คือ การแสดง ชุด เชิดฉิ่งพระสุธน-มโนห์รา การแสดงชุด สการะวาตีและมาหยาตรีมีทรงเครื่อง การแสดงชุด มะเดหวี และจินดาสำหรับชมสวน จึงเป็นตัวอย่างของการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยในการนำทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญมาใช้ในกระบวนการออกแบบทุกองค์ประกอบด้วยเหตุผลอย่างเป็น ระบบควบคู่ไปกับการรักษาขนบจารีตทางการแสดงนาฏศิลป์ไทย จนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่า ในการรักษา สืบสาน และต่อยอดสู่การสร้างสรรคบนพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ และคงไว้ซึ่งความประณีตงดงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย

การเผยแพร่องค์ความรู้การสร้างสรรคทางด้านนาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล นี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล มาเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านการบรรยายให้ความรู้กับนักศึกษาที่ศึกษาทางด้านนาฏศิลป์และการแสดง เพื่อส่งต่อองค์ความรู้อันเป็นกระบวนการสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับชนิดา จันทรังาม (2566, หน้า 234) ที่ได้อธิบายการถ่ายทอดองค์ความรู้ไว้ว่า “การนำองค์ความรู้จากการถอดบทเรียนที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ชุมชนเมืองเก่าฝั่งธนบุรีผ่านเพลงออกภาษา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางการแสดงนาฏศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตอนุรักษ์เมืองเก่าฝั่งธนบุรี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างสรรค์การแสดงชุด เพลงออกภาษาฝั่งธนบุรี นำไปถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้นและการเสริมพลังของนักเรียนและคนในชุมชนให้รักและภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งยังช่วยกันอนุรักษ์ส่งต่อให้กับคนรุ่นต่อไป”

การเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เป็นแนวทางหนึ่งในการเผยแพร่หลักการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล และเป็นการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการทางด้านนาฏศิลป์ไทย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล มีข้อเสนอแนะงานวิจัยดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำผลการวิจัยจากการศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ไปบูรณาการกับการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยบนพื้นฐานของหลักวิชาการ
2. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาหลักการสร้างสรรค์รำคู่ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล เพียงเท่านั้น ซึ่งจะเป็แนวทางในการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย อันเป็นการเพิ่มชุดการแสดงใหม่ให้กับวงการนาฏศิลป์ไทย อันจะเป็นการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บรรณานุกรม

- ชนิดา จันทร์งาม. (2566). รายงานวิจัยเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ชุมชนเมืองเก่าฝั่งธนบุรีผ่านเพลงออก
ภาษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ผุสดี หลิมสกุล. (2555). รำเดี่ยวแบบมาตรฐานตัวนาง เล่ม 2. กรุงเทพฯ: วี.พี.ริ้นท์ (1991).
- ผุสดี หลิมสกุล. (2558). บันทึกผลงานสร้างสรรค์ชุด มะเดหัวและจินตาสำหรีชมสวน ของ
รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล. เอกสารไม่ตีพิมพ์.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. (2553). บทละครเรื่อง อิเหนา. กรุงเทพฯ: เพชรกะรัต.
- พัชรินทร์ สันติอัครวรรณ. (2561). หลักนาฏยประดิษฐ์ไทยจากศิลปินต้นแบบตัวนางสุนัวัตกรรมการ
สร้างสรรค์รำเดี่ยวมาตรฐาน. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 5(2), หน้า
83-94.

สื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์วิถีเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ Development of Public Relation Infographic for Pak Nam Egg Duck to Promote Agri-Tourism, Samut Prakan Province

วันที่รับบทความ: 17 ตุลาคม 2567

ณัฐกาญจน์ ธีรบรรณกุล¹

วันที่แก้ไขบทความ: 6 ธันวาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 16 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบอินโฟกราฟิกจากการถอดบทเรียนเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ ประเด็น วิถีเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ โดยพัฒนาบทเรียนสู่การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 8 หน้า ยก 3 ยก (600x800 pixels) ลักษณะการออกแบบเป็นการ์ตูนเรื่องประกอบภาพ จากการทำงานแยกส่วนโดยเรียงเรียงเนื้อเรื่อง แล้วจึงเขียนภาพประกอบ โดยมีคำบรรยายประกอบเนื้อเรื่องใช้การบรรยาย คาแรคเตอร์ตัวละครใช้แนวคิดจากตัวละครในการ์ตูนที่มีบทบาทเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิด ความสำเร็จด้านการออกแบบของผู้ตอบแบบประเมินกลุ่มวัยทำงานยุค Millennial เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม Generation Y จำนวน 400 คน เป็นฐานผู้บริโภคสำคัญที่มีกำลังซื้อสูง ความสำคัญของตลาดกลุ่มนี้คือการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการพักผ่อน และมีการบริโภคที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น ส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 33 อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 148 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.32 และมีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 48.22 ความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านกราฟิก โดยรวมสี่ด้านสวยงาม สะดุดตา พึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 4.02 ง่ายต่อการจดจำ ค่าเฉลี่ย 3.98 สีสันเหมาะสมกับสื่อ ค่าเฉลี่ย 3.87 และสีตัดกันระหว่างภาพ และตัวอักษร ข้อความอ่านง่าย ค่าเฉลี่ย 3.85 อัตลักษณ์คาแรคเตอร์ พึงพอใจมาก ส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อมีคาแรคเตอร์ที่เป็นเอกลักษณ์ ค่าเฉลี่ย 4.08, คาแรคเตอร์จดจำง่าย ค่าเฉลี่ย 4.04 บ่งบอกความเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ ค่าเฉลี่ย 3.77 ข้อมูลในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คำอธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย ค่าเฉลี่ย 4.01 ข้อมูลรายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.91 และความพึงพอใจภาพรวมต่อสื่อ ค่าเฉลี่ย 3.72

คำสำคัญ: เปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ สื่ออินโฟกราฟิก การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

---

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: nattakarn.t@dru.ac.th

Development of Public Relation Infographic for Pak Nam Egg Duck to Promote Agri-Tourism, Samut Prakan Province

Received: October 17, 2024

Nattakarn Teerabavornrakul ¹

Revised: December 6, 2024

Accepted: December 16, 2024

Abstract

Electronic book Infographic format from lessons learned from Paknam egg-laying ducks promoting agricultural tourism Samut Prakan Province, Paknam egg-laying duck methods by developing lessons to design an electronic book, 8 pages, 3 raised pages (600 x 800 pixels), the design is a cartoon with illustration and starting from working separately by composing the story and then writing illustrations with narration to accompany the story using narration. The characters are based on ideas from cartoon characters who play the role of duck farmers. Design preferences of respondents from the Millennial working age group, a part of Generation Y, totaling 400 people, are an important consumer base with high purchasing power. The importance of this market segment is creating a work-life balance and having consumption that reflects locality. Most were under 30, 121 people, accounting for 33 percent. Owning their businesses, 148 people account for 40.32 percent, and with a monthly income of 20,001 - 30,000 baht, 177 people account for 48.22 percent. Satisfaction with the book in electronics graphics: the overall stated beautiful, eye-catching colors, very satisfied, with an average of 4.02; colors easy to remember (3.98); colors suitable for media (3.87), and contrasting colors between images and letters, text easy to read, (3.85). Character identity: very satisfied. Most agree that the media has unique characters, with an average of 4.08, and characters are easy to remember, with an average of 4.04, indicating that they are farmers who raise Paknam egg-laying ducks with an average of 3.77, information in electronic books. The explanations are clear and easy to understand, with an average of 4.01; detailed information is complete and clear, with an average of 3.91; and overall satisfaction with the media is an average of 3.72.

Keywords: Pak Nam Egg Duck, Infographic for public relations, Promote Agri-Tourism

---

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thonburi Rajabhat University
e-mail: nattakarn.t@dru.ac.th

บทนำ

การส่งเสริมการตลาดกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่นำความโดดเด่นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในลักษณะการให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว โดยเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว บริการด้านสารสนเทศสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ สนับสนุนหรือจัดให้มีเอกสารข้อมูล ด้านการท่องเที่ยวเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยดำเนินงานในลักษณะให้ชุมชนเกษตรกรนำทรัพยากรทางการเกษตรในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรายได้โดยตรงจากการจำหน่ายสินค้า สอดคล้องกับข้อเสนอของเบญจมาภรณ์ คงชนะ และเรณูกา ขุนชำนาญ (2561, หน้า 163) เห็นควรมีการศึกษาแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนเชิงประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ เพื่อเป็นการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในจังหวัดสมุทรปราการ อันมีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกและการสื่อสารแบบออนไลน์ ประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และการประชาสัมพันธ์บน Platform Youtube ซึ่งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อเทคโนโลยีอีกประเภทหนึ่งที่จะช่วยสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ได้เข้าใจเนื้อหาข้อมูลได้ง่ายและสามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา โดยจะสร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถอ่านข้อมูลผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้ทั้งระบบออฟไลน์ และออนไลน์ สามารถใช้บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ โดยใช้ภาพประกอบ (Illustrator) ด้วยลักษณะภาพกราฟิก ในการประชาสัมพันธ์ อันเป็นวิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากอีกช่องทางในปัจจุบัน นั้นเพราะหากบุคคลหนึ่งมีเวลาเพียงแค่ 8 วินาที ก็สามารถรับสารที่ผู้ส่งสารส่งไปโดยได้ข้อมูลมากกว่าการอ่าน ทั้งยังสามารถกระตุ้นความสนใจจากผู้พบเห็นได้มากกว่าการนำเสนอในลักษณะที่เป็นตัวอักษร นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชน และเป็นการอนุรักษ์เปิดปากน้ำ ซึ่งเป็นสายพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดสมุทรปราการที่ปัจจุบันกำลังสูญหาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์ เปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวัยทำงานยุค Millennial เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม Generation Y ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523-2539 (อายุระหว่าง 24-40 ปี) เป็นฐานผู้บริโภคสำคัญที่มีกำลังซื้อสูง โดยหัวใจสำคัญของตลาดกลุ่มนี้คือ การสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการพักผ่อน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศทำงานในช่วงสั้น ๆ และถือโอกาสท่องเที่ยวไปยังสถานที่แปลกใหม่ เป็นกลุ่มที่มีการบริโภคที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากร โดยคำนวณจากสูตรไม่ทราบขนาดกลุ่มตัวอย่างของ W.G. Cochran ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ ในระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 เพื่อสำรวจความพึงพอใจสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์ เปิดใจพันธุ์ปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (questionnaire) สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมมีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่า IQC โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดใจพันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อวิเคราะห์บริบทและวิธีการเลี้ยงเปิดใจพันธุ์ปากน้ำ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการเลี้ยงเปิดใจพันธุ์ปากน้ำ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาโดยค่าร้อยละ และในรูปแบบอินโฟกราฟิก
2. สื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยศึกษาบริบทและเพื่อวิเคราะห์บริบทและวิธีการเลี้ยงเปิดใจพันธุ์ปากน้ำ
3. แบบประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) 2 ชุด ประกอบด้วยแบบประเมินประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ และ แบบประเมินความพึงพอใจของสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) โดยนักท่องเที่ยว โดยมีค่า IOC ของแบบสอบถาม ระหว่าง 0.6-1.00 ทุกข้อ
4. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูล การวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาสภาพและวิธีการเลี้ยงเปิดใจพันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ และการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) โดยศึกษารายละเอียดของปัญหาและประเด็นทางการวิจัย ศึกษาข้อมูลและงานวิจัย (literature reviews) ทบทวนเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์อิเล็กทรอนิกส์ และสัมภาษณ์ความคิดเห็นของตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดใจพันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็น

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interviews) เกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ และแนวทางในการออกแบบ และรูปแบบที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. ขั้นตอนการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) ผู้วิจัยได้ใช้หลักการออกแบบของ ADDIE MODEL โดเนล คราร์ก (Donald, 2003, p. 12) มาเป็นแบบในการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีขั้นตอน และรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)

ขั้นตอนเตรียมงานก่อนการผลิต (pre-production) ศึกษาข้อมูลวิถีเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ และรูปแบบที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และสำรวจความต้องการก่อนการออกแบบ โดยตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 3 คน และการประเมินด้านการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาออกแบบ เพื่อสร้างการรับรู้ (perception) ถึงบุคลิกภาพ คุณลักษณะเด่นของเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดการจดจำ และนำมาสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ข้อค้นพบถอดบทเรียนเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ ในประเด็น ดังนี้

ภาพที่ 1 โรงเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ลักษณะของเป็ดพันธุ์เนื้อ (Meat Type Duck)
ที่มา: ปรับปรุงจาก www.breedslist.com (2023)

ภาพที่ 3 ลักษณะของเป็ดพันธุ์เนื้อ

ที่มา: ปรับปรุงจาก www.breedslist.com (2023)

เป็ดไข่น้ำปากน้ำ ชื่อสามัญ เป็ดไข่น้ำปากน้ำ ชื่อวิทยาศาสตร์ *Anas platyrhynchos* มีลักษณะประจำพันธุ์เป็นเป็ดพื้นเมืองที่มีขนาดเล็ก เพศเมีย จะมีขนสีดำตลอดลำตัว หน้าอก สีขาวปาก แข็ง เท้าสีดำ เพศผู้ มีหัวสีเขียวเข้มเป็นมัน ส่วนอื่น ๆ เหมือนตัวเมีย ลักษณะเด่น เลี้ยงง่าย ต้านทานโรค แข็งแรง เหมาะสำหรับชาวเกษตรกรรายย่อยในชนบทและสำหรับผสมข้ามพันธุ์กับเป็ดพันธุ์กบินทร์บุรีจะให้ลูกผสมที่มีผลผลิตสูงเป็นพันธุ์เป็ดพื้นเมืองที่กรมปศุสัตว์อนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์อย่างต่อเนื่องเมื่อเปิดให้ไข่ให้ผลผลิตไข่ปีละ 280-300 ฟอง น้ำหนักไข่ฟองแรก 60 กรัม เริ่มไข่ฟองแรกเมื่ออายุ 18-20 สัปดาห์

เป็ดไข่น้ำปากน้ำมีต้นกำเนิดในตำบลท้ายบ้าน สมุทรปราการ มาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่โดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 กลุ่มคนจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่เดินทางมาจากตอนใต้ของจีนทั้งจากเมืองซัวเถา เมืองแต้จิ๋วและเมืองฮงซุน อันเป็นพื้นที่เลี้ยงเป็ดขนาดใหญ่ของจีน นอกจากการทำนา ทำสวนในยามว่าง ชาวจีนแต่ละบ้าน จะมีการเลี้ยงเป็ด ทั้งเป็ดเนื้อและเป็ดไข่ ใครที่เคยเดินทางเข้าจีนทางสนามบินถัวเขาปัจจุบัน ก็ยังสังเกตเห็นฟาร์มเลี้ยงเป็ดตลอดสองข้างทาง พร้อมป้ายโฆษณาเปิดพะไลและคอเป็ดทั้งดุ้นรมควัน เป็นอาหารที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่น เมื่ออพยพเข้ามาเมืองไทย ชาวจีนเหล่านี้ก็จะนำเป็ดพันธุ์ ติดตัวมาเพาะเลี้ยงจนขยายวงกว้างเกิดเป็นกิจการฟาร์มใหญ่ทั่วประเทศ มักเริ่มกิจการในเขตรอบนอกที่มีชาวจีนจับกลุ่มอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร อาทิในเขตคลองเตยก็ได้รับความนิยมทำฟาร์มเป็ดขนาดใหญ่ ตั้งแต่ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง (เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ, 2563)

โดยชาวจีนได้นำพันธุ์เป็ดมาเพื่อใช้เป็นแม่พันธุ์ เมื่อผสมพันธุ์กับเป็ดพื้นเมืองของไทยจึงเกิดพัฒนาการกลายเป็นพันธุ์พื้นเมืองใหม่ ๆ และนิยมเรียกชื่อตามสถานที่เลี้ยง เช่น เป็ดในเขตนครปฐมก็จะเรียกพันธุ์นั้นว่า เป็ดนครปฐม เลี้ยงในจังหวัดระนองที่เลี้ยงที่อำเภอเกาะเปอร์ ก็จะเรียกเป็ดเกาะเปอร์ รวมถึงส่วนปากน้ำเจ้าพระยาก็มีการเลี้ยงเช่นกัน เรียก “เป็ดพันธุ์ปากน้ำ” และจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเน้นทางอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่ที่เคยเลี้ยงเป็ดแทบจะสูญหาย จังหวัดสมุทรปราการได้ตระหนักดีถึงเป็ดปากน้ำที่เคยเป็นสินค้าเกษตรที่มีชื่อเสียงโด่งดัง และเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดกำลังจะสูญหาย จึงได้ทำการส่งเสริมและอนุรักษ์ให้เกษตรกรเลี้ยงเป็ดไข่น้ำปากน้ำขึ้น ซึ่งสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดได้มีการ

ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมผลิต ร่วมกันขาย ให้มีอำนาจต่อรองด้านการตลาดในรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่เปิดปากน้ำ ตั้งแต่ปี 2561

การเลี้ยงเปิดในประเทศไทย จะนิยมเลี้ยงพันธุ์เปิดแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ คือเปิดพันธุ์เนื้อและเปิดพันธุ์ไข่ ดังนี้

เปิดพันธุ์เนื้อ (Meat Type Duck) ซึ่งการเลี้ยงเปิดเนื้อส่วนใหญ่เพื่อการบริโภคภายในประเทศประมาณ 80-90 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือจะส่งจำหน่ายยังต่างประเทศ อภิชาติ ศรีสอาด และเตชินี ชาลิต (2556) กล่าวว่า การเลี้ยงเปิดเนื้อในประเทศไทยมีหลายพันธุ์โดยมีลักษณะเป็นเปิดที่มีขนาดใหญ่ และให้เนื้อมาก แต่มีผลผลิตไข่น้อยเปิดพันธุ์เนื้อนิยมเลี้ยง 5 สายพันธุ์ คือ เปิดเนื้อพันธุ์ปักกิ่ง (Pekin Duck) เปิดเทศ (Muscovy) เปิดเป็ยฉ่าย (Mule Duck) เปิดพันธุ์ลูกผสมเพื่อการค้า (Hybird breed) และเปิดพันธุ์กบินทร์บุรี (Kabinburi Muscovy)

เปิดพันธุ์ไข่ (Egg Type Duck) เป็นเปิดที่ให้ไข่เป็นผลผลิตหลัก มีขนาดและน้ำหนักตัวไม่มากนัก ตัวเมียจะหนักประมาณ 1.5-1.8 กิโลกรัม เปิดไข่ที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย มี 4 สายพันธุ์ คือ เปิดไข่พันธุ์กากิแคมเบลล์ (Khaki Campbell) เปิดไข่พันธุ์พื้นเมือง (Native Ducks) เปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ (Pak Nam Egg Duck) เปิดไข่นครปฐม (Nakorn Pathom Egg Duck) เปิดไข่กบินทร์บุรี (Kabinburi Egg Duck) เปิดไข่พันธุ์กบินทร์บุรีเดิมเป็นเปิดพันธุ์กากิแคมเบลล์ที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ให้มีลักษณะพิเศษเฉพาะพันธุ์ และเปิดไข่บางปะกง (Bang Pa Kong Egg Duck)

ลักษณะการเลี้ยงเปิด

ลักษณะการเลี้ยงเปิดในประเทศไทย ประภากร ธาราฉาย. (2560, หน้า 9)

การเลี้ยงเปิดที่ไม่มุ่งเน้นเพื่อการค้า

การเลี้ยงเปิดที่ไม่มุ่งเน้นเพื่อการค้าเป็นการเลี้ยงเปิดเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อบริโภคในครัวเรือนไม่มุ่งเน้นผลทางการค้าจากการเลี้ยงเปิด เปิดส่วนใหญ่เป็นเปิดพันธุ์พื้นเมือง อย่างไรก็ตามหากมีไข่เปิดเหลือจากการบริโภคในบางครั้งอาจมีการนำไปขายในหมู่บ้านพันธุ์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์พื้นเมืองเป็นหลัก

การเลี้ยงเปิดที่มุ่งเน้นเพื่อการค้า

ประกอบด้วย การเลี้ยงเปิดแบบไล่ทุ่ง การเลี้ยงเปิดแบบปล่อยทุ่งหรือการเลี้ยงเปิดแบบปล่อยลาน และการเลี้ยงแบบโรงเรือนหรือระบบฟาร์มปิด

ลักษณะการเลี้ยงเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำของจังหวัดสมุทรปราการ สาโรจน์ กล่ำดิษฐ์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 18 ตุลาคม 2565)

นิยมเลี้ยงแบบไม่มุ่งเน้นเพื่อการค้า หรือในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเป็นวิธีการเลี้ยงแบบหลังบ้านเกือบทั้งหมด โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงบางรายจะปล่อยให้เปิดออกหากินน้ำและอาหารนอกโรงเรือน มีลานดินให้เดิน แหล่งอาหารส่วนมากได้จากวัตถุดิบท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวเปลือก รำข้าว แหน เศษอาหาร ลูกปลา ปู กุ้ง หอย ตามแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งใส่ปลาทุ โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงมักให้อาหารสำเร็จรูปควบคู่ไปกับอาหารวัตถุดิบท้องถิ่น โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอติดตามให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูแล และ

ป้องกันโรค ทำให้เปิดส่วนใหญ่ไม่มีโรคระบาด เนื่องจากได้มีการให้วัคซีนก่อนส่งมอบให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแล้ว แต่สิ่งที่เป็นปัญหาในการเลี้ยงเปิดมักเกิดจากสัตว์อื่น เช่น ตะกวด งู และสุนัข ที่รบกวนและทำความเสียหาย หากโรงเรือนไม่แข็งแรงหรืออยู่ในจุดล่อแหลมต้องหมั่นคอยดูแลเอาใจใส่ให้มากขึ้น

มาตรการเลี้ยงเปิดกันเถาะ สาโรจน์ กล้าดิษฐ์ และสุธีร์ เป้นสมบุญณ์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 18 ตุลาคม 2565)

1) ลูกเปิด อายุ 0-2 สัปดาห์ เป็นช่วงที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถ้าลูกเปิดแข็งแรงเติบโตอย่างสม่ำเสมอ สมบูรณ์ มีภูมิคุ้มกันโรคระบาดแล้ว ระยะเวลาต่อไปจะไม่ประสบปัญหา ดังนั้นก่อนนำลูกเปิดไข่เข้ามาเลี้ยงควรทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์โรงเรือนควรป้องกันลมฝนได้ ระบายอากาศได้ดี ต้องเปลี่ยนวัสดุรองพื้นใหม่ทุกครั้งที่น่าลูกเปิดเข้าคอก โดยเปิดอายุ 0-1 สัปดาห์ ใช้พื้นที่ 30 ตัว/ตารางเมตร ถ้าอายุ 1-2 สัปดาห์ใช้พื้นที่ 23 ตัว/ตารางเมตร และอายุ 2-3 สัปดาห์ ใช้พื้นที่ 15 ตัว/ตารางเมตร ใช้หลอดไฟกกขนาด 120 วัตต์/200 ตัว

เมื่อลูกเปิดมาถึงฟาร์มควรเตรียมน้ำสะอาด หากใช้น้ำประปาควรปิดน้ำเก็บไว้ข้ามคืนก่อน ควรระวังไม่ให้คอกชื้นแฉะ และให้อาหารครั้งละเล็กน้อยบ่อย ๆ ในระยะ 2 วันแรก ควรให้อาหารผสมชนิดโปรตีน 17-18% คลุกน้ำพohมาต ๆ ใส่ในภาชนะแบนราบ

2) เปิดอายุ 3-8 สัปดาห์ ควรเอาใจใส่ด้านอาหารและการจัดการเลี้ยงดูที่เหมาะสม โดยอาจจะเลี้ยงปล่อยไล่ทุ่งตอนกลับคอกเวลาเย็น หรือเลี้ยงในโรงเรือนกันห้องให้อยู่รวมกัน 5-6 ตัวต่อตารางเมตร และให้อาหารลูกเปิดวันละ 2 ครั้ง คือ เช้า 07.00-08.00 น. และบ่าย 14.00-15.00 น. เป็นอาหารชนิดผงคลุกน้ำให้ข้นพohมาต ๆ ทำให้กินง่าย ๆ และไม่ตกหล่นมาก มีน้ำสะอาดให้กินเพียงพอ

3) เปิดอายุ 9-20 สัปดาห์ ช่วงอายุ 9-16 สัปดาห์ ควรเลี้ยงแบบจำกัดอาหารเพื่อควบคุมน้ำหนักไม่ให้อ้วนเกินไป นั่นจะทำให้เปิดออกไข่ได้น้อย เมื่อเปิดอายุ 17 สัปดาห์ขึ้นไป ให้เปิดกินอาหารเต็มที่เพื่อมีความสมบูรณ์พร้อมออกไข่อายุ 21 สัปดาห์ ผู้ที่ต้องการเลี้ยงเปิดไข่ทรงตบขังเดี่ยวให้แยกเปิดขึ้นทรงตบ ขนาด 30x30x30 เซนติเมตร และควรฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาต์เปิด ตัวละ 2 ลูกบาศก์เซนติเมตร

4) เปิดอายุ 21 สัปดาห์ขึ้นไป ระยะเวลาเปิดต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการค่อนข้างสูง ปริมาณอาหารที่ใช้ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 100-160 กรัม/ตัว/วัน หากให้อาหารไม่เต็มที่ขนาดของไข่จะเล็กลง

ฝึกเปิดให้เข้ารังไข่ และระยะเวลาให้ไข่ของเปิด (อายุ 20 สัปดาห์ถึงปลดระวาง)

เมื่อเปิดอายุได้ 16 สัปดาห์ ควรเริ่มนำรังไข่เข้าแล้ว เพื่อฝึกให้เปิดเข้ารังไข่ โดยในตอนกลางคืน (21.00-06.00 น.) ควรเปิดไฟให้มีความเข้มแสงประมาณ 5 Lux ในบริเวณรังไข่ และบริเวณรังไข่ควรมีประตู โดยจะเปิดประตูเฉพาะเวลาที่ให้แสงในเวลากลางคืน และปิดในเวลากลางวัน เพื่อให้เปิดรู้เวลาเข้าไข่และป้องกันไม่ให้ไข่สกปรก เมื่อเปิดเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 20-22 สัปดาห์ และจะมีอายุการผลผลิตติดต่อกันนานถึง 52 สัปดาห์ หลังจากนั้นแล้ว ควรพิจารณาว่าผลผลิตไข่จะคุ้มกับการลงทุนหรือไม่ หลังจากนั้นควรปลดระวางเปิดเพื่อนำออกจำหน่าย

ภาพที่ 4 โรงเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 ขั้นการออกแบบ (Design)

การผลิต (production) นำเนื้อหาที่ได้มาวิเคราะห์และเขียนเป็นบทสตอรี่บอร์ด (script & storyboard) ในลักษณะภาพประกอบที่มีการสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน (clear communication) ซึ่งภาพจะต้องสามารถสื่อกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับชมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยตรงไปตรงมา และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ และด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข โดยกระบวนการในการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 8 หน้ายก 3 ยก (600x800 pixels) รวม 24 หน้า reader iPad ในลักษณะรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ภาพนิ่ง (static Picture books) ที่มีลักษณะภาพนิ่งหลาย ๆ ชนิดรวมกัน ภาพแต่ละภาพจะมีคุณภาพที่ต่างกันไปตามความเหมาะสมของสื่อ โดยจัดเก็บรูปแบบไฟล์ ของ PDF การวางหน้าเนื้อหา (dummy) วิธีเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบ ดังนี้

2.2.1 สืบค้นหาภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ จากการลงพื้นที่ที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกภาพจากกลุ่มเกษตรกร เพื่อใช้ประกอบเป็นข้อมูลอ้างอิง (reference) ในการออกแบบ

2.2.2 กำหนดขอบเขตการออกแบบทั้งกระบวนการ ซึ่งผู้วิจัยใช้โปรแกรม Adobe Illustrator โปรแกรม clip Studio และ Adobe Photoshop โดยรูปแบบจะใช้ลักษณะเกษตรกรต้นแบบที่ทำการสัมภาษณ์มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบคาแรคเตอร์ ซึ่งออกแบบตามองค์ประกอบศิลป์

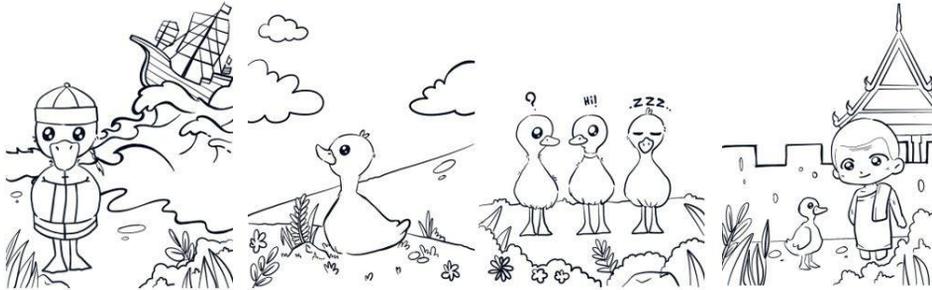
2.2.3 ภาพด้วยดินสอบนกระดาษ เพื่อค้นหาแนวคิดในการออกแบบ

2.2.4 ภาพร่างโปรแกรม Adobe Illustrator และโปรแกรม Clip Studio ใช้วิธีการนำถ่ายภาพที่เป็นต้นแบบและนำไปสร้างเลเยอร์และวาดลายเส้นรอบนอกของตัวละคร โดยเมื่อวาดลายเส้นเรียบร้อยแล้วลงสีในส่วนของรูปทรงหลักและฉากหลัง ซึ่งในการลงสีผู้วิจัยใช้ Color Pencil ระบายให้เกิดน้ำหนักอ่อนแก่สร้างน้ำหนัก อ่อน กลาง เข้ม เพื่อสร้างให้รูปทรงเกิดระยะและมิติมากยิ่งขึ้น

2.2.5 ฉากหลัง (background) จะอ้างอิงจากเหตุการณ์ที่ปรากฏในภาพถ่ายที่ลงพื้นที่ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ ซึ่งฉากหลังจะเน้นให้ตัวละครมีความโดดเด่นและเกิดมิติ และระยะมากขึ้น รวมทั้งทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับชมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความรู้สึกร่วมในเรื่องราว

2.3 ขั้นการพัฒนา (development)

กระบวนการการออกแบบพัฒนาคาแรคเตอร์เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำครั้งที่ 1, 2 และ 3

ภาพที่ 5 แบบร่างบทสตอรี่บอร์ด (script & storyboard)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การพัฒนาคาแรคเตอร์เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ

ที่มา: ผู้วิจัย

ขั้นตอนหลังการผลิต (post production) นำเสนอด้วยภาพประกอบลักษณะการ์ตูน โดยมีการอธิบายรายละเอียดประกอบภาพทุกภาพ ใช้โปรแกรม Adobe Illustrator โปรแกรม Clip Studio และ Adobe Photoshop รวม 24 หน้า

ภาพที่ 7 ภาพร่างและการจัดองค์ประกอบวิธีเปิดไข่พันธุ์ปากน้ำ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการออกแบบวิธีเปิดไข่พ่นรู่ปากน้้า
ที่มา: ผู้วิจัย

2.4 ขั้นตอนการนำไปใช้ (implementation)

นำสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 24 หน้า ไปให้นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรปราการ ในระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 จำนวน 400 ตัวอย่าง ประเมินความพึงพอใจ และนำมาสรุปผลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินโดยให้กลุ่มตัวอย่างสแกน qr code <https://pubhtml5.com/qtftp/kjuq/> เพื่อเปิดดูหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 1 รอบ และประเมินความพึงพอใจ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านกราฟิก สีเส้นสวยงาม สะดุดตา, สียง่ายต่อการจดจำ สีเหมาะกับสื่อ และสีตัดกันระหว่างภาพ และตัวอักษร ข้อความอ่านง่าย ด้านอัตลักษณ์คาแรคเตอร์ คาแรคเตอร์มีเอกลักษณ์ คาแรคเตอร์จดจำง่าย และคาแรคเตอร์สามารถบ่งบอกความเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่พ่นรู่ปากน้้า ด้านการแสดงข้อมูล คำอธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย ข้อมูล รายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน และความพึงพอใจต่อภาพรวมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (สื่ออินโฟกราฟิก) สำหรับการประชาสัมพันธ์ เปิดไข่พ่นรู่ปากน้้า

ภาพที่ 9 qr code หนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิธีเปิดไข่พ่นรู่ปากน้้า
ที่มา: ผู้วิจัย

2.5 ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation)

การประเมินความพึงพอใจกลุ่มวัยทำงานยุค Millennial เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม Generation Y ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ.2523-2539 (อายุระหว่าง 24-40 ปี) เป็นฐานผู้บริโภคสำคัญที่กำลังซื้อสูง โดยหัวใจสำคัญของตลาดกลุ่มนี้คือ การสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการพักผ่อน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการทำงานในช่วงสั้น ๆ และถือโอกาสท่องเที่ยวไปยังสถานที่แปลกใหม่ เป็นกลุ่มที่มีการบริโภคที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากร โดยคำนวณจากสูตรไม่ทราบขนาดกลุ่มตัวอย่างของ W.G. Cochran ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ ในระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 เพื่อสำรวจความพึงพอใจสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์ เปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์วิถีเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อถอดบทเรียนเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์ เปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาสภาพและวิธีการเลี้ยงเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ สัมภาษณ์ความคิดเห็นของตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 3 คน เพื่อนำข้อมูลการเลี้ยงเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำมาถอดบทเรียน เป็นแนวทางในการออกแบบ และพัฒนาออกแบบเนื้อเรื่องในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วิถีเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการออกแบบของ ADDIE MODEL มาเป็นแบบในการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ (analysis) 2) ขั้นตอนการออกแบบ (design) 3) ขั้นตอนการพัฒนา (development) 4) ขั้นตอนการนำไปใช้ (implementation) และ 5) ขั้นตอนการประเมินผล (evaluation) ซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล (ขั้นตอนเตรียมงานก่อนการผลิต) ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

ข้อค้นพบถอดบทเรียนเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ ในประเด็น ดังนี้

- 1.1 เปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ
- 1.2 ด้านกายภาพ
- 1.3 เปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ (Pak Nam Egg Duck)
- 1.4 ข้อมูลการเลี้ยงเปิดไข่พันธุ้ปากน้ำ

ขั้นตอนการออกแบบ (การผลิต) นำเนื้อหาที่ได้มาวิเคราะห์และเขียนเป็นบทสตอรี่บอร์ด (script & storyboard) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 8 หน้ายก 3 ยก (600 x 800 pixels) รวม 24 หน้า ในลักษณะภาพประกอบที่มีการสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ซึ่งภาพสามารถสื่อกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับชมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อย่างตรงไปตรงมา

ขั้นการพัฒนา (ขั้นตอนหลังการผลิต) นำเสนอด้วยภาพประกอบลักษณะการ์ตูน โดยมีการอธิบายรายละเอียดประกอบภาพทุกภาพ ใช้โปรแกรม Adobe Illustrator โปรแกรม Clip Studio และ Adobe Photoshop รวม 24 หน้า ทำการประเมินประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และนำสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อประเมินประสิทธิภาพและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ขั้นการนำไปใช้ และขั้นการประเมินผล นำสื่อประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ปรับปรุงไปให้นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรปราการ ในระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 จำนวน 400 ตัวอย่าง ประเมินความพึงพอใจ และนำมาสรุปผลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินโดยให้กลุ่มตัวอย่างสแกน qr code <https://pubhtml5.com/qtftp/kjuq/> เพื่อเปิดดูหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 1 รอบ และประเมินความพึงพอใจ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านกราฟิก สีสันทวยงาม สะดุดตาส่ง่ายต่อการจดจำ สีเหมาะกับสื่อ และสีตัดกันระหว่างภาพ และตัวอักษร ข้อความอ่านง่าย ด้านอัตลักษณ์คาแรคเตอร์ คาแรคเตอร์มีเอกลักษณ์ คาแรคเตอร์จดจำง่าย และคาแรคเตอร์สามารถบ่งบอกความเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ ด้านการแสดงผล คำอธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย ข้อมูลรายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน และความพึงพอใจต่อภาพรวมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการประชาสัมพันธ์ เป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ ในส่วนความพึงพอใจความพึงพอใจต่อสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์ เป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และการประชาสัมพันธ์รูปแบบ Infographic เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้ตอบแบบประเมิน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่อายุของผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 33 อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 148 คน คิดเป็น ร้อย ละ 40.32 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 48.22 ซึ่งได้ประเมินความพึงพอใจต่อสื่ออินโฟกราฟิก ดังนี้

ด้านกราฟิก โดยรวมพึงพอใจมาก ซึ่งจากสีสันทวยงาม สะดุดตา (ค่าเฉลี่ย 4.02) ส่ง่ายต่อการจดจำ (ค่าเฉลี่ย 3.98) สีเหมาะกับสื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.87) และสีตัดกันระหว่างภาพ และตัวอักษร ข้อความอ่านง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.85)

ด้านอัตลักษณ์คาแรคเตอร์ โดยรวมพึงพอใจมาก ผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าสื่ออินโฟกราฟิก สำหรับการประชาสัมพันธ์ เป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คาแรคเตอร์มีเอกลักษณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.08) คาแรคเตอร์จดจำง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.04) และพึงพอใจคาแรคเตอร์สามารถบ่งบอกความเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.77)

ด้านการแสดงผลในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คำอธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.01) ข้อมูล รายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.91)

ส่วนความพึงพอใจต่อสื่ออินโฟกราฟิกสำหรับการประชาสัมพันธ์ เปิดตัวพันธุปากน้ำ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และการประชาสัมพันธ์รูปแบบ Infographic เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ ปรากฏว่าผู้ประเมินส่วนใหญ่มองภาพรวมของสื่ออินโฟกราฟิก (ค่าเฉลี่ย 3.72)

2. อภิปรายผลการวิจัย

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบอินโฟกราฟิกจากการถอดบทเรียนเปิดตัวพันธุปากน้ำ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรปราการ ประเด็น วิธีเปิดตัวพันธุปากน้ำ โดยพัฒนาบทเรียนจากการรวบรวมข้อมูลจากผู้เลี้ยงเปิดตัวพันธุปากน้ำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการออกแบบ แอดดี โมเดล (ADDIE model) สู่การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 8 หน้า ยก 3 ยก (600 x 800 pixels) ลักษณะการออกแบบเป็นการตูนเรื่องประกอบภาพ จากการทำงานแยกส่วนโดยเรียงเรียงเนื้อเรื่อง แล้วจึงเขียนภาพประกอบ โดยมีคำบรรยายประกอบเนื้อเรื่องใช้การบรรยาย คาแรคเตอร์ตัวละครมีแนวคิดจากตัวละครในการ์ตูนที่มีบทบาทเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดตัว ความพึงพอใจด้านการออกแบบของผู้ตอบแบบประเมินกลุ่มวัยทำงานยุค Millennial เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม Generation Y จำนวน 400 คน เป็นฐานผู้บริโภคสำคัญที่มีกำลังซื้อสูง ความสำคัญของตลาดกลุ่มนี้คือการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการพักผ่อน และมีการบริโภคที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น ส่วนใหญ่อยู่ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 33 อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 148 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.32 และมีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 48.22 ความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านกราฟิก โดยรวมสี่ด้านสวยงาม สะดุดตา พึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 4.02 ง่ายต่อการจดจำ ค่าเฉลี่ย 3.98 สีสันเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 3.87 และสัดส่วนระหว่างภาพ และตัวอักษร ง่ายต่อการอ่าน ค่าเฉลี่ย 3.85 อัตลักษณ์คาแรคเตอร์ พึงพอใจมาก ส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อมีคาแรคเตอร์ที่เป็นเอกลักษณ์ ค่าเฉลี่ย 4.08 คาแรคเตอร์จดจำง่าย ค่าเฉลี่ย 4.04 บ่งบอกความเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดตัวพันธุปากน้ำ ค่าเฉลี่ย 3.77 ข้อมูลในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คำอธิบายชัดเจน เข้าใจง่าย ค่าเฉลี่ย 4.01 ข้อมูลรายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.91 และความพึงพอใจภาพรวมต่อสื่อ ค่าเฉลี่ย 3.72 ซึ่งสอดคล้องกับ อภิสิรา กฤตวาณิชย์ (2564, หน้า 165) กล่าวถึงสื่ออินโฟกราฟิก ที่ภาพกราฟิกต้องสามารถสื่อความหมายได้เข้าใจง่าย เพราะสื่ออินโฟกราฟิกไม่มีภาพเคลื่อนไหวและเสียงที่ดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการออกแบบให้เข้าใจง่ายจึงมีความสำคัญมาก และควรคำนึงองค์ประกอบการออกแบบด้านอื่นๆ เช่น รูปแบบและขนาดของตัวอักษรควรมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น
2. ออกแบบแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยแทรกภาพถ่าย วิดีโอสั้น ประกอบ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนุกสนานและเข้าใจสถานที่เพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ. (2563). **เปิดปากน้ำ**. สืบค้นจาก <https://www.opsmoac.go.th/samutprakan-dwl-preview-431891791912>
- เบญจมาภรณ์ คงชนะ และเรณูกา ขุนชำนาญ. (2561). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา สวนสละอาทิตย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารวิทยาการจัดการ**, 5(1), หน้า 145-165.
- ประภากร ธาราฉาย. (2560). **การผลิตสัตว์ปีก สศ 241**. เชียงใหม่: คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อภิชาติ ศรีสอาด และเตชินี ชวลิต. (2556). **คู่มือการเพาะเลี้ยงสัตว์ปีกทำเงินในรั้วบ้าน**. กรุงเทพฯ : นาคาอินเตอร์มีเดีย.
- อภิสร่า กฤตาวาณิชย์. (2564). การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามศาสตร์พระราชา ของศูนย์เรียนรู้ศาสตร์พระราชา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์**, 25(2), หน้า 140-152.
- Donald H. C. (2003). **Blended Learning**. Retrieved from <https://www.scribd.com/document/84278560/Clark-D-Blended-Learning>

การขยายตัวของรายได้และการเข้าสู่การบริโภคสินเชื่อ
ในยุคดอกเบี้ยสูงของข้าราชการครูก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง
The Expansion of Income and Entry into Credit
Consumption in the Era of High Interest Rates of Civil
Servant Teachers Before the Asian Financial Crisis

วันที่รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2567

วัชรพล ยงวณิชย์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 10 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการอธิบายเงื่อนไขที่นำมาสู่ปัญหาหนี้สินกลุ่มข้าราชการครูในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ที่เป็นส่วนหนึ่งของหนี้สินครัวเรือนที่ก่อปัญหาและดำเนินมาอย่างยาวนาน แต่ครูเป็นอาชีพที่ได้การเอาใจใส่สนับสนุนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ครูและโครงการสินค้าสวัสดิการต่าง ๆ ปฏิเสธไม่ได้ว่าหนี้สินกลุ่มครูเป็นหนี้สินอันเกิดจากพฤติกรรมของครู แต่ไม่อาจมองข้ามได้ว่าหนี้สินเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากกลไกภายในระบบอาชีพที่สนับสนุนให้ครูมีโอกาสและความได้เปรียบในการบริโภคสินเชื่อของสถาบันการเงินได้สะดวก เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและมีรายได้ที่แน่นอน ทำให้ข้าราชการครูเป็นอาชีพในฝันสำคัญสำหรับผู้ต้องการความมั่นคงจากการประกอบอาชีพ เพื่อรายได้ สวัสดิการ และโครงการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต อีกทั้งอาชีพครูที่มีจำนวนอัตรามากและกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศ จึงได้รับการดูแลจากภาครัฐเมื่อเกิดปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาหนี้สินครูจึงกลายเป็นสิ่งที่ถูกหยิบยกมากล่าวถึงเพื่อหาช่องทางการแก้ไขอยู่เสมอ การเข้าใจปฐมเหตุของที่มาของการก่อตัวของปัญหาหนี้สินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษา เพื่อนำมาสู่ความเข้าใจต่อปัญหาหนี้สินครูที่ไม่เคยจางหายไปจากการรับรู้ของสังคม

คำสำคัญ: ข้าราชการครู ดอกเบี้ยสูง หนี้สินครู

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
email: contact.wachcharapol@gmail.com

The Expansion of Income and Entry into Credit Consumption in the Era of High Interest Rates of Civil Servant Teachers Before the Asian Financial Crisis

Received: May 31, 2024

Vatcharapon Yongvanichaya ¹

Revised: June 5, 2024

Accepted: June 10, 2024

Abstract

This article aimed to explain the conditions leading to the debt problems of teachers before the Asian Financial Crisis, which was part of the long-standing household debt problem. On the contrary was a career that received policy support to create a good quality of life through the teacher savings cooperative system and various welfare product projects. Debt among teachers arose from teachers' behavior. However, it could not be overlooked that these debts all arose from mechanisms within the career system that supported teachers with opportunities and advantages in conveniently consuming credit from financial institutions because it was a stable career with a fixed income. This made government teachers a dream career for those who wanted stability in their careers from income, welfare, and projects to support quality of life. In addition, the teaching profession had a large number and spread in every area of the country. It was regularly taken care of by the government when problems arose. The problem of teacher debt had therefore become something that was always discussed to find ways to solve it. Understanding the root causes of debt problems was therefore important to study. To appropriately understand the formation of debt problems, which was a personal financial burden, to the problem of teacher debt that had never faded from society's awareness.

Keywords: Civil Servant Teachers, High Interest Rates, Teacher's debt

---

¹ Doctoral student, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
email: contact.wachcharapol@gmail.com

ปฐมเหตุก่อนการเกิดขึ้นของประเด็นปัญหาหนี้สินข้าราชการครู

ในอดีตคุณสมบัติของผู้เป็นสมาชิกครูสุภามาตรา 13 (5) กำหนดว่า ลักษณะผู้ประกอบการอาชีพครู “ต้องไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” กำหนดในพระราชบัญญัติสภาครู พ.ศ. 2488 จุดกำเนิดของระบบวิชาชีพครู ระบบการศึกษาภาคบังคับทั่วประเทศเกิดขึ้นเมื่อมีประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (คณะวิชาครูศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม, 2533, หน้า 9-10) เมื่อก่อตั้งครูสภาในปี พ.ศ. 2488 และยกฐานะครูเป็นข้าราชการในปี พ.ศ. 2491 จึงเกิดเป็นระบบวิชาชีพครูเปลี่ยนฐานะครูเป็นข้าราชการที่กำหนดสถานะความเป็นวิชาชีพและมาตรฐานของผู้ทำหน้าที่ครูในระบบรัฐเพื่อเป็นแบบอย่างต่อสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต แม้ปัจจุบันข้อกำหนดดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนหลังการประกาศพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในปี พ.ศ. 2535 เป็นเพียงการไม่เป็นผู้บุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย ทำให้สถานะการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นเรื่องปกติที่พบได้ในข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานของรัฐ หลังเผชิญปัญหาวิกฤติการณ์โรคระบาดในปี พ.ศ. 2563 การขยายตัวของหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบเพิ่มขึ้นจากปัญหาการขาดรายได้ กระทบไปถึงกลุ่มบุคลากรของรัฐอย่างข้าราชการที่ประสบปัญหาหนี้สินเรื้อรังอยู่แต่เดิมที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน แม้หนี้สินเป็นเรื่องปกติในสังคมทุนนิยม แต่หากไม่สามารถจัดการทางการเงินส่วนบุคคลได้ย่อมส่งผลให้เกิดการลดความสามารถในการบริโภคลง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) รายงานว่าหนี้สินครัวเรือนภาพรวมไตรมาสสี่และภาพรวมขยายตัวจากเดิมเป็น 16.2 ล้านล้านบาท กลุ่มอาชีพครูหรือข้าราชการครูมีหนี้สินรวมในหนี้สินรวมกว่า 1.4 ล้านล้านบาท หรือประมาณ 10% ของหนี้สินครัวเรือนทั้งประเทศ

การศึกษาปัญหาครูในอดีตสนใจลักษณะภาพรวมภาวะความเป็นอยู่ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2503) หลังการยกฐานะครูประจำมาเป็นข้าราชการพลเรือน กระแสความสนใจความเป็นอยู่ครูจึงได้ถูกหยิบยกผ่านการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร กล่าวถึงปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของครูที่มีรายได้น้อยและเหลื่อมล้ำจากสิทธิและสวัสดิการเพราะไม่ได้เป็นข้าราชการ เมื่อยกระดับเป็นข้าราชการพลเรือน การศึกษาภาวการณ์ดำรงชีพของครูจึงเริ่มเป็นที่สนใจขึ้น งานศึกษาของอุทิศ นาคสวัสดิ์ และคณะนักศึกษาวិชาการวิจัยทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 2 (2506) พบว่าการครองชีพของข้าราชการในเวลานั้นเริ่มมีการกู้ยืมหนี้สินหมุนเวียนเพื่อบริโภคและชำระหนี้เก่าของข้าราชการต่าง ๆ ได้เริ่มเกิดขึ้นโดยทั่วไป ยังมีการศึกษาที่สนใจสำรวจปัญหาการประกอบอาชีพของครูใหม่ (วิทยา นาทอง, 2508, หน้า 1) การศึกษาด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่จึงมุ่งไปที่การเปิดเผยความลำบากแร้นแค้นในชีวิตครู โดยเฉพาะปัญหาครูชนบท เพราะอยู่ในพื้นที่ก้นดง สถานศึกษาเสื่อมโทรม ขาดแคลนงบประมาณ ขาดสวัสดิการขั้นพื้นฐานทั้งบ้านพักหรือเบี้ยก้นดง (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2517, หน้า 179) เป็นภาพจำของการอุทิศตนและเสียสละของครูบนความไม่พร้อมของโครงสร้างระบบการศึกษา ภายหลังจากเริ่มสนใจศึกษาปัญหาครูด้านเศรษฐกิจ การเงินส่วนบุคคลและปัญหาหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ความสนใจปัญหาจึงเด่นชัด อาทิ ศึกษาปัจจัยที่กำหนดภาวะหนี้สิน (สุทธิสม ดังก้อง, 2536, หน้า 3) สะท้อนเรื่องราวปัญหาหนี้สินก่อนเข้าสู่การพังทลายทางเศรษฐกิจจากวิกฤตและกระทบต่อสถานะทางการเงินของครู หลังวิกฤติงานศึกษาด้านภาวะ

หนี้สินจึงทยอยเริ่มต้นขึ้นโดยอธิบายถึงภาวะหนี้สินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครู (สมเกียรติ ฉายไฉ่น, 2540, หน้า 1-3) งานสำรวจภาวะหนี้สินครูเพื่อค้นหาทางออกของปัญหา (เดชา พจนสุนทร, 2541, หน้า 4) หลังการปฏิรูประบบการศึกษา พ.ศ.2542 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ การศึกษาที่มองไปที่ปัญหาหนี้สิน โดยตรง (สำรวจ จงเจริญ, 2546, หน้า 187) และการเชื่อมโยงในด้านอื่น ๆ อาทิ พฤติกรรมการเลี้ยงหนี้ (ปิยดา สมบัติวัฒนา, 2557, หน้า 3-4) ภาวะหนี้สิน ผลกระทบ และแนวทางการแก้ไข (สุนงค์ บัวทอง นวรัตน์ ประทุมตา และกาญจนา บุญสง, 2563, หน้า 25-27) จนถึงปัจจุบันการศึกษายังคงถูกกระทำซ้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาทางออกของปัญหาหนี้สินที่เดินทางมาอย่างยาวนาน

ต้นทุนทางเครดิต จุดเริ่มต้นของอำนาจในการบริโภคสินเชื่อของข้าราชการครู

การมีเครดิต (credit) ที่น่าเชื่อถือทำให้เข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้ผู้รับเครดิตสามารถผลิต “หนี้สิน” (debt) การก่อหนี้สินจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระหนี้สินของผู้ก่อหนี้เป็นตัวชี้วัด ด้วยอาชีพข้าราชการครูเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการจึงเป็นอาชีพที่ได้รับเครดิตดี ข้อสังเกตของเหตุผลที่อาชีพข้าราชการมีเครดิตที่ดีมาจากการมีสิทธิในการได้รับสินเชื่อจากทั้งระบบในโครงสร้างอาชีพผ่านระบบสหกรณ์ และการได้รับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ (ดังตารางที่ 1) เงินเดือนประจำ สถานภาพและการจ้างงานมีความมั่นคง มีสวัสดิการรองรับความเสี่ยงหรือลดต้นทุนทางการเงินในชีวิตหลายรูปแบบช่วยลดความเสี่ยงจากค่าใช้จ่ายการเจ็บป่วยและลดต้นทุนในครอบครัว ทำให้มีเครดิตและสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้สะดวก โดยยังไม่ได้รวมถึงสินเชื่อประเภทการซื้อแบบผ่อนชำระหรือการใช้บัตรเครดิต

ภายใต้โครงสร้างกลไกในระบบอาชีพความได้เปรียบในการเข้าถึงเครดิตเพื่อบริโภคสินเชื่อ ทำให้อาชีพข้าราชการได้สร้างบรรทัดฐานที่ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพทุกคนเป็นผู้มีเครดิตที่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้มากกว่าประชาชนทั่วไป และมีกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่กระจายตัวอยู่ในแต่ละหน่วยงานที่พร้อมที่จะนำเสนอโครงการผลิตภัณฑ์สินเชื่อรูปแบบต่าง ๆ มาเพื่อช่วงชิงเงินเดือนไป ข้าราชการครูจึงเป็นหนึ่งในกลุ่มลูกค้าชั้นดีที่มีจำนวนหลายแสนคนที่พร้อมจะเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งยังได้เปรียบในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอต่างจากข้าราชการกลุ่มอื่น

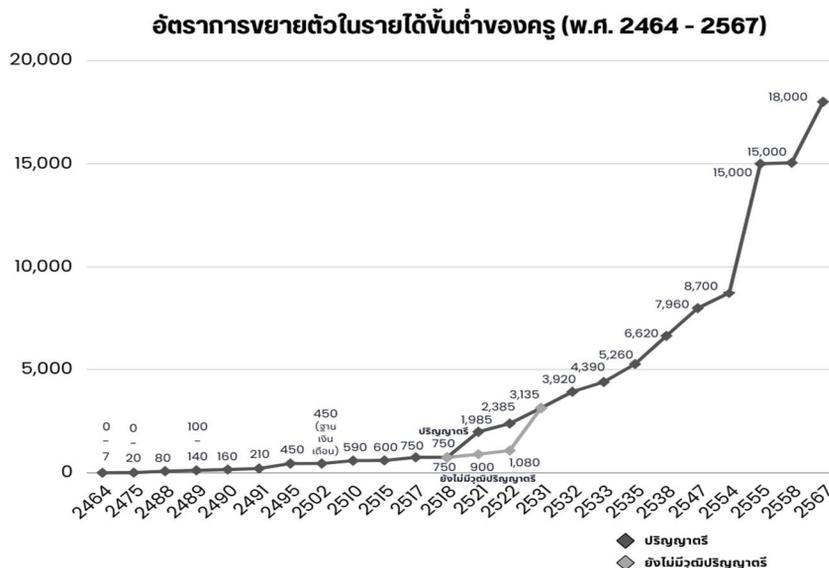
ตารางที่ 1 ลักษณะสินเชื่อที่จัดทำเพื่อกลุ่มอาชีพข้าราชการ

โครงการสินเชื่อ	ผู้ให้สินเชื่อ
สินเชื่อ เงินกู้สามัญ เงินกู้ฉุกเฉิน เงินกู้พิเศษ และเงินกู้โครงการเฉพาะ	สหกรณ์ออมทรัพย์
เงินกู้ฌาปนกิจสงเคราะห์, เงินกู้ ช.พ.ค.	กลุ่ม ช.พ.ค.
สินเชื่ออเนกประสงค์ เพื่อเป็นสวัสดิการข้าราชการ พนักงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ, สินเชื่อรวมหนี้ข้าราชการยั่งยืน,สินเชื่อกรุงไทยธนวิภู, สินเชื่ออเนกประสงค์สำหรับผู้รับบำนาญ บำเหน็จรายเดือน และผู้รับบำเหน็จพิเศษรายเดือน, สินเชื่อสวัสดิการอเนกประสงค์, สินเชื่อสวัสดิการสู้ภัยโควิด, สินเชื่อที่อยู่อาศัยเพื่อบุคลากรภาครัฐ, โครงการบ้าน ออส-กบข.	ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน ธนาคาร ธกส. ธนาคาร ออส.
สิทธิพิเศษสำหรับกลุ่มข้าราชการ และบุคลากรในสังกัดหน่วยงานราชการ, สินเชื่อบุคคลเพื่อข้าราชการบำนาญ, สินเชื่อสวัสดิการอเนกประสงค์, สินเชื่อสวัสดิการบำเหน็จตกทอด, สินเชื่อสวัสดิการอเนกประสงค์แบบไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน, สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย บ้านแลกเงิน	กลุ่มธนาคาร เอกชนไทยพาณิชย์

กฎเกณฑ์สำคัญของเครดิต คือ รายได้

ข้อเรียกร้องเมื่อเกิดปัญหาค่าครองชีพหรือหนี้สิน คือ การเพิ่มค่าตอบแทนเงินเดือน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญพื้นฐานของการได้รับเครดิตและความสามารถในการชำระหนี้ พัฒนาการของรายได้ครูเปลี่ยนแปลงตลอดหนึ่งศตวรรษ เริ่มต้นปี พ.ศ. 2464 การจำแนกครูเป็น ครูรัฐบาลมีรายได้จากงบประมาณส่วนกลาง (ข้าราชการ) และครูประชาบาล ที่ทำหน้าที่ตามท้องถิ่น (ครูจ้าง) ในสถานศึกษาที่ตั้งโดยชุมชนหรือฝ่ายปกครองใช้งบประมาณท้องถิ่นจากเงินสมทบของชุมชนและภาษีการศึกษา (ศึกษาพลี) ทำให้เห็นความเหลื่อมล้ำในอัตราค่าตอบแทนที่ได้รับแตกต่างกันตามแต่สถานภาพทางการเงินในพื้นที่อยู่ระหว่าง 0-7 บาท หลังการปกครอง พ.ศ. 2475 การปรับปรุงค่าตอบแทนครูชั้นพื้นฐานเป็น 0-20 บาท โดย 20 บาท เป็นค่าตอบแทนขั้นต่ำของข้าราชการครูชั้นจัตวา ส่วนครูประชาบาลอยู่ที่ 0-19 บาท หลังการยกเลิกการเก็บศึกษาพลีจึงทำให้เกิดปัญหาทางงบประมาณเพื่อใช้บริหารจัดการสถานศึกษาในโรงเรียนประชาบาล

ในปี พ.ศ. 2488 การปรับปรุงเงินเดือนของข้าราชการภายใต้สถานการณ์ภัยสงครามโลก ค่าตอบแทนข้าราชการปรับเป็นขั้นต่ำ 80 บาท หลังการประกาศพระราชบัญญัติครูพุทธศักราช 2488 และการยกฐานะครูประชาบาลปี พ.ศ. 2491 ทำให้ครูบางส่วนเริ่มพยายามขวนขวายเพื่อเข้าสู่การเป็นข้าราชการเพื่อมีรายได้ตามโครงสร้างเงินเดือนราชการ ตลอดช่วง พ.ศ. 2489-2495 รายได้ของข้าราชการขยับก้าวกระโดดเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้อาชีพครูได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ฐานเงินเดือนเริ่มต้นที่ 450 บาท สอดคล้องไปกับการกำเนิดกิจการสหกรณ์ครูในปี พ.ศ. 2498 ทำให้มีความต้องการประกอบอาชีพครูขยายตัวและการลงทุนเพื่อพยายามปรับสถานะของครูประชาบาลในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด เพราะมีรายได้ที่มั่นคงกว่าและฐานเงินเดือนปรับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องต่างจากครูประชาบาล

ภาพที่ 1 การเติบโตของรายได้ของครูตลอด 1 ศตวรรษ

ที่มา: ผู้เขียน

ในปี พ.ศ. 2531 เป็นระยะเวลาที่ครูประชาบาลในอดีตได้รับการยกฐานะเป็นข้าราชการ รายได้ขั้นต่ำข้าราชการระดับปริญญาตรีอยู่ที่ 3,135 บาท และรายได้ขั้นต่ำเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2554 ครูที่เข้าใหม่ได้รับเงินเดือนอยู่ที่ 8,700 บาท และโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการในปี พ.ศ. 2555 ฐานเงินเดือนของข้าราชการวุฒิปริญญาตรีเริ่มต้นที่ 15,000 บาท ก่อนที่จะมีการประกาศนโยบายปรับโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการอีกครั้งในปี พ.ศ. 2567 เพื่อให้ข้าราชการมีเงินเดือนเริ่มต้นที่ 18,000 บาท ซึ่งเป็นเงินเดือนขั้นต่ำ ณ ปัจจุบันที่ได้กำหนดเอาไว้ (ดังภาพที่ 1)

เมื่อเงินเดือนข้าราชการได้กลายเป็นตัวแปรสำคัญของการได้รับเครดิต เพราะเป็นฐานในการคำนวณสินเชื่อ เงินเดือนจึงสำคัญในฐานะเงื่อนไขประกอบการเข้าถึงสินเชื่อ โดยยังมีได้รวมรายได้ อันเกิดขึ้นจากวิทยฐานะหรือเงินประจำตำแหน่ง ในทางกลับกันรายได้ยังเป็นเสมือนกรอบที่กำหนดความสามารถในการชำระคืนสินเชื่อของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะสินเชื่อในระบบอย่างสินเชื่อสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เป็นแหล่งเงินทุนพื้นฐานของข้าราชการครูแทบทุกคน

ความต้องการประกอบอาชีพครูภายใต้ระบบสวัสดิการ ค่าใช้จ่ายและการลงทุนเพื่อความมั่นคง

สถานะข้าราชการที่รับสวัสดิการตามระบบราชการ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการประกอบอาชีพครู แม้ในช่วงแรกจะมีสถานะที่ไม่แน่นอนทั้งจากรายได้และความมั่นคงทางอาชีพ แต่เมื่อมีการยกระดับอาชีพเป็นข้าราชการ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะครอบครัวเกษตรกรหรือครอบครัวที่มีฐานะยากจนนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเพื่อหวังเข้าสู่เส้นทางอาชีพครูเพื่อให้ได้มาซึ่งสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐภายใต้ระบบราชการ การที่ให้ครูประชาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ได้มีโอกาสสอบไล่เพื่อสามารถยกฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นจัตวา ทำให้เกิดความต้องการขยับขยายฐานะของตนเข้าสู่การเป็นข้าราชการเพื่อเงินเดือนที่มั่นคงแน่นอน สิทธิการเบิกค่าเช่าบ้าน ค่าเดินทาง ค่ารักษาพยาบาลของบุคคลในครอบครัว ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าเบี้ยกันดาร ค่าเลี้ยงชีพ และค่าใช้จ่ายอื่นตามแต่ละภารกิจหน้าที่ล้วนดึงดูดผู้คนให้เข้าสู่อาชีพราชการ โดยมีองค์กรวิชาชีพอย่างคุรุสภาที่เป็นส่วนหนึ่งที่จะยกระดับครูประชาบาลและสถานศึกษาที่เปิดสอนเพื่อรองรับครูประชาบาลหรือประชาชนที่จะเข้ามาลงทุนเพื่อศึกษาอบรมให้สามารถสอบวัดผลเพื่อผ่านเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่งข้าราชการครูได้

โอกาสทางการศึกษาที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจากมหาวิทยาลัยที่ขยายตัวในแต่ละพื้นที่ พร้อมกับการขับเคลื่อนของคุรุสภาที่ทำหน้าที่อบรมความรู้เพื่อยกระดับคุณภาพครูตามพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้หลังปี พ.ศ. 2510 ตลาดการศึกษาของผู้มีคุณวุฒิปริญญาตรีเพิ่มสูงขึ้น เกิดการแข่งขันเข้าสู่อาชีพ และกระตุ้นให้ครูประชาบาลที่บางส่วนมีสถานะเป็นข้าราชการวิสามัญที่มีคุณวุฒิไม่ตรงตามเกณฑ์กำหนดเริ่มมีการเข้ารับการศึกษาอบรมเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณวุฒิที่จะได้ปรับเข้าสู่ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญได้ เนื่องจากความแตกต่างของผู้มีคุณวุฒิปริญญาตรีกับผู้ไม่มีคุณวุฒิมิเงินเดือนที่แตกต่างกันชัดเจนขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2521 ผู้มีคุณวุฒิปริญญาตรีสอบเข้ารับราชการจะได้รับเงินเดือน 1,985 บาท ต่างกับผู้ไม่มีคุณวุฒิปริญญาที่ได้เพียงขั้นต่ำ 900 บาท ทำให้ครูในพื้นที่ต่าง ๆ ต้องลงทุนเพื่อเข้ารับการศึกษาที่จัดขึ้นในจุดต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการสอบผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน บางส่วนเริ่มเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณวุฒิปริญญา โดยเฉพาะการศึกษาในภาคค่ำที่ได้รับความ

นิยม ทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายที่ครูจำเป็นต้องเดินทางมาเพื่อเข้าร่วมอบรมและเรียนหนังสือเพื่อให้ได้คุณวุฒิตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยสถานที่จัดอยู่ตามแต่ละภูมิภาคก็อยู่ในพื้นที่เขตตัวเมือง หรือจังหวัดขนาดใหญ่ วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยต่างเปิดการเรียนการสอนในวิชาทางการศึกษา ครูที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์คุณวุฒิตั้งแต่ผู้ที่มีความสนใจในการประกอบอาชีพครูบางส่วนจึงต้องลงทุนจัดหาทุนทรัพย์ กู้หนี้ยืมสินเพื่อเดินทางเข้ามาเรียนและอบรมที่ใช้เวลาหลายวันและกินระยะเวลาหลายสัปดาห์ บางส่วนมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับและค่าที่พัก นำมาสู่การก่อหนี้เพื่อการศึกษานั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของมูลหนี้ที่จะกลายเป็นหนึ่งในปฐมเหตุของหนี้สินในระบบชีวิตข้าราชการครูต่อไปในอนาคต

ความต้องการในการประกอบอาชีพครูที่ล้นตลาดในบางสาขาวิชา การขาดแคลนครูกับปัญหาครูกระจุกตัวในบางพื้นที่กลายเป็นปัญหาที่ซับซ้อนในระบบการผลิตครู โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนประจำจังหวัดและโรงเรียนที่มีชื่อเสียงที่มีครูต่อหัวน้อยกว่าเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ ด้วยโครงสร้างการผลิตครูและการกระจายของครูที่บิดเบี้ยวนำมาสู่ปัญหาการใช้อำนาจความสัมพันธ์ในการสนับสนุนเพื่อขอโอนย้ายไปในพื้นที่ที่ตนเองต้องการ ปี พ.ศ. 2515 ครูที่มีวุฒิมียังเกินความต้องการ แต่กลับมีการบรรจุครูไม่มีวุฒิต่างในโรงเรียน โดยครูที่ไม่มีวุฒิต่ำกว่าประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศรี (ป.กศ.) สูงถึง 80,590 คน โดยเกินกว่าครึ่งอยู่ในโรงเรียนประจำมากกว่า 48,830 คน การแข่งขันเพื่อให้ได้คุณวุฒิและการเข้าบรรจุในพื้นที่ที่ประสงค์ กลายเป็นการแข่งขันที่สร้างภาระต้นทุนทางการเงิน ครูจึงเริ่มมุ่งปรับปรุงคุณวุฒิและยกระดับวิทยฐานะของตนเอง เพื่อเสริมสร้างโอกาสความก้าวหน้าทั้งการอบรมครูประจำการ อบรมเพื่อสอบวิชาชุดครู และการเรียนการสอนภาคค่ำที่ช่วยเพิ่มโอกาสให้ครูสามารถเลื่อนขั้นความก้าวหน้าได้ (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2517, หน้า 169) และต้องแข่งขันเพื่อให้ได้บรรจุในโรงเรียนที่ตนตั้งเป้าประสงค์ไว้ ส่งผลให้เกิดการใช้ทุนทรัพย์จำนวนมากเพื่อวิ่งเต้นให้สามารถโยกย้ายหรือบรรจุไปยังโรงเรียนที่มุ่งหวัง ภายใต้การแข่งขันในสังคมครู สหกรณ์ครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเงินนอกจากจะยกระดับโอกาสทางการเงินของครูยังสนับสนุนเงินทุนเพื่อการพัฒนาชีวิตครูตามความประสงค์ของครู

การยกระดับหนี้สินผ่านกลไกระบบสหกรณ์และโครงการจัดหาสินค้าเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2498 และกระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ นำมาสู่การรวมตัวของครูเพื่อสร้างองค์กรเครือข่ายผู้ประกอบการอาชีพครูที่เป็นข้าราชการรับเงินเดือนให้สามารถเข้าถึงระบบเงินทุนได้ ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นเรื่องปกติในหน่วยงานราชการ หน่วยงานทุกแห่งล้วนมีระบบสหกรณ์ออมทรัพย์หรือขึ้นอยู่กับสังกัดของสหกรณ์ออมทรัพย์หนึ่งแห่งที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสวัสดิการทางการเงิน การออมทรัพย์ และการขอสินเชื่อภายใต้ระบบสหกรณ์ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างสะดวกกว่าประชาชนทั่วไปที่ต้องใช้ระบบสินเชื่อผ่านธนาคารพาณิชย์ จึงได้เปรียบเพราะสหกรณ์ในสาขาอาชีพหรือสหกรณ์ของกลุ่มคนลักษณะอื่นมักมีความไม่แน่นอนแตกต่างจากสหกรณ์ของผู้มีเงินเดือนประจำสมาชิกมีความมั่นคงทางอาชีพและน่าเชื่อถือ สหกรณ์ในยุคเริ่มแรกบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่มครูและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของรัฐ กิจการของสหกรณ์ดำเนินการภายใต้อำนาจที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก ผู้บริหารสหกรณ์เป็นตัวแทนที่มาจากสมาชิกของ

สหกรณ์ผ่านการเลือกตั้ง โดยมีมักเป็นผู้บริหารระดับสูงในพื้นที่ กิจการสหกรณ์เน้นการส่งเสริมการเก็บออมทรัพย์ของครุผ่านหุ้น และนำเงินทุนไปปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกสามารถกู้นำไปใช้ได้ การกำเนิดโครงข่ายสหกรณ์ครุทั่วประเทศ ทำให้หนี้สินครุที่เดิมอยู่นอกระบบถูกถ่ายเทเข้าสู่หนี้สินในระบบสหกรณ์ที่มีระบบการจัดการและอัตราดอกเบี้ยที่แน่นอน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสินเชื่อจึงถูกคลี่คลายและยกระดับความสามารถในการบริโภคของครุ อีกทั้งยังมีระบบการจัดหาสินค้าเพื่อการสนับสนุนให้กับครุที่เกิดขึ้นผ่านการสร้างความร่วมมือเพื่อจัดหาอุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้ให้กับครุที่พบได้ทุกพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ พร้อมการสนับสนุนคู่ขนานทางการเงินจากระบบสหกรณ์ ทำให้เรื่องการบริโภคของครุกลายเป็นเรื่องสะดวกขึ้นและนำครุเข้าสู่วงจรของการบริโภคสินเชื่อเงินผ่อน สินเชื่อเช่าซื้อที่มีดอกเบี้ยเป็นตัวกำกับภาระทางการเงินของการใช้จ่ายใช้สอยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เงินกู้ที่ครุสามารถเข้าถึงผ่านเครือข่ายระบบสหกรณ์ โดยดอกเบี้ยในปัจจุบันเฉลี่ยอยู่ที่ 5-7% ประกอบด้วย

1. เงินกู้สามัญ เงินกู้ขั้นพื้นฐานของระบบสหกรณ์ มีระยะเวลาการผ่อนชำระที่ยาว ในอดีตระยะเวลาการชำระอยู่ที่ประมาณ 6 ปี หรือ 72 งวด ในปัจจุบันสหกรณ์บางแห่งกำหนดไว้ถึง 30 ปี หรือ 360 งวด (เฉลี่ยอยู่ที่ 240-300 งวด) อีกทั้งปัจจุบันยังขยายอายุการผ่อนชำระไปเป็น 80 ปี บางสหกรณ์มีการกำหนดวงเงิน ถึง 65 เท่าทำให้มียอดผ่อนชำระที่ต่ำแม้จะเป็นยอดเงินที่สูงถูกใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการกู้ที่ประสงค์ต้องการมีระยะเวลาผ่อนชำระที่ยาวจำนวนเงินต่องวดที่ต้องใช้จ่ายมีจำนวนน้อย ในปัจจุบันวงเงินมักขึ้นอยู่กับแต่ละสหกรณ์ เงื่อนไขมักสัมพันธ์กับอายุการเป็นสมาชิกมักเริ่มจากอายุสมาชิกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป เป็นระดับขั้นต่ำวงเงินในอดีตเริ่มจากจำนวนเท่าของเงินเดือน เฉลี่ย 10 เท่า จนมาถึงประมาณ 1 ล้านบาท (ขุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562, หน้า 7-11) ปัจจุบันหลังกระแสปัญหาการแก้ไขหนี้สินครุบางสหกรณ์จึงมีการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขของข้าราชการครุที่เข้าใหม่ต้องมีอายุสมาชิก 2 ปี (ผ่านประเมินครุผู้ช่วย) จึงจะเข้าเกณฑ์เงื่อนไขการกู้ยืมได้ อีกทั้งปรับลดวงการชำระลดลงเป็นประมาณ 180-240 งวด หรือ 15-20 ปี แต่ในการคำนวณกรอบวงเงินกู้ส่วนใหญ่สหกรณ์ใช้ในการปรับโครงสร้างหนี้ (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ตัวอย่างอัตราเกณฑ์กู้เงินสามัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ครุในพื้นที่ภาคเหนือและภาคอีสาน

ภาคเหนือ		ภาคอีสาน	
จังหวัด	เงินกู้สามัญ	จังหวัด	เงินกู้สามัญ
เชียงใหม่	100 เท่าเงินเดือน/3 ล้าน ค่าหุ้น 15%	ศรีสะเกษ	45 เท่าเงินเดือน/2.1 ล้าน ค่าหุ้น 30%
ลำปาง	80 เท่าเงินเดือน/2.4 ล้าน ค่าหุ้น 10%	อุบลราชธานี	35 เท่าเงินเดือน/1.6 ล้าน ค่าหุ้น 30%
แพร่	80 เท่าเงินเดือน/3 ล้าน ค่าหุ้น 15%	ขอนแก่น	60 เท่าเงินเดือน/3 ล้าน ค่าหุ้น 23%
อุดรดิษฐ์	50-90 เท่าเงินเดือน/3 ล้าน ค่าหุ้น 20%	นครราชสีมา	ไม่กำหนดเท่า/3 ล้าน ค่าหุ้น 25%
น่าน	ไม่กำหนดเท่า/3 ล้าน ค่าหุ้น 20%	อุดรธานี	50 เท่าเงินเดือน/2.5 ล้าน ค่าหุ้น 20%

2. เงินกู้ฉุกเฉิน เป็นเงินกู้ระยะสั้นโดยมีระยะเวลาประมาณ 12 งวด หรือ 1 ปี วงเงินมักจะอยู่ในการจำกัดตามกรอบของรายได้โดยกำหนดให้มีเป็นกี่เท่าของรายได้ตามแต่ละข้อกำหนดของแต่ละสหกรณ์

และมีอายุสมาชิกขั้นต่ำ 6 เดือน โดยในอดีตวงเงินอยู่ที่ประมาณ 800-5,000 บาท และเปลี่ยนแปลงเป็นเฉลี่ยที่ 20,000 บาท ในช่วงปี พ.ศ. 2540

3. เงินกู้พิเศษ เป็นเงินกู้ที่สหกรณ์สามารถคิดค้น นำเสนอขึ้นมาให้มีการจัดทำโครงการเพื่อขอเงินในส่วนนี้ โดยมักมีวัตถุประสงค์ อาทิ เพื่อการศึกษา เพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัยและซื้อที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อการรักษาพยาบาล เพื่อการประกอบธุรกิจ หรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีอัตราวงเงินและดอกเบี้ยไม่แน่นอนตามแต่ละเงื่อนไขของสหกรณ์โดยมักเริ่มต้นตั้งแต่หลัก 10,000-5,000,000 บาท (เงินกู้เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย) ในอดีตเงินกู้พิเศษจะอยู่ในรูปของเงินกู้เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยวงเงินในช่วงปี พ.ศ. 2522 อยู่ที่ประมาณ 100,000 บาท ก่อนที่จะปรับเป็น 3 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2541

อีกด้านการยกระดับความสามารถในการใช้จ่ายทำให้ครูเพิ่มความสามารถเพื่อการบริโภคสินค้ามาพร้อมกับการมาของซูเปอร์มาร์เก็ตครูที่เรียกว่าอย่างเป็นทางการว่า “องค์การค้าของคุรุสภา” ที่กำเนิดขึ้นมาในปี พ.ศ. 2493 ภายใต้พระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ที่ดำเนินกิจการคู่ขนานมากับอาชีพครูโดยเฉพาะ มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอสินค้าอุปโภคบริโภคที่สำคัญให้กับครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2565, หน้า 48) รวมไปถึงสื่อการสอนต่าง ๆ อีกทั้งยังสนับสนุนการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกมาขายให้แก่ครูผ่านระบบสวัสดิการ หากพิจารณาด้วยการเข้าถึงสินค้าอุปโภคบริโภคในระดับราคาต่ำสุดในแต่ละหมวดจะพบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าย่อมส่งผลถึงค่าใช้จ่ายรายเดือนของครูโดยเฉพาะสินค้าประเภทยานพาหนะที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ครู หากใช้ระบบการผ่อนชำระที่มีระยะเวลายาวในการผ่อนชำระหลายปี (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ตัวอย่างสินเชื่อสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานที่ได้รับความนิยมและมีราคาเฉลี่ยการผ่อนต่ำที่สุด ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2535 ผ่านโครงการสนับสนุนคุณภาพชีวิตครูของคุรุสภา

ปี พ.ศ.	ผลิตภัณฑ์	ราคารวม	ผ่อนชำระ	งวด	ค่าเฉลี่ยเงินเดือนครูระดับปริญญาตรี (บาท)	อัตราส่วนต่อรายได้ร้อยละ
2500	บ้าน	60,000	600	90	600	100
2527	เครื่องอุปโภคบริโภค	300-900	เงินสด			
2527	จักรยาน	850-1,900	250-600	36	3,655	6.83
2529	รถยนต์	167,500	3,670	48	ค่าเฉลี่ยตามกรอบเงินเดือนขั้นต่ำ-สูง	100
2529	เครื่องดนตรี	5,400-67,500	670-1,150	12-36		18.3
2530	เครื่องพิมพ์ดีด	2,500	เงินสด			
2530	จักรยานยนต์	20,950	720	36		19.7

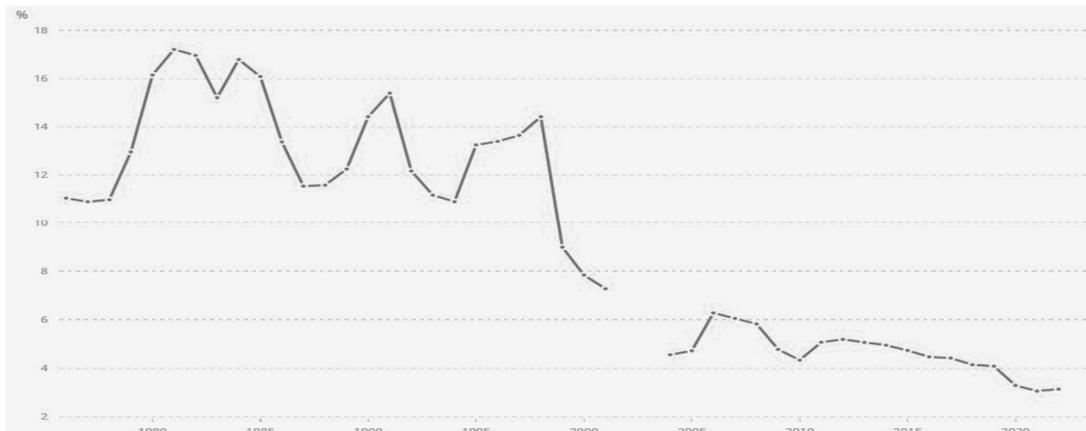
ตัวอย่างสินเชื่อและการจัดจำหน่ายสินค้าเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตครู สินค้าเงินผ่อนหรือสินเชื่อเช่าซื้อที่มีอัตราที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราเงินเดือนที่ได้รับระหว่างที่โครงการเหล่านี้เกิดขึ้น กล่าวคือ หากเพียงใช้บริการโครงการเหล่านี้เพียงไม่กี่โครงการ อาทิ การซื้อยานพาหนะ การซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และการกู้ยืมเพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยก็เพียงพอที่จะทำให้ครูมีรายจ่ายมากกว่ารายได้

โดยเฉพาะหากเป็นครอบครัวใหม่ที่ยังมีอัตราเงินเดือนอยู่ในระดับต่ำ หรือครูที่ยังไม่ได้รับคุณวุฒิระดับปริญญาตรีจะยังทำให้อัตราส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าเหล่านี้ลดทอนรายได้ในแต่ละเดือนลง

อัตราดอกเบี้ย การปฏิรูปทางการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยในสังคม

อัตราดอกเบี้ยเป็นจุดเริ่มต้นของการบริโภคสินเชื่อที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่ออัตราราคาใช้จ่ายที่แตกต่างกัน ยุคดอกเบี้ยสูงและดอกเบี้ยต่ำมีความสำคัญอย่างมากต่อการก่อหนี้สิน ดอกเบี้ยสินเชื่อตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2501-ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 อยู่ในระดับสูงระหว่าง 12%-25% โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2521 อัตราราคาขยายตัวของสินเชื่อเพิ่มมากขึ้นเกิดปัญหาในการระดมเงินฝากเกิดภาวะเงินตึงตัว ทำให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เรียงชัย มะระกานนท์ (ม.ป.ป.) ชี้ว่าพฤติกรรมกาใช้จ่ายของประชาชนตามปกติมีความเปลี่ยนแปลงโดยหันมาเน้นการสะสมสินค้าคงทนถาวร เช่น บ้านที่อยู่อาศัย ตู้เย็น เครื่องจักรเครื่องยนต์ วัสดุดิบ เป็นต้น ส่งผลต่อความสามารถในการออม ในทางกลับกันประชาชนมีการออมหันไปเน้นการลงทุนในธุรกิจแชร์ที่ให้อัตราผลตอบแทนสูงกว่าสถาบันการเงิน ทำให้ธุรกิจเปียแชร์ที่ใช้เงินทุนเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลเป็นตัวขับเคลื่อนขยายตัวมากขึ้นมีผลให้เกิดการกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชน การประกาศอัตราดอกเบี้ยที่กระทำผ่านธนาคารแห่งประเทศไทยสะท้อนถึงภาพของยุคดอกเบี้ยสูงของภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทย แม้จะมีคำอธิบายว่าข้าราชการครูที่เป็นหนี้มักขาดความรู้ทางการเงิน (financial literacy) แต่ในอีกมุมหนึ่งงานศึกษาของ อุทิศ นาคสวัสดิ์ และคณะ นักศึกษาวิชาการศึกษาทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 2 (2506, หน้า 1-74) ศึกษาและพบว่าการกู้ยืมใหม่เพื่อนำมาชำระหนี้เก่าที่ดอกเบี้ยสูงของข้าราชการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นเรื่องปกติอยู่แล้ว โดยดอกเบี้ยในขณะนั้นพบว่ามีอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 31.04 ต่อปี และดอกเบี้ยนอกระบบที่กู้ยืมเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมีอัตราอยู่ระหว่างร้อยละ 0-960 ต่อปี หรือ ร้อยละ 80 ต่อเดือน อันมีลักษณะเป็นดอกเบี้ยระยะสั้นที่เป็นการกู้ยืมกันเองและคิดดอกเบี้ยสูงจำนวนเงินไม่มากโดยไม่ได้ผ่านสถาบันทางการเงิน

อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นและลดลงตัวอย่างรวดเร็วหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลต่ออัตราดอกเบี้ยสินเชื่อในการกู้ยืมเพื่อการบริโภคสินค้าต่าง ๆ รวมถึงดอกเบี้ยของสถาบันการเงินในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์และธนาคารของรัฐที่ครูเข้าไปใช้บริการสัมพันธ์ไปถึงอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อที่เกิดขึ้นภายใต้นโยบายการจัดทำโครงการสินเชื่อระบบสวัสดิการแบบเช่าซื้อ สวัสดิการเงินผ่อน ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2538 นอกจากครูจะบริโภคสินเชื่อผ่านโครงสร้างสวัสดิการ พวกเขายังอยู่ภายใต้ยุคสมัยที่ดอกเบี้ยสูง และประสบปัญหาทางการเงินเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ พร้อมไปกับการผูกโยงมูลหนี้ร่วมกันผ่านระบบค้ำประกันในการกู้ยืมสินเชื่อในหมู่ครู ดังนั้น โครงการจัดการหนี้ของอุปโภคบริโภคในช่วงยุคแรกของคุณภาพชีวิตครูจึงเกิดขึ้นในยุคดอกเบี้ยแพง (high interest rate era) ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ก่อนที่จะเข้าสู่ยุคดอกเบี้ยต่ำในปี พ.ศ. 2540 หรือหลังวิกฤตเศรษฐกิจความเสียหายอย่างหนักในสถานะทางการเงินส่วนบุคคล แม้ว่าจะเข้าสู่ยุคดอกเบี้ยต่ำในช่วงทศวรรษ 2540 และการใช้หนี้ IMF ในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2546 ในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 อัตราดอกเบี้ยกู้ยืมของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2519-2566
ที่มา: ธนาคารโลก (2567)

ด้วยกระแสการปฏิรูปการศึกษาผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาปี พ.ศ. 2542 ประเด็นปัญหาหนี้สินจึงระเบิดขึ้นกลายเป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ในฐานะกลไกชุดใหม่ในการผ่อนถ่ายหนี้สินจากระบบเก่าเข้าสู่หนี้สินอีกระบบโดยมีวงเงิน 200,000 บาท ผ่อนชำระ 96 งวด ดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปีเป็นหนทางแก้ไขปัญหาหนี้สินครูที่ดำเนินมาต่อเนื่องกว่า 2 ทศวรรษจนถึงปัจจุบัน

การรวมหนี้ ลดดอกเบี้ย หาแหล่งเงินทุนใหม่ เมื่อหนี้สินในฐานะเครื่องมือทางนโยบาย

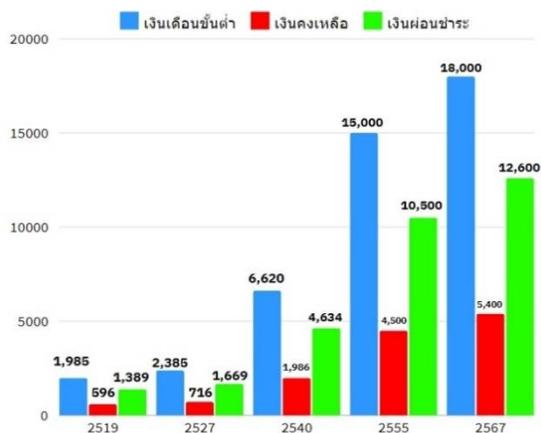
หลังการปฏิรูประบบการศึกษาปี พ.ศ. 2542 หนี้สินครูกลายเป็นประเด็นทางนโยบายของภาครัฐมีการจัดตั้งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินครูได้อย่างเบ็ดเสร็จ การแก้ไขปัญหาหนี้สินจึงมีลักษณะเป็นเพียงการลดทอนปัญหาหนี้สินให้ทุเลาลง การละเลยพิจารณาผลกระทบที่ทำให้ครูถูกผลักเข้าสู่รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ “การสร้างหนี้สิน” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิต ทำให้การแก้ไขปัญหาয়วงเวียนอยู่ที่การดำเนินจัดการรูปแบบเดิม อาทิ

1. รวมหนี้สินหลายแหล่งโครงการในระบบ-นอกระบบเป็นก้อนเดียวและปรับอัตราดอกเบี้ยใหม่
2. ปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ใหม่ โดยกำหนดให้สหกรณ์ออมทรัพย์ปรับลดอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมลง
3. สร้างแหล่งสินเชื่อใหม่จัดโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อนำไปใช้ชำระเงินกู้เดิมที่มีอยู่ได้
4. ขยายระยะเวลาการผ่อนชำระ เพิ่มระยะเวลาข้อตกลงการทำสัญญาการผ่อนชำระของผู้กู้ (ปัจจุบันอยู่ที่ 80 ปี)
5. กำหนดกรอบการหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้สิน (ปัจจุบันอยู่ที่คงเหลือ 30%) (ดังรูปภาพที่ 3)
6. การจัดการอบรมให้ความรู้ทางการเงิน
7. การเพิ่มเงินเดือน

ในปัจจุบันได้มีนโยบายเพื่อเพิ่มอัตราเงินเดือนข้าราชการทั้งระบบเป็น 18,000 บาท ในปี พ.ศ. 2567 ดังนั้นจะพบว่าหากนำเกณฑ์การให้วงเงินกู้สามัญมาใช้ในการประเมินสินเชื่อจะทำให้พบว่ามีวงเงินสำหรับครูใช้ได้เพียง 1,500,000 บาท โดยประมาณเท่านั้นหากใช้เกณฑ์เงินกู้สามัญ แต่ในปัจจุบันมีสินเชื่อเงินกู้ประเภท เงินกู้พิเศษที่มีการกำหนดวงเงินเฉพาะ ระยะเวลาในการผ่อนชำระยาวกว่า 180 งวด (15 ปี) ทำให้สามารถกู้เงินได้มากขึ้น ระยะเวลาผ่อนชำระนานขึ้น และยังสามารถสับเปลี่ยนหมุนเวียนโครงการในการกู้ยืมได้หลากหลายรูปแบบ การกำหนดให้ขอบเขตอัตราเงินเดือนและความรับผิดชอบในการค้ำประกันอาจเป็นทางออกที่สมเหตุสมผล หากไม่สามารถยุติกระแสความมั่นคงของอาชีพข้าราชการไว้ได้

ความสามารถในการก่อหนี้ตามกฎ กระทรวงเรื่องเงินคงเหลือ 30%

- เงินเดือนขั้นต่ำ** เงินเดือนขั้นต่ำข้าราชการได้รับตามฐานเงินเดือน
- ร้อยละ 30%** ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการหักเงินเดือน พ.ศ.2551
- กองทุนสำรอง** กองทุนสำรองหนี้สินตามเงินคงเหลือเพื่อใช้ในการผ่อนชำระ

ภาพที่ 3 ความสามารถในการผ่อนชำระหนี้สินหากใช้หลักเกณฑ์เงินเดือนคงเหลือ 30%
ที่มา: ผู้เขียน

จากกราฟจะพบว่าอัตราเงินเดือนในแต่ละปีเป็นอัตราเงินขั้นต่ำเมื่อแรกปัจจุบันราชการ โดยในปี พ.ศ. 2519 เป็นปีที่มีการขยายอัตราเงินเดือนข้าราชการ ปี พ.ศ. 2527 เริ่มมีการนำโครงการสินเชื่อเพื่อการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคมาใช้ (มอเตอร์ไซค์) ปี พ.ศ. 2540 คือปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง เงินเดือนของข้าราชการปรับสูงขึ้นเกือบ 3 เท่าจากปี พ.ศ. 2527 ต่อมาปี พ.ศ. 2555 ปรับปรุงอัตราขั้นต่ำของเงินข้าราชการเป็น 15,000 บาท สัดส่วนในการบริโภคสินเชื่อสูงสุดแบบไม่คำนวณรายจ่ายมีจำนวนน้อยมาก

บทสรุป

การพิจารณาปัญหาหนี้สินที่มองข้ามมุมมองพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินเชื่อ ทำให้พบว่าปัญหาเกิดขึ้นเริ่มต้นมาจากความมั่นคงทางรายได้ของอาชีพครูจนมาถึงการยกฐานะครูเป็นข้าราชการพลเรือนทำให้เกิดกระแสความต้องการเข้ามาประกอบอาชีพรับราชการครู ร่วมกับการก่อตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ครู การเพิ่มขึ้นของโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการครูพร้อมไปกับการจัดทำโครงการเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตครูผ่านการบริโภคอุปโภคสินค้าและการเข้าถึงสินเชื่อ เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้อาชีพ

รับราชการกลายเป็นอาชีพที่มีความได้เปรียบในการเข้าถึงโอกาสในการบริโภคสินเชื่อ การอาศัยกลุ่มข้าราชการครูที่มีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วทั้งประเทศ เพื่อสร้างวงจรกิจกรรมชีวิตที่ดีผ่านระบบสวัสดิการ รวมถึงความได้เปรียบของการใช้เหตุผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผลักดันให้อาชีพครูได้รับการดูแลตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ กล่าวคือ ตั้งแต่เริ่มมีรายได้และสวัสดิการที่มั่นคง พร้อมไปกับการมีสถาบันทางการเงินให้สินเชื่อ มีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปจนถึงมีนโยบายแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดหนี้สิน ทำให้ปัญหาได้ขยับขยายวงเวียนเป็นวงจรกิจกรรมกลายเป็นข้อถกเถียงทางสังคม

การดำเนินนโยบายของภาครัฐและสถาบันการเงินที่เน้นการใช้กลไกเพื่อเยียวยาผ่านแนวทางการแก้ไขให้กับข้าราชการครูกว่า 25.39% หรือ 1 ใน 4 ของข้าราชการพลเรือนทั้งในแบบต่าง ๆ ทั้งลักษณะการเจรจาลดดอกเบี้ย หาแหล่งเงินกู้ใหม่ และการเพิ่มเงินเดือน เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเพียงชั่วคราวที่ไม่อาจยับยั้งวงจรกิจกรรมหรือระงับวงจรกิจกรรมของปัญหาหนี้สินข้าราชการครูได้ การแก้ไขปัญหาเรื่องดอกเบี้ยเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการจัดการดอกเบี้ยตกค้างจากอดีตมาสู่การปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ คงไม่อาจระงับยับยั้งกลไกการบริโภคสินเชื่ออันจะนำไปสู่วงจรกิจกรรมหนี้สินได้และไม่สามารถแสวงหาเงื่อนไขอื่นจะตัดวงจรกิจกรรมหนี้สินลงได้ ภาวะเงินเฟ้อและค่าครองชีพที่สูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อที่เพิ่มสูงขึ้นในอนาคต การไม่สามารถยุติวงจรกิจกรรมบริโภคสินเชื่อในลักษณะการรวมกลุ่มค้ำประกัน และการที่ยังไม่สามารถหยุดยั้งมูลหนี้ในอดีตจำนวนมหาศาลที่ยังคงค้างชำระผูกพันกันเป็นห่วงโซ่มาจากในอดีตที่ยังซ่อนในกองหนี้มหาศาลของข้าราชการครูในยุคเก่าทั้งที่เกษียณอายุราชการไปแล้วและกำลังจะถึงวัยเกษียณนั้น การแก้ไขหนี้สินที่มุ่งเน้นเพียงแค่เพิ่มรายได้ ลดต้นทุนดอกเบี้ย จัดหาเงินทุนมาปรับโครงสร้างหนี้สินจะเป็นเพียงการต่อลมหายใจให้กับชีวิตทางเศรษฐกิจที่เปราะบางภายใต้อาชีพข้าราชการครูในแต่ละวงรอบชีวิตในทุก ๆ วันครู เพื่อรอทางออกของหนี้สินอันเป็นความตายของครูที่จะช่วยจบวงจรกิจกรรมหนี้สินที่ดำรงอยู่ให้ลดลง

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2503). **ภาวะความเป็นอยู่ของครูในภาคศึกษา 2**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2517). **การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม. (2533). **ภาพลักษณ์การศึกษาไทย: อดีต ปัจจุบัน อนาคต**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูจันทระเกษม.
- ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562). **คำแนะนำการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์**. สืบค้นจาก <http://www.fsct.com/ebook/manual20190619.pdf>
- เดชา พจนสุนทร. (2541). **ครูกับภาวะหนี้สิน**. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยดา สมบัติวัฒนา. (2557). **รายงานวิจัยเรื่อง แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมหลักเกี่ยวกับการเป็นหนี้ครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- เริงชัย มะระกานนท์. (ม.ป.ป). **วิกฤตเกี่ยวกับเศรษฐกิจ เศรษฐกิจการเงินปี 2522**. สืบค้นจาก http://library1.nida.ac.th/nida_jour0/NJv20n2_09.pdf
- วิทยา นาทอง. (2508). **การสำรวจปัญหาของครูใหม่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2565). **จดหมายเหตุคุรุสภา เล่ม 3**. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). **ภาวะสังคมไทยไตรมาสสี่และภาพรวมปี 2566**. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?id=13636&filename=socialoutlook_report
- สำรวม จงเจริญ. (2546). **การศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544**. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 43(1), หน้า 187-211.
- สุทธิสม ดังก้อง. (2536). **ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษานในจังหวัดภาคอีสานตอนบน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนงค์ บัวทอง นวรัตน์ ประทุมตา และกาญจนา บุญส่ง. (2563). **แนวทางการบริหารจัดการแก้ปัญหาหนี้สินของครูในจังหวัดเพชรบุรี**. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 13(1), หน้า 18-28.

สมเกียรติ ฉายไชน. (2540). **ภาวะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูทั่วประเทศ**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.

อุทิศ นาคสวัสดิ์ และคณะนักศึกษาวិชาการวิจัยทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 2. (2506). **รายงานการวิจัยเรื่อง ภาวะการครองชีพของข้าราชการชั้นจัตวา ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ในรอบปี 2505-2506**. กรุงเทพฯ: กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ.

การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล : แนวทางและความท้าทาย

Strategic Management in the Dissemination of Buddhism in the Digital Era: Approaches and Challenges

วันที่รับบทความ: 24 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 28 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 29 ตุลาคม 2567

มานิชญ บัญญัติ¹

พระครูธรรมธร ไพบุลย์ พิศาลวิโรภาส²

พระครูสมุทรวิชานันต์ ถิ่นกำเนิด³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ในการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นไปที่การใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย สรรวจบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังตั้งเป้าหมายในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมและมีคุณภาพในการนำเสนอคำสอนในสภาพแวดล้อมดิจิทัล รวมถึงการสร้างค่านิยมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนออนไลน์ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินไปอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมบริโภคข้อมูลที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดียและแอปพลิเคชัน สามารถช่วยให้คำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจและมีคุณค่าก็มีผลในการดึงดูดความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการปรับตัวสู่สภาพแวดล้อมดิจิทัลไม่เพียงเพิ่มความรู้จักในพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเพิ่มความหมายและความสำคัญพระพุทธศาสนาต่อสังคมในยุคดิจิทัลอีกด้วย

คำสำคัญ: การจัดการเชิงกลยุทธ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุคดิจิทัล แนวทางและความท้าทาย

¹ นักวิชาการอิสระ

e-mail: noch1961@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Strategic Management in the Dissemination of Buddhism in the Digital Era: Approaches and Challenges

Received: October 24, 2024

Manoch Boonmanict¹

Revised: October 28, 2024

Phrakruthammathon Phaiboon Phisanwachiropas²

Accepted: October 29, 2024

Phrakhru Samutwachiranuwat Thinkumnerd³

Abstract

This article aimed to analyze strategic management approaches for disseminating Buddhism in the digital era, focusing on the use of digital media to communicate and build relationships with diverse target groups. It explored the roles of social media, websites, and applications in influencing the dissemination of Buddhist teachings. Additionally, it sought to develop appropriate and high-quality communication strategies to effectively present these teachings in a digital environment while building credibility and fostering strong relationships within online communities to ensure the sustainable dissemination of Buddhism. The study found that adapting to the digital environment was crucial for enhancing the effectiveness of disseminating Buddhism, particularly among younger generations who consumed information differently from previous generations. Technology and digital platforms, such as social media and applications, facilitated easier access to Buddhist teachings. Furthermore, creating engaging and valuable content was instrumental in attracting target audiences and strengthening relationships within online communities. The findings indicated that adapting to the digital landscape not only increased awareness of Buddhism but also enhanced its significance and relevance in modern society.

Keywords: Strategic Management, Dissemination of Buddhism, Digital Era, Approaches and Challenges

---

¹ independent scholar

e-mail: noch1961@gmail.com

² lecturer of Buddhist Studies Program, Faculty of Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

³ lecturer of Buddhist Studies Program, Faculty of Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต การเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งช่วยตอบสนองความต้องการของคนในยุคปัจจุบัน (พรหมวิหาร เกรียงไกร, 2563, หน้า 23) การจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้การเผยแพร่ธรรมะมีความยั่งยืน (Bailey, 2017, p. 12) การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับการวางแผนที่รอบคอบ ทั้งในด้านเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางการเผยแพร่ การเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง เช่น ผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา หรือการนำเสนอผ่านสื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น วิดีโอสั้นหรือบทความในโซเชียลมีเดีย ช่วยให้การเผยแพร่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ธนกร สมานฉันท, 2560, หน้า 45) นอกจากนี้ สื่อดิจิทัลยังช่วยขยายขอบเขตการเข้าถึงคำสอนไปยังผู้ที่อยู่นอกพื้นที่ เช่น ผู้ที่อยู่ต่างประเทศ (Armstrong, 2019, p. 34)

ในปัจจุบันการพัฒนาเนื้อหาทางพระพุทธศาสนาให้สามารถเข้าถึงง่าย และน่าสนใจโดยไม่สูญเสียสาระสำคัญเป็นสิ่งที่ทำหาย การใช้ภาพหรือกราฟิกในการอธิบายธรรมะเป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจและสร้างความน่าสนใจ (นิลกุล สุทธิเวส, ชลลดา พิทยาภรณ์, และ สุรศักดิ์ มานิชญากร, 2562, หน้า 57) อย่างไรก็ตามความรวดเร็วของการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลอาจนำไปสู่ปัญหาการบิดเบือนคำสอนหากไม่มีการควบคุมและตรวจสอบเนื้อหาอย่างเหมาะสม (Cohen, 2020, p. 48) การสร้างความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในสื่อดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญ พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องพัฒนากลไกการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ก่อนเผยแพร่ รวมถึงสร้างมาตรฐานในการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อป้องกันการบิดเบือนคำสอน (พรหมวิหาร เกรียงไกร, 2563, หน้า 70) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับพระพุทธศาสนาจึงควรทำไปพร้อมกับการรักษาคุณภาพและความถูกต้องของเนื้อหา (Zuckerman, 2021, p. 53)

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และผู้ฟัง การใช้แพลตฟอร์ม เช่น Facebook, Instagram และ TikTok เพื่อสื่อสารกับผู้สนใจ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระบบ (สมบุญ นรชาติ, 2563, หน้า 85) การสร้างชุมชนศาสนาในโลกดิจิทัลยังช่วยให้การเผยแพร่ขยายตัวในวงกว้าง (McLuhan, 1964, p. 92) เทคโนโลยีดิจิทัลยังเปิดโอกาสในการพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยการสร้างหลักสูตรออนไลน์หรือการสอนธรรมะผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือวัดเท่านั้น แต่สามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ทั่วโลก (Bailey, 2017, p. 103) นอกจากนี้ การใช้สื่อดิจิทัลในการศึกษาระบบยังเพิ่มความสะดวกและสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างพระสงฆ์และผู้เรียนผ่านการสื่อสารออนไลน์ (Harper, 2021, p. 110)

ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องมีการวางแผนและการจัดการที่เป็นระบบ การพัฒนาเนื้อหาที่มีคุณภาพ การใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ฟัง รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ เป็นสิ่งซึ่งช่วยให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ในยุคปัจจุบันมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Jenkins, 2019, p. 115) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการใช้สื่อดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ในการเผยแพร่คำสอนและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย บทความนี้ยังสำรวจบทบาทของสื่อดิจิทัลในการเผยแพร่ธรรมะ และเสนอแนวทางในการพัฒนาเนื้อหาที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ รวมถึงการจัดการกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในกระบวนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโลกดิจิทัล

ความหมายและความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (strategic management) เป็นแนวทางในการบริหารที่มุ่งเน้นการวางแผนและดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาวขององค์กร แนวทางนี้ช่วยให้องค์กรสามารถประเมินทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน นักวิชาการอย่าง Porter ได้เสนอว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมจะช่วยให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Porter, 1985, p. 17) อีกทั้งการจัดการเชิงกลยุทธ์ยังเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์กร ซึ่งเรียกว่าการวิเคราะห์ SWOT โดยการศึกษาของ Kotler และ Keller ชี้ให้เห็นว่าการทำ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างกลยุทธ์ที่ดี (Kotler & Keller, 2012, p. 130)

นอกจากนี้การจัดการเชิงกลยุทธ์ยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมภายในองค์กร โดยการพัฒนาวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว Prahalad และ Hamel ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถหลัก (core competencies) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระยะยาวขององค์กร (Prahalad & Hamel, 1990, p. 82) เพื่อให้การพัฒนากลยุทธ์มีประสิทธิภาพ ควรมีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นภาพรวมของการดำเนินงานและตัดสินใจปรับกลยุทธ์ตามความเหมาะสม Kaplan และ Norton ได้นำเสนอแนวทางการประเมินผลผ่าน Balanced Scorecard ซึ่งเป็นเครื่องมือที่วัดผลการดำเนินงานขององค์กรในหลายมิติ (Kaplan & Norton, 1992, p. 71)

สำหรับในบริบทของพระพุทธศาสนา การจัดการเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการปรับตัวและพัฒนาศาสนาให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและการสื่อสารที่หลากหลาย การวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมจะช่วยให้พระพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีวิถีชีวิตแตกต่างจากอดีต การศึกษาของ Dyer และ Singh ได้เน้นถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งภายในองค์กร เพื่อความยั่งยืนในการดำเนินงาน (Dyer & Singh, 1998, p. 663) การจัดการเชิงกลยุทธ์ไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะในระดับองค์กรเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนหรือองค์กรทางศาสนาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจในกลุ่มผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนา การพัฒนากลยุทธ์ที่

มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มความสำเร็จในการเผยแพร่คำสอนให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น (Zuckerman, 2021, p. 45)

ในยุคดิจิทัลการจัดการเชิงกลยุทธ์กลายเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะในบริบทของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา องค์กรต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีความหมายและเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังในยุคที่ข้อมูลถูกส่งต่ออย่างรวดเร็ว การศึกษาของ Cavanagh ชี้ให้เห็นว่าการปรับตัวในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับองค์กรศาสนา เพื่อให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเกิดผลสำเร็จในระยะยาว (Cavanagh, 2016, p. 115)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ การนำเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามาใช้ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram และ TikTok เพื่อเผยแพร่คำสอนและจัดกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ แพลตฟอร์มออนไลน์ยังถูกใช้ในการจัดประชุมสัมมนาและสอนออนไลน์ ช่วยให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงความรู้และหลักธรรมได้ง่ายขึ้น (Buddhadasa, 2020, p. 12) สิ่งเหล่านี้ทำให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีความทันสมัยและสามารถเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมบริโภคข้อมูลแตกต่างจากรุ่นก่อน

เทคโนโลยีที่ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ แอปพลิเคชันมีเดีย หรือแพลตฟอร์มวิดีโอ เช่น YouTube ซึ่งช่วยให้การเผยแพร่คำสอนและกิจกรรมทางศาสนามีประสิทธิภาพมากขึ้น นักวิชาการหลายคนมองว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการเข้าถึงกลุ่มผู้สนใจศาสนาใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนรู้และสื่อสาร (Meyer, 2018, p. 37) ด้วยเหตุนี้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมและการปฏิบัติ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลยังต้องการให้พระสงฆ์ และผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนามีทักษะด้านดิจิทัล การศึกษาและฝึกอบรมในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถสื่อสารและเผยแพร่คำสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Seng, 2021, p. 94) การพัฒนาความสามารถในการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตามการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลและความแตกต่างในการตีความคำสอน (Liu, 2019, p. 51) การใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอาจทำให้เกิดการนำเสนอข้อมูลที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นความรับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลและการนำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาและชุมชนออนไลน์ก็เป็นสิ่งจำเป็น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การสัมมนาออนไลน์ การสนทนาสด หรือการสร้างกลุ่มสนทนาบนโซเชียลมีเดีย ช่วยให้ผู้ใช้เผยแพร่

พระพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงความต้องการของผู้ฟังและสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งจะเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมได้ดียิ่งขึ้น (Zhang, 2020, p. 40)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลยังต้องการการวัดผลและการประเมินประสิทธิภาพของการเผยแผ่ โดยการใช้เทคโนโลยี เช่น Google Analytics เพื่อวิเคราะห์จำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ หรือการติดตามการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนโซเชียลมีเดีย เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์และเนื้อหาให้เหมาะสม (Kohli, 2021, p. 76) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลควรเน้นการพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบโจทย์และสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมในการสื่อสารจะช่วยให้พระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในสังคมอย่างยั่งยืน (Cavanagh, 2016, p. 115) การสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพและการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วยขั้นตอนและกลยุทธ์หลักดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ขั้นตอนแรกของการจัดการเชิงกลยุทธ์คือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่องค์กรต้องเผชิญ โดยใช้เครื่องมือ เช่น SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม (Kotler & Keller, 2012, p. 120) การทำความเข้าใจในสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ความต้องการของสังคม ความท้าทายจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ และแนวโน้มวัฒนธรรม จะช่วยให้การวางแผนกลยุทธ์เป็นไปอย่างเหมาะสม (Porter, 1985, p. 45) รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ และการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่หลักธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาความสามารถหลัก การพัฒนาความสามารถหลัก (core Competencies) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา Prahalad และ Hamel กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถที่โดดเด่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันระยะยาว (Prahalad & Hamel, 1990, p. 83) พระสงฆ์และผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรฝึกฝนทักษะในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการเข้าใจเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดทำโปรแกรมอบรมและพัฒนา นวัตกรรม การสอนเพื่อเพิ่มพูนทักษะให้กับผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube และ TikTok ทำให้สามารถเผยแผ่คำสอนได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง (Meyer, 2018, p. 42) การจัดสัมมนาออนไลน์และการถ่ายทอดสดการปฏิบัติธรรม ช่วยให้ผู้สนใจสามารถเรียนรู้และปฏิบัติธรรมได้ในเวลาที่สะดวกสบาย อีกทั้งยังช่วยสร้างชุมชนออนไลน์ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีชีวิตชีวา

4. การวัดผลและการประเมินผล การประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญในการวัดความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้เครื่องมือเช่น Balanced Scorecard ช่วยติดตามความก้าวหน้าและ

วัดผลการดำเนินงานในหลายมิติ (Kaplan & Norton, 1992, p. 75) สามารถทำได้โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม วิเคราะห์การเข้าถึงของสื่อดิจิทัล และวัดผลการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

5. การสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้สนใจในพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมในชุมชน การประชุมออนไลน์ และการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Dyer & Singh, 1998, p. 661) การเปิดโอกาสให้ผู้คนมีส่วนร่วมในกระบวนการเผยแผ่จะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนายั่งยืนและมีความเข้มแข็งในระยะยาว รวมถึงการสร้างเครือข่ายของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งจะช่วยพัฒนากลยุทธ์ในการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยใช้เครื่องมือ เช่น SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม จากนั้นพัฒนาความสามารถหลัก เช่น ทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยพระสงฆ์และผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรฝึกฝนการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, YouTube และ TikTok ซึ่งจะช่วยให้เข้าถึงผู้ฟังได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังควรวัดผลและประเมินผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เครื่องมือ เช่น Balanced Scorecard เพื่อติดตามและปรับปรุงกลยุทธ์ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับผู้ติดตามและชุมชนออนไลน์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

ความท้าทายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนที่ต้องการเนื้อหาสั้นและกระชับ ซึ่งขัดแย้งกับคำสอนที่ลึกซึ้ง การจัดการกับข้อมูลที่อาจถูกบิดเบือนบนโลกออนไลน์ การแข่งขันกับเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจอื่น ๆ เช่น ความบันเทิงและสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างเนื้อหาที่เหมาะสม การสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์กับผู้คนในโลกออนไลน์ก็เป็นอีกความท้าทายที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม รวมถึงการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และความลึกซึ้งของคำสอนพระพุทธศาสนาในขณะที่นำเสนอผ่านสื่อดิจิทัล

1. การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค ในยุคดิจิทัลความท้าทายที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคที่ใช้สื่อดิจิทัล โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วและหลากหลาย ซึ่งอาจทำให้ผู้คนมีทางเลือกมากขึ้นและทำให้การเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาไม่เป็นที่สนใจ (Pew Research Center, 2021, p. 12) นอกจากนี้การแข่งขันกับสื่อบันเทิงและเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเผชิญกับความยากลำบาก ในการสร้างความดึงดูดใจและเข้าถึงกลุ่มผู้มีศรัทธาใหม่ ๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในข้อมูลที่หลากหลายและมีการจัดการที่ดีขึ้น

2. ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เผยแพร่ในโลกออนไลน์เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่สำคัญ การที่มีข้อมูลมากมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่อาจมีทั้งข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้คนเกิดความสับสน (Goleman, 2020, p. 58) การเลือกใช้ข้อมูลที่ถูกต้องในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา เนื่องจากการให้ข้อมูลที่ผิดหรือข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือสามารถนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิดและการตีความคำสอนที่ไม่เหมาะสม ในขณะเดียวกัน การพัฒนาความสามารถในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้องนั้น จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีจากผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาและองค์กรทางศาสนาเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

3. การรับมือกับเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับบางองค์กรที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยี (Cavanagh, 2016, p. 115) ความสามารถในการใช้สื่อดิจิทัล การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าและดึงดูดความสนใจ และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคนี้ นอกจากนี้ความท้าทายในการรักษาความสมดุลระหว่างการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีและการรักษาความเข้มแข็งของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ก็เป็นสิ่งที่ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดการตีความที่ผิดหรือการลดทอนคุณค่าของคำสอน

4. การสร้างชุมชนออนไลน์ การสร้างชุมชนออนไลน์ที่เข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา แต่การจัดการกับความหลากหลายของความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ก็เป็นความท้าทาย (Goleman, 2020, p. 65) ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องสามารถสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกลุ่มสมาชิกในชุมชน โดยการสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ และการให้พื้นที่สำหรับการสนทนาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา นอกจากนี้การจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาและผู้สนใจในพระพุทธศาสนาในรูปแบบออนไลน์ เช่น การสัมมนาออนไลน์ การประชุม หรือการแชทสด จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

5. การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในขณะที่มีการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่ต้องให้ความสำคัญ (Dyer & Singh, 1998, p. 664) ผู้เผยแพร่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการสร้างเนื้อหา และรูปแบบการสื่อสารที่สามารถสื่อสารความเป็นเอกลักษณ์ของคำสอนพระพุทธศาสนา โดยไม่ลดทอนคุณค่าและหลักการพระพุทธศาสนา การสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ ในการนำเสนอพระธรรมคำสอนที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาไว้ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเผยแพร่และส่งเสริมความสนใจในพระพุทธศาสนาในกลุ่มคนรุ่นใหม่

สรุปความท้าทายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลประกอบด้วยหลายปัจจัย เช่น การแข่งขันกับเนื้อหาบันเทิงและข้อมูลอื่น ๆ บนสื่อดิจิทัลที่ดึงดูดความสนใจของผู้คน ทำให้การสื่อสารคำสอนศาสนาต้องมีความน่าสนใจและเข้าถึงง่าย นอกจากนี้การบิดเบือนหรือการลดทอนความหมายของคำสอนบนโลกออนไลน์เป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญ รวมถึงการที่ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาบางคนอาจขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับคำสอนศาสนาบนแพลตฟอร์มออนไลน์จึงมีความสำคัญ

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและความคาดหวังของผู้คน ดังนั้นแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีความหมายในบริบทของสังคมปัจจุบัน ดังนี้

1. การสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพ การสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สำคัญ เนื้อหาควรเข้าใจง่ายและเข้าถึงได้สำหรับทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ การใช้สื่อออนไลน์ในการสร้างเนื้อหาที่เป็นภาพยนตร์ การ์ตูน หรือแอนิเมชันจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเผยแพร่คำสอน (Kotler & Keller, 2012, p. 130) นอกจากนี้ การสร้างแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่ถูกต้องและเชื่อถือได้จะช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและมีความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย การถ่ายทอดสด หรือการสัมมนาออนไลน์ เพื่อสื่อสารคำสอนและแนวทางการปฏิบัติให้เข้าถึงกลุ่มผู้สนใจ (Cavanagh, 2016, p. 115) การใช้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาและผู้มีศรัทธา การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสามารถสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสนใจในคำสอน

3. การฝึกอบรมผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนา การฝึกอบรมผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลและการสร้างเนื้อหาออนไลน์เป็นแนวทางที่สำคัญ (Dyer & Singh, 1998, p. 663) การมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยให้ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาสามารถสื่อสารและเผยแพร่คำสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การฝึกอบรมนี้ควรเน้นการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารที่สอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และการรักษาความเป็นเอกลักษณ์พระพุทธศาสนาในขณะที่น่าเสนอข้อมูลในรูปแบบใหม่ ๆ

4. การสร้างชุมชนออนไลน์ การสร้างชุมชนออนไลน์ที่เข้มแข็งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาและผู้มีศรัทธา โดยการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในพระพุทธศาสนา (Goleman, 2020, p. 65) กิจกรรมออนไลน์ เช่น การถามตอบหรือการประชุมออนไลน์ จะช่วยให้ผู้มีศรัทธารู้สึกมีส่วนร่วมและสามารถเข้าถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้งและมีความหมาย นอกจากนี้การจัดกิจกรรมสังสรรค์หรือการสัมมนาในรูปแบบออนไลน์จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

5. การวิจัยและพัฒนา การทำวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลจะช่วยให้มีข้อมูลและแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Pew Research Center, 2021, p. 12) การศึกษาผลกระทบของสื่อดิจิทัลต่อการรับรู้และการเข้าใจคำสอนของพระพุทธศาสนา จะช่วยให้ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาสามารถปรับปรุงแนวทางการเผยแพร่ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกัน

กับนักวิจัยและนักวิชาการในด้านนี้จะช่วยสร้างฐานข้อมูลและแนวทางที่สามารถใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าในยุคดิจิทัล การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้คน แนวทางแก้ไขรวมถึงการสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพและเข้าใจง่าย โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจ เช่น วิดีโอและแอนิเมชัน การใช้เทคโนโลยี เช่น โซเชียลมีเดียและการถ่ายทอดสดเพื่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ฟัง นอกจากนี้การฝึกอบรมผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้มีทักษะด้านดิจิทัลก็สำคัญ พร้อมกับการสร้างชุมชนออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องจะช่วยพัฒนาแนวทางเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

บทสรุป

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและเผยแพร่คำสอนจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื้อหาที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายจะช่วยให้ผู้คนสนใจและเข้าถึงพระพุทธศาสนาได้มากขึ้น การฝึกอบรมผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้มีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลและการสร้างเนื้อหาคุณภาพ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่คำสอน อีกทั้งการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาและผู้มีศรัทธายังเป็นสิ่งจำเป็น การสร้างชุมชนออนไลน์ที่เข้มแข็งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มผู้มีศรัทธา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีคุณค่า สุดท้ายการวิจัยและพัฒนาแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล จะช่วยให้มีข้อมูลและแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาควรศึกษาและวิจัยผลกระทบของสื่อดิจิทัลต่อการรับรู้และความเข้าใจในคำสอน เพื่อสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของผู้คน ในยุคนี้นี้ แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีความหมายยิ่งขึ้น และสามารถเข้าถึงผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยการใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามที่องค์กรต้องเผชิญ ถัดไปคือ การพัฒนาความสามารถหลัก โดยให้ความสำคัญกับการฝึกฝนทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย จะช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ต่อมาเป็นการวัดผลและการประเมินผลที่สำคัญเพื่อวัดความสำเร็จ โดยใช้ Balanced Scorecard เพื่อติดตามความก้าวหน้าและการดำเนินงานในหลายมิติ และสุดท้ายคือการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีคุณค่า แนวทางเหล่านี้จึงมีเป้าหมายในการทำให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีความยั่งยืนและเหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- จนกร สมานฉันท. (2560). **พฤติกรรมการบริโภคสื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัล**. นนทบุรี: สถาบันพระพุทธศาสนา. นิลุบล สุทธิเวส, ชลลดา พิทยาภรณ์, และสุรศักดิ์ มานิชญากร. (2562). **การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรหมวิหาร เกரியงไกร. (2563). **ความน่าเชื่อถือของเนื้อหาทางศาสนาในสื่อออนไลน์**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมบุรณ์ นรชาติ. (2563). **การสร้างชุมชนออนไลน์ทางศาสนา: กรณีศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- Armstrong, J. (2019). **Media, Religion, and Culture in the Digital Age**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bailey, R. (2017). **Buddhist Teachings in the Digital Era**. New York: Oxford University Press.
- Buddhadasa, A. (2020). **The Role of Digital Media in Modern Buddhism**. Bangkok: Buddhist Studies Press.
- Cavanagh, R. (2016). **Digital Strategies for Religious Organizations**. New York: Routledge.
- Cohen, R. (2020). **Building Online Religious Communities**. Chicago: University of Chicago Press.
- Dyer, J.H., & Singh, H. (1998). The Relational View: Cooperative Strategy and Sources of Interorganizational Competitive Advantage. **Academy of Management Review**, 23(4), pp. 660-679.
- Goleman, D. (2020). **The Science of the Mind: Understanding the Digital Age**. New York: HarperCollins.
- Harper, M. (2021). **Strategic Religious Communication in the Digital Age**. London: Palgrave Macmillan.
- Jenkins, H. (2019). **The Future of Religion in a Digital World**. Los Angeles: University of California Press.
- Kaplan, R.S., & Norton, D.P. (1992). The Balanced Scorecard: Measures that Drive Performance. **Harvard Business Review**, 70(1), pp. 71-79.
- Kohli, A. (2021). Measuring Success in Digital Outreach: A Practical Guide. **International Journal of Religion and Society**, 5(1), pp. 75-80.

- Kotler, P., & Keller, K.L. (2012). **Marketing Management**. (14th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Liu, Y. (2019). The Challenges of Digital Religion: Navigating New Realities. **Religious Studies Review**, 45(2), pp. 49-55.
- McLuhan, M. (1964). **Understanding Media: The Extensions of Man**. New York: McGraw-Hill.
- Meyer, C. (2018). **Buddhism and Technology: Navigating the Digital Realm**. London: Continuum.
- Pew Research Center. (2021). **The Future of Digital Religion**. Washington, DC: Pew Research Center.
- Porter, M.E. (1985). **Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance**. New York: Free Press.
- Prahalad, C.K., & Hamel, G. (1990). The core competence of the corporation. **Harvard Business Review**, 68(3), pp. 79-91.
- Seng, C. (2021). Digital Engagement in Buddhism: New Avenues for Practice and Community. **Journal of Buddhist Studies**, 12(3), pp. 91-99.
- Zhang, X. (2020). Building Community in Digital Spaces: A Study of Online Buddhist Groups. **Asian Journal of Communication**, 30(1), pp. 35-48.
- Zuckerman, E. (2021). **Religious Digital Communication: Strategies and Tools**. Boston: MIT Press.

นางชฎา: วรรณกรรมประชาานิยมสู่การดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์

Miss Chada: Popular Literature and Its Adaptation into Television Drama

วันที่รับบทความ: 2 ตุลาคม 2567

สุรียา อินทจันทร์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 21 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

นวนิยายประชาานิยมแนวสยองขวัญ เป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นมาเพื่อสร้างความบันเทิงและมีจุดประสงค์หลัก คือ การเข้าถึงผู้คนจำนวนมาก ซึ่งแตกต่างจากวรรณกรรมชั้นสูงที่มุ่งเน้นในการใช้ภาษาและโครงสร้างที่ซับซ้อน ส่งผลให้วรรณกรรมประชาานิยมเป็นที่นิยมในกลุ่มสังคม จนก่อให้เกิดการผลิตซ้ำและดัดแปลงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ หากแต่ยังคงไว้ซึ่งชุดข้อมูลเดิม วรรณกรรมประชาานิยมของภาคินัย เรื่อง “นางชฎา” ได้รับความนิยมนจนได้มีการนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์เรื่อง “นางชฎา” ซึ่งมีกระบวนการที่นำข้อมูลชุดเก่าและโครงสร้างจากวรรณกรรม มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการนำเสนอผ่านละครโทรทัศน์ มีสิ่งที่น่าสนใจในการนำศิลปะการแสดงในด้านนาฏศิลป์มาใช้ในการประกอบสร้างงานใหม่และตีความบริบทใหม่ โดยประเด็นศึกษา คือ 1) การดัดแปลงวรรณกรรมประชาานิยมเรื่องนางชฎาสู่การแสดงนาฏศิลป์ในละครนางชฎา 2) การมอบอำนาจให้ผี โดยผ่านภาพลักษณ์ “นางรำ” ในวัฒนธรรมไทย นางรำเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่มีความงดงามและอ่อนช้อย แต่เมื่อผีปรากฏในร่างนางรำ ความงดงามนั้นก็กลับมาพร้อมกับอำนาจที่ทรงพลัง การมอบอำนาจให้กับผีในร่างของนางรำเป็นการสะท้อนถึงอำนาจของเพศหญิงในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย และ 3) คุณค่าของวรรณกรรมประชาานิยมเรื่องนางชฎาสู่การดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ เพื่อเป็นที่ยืนยันว่าวรรณกรรมประชาานิยมไม่ใช่เรื่องเล่าที่เน้นเฉพาะความบันเทิงเพื่อสร้างจินตนาการและอารมณ์สะเทือนใจ ขณะเดียวกันรูปแบบการแสดงออกทางนาฏศิลป์ยังคงอัตลักษณ์นั้นไว้ผ่านรูปแบบของผีนางรำ

คำสำคัญ: วรรณกรรมประชาานิยม การดัดแปลง ละครโทรทัศน์

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
e-mail: krusuriya666@gmail.com

Miss Chada: Popular Literature and Its Adaptation into Television Drama

Received: October 2, 2024

Suriya Intajanta ¹

Revised: October 21, 2024

Accepted: October 30, 2024

Abstract

The popular horror novel was a literary work written primarily for entertainment, with the main purpose of reaching a wide audience. This was distinct from high literature, which focuses on the use of complex language and structure. As a result, popular literature became popular in society, leading to its reproduction and adaptation in various forms while maintaining the original content. The popular literature “Nang Chada” by Pakinai gained such popularity that it was adapted into a television drama of the same name. This adaptation involved transforming the original content and structure of the novel to suit the television format. An interesting aspect of this process was the use of traditional Thai dance (Nang Ram) in reinterpreting and creating new artistic expressions, giving rise to a new context. The study focused on: 1) the adaptation of the popular novel “Nang Chada” into a performance in the television drama, 2) the empowerment of the ghost character through the image of the “Nang Ram” (Thai dancer) in Thai culture. The “Nang Ram” symbolized feminine grace and beauty, however, when the ghost appeared as a traditional Thai dancer (Nang Ram), its beauty was accompanied by a powerful sense of authority. Empowering the ghost in the form of a Nang Ram reflected the strength of femininity within the social and cultural context of Thailand, and 3) the value of the popular novel *Nang Chada* in its adaptation into a television drama served to affirm that popular literature was not merely a form of entertainment meant to stir the imagination and evoke emotion. At the same time, the performative aspects of traditional Thai dance maintain the novel's identity through the portrayal of the ghost in the form of a Nang Ram.

Keywords: popular literature, adaptation, television drama

---

² Lecturer, Program in Thai Department of General Education, Anghong College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute
e-mail: krusuriya666@gmail.com

บทนำ

วรรณกรรมประชานิยม (popular literature) หมายถึง วรรณกรรมที่แพร่หลายกว้างขวางและเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนจำนวนมาก บางส่วนเผยแพร่โดยไม่แสวงหาผลกำไร แต่บางส่วนมีค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงอีกทั้งมีสถานะเป็นวรรณกรรมชั้นล่างตรงข้ามกับวรรณคดีที่ถูกให้คุณค่าว่าเป็นวรรณกรรมชั้นสูง (สิรินทร จิระกุล, 2561, หน้า 9) นอกจากนี้ยังสื่อความหมายทางวัฒนธรรมบางประการที่ผู้อ่านต้องถอดรหัสความหมายเพื่อสืบค้นชุดความรู้ต่าง ๆ ที่แฝงมากับงานวรรณกรรม

วรรณกรรมประชานิยม (popular literature) ถูกมองว่าเป็นเรื่องเล่าที่เน้นเฉพาะความบันเทิง เพื่อสร้างจินตนาการให้กับผู้อ่าน เนื้อหาอาจมีเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ความสวยงาม การผจญภัย สืบสวนสอบสวน หรือวิทยาศาสตร์ที่เต็มไปด้วยจินตนาการ ภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมประเภทนี้มักจะเรียบง่าย ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง และหวังผลในเชิงพาณิชย์มากกว่า การมุ่งเสนอความคิดที่ซับซ้อน โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ การวางโครงเรื่องที่เน้นให้ผู้อ่านติดตามโดยผู้เขียนอยู่เหนือผู้อ่านและมีบทบาทในการสร้างความบันเทิง หนึ่งในนั้นคือ วรรณกรรมแนวสยองขวัญ (horror literature) คือ เรื่องเล่าที่นำเสนอเรื่องราวลึกลับเหนือธรรมชาติเกี่ยวกับภูตผีปิศาจและวิญญาณ โดยมุ่งเสนอภาพพจน์ที่น่าเกลียด น่ากลัว และพฤติกรรมที่สยองขวัญเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้อ่านผ่านระบบความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม และตัวละครในวรรณกรรมประชานิยมมักเป็นตัวแทนของบุคคลทั่วไป ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงและเข้าใจตัวละครได้ง่าย เรื่องราวที่ถูกนำเสนอ จึงเป็นเรื่องราวที่ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงได้ เช่น การแก้แค้น การต่อสู้ในชีวิตประจำวัน การต่อสู้ในสังคม รวมไปถึงเรื่องความรัก เมื่อนำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์จึงทำให้เนื้อเรื่องจากวรรณกรรมนั้น ถูกนำเสนอผ่านการแสดงตามบริบทที่เหมาะสม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำตัวบทจากวรรณกรรมแนวสยองขวัญของภาคินัย มาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ โดยใช้มโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิดการดัดแปลง (adaptation) เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ตัวบท มีมุมมองสำคัญคือ เป็นการศึกษาและตรวจสอบกระบวนการต่าง ๆ ที่นำมาประกอบสร้างขึ้นและผลิตซ้ำใหม่ในบริบทใหม่ โดยมีมโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิดการดัดแปลง คือ การแปลงงานวรรณกรรมประเภทหนึ่งให้เป็นอีกประเภทหนึ่ง การดัดแปลงมีหลายลักษณะ ได้แก่ การดัดแปลงรูปแบบคำประพันธ์และการดัดแปลงเนื้อหา การดัดแปลงรูปแบบคำประพันธ์นั้นอาจดัดแปลงทั้งเรื่องหรือเลือกเพียงบางส่วนของเรื่องมาดัดแปลงคำประพันธ์ ส่วนการดัดแปลงเนื้อหานั้นอาจดัดแปลงโดยรักษาโครงเรื่องไว้ แต่เปลี่ยนรายละเอียดทั้งชื่อตัวละครและฉาก หรืออาจดัดแปลงเนื้อหาโดยการเขียนบทต่อเติมจากเรื่องเดิมก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน 2545, หน้า 6-7) การดัดแปลงวรรณกรรมสู่ละครโทรทัศน์เป็นที่นิยมมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ชมละครได้รับความบันเทิง ปิยพิมพ์ สมิตติกล (2541, หน้า 6) กล่าวว่า “การนำนวนิยายไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ จำเป็นต้องมีการดัดแปลงไปจากต้นฉบับที่เป็นบทประพันธ์บ้าง เพราะแม้นวนิยายและละครจะเป็นงานศิลปะเหมือนกันแต่ก็มีศาสตร์เฉพาะตัวต่างกัน นวนิยายใช้วรรณศิลป์สร้างจินตนาการ ในขณะที่ละครใช้ทัศนศิลป์ แต่กระนั้นก็ตาม ละครที่สร้างมาจากบทประพันธ์ควรจะใช้สื่อศิลปะอีกแขนงหนึ่งเพื่อเสริมส่วนที่บกพร่องไปจากวรรณกรรม”

ได้มีผู้ที่ศึกษาในส่วนของ การตัดแปลงวรรณกรรมสู่การแสดงไว้ คือ บทบาททัศนคติ: กรณีศึกษา กระบวนท่ารำและกลวิธีการแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ตอนท้าวมาลีวราชว่าความตามแนวทางของนาย จตุพร รัตนวราหะ วัลลภ พุ่มระชัยกูร, ชนัย วรรณะลี และนิวัฒน์ สุขประเสริฐ (2559, หน้า 1107) ได้ศึกษาวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ที่มีที่มาจากรามายณะของอินเดีย ถึงกระบวนท่ารำและกลวิธีการแสดง บทบาททัศนคติตอนท้าวมาลีวราชว่าความ บทบาททัศนคติแสดงถึงความสง่างาม ภูมิฐานและมีบุคลิกที่ กระฉับกระเฉงคล่องแคล่วว่องไว มีการใช้ท่าทาง การตีบทใช้บท โดยเคลื่อนไหวไว้วางตัวของ ร่างกายอย่างสัมพันธ์กันรวมทั้งลักษณะการแสดงอารมณ์ที่เกินจริง เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์คล้อยตาม นอกจากนี้พบว่านายจตุพร รัตนวราหะ เป็นบุคคลที่ศึกษาเรื่องราวและสามารถตีความหมาย รวมทั้งสื่อ ให้เห็นในรูปแบบของกระบวนท่ารำ อันมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับบทวรรณกรรมออกมาได้อย่าง ชัดเจน นับเป็นองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดคุณค่าแก่งวงการนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนการดำรงรักษา ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่ตลอดไป

นอกจากนั้นเคยมีผู้ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์เรื่อง พระลอ ตอน “ศึกโหงพราย” จากนวนิยายความเรียบง่าย ด้วยการเลือกเนื้อหาจากพระลอรณลักษณ์ พระบวรราชนิพนธ์ ในในกรม พระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพ ด้วยการนำบทละครเรื่อง พระลอรณลักษณ์ ตอนศึกผีสองเมือง มาปรับเป็นบทการแสดงชุด สึกโหงพราย ถือเป็นการดัดแปลงเพื่อสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ เป็นงาน สร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาและเผยแพร่วรรณกรรมไทย เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงใหม่ สำหรับวงการศิลปะการแสดง และเพื่อให้เนื้อหาสร้างประโยชน์เป็นแนวคิดให้กับผู้ชมนำไปเป็นหลัก ในการดำเนินชีวิต (สุพจน์ จุกลิ้น และสุพรรณิ บุญเพ็ง, 2563, หน้า 69) โดยดัดแปลงมาถ่ายทอดผ่าน ด้านความคิดและการสร้างสรรค์ลีลาท่าทางการแสดงนาฏศิลป์

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมประชาานิยมแนวสยองขวัญของภาคินัยเรื่อง “นางชฎา” เพื่อชี้ให้เห็นว่า “นางชฎา” เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมจนมีการดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ เพราะมีโครงเรื่องที่ตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน เหมาะกับการอ่านเพื่อความบันเทิง มีความสนุกสนานและ สามารถเข้าถึงอารมณ์ของผู้อ่านได้ ทั้งในด้านความรัก ความทุกข์ ความสุข ความลึกลับ หรือความตื่นเต้น และเมื่อดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ ก็มีการปรับโครงเรื่องและเนื้อหา เช่น เพิ่มตัวละครและปรับ บุคลิกตัวละครให้ทันสมัย ซึ่งมีการนำศิลปะการแสดงด้านนาฏศิลป์มาใช้ประกอบสร้างงานใหม่และ ตีความบริบทใหม่ โดยประเด็นที่มุ่งศึกษาคือ 1) การดัดแปลงวรรณกรรมประชาานิยมเรื่องนางชฎา สู่การแสดงนาฏศิลป์ในละครนางชฎา 2) การมอบอำนาจให้ผี โดยผ่านภาพลักษณ์ “นางรำ” ในวัฒนธรรม ไทย นางรำเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่มีความงดงามและอ่อนช้อย แต่เมื่อผีปรากฏในร่างนางรำ ความงดงาม นั้นกลับมามีอำนาจที่ทรงพลัง การมอบอำนาจให้กับผีในร่างของนางรำเป็นการสะท้อนถึงอำนาจ ของเพศหญิงในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย ที่ถึงแม้ผู้หญิงจะถูกมองว่าอ่อนโยน แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็มีพลังและอำนาจที่ซ่อนอยู่ และ 3) คุณค่าของวรรณกรรมประชาานิยมเรื่องนางชฎา สู่การดัดแปลงเป็น ละครโทรทัศน์ เพื่อเป็นสิ่งยืนยันว่าวรรณกรรมประชาานิยมไม่ใช่เรื่องเล่าที่เน้นเฉพาะความบันเทิงเพื่อสร้าง จินตนาการและอารมณ์สะเทือนใจให้กับผู้อ่านโดยหวังผลในเชิงพาณิชย์เท่านั้น หากแต่เป็นการนำข้อมูล

ชุดเก่ามาผลิตใหม่เพื่อการเปลี่ยนมุมมองความคิดของผู้คนสังคม ในขณะที่เดียวกันรูปแบบการแสดงออกทางนาฏศิลป์ยังคงอัตลักษณ์นั้นไว้ผ่านรูปแบบของผืนนางรำ

เนื้อเรื่อง

1. การตัดแปลงวรรณกรรมประชานิมเรื่องนางชฎา สู่การแสดงนาฏศิลป์ในละครนางชฎา

การตัดแปลงวรรณกรรมสู่การแสดงนาฏศิลป์นั้น เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ผสมผสานศิลปะทางวรรณกรรมกับศิลปะการแสดง รวมถึงการตัดแปลงเรื่องราวจากหนังสือ บทกวี หรือบทละครไปสู่การแสดงนาฏศิลป์ เนื่องด้วยนาฏศิลป์เป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นสูงและชนชั้นปกครองมาก่อน เป็นชนชั้นที่มีอำนาจในการควบคุมปกครอง และนำเกรงขามสำหรับผู้คนชนชั้นใต้ปกครอง ส่งผลให้การรำไทย และชุดเครื่องแต่งกายที่มีชฎา มีผลในการเสริมอำนาจให้กับการปรากฏตัวของผีในเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับตัวบทที่มีผีสาวนางรำ เป็นการสื่อถึงอำนาจ ความน่าเกรงขามที่มีเหนือกว่าตัวละครอื่น ๆ การตัดแปลงวรรณกรรมเรื่อง “นางชฎา” สู่การแสดงนาฏศิลป์ในละคร มีความแตกต่างชัดเจน วรรณกรรมใช้ภาษาที่เข้มข้นเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางนาฏศิลป์ ส่วนละครใช้การแสดงทางกายภาพ แสดงอารมณ์และเรื่องราว เพื่อให้ผู้ชมเห็นความงามทางนาฏศิลป์ วรรณกรรมจะเน้นอารมณ์ที่เข้มข้น รุนแรง และเจ็บปวด ในขณะที่ละครได้ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้ชมทั่วไป แต่ยังรักษาคุณค่าทางนาฏศิลป์ แม้จะผ่านการตัดแปลงจากวรรณกรรมมาสู่ละครแล้วก็ตาม

นางชฎา เป็นละครโทรทัศน์ไทยที่สร้างขึ้นจากบทประพันธ์ของ ภาคินัย (ภาคินัย กสิรักษ์) ตัดแปลงเป็นบทโทรทัศน์โดย สวิตตา และกำกับโดย ปรีดาภรณ์ บัวตุม และได้ กฤษณา เตชะนิโลบล มาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง สร้างโดย บริษัท โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด อำนาจการผลิตโดย อรพรรณ วัชรพล ลงเสียงประกอบโดย ห้องเสียงประเสริฐ เริ่มตอนแรกวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2558 และจบวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ออกอากาศทุกวันพุธ-พฤหัสบดี เวลา 20.20 น.-22.30 น. ทางสถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7 ภายหลังได้มีการนำละครเรื่องนี้มาออกอากาศซ้ำอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2559 โดยออกอากาศในเวลา 14.00 น.-16.00 น. ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เริ่มตอนแรกตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป (ทรูไอดี, 2567) เรื่องย่อ นางชฎา ช่อง 7HD (รีรัน) เป็นเรื่องราวของ คู่รักชื่อเตชิตและชมพู ที่ตัดสินใจซื้อบ้านหลังหนึ่งเป็นเรือนหอ หลังจากย้ายเข้าไปอยู่ก็เกิดเหตุการณ์ประหลาดเหนือธรรมชาติ และการปรากฏตัวของผีสาวนางรำที่ตามแก้แค้นกลุ่มคนที่รังแกตนจนถึงแก่ชีวิต มีการคลี่คลายข้อสงสัยและปมปัญหาต่าง ๆ ตามมา

1.1 เนื้อเรื่องและลักษณะของตัวละครที่มีการตัดแปลงไปจากวรรณกรรมสู่ละครโทรทัศน์

เมื่อศึกษาตัวบทวรรณกรรมจากนวนิยายเรื่อง “นางชฎา” มีการดำเนินเรื่องที่ซับซ้อน โดยเริ่มจากชีวิตคู่ของ “เตชิต” และ “ชมพู” คู่หมั้นที่เพิ่งบินกลับมาจากต่างประเทศหลังจบการศึกษา ระดับปริญญาโท ได้ซื้อบ้านที่ต้องการสร้างเป็นเรือนหอ และตกลงซื้อบ้านหลังหนึ่งซึ่งมีเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้นเสมอ มีผีสาวสวมชุดนางรำมาหลอกหลอนและตามฆ่าคนที่เกี่ยวข้องกับตายของ ผีสาวตลอดทั้งเรื่อง พร้อมกับค่อย ๆ เปิดเผยเรื่องราวและเหตุผลต่าง ๆ ที่ทำให้ผีสาวตามล้างแค้น ซึ่งเหตุผลเดี่ยวนั้นก็คือบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนทำให้ผีสาวต้องจบชีวิตลง โดยตอนสุดท้ายได้มีการเล่า

ถึงเตชิต อดีตแฟนหนุ่มที่เป็นคนทิ้งเธอ พร้อมกับการกระทำและคำพูดที่ไม่สมควร ก่อนที่จะไปเรียนต่อปริญญาโทที่ต่างประเทศ และนำเงินให้ผีสาวไปทำแท้งเมื่อครั้งสมัยยังมีชีวิต ในตอนจบของเรื่องคือผีสาวได้เข้าสิงชมพู คู่หมั้นของเตชิต ผลักเตชิตให้ตกบันไดและส่งผลให้เตชิตเป็นอัมพาตขยับร่างกายและพูดไม่ได้ จากนั้นก็สิงอยู่ในร่างชมพู และอยู่กับเตชิต โดยในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น ผีสาวในร่างชมพูตั้งใจทรมาณจิตใจและกายของเตชิตด้วยความอาฆาตแค้น

บทละครโทรทัศน์มีลักษณะที่สำคัญ คือ ต้องนำเสนอทั้งภาพและเสียงให้ผู้ชมได้เห็นและได้ฟัง ตลอดจนให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ อารมณ์ และความรู้สึกคล้อยตามเรื่องราวและเหตุการณ์ที่นำเสนอผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยเหตุนี้นอกจากผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณกรรมต้นเรื่องที่จะดัดแปลงอย่างถ่องแท้แล้ว ต้องเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอและการบันทึกภาพบุคคล ภาพเหตุการณ์ และภาพสถานที่อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้แสดงเข้าใจเรื่องราวและเนื้อหาได้อย่างชัดเจน (มนตรี มีเนียม, 2560, หน้า 144)

การนำบทวรรณกรรมดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ได้มีเนื้อหาและรายละเอียดบางส่วนต่างไปจากเดิม หากแต่ยังพบเค้าโครงเงาจากเนื้อเรื่องในวรรณกรรมอยู่บ้างในบางส่วน โดยที่บทวรรณกรรมนั้น เป็นการเล่าเรื่องราวของเตชิต และชมพู ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศและซื้อบ้านอยู่ด้วยกัน จากนั้นก็พบเรื่องราวเหนือธรรมชาติมีการปรากฏตัวของผีสาวนางรำ ที่สวมชฎาทรงสูงตามล้างแค้นและสังหาร ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งและการตายของตน ซึ่งชมพูเป็นเพื่อนของริลณีผีสาวตอนยังมีชีวิตอยู่และศึกษาด้านนาฏศิลป์ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง มักริษยาในความสวยของริลณีจึงวางแผนรวมกันกลั่นแกล้งกับเพื่อนคนอื่นจนริลณีถึงแก่ความตาย ในตอนท้ายเฉลยว่าเตชิตก่อนจะเดินทางไปต่างประเทศได้คบหากับริลณีอย่างลับ ๆ จากนั้นเมื่อริลณีตั้งท้องได้ไต่ไปทำแท้งและทิ้งไปอย่างไม่ใยดี มีการเล่าเรื่องราวสลับกับปัจจุบัน ส่วนละครโทรทัศน์นั้นเตชิต เป็นหนุ่มต่างมหาวิทยาลัยกับชมพู ซึ่งเป็นคู่หมั้นที่ครอบครัวหมั้นหมายกันไว้ตั้งแต่วัยเด็ก ชมพูได้เข้าศึกษาด้านนาฏศิลป์ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง แต่เตชิตนั้นได้ตกหลุมรักริลณีซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของชมพู และคอยช่วยเหลือดูแลริลณีด้วยความรักและความห่วงใยตลอดเวลาจนจะตกลงปลงใจคบหากันอย่างลับ ๆ ความรู้สึกของเตชิตที่มีให้ชมพูคู่หมั้นคือรักและห่วงใยแบบน้องสาวเท่านั้น เมื่อชมพูทราบจึงเกิดความริษยาและเป็นหนึ่งในกลุ่มเพื่อนที่รุมทำร้ายริลณีจนถึงแก่ความตาย จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการแก้แค้นของผีสาวนางรำ สวมชฎาทรงสูงที่ชื่อริลณี

จากข้างต้นที่ได้พิจารณาเนื้อเรื่องที่มีการดัดแปลงจะพบได้ว่า ตั้งแต่ตอนต้นจนถึงตอนจบ มีความแตกต่างกันเกือบทั้งสิ้น มีการนำมาสร้างใหม่โดยตีความหมายในบริบทใหม่ ให้ผู้รับชมได้ตีความหมายใหม่ในรูปแบบบทละครโทรทัศน์ ไม่รู้สึกหตุหม่นมากนัก ประเด็นที่น่าสนใจถึงแม้จะมีการดัดแปลงจากวรรณกรรมไปสู่ละครแล้วนั้น คือ การปรากฏตัวของผีสาว ทั้งยังเป็นคนหรือที่เป็นผีจะมาในรูปแบบนางรำและเสียงดนตรีไทยเดิมบรรเลง นับว่าเป็นการแสดงถึงศิลปะทางการแสดงนาฏศิลป์ ถือว่าคงไว้ถึงรูปแบบเอกลักษณ์ของไทย ในการปรากฏตัวที่มีการแสดงการรำรำอ่อนซึ้งงดงาม ทั้งในตัวบทที่เขียนถึงการพบกันของริลณีและเตชิต ครั้งแรกและในละคร ดังนี้

“ในขณะที่แขกเหรื่อกำลังร่วมแสดงความยินดีกับเจ้าภาพอยู่นั้น บนเวทีเล็ก ๆ ที่ถูกตั้งขึ้น
อีกทางด้านหนึ่งองงานก็บรรเลงเพลงไทยเดิมขึ้น มีหญิงสาวหน้าตาสะสวยเดินชวยเท้าออกมาที่กลางเวที
ก่อนจะร่ายรำอวยพรอย่างสวยงามจนแขกเหรื่อทุกคนต้องหยุดการสนทนาแล้วจ้องมองไปที่เวทีอย่างชื่นชม”
(ภาคินัย กสิริรักษ์, 2556, หน้า 236)

ภาพที่ 1: ริลณีร่ายรำบนเวทีตอนที่พบเตชิตเป็นครั้งแรก
ที่มา: ละครเรื่อง นางขงู (2558)

การนำเนื้อเรื่องจากวรรณกรรมมาดัดแปลงใหม่ เพื่อสร้างความบันเทิงที่หลากหลาย
มากขึ้น จากเดิมที่ตัววรรณกรรมมุ่งเน้นแต่การสื่อให้ผู้อ่านตีความหมายไปถึงการเกลียดชัง อาฆาตแค้น
และไม่มีการผ่อนปรนใด ๆ โดยปรับให้มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับเป็นบทละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นความรู้สึก
พึงพอใจและความสุขของมนุษย์อีกทาง ในแง่ของความเมตตาและการให้อภัยต่อกันในตัวละครโทรทัศน์ที่
มีชัดเจนมากกว่าวรรณกรรม ทำให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น จากตารางการเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะนิสัยตัวละครที่ดัดแปลงไปจากวรรณกรรมสู่ละครโทรทัศน์

ตัวละครเอก	ลักษณะนิสัยตัวละคร	
	วรรณกรรม	ละครโทรทัศน์
เตชิต (พระเอก)	ทำไม่ติดกับริลณี เป็นหนึ่งในบุคคลที่ทำร้ายริลณี ไม่ได้เป็นผู้ชายในอุดมคติ	ทำดี ดูแลและคอยเอาใจใส่ริลณี หวังดีและดูแลริลณีด้วยความรัก เป็นผู้ชายดีในอุดมคติ
ชมพู (คู่หมั้นพระเอก)	เป็นเพื่อนสนิทริลณี แสร้งทำตัวดีแต่ มีความริษยาและมักมีแผนร้ายลับ หลังเพื่อทำลายริลณีเสมอ	เป็นเพื่อนสนิทริลณี แสร้งทำตัวดีแต่ มีความริษยาและมักมีแผนร้าย เพื่อทำลายริลณีเสมอ
ริลณี (ผีนางรำ)	โกรธและอาฆาตแค้นสูง ไม่มีความ เมตตาให้ใครที่เคยกทำร้ายขณะที่ตน ยังมีชีวิต ทุกคนต้องได้รับบทลงโทษ ความรุนแรงของบทลงโทษขึ้นอยู่กับ สิ่งที่ทำกับผีสาวขณะยังมีชีวิต ไม่มี ความอภัยอาวรณ์กับความรัก	เน้นสื่อไปถึงชีวิตที่นำสงสารของริลณี และการโดนทำร้าย โกรธและอาฆาต แค้นสูงหากแต่ยังมีความรักที่มีให้ เตชิต(พระเอก) อภัยอาวรณ์กับ ความรัก

ตารางที่ 1 ลักษณะนิสัยตัวละครที่ดัดแปลงไปจากวรรณกรรมสู่ละครโทรทัศน์ (ต่อ)

ตัวละครเอก	ลักษณะนิสัยตัวละคร	
	วรรณกรรม	ละครโทรทัศน์
กลุ่มเพื่อน (กลุ่มคนที่ร่วมมือกันทำร้ายริลณี)	มีนิสัยริษยา มักเอาชนะ และไม่มีเหตุผล กระทำทุกสิ่งที่เกิดไปด้วยอารมณ์และเหตุผลส่วนตัว แต่มีตัวละครบางตัวไม่ได้ทำร้ายริลณีขึ้นรุนแรง และพอให้ผีสาวอภัยในสิ่งนั้นและไม่สั่งหาร หากแต่ก็มีบทลงโทษอื่น	มีนิสัยริษยา มักเอาชนะ และไม่มีเหตุผล กระทำทุกสิ่งที่เกิดไปด้วยอารมณ์และเหตุผลส่วนตัว นำตัวละครบางตัวมาปรับเปลี่ยนให้เป็นผู้ที่ทำร้ายริลณี ทำให้ทุกคนได้รับบทลงโทษจากผีสาวด้วยการถูกสังหารทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาตามการดัดแปลง เห็นได้ว่าการนำมาปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น นับว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อทิศทางของเนื้อเรื่อง และการตีความหมายใหม่ที่ต่างไปจากเดิมของวรรณกรรมไปสู่ละคร ดังตัวอย่างจากตัวบทวรรณกรรมดังนี้

“รู้หรือยังว่าความเลวของแก...ไม่ได้น้อยไปกว่าคนอื่นเลยไอ้เตชิต!” พุดจบริลณีก็หัวเราะอย่างน่าสยดสยอง

“แต่ฉันใจดีไม่ฆ่าแกหรอก เพราะเดี๋ยวจะได้ไปเสวยสุขกับอิชิมพู่ ไอ้...เกือบล้มลูกอยากหักทายเป็นนะ”

(ภาคินัย กสิรักษ์, 2556, หน้า 240)

จากการศึกษาตัวบทละครโทรทัศน์ที่ผ่านการดัดแปลงมาแล้ว จะเห็นได้ว่าฉากของริลณีและเตชิต ถูกนำเสนอถึงความรักได้อย่างโดดเด่น โดยเฉพาะความรักความโรแมนติก และผิดหวังจากความรัก ลักษณะนิสัยของตัวละครบางตัวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง โดยแต่เดิมนั้นวรรณกรรมได้สื่อถึงการกดทับและทำร้ายกันของมนุษย์ซึ่งมีสาเหตุมาจากความโกรธแค้น และค้นหา ดังตัวอย่างบทโทรทัศน์ดังนี้

ริลณี: แม้ความตายก็จะแยกเราสองคนจากกันไม่ได้

เตชิต: เราสองคนจะอยู่บ้านหลังนี้ ไม่ว่าจะเจออะไรเราจะผ่านปัญหานั้นไปด้วยกันนะ

ภาพที่ 2: ริลณีและเตชิตขณะกำลังพูดคุยและบอกรักกัน
ที่มา: ละครเรื่อง นางชฎา (2558)

1.2 การนำมาปรับสร้างใหม่เพื่อการตีความในบริบทใหม่

จากการศึกษาจะพบว่าในวรรณกรรมประชานิยมเรื่อง “นางชฎา” มีเนื้อหาค่อนข้างแตกต่างจากตัวบทในละครโทรทัศน์ โดยในวรรณกรรมผู้เขียนมักจะเน้นการใช้เหตุการณ์ที่สื่อถึงความเจ็บปวด การล้างแค้น และการเผชิญหน้ากับความตาย ซึ่งทำให้เรื่องราวเต็มไปด้วยความรุนแรงและอารมณ์ความรู้สึกที่ดุดัน ในขณะที่ตัวบทละครโทรทัศน์อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้ชมในวงกว้าง รวมถึงมีการลดทอนความรุนแรงหรือเนื้อหาที่กระทบต่ออารมณ์อย่างหนักเพื่อตอบสนองข้อกำหนดของสื่อและการคำนึงถึงผู้ชมในครอบครัว เมื่อนำมาดัดแปลงและปรับสร้างใหม่เป็นบทละครโทรทัศน์นั้น ยังคงพบชุดข้อมูลเดิมจากวรรณกรรมข้างในโครงเรื่องและเนื้อหาบางส่วนแต่ในหลาย ๆ อย่างได้มีการดัดแปลงและปรับใหม่เพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมของผู้ที่บริโภค เพื่อให้ผู้ที่รับชมได้เข้าใจและตีความหมายใหม่จากตัววรรณกรรม ซึ่งบทวรรณกรรมได้นำเสนอภาพความโหดร้ายของมนุษย์ที่กระทำต่อมนุษย์ด้วยกันอย่างไร้ความปราณี แต่ในบทละครโทรทัศน์มีตัวละครเอกบางตัวมีลักษณะนิสัยที่เปลี่ยนไป ตัวบทได้นำเสนอสิ่งที่เป็นเชิงบวกของมนุษย์ที่ช่วยเหลือและมีความเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันบ้าง และการมีคนดีในอุดมคติของสังคมจากตัวละครทำให้ผู้ชมมีความต้องการติดตามเนื้อเรื่องต่อไป ฟังพอใจในการรับชมและเป็นตัวอย่างที่ดีกับสังคม

เห็นได้ชัดเจนว่าละครโทรทัศน์เข้าถึงได้ง่ายกว่าและเข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย ละครโทรทัศน์จึงเปลี่ยนลักษณะนิสัยของตัวละคร และเนื้อหาบางตอนเพื่อการเพิ่มความน่าสนใจและลดความรุนแรงลงไป ซึ่งหมายถึงว่าเนื้อหาที่เผยแพร่ออกไปมีผลต่อความคิดและการกระทำของผู้ชม หากขาดวิจรรย์ญาณในการรับชม อาจซึมซับความรุนแรงและความคิดการกระทำบางอย่างของตัวละครไป เป็นอีกเหตุผลให้บทละครโทรทัศน์นำเสนอตัวละครเอกบางตัวให้มีลักษณะนิสัยที่เป็นคนดีในอุดมคติมากขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองและความคิด มีส่วนในการขับเคลื่อนสังคม

การนำมาดัดแปลงและสร้างใหม่เป็นละครโทรทัศน์ นอกจากเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังมีเจตนาในการสื่อสารที่ต่างไปจากวรรณกรรม โดยตัววรรณกรรมนั้นต้องการสื่อถึงการแก้แค้น และสิ่งเลวร้ายที่มนุษย์กระทำต่อกัน ไม่มีการผ่อนปรน ไม่มีทางออกให้กับผู้ที่กระทำผิด ไม่มีโอกาสที่หยาบยื่นให้กันเพื่อปรับตัวใหม่ เมื่อนำมาตีความหมายใหม่ในละครโทรทัศน์ก็พบว่าไม่ได้สื่อถึงแค่ความโหดร้ายของมนุษย์เพียงอย่างเดียว หากแต่ได้สื่อถึงความรักความหวัง และความเมตตาที่มีต่อกันของมนุษย์โลก เพื่อให้เข้าใจในบริบทใหม่ว่าโลกนี้ไม่ได้มีแต่สิ่งทีโหดร้ายเสมอไป หากแต่ยังมีความรักความเมตตาที่พอจะช่วยดำรงให้สังคมโลกนี้น่าอยู่ต่อไป

2. การมอบอำนาจให้ผี โดยผ่านภาพลักษณ์ “นางรำ”

นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 25 กิจการละครผู้หญิงได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาททางสังคมจากการเป็นเครื่องประดับเกียรติยศของชนชั้นกษัตริย์มาเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงของชนชั้นกลางทั่วไป กลายเป็นอาชีพที่เป็นการแสดงเพื่อแลกกับค่าตอบแทนที่ใช้ในการยังชีพ นางรำได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและบทบาทมาหลายยุคสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะปรากฏให้เห็นในภาพของผลผลิตทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ได้แก่ นิยาย ละครสมัยใหม่ (ปริตตา เกลิมเผ่า กอนันตกุล, 2545, หน้า 18)

จากตัวบทวรรณกรรมและละครโทรทัศน์จะพบว่า การปรากฏตัวของผีจะควบคู่กับการใส่ชุดนางรำ มีดนตรีและบทเพลงไทยเดิมบรรเลง พร้อมกับภาพอันน่าสยง ในการสร้างภาพลักษณ์นางรำให้มาคู่กับผีนั้น นับว่าเป็นการให้อำนาจกับผีตนนั้น เนื่องด้วยศิลปะการรำไทย แต่เดิมเป็นสิ่งที่อยู่กับชนชั้นปกครอง และพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ดนตรีและนาฏศิลป์ที่อาณาจักรอยุธยาเลือกรับมาจากวัฒนธรรมอินเดียมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับการเสริมสร้างฐานะของชนชั้นปกครอง ตามคติความเชื่อเรื่องราวที่มีการถ่ายทอดในเชิงพิธีกรรมความศักดิ์สิทธิ์ ที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจของชนชั้นปกครอง และได้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมดังกล่าวสู่ชนชั้นใต้ปกครองหรือราษฎร ผ่านการสร้างประเพณี ศิลปะ พิธีกรรมต่าง ๆ ให้ราษฎรร่วมรับรู้ (มัญจิม่า จินเทศ, 2548, หน้า 24)

ดังนั้นในการปรากฏตัวของผีโดยมากคู่กับภาพลักษณ์นางรำ สวมชุดทรงสูง เป็นการแสดงออกถึงอำนาจที่มีมากกว่าภาพลักษณ์ทั่วไป เนื่องด้วยศิลปะนาฏศิลป์ คือหลักการและความรู้ทางนาฏศิลป์ที่มีการถ่ายทอดความรู้ในชนชั้นปกครอง และได้มีการสืบทอดต่อมาที่กลุ่มเจ้านายและข้าราชการชั้นสูงในอดีต (มัญจิม่า จินเทศ, 2548, หน้า 23) การมอบอำนาจให้ผี โดยผ่านภาพลักษณ์ “นางรำ” ในวัฒนธรรมไทย นางรำเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่มีความงดงามและอ่อนช้อย แต่เมื่อผีปรากฏในร่างนางรำ ความงดงามนั้นก็กลับมาพร้อมกับอำนาจที่ทรงพลัง การมอบอำนาจให้กับผีในร่างของนางรำเป็นการสะท้อนถึงอำนาจของเพศหญิงในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

3. คุณค่าของวรรณกรรมประชาานิยมสู่การดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์

การดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์สามารถช่วยเพิ่มจำนวนผู้ติดตามของเรื่องนั้น ๆ ได้ โดยผู้ที่เคยอ่านวรรณกรรมมาก่อนมักจะตื่นเต้นและคาดหวังที่จะเห็นเรื่องราวที่ตนเองชื่นชอบถูกนำเสนอผ่านสื่อภาพและเสียง โดยละครโทรทัศน์สามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้นผ่านการแสดงของนักแสดง และการใช้ดนตรีและแสงสีเพื่อสร้างบรรยากาศ การสื่อสารผ่านภาพและเสียงช่วยเพิ่มพลังและความลึกซึ้งให้กับเรื่องราวจากวรรณกรรมต้นฉบับ การดัดแปลงจากวรรณกรรมสู่บทละครนั้นนับว่ามีคุณค่าหลายด้าน ทั้งในเชิงการใช้ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม รวมไปถึงความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ คุณค่าของวรรณกรรมประชาานิยมที่ส่งผลต่อการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายมิติ ดังนี้

3.1 คุณค่าด้านภาษา

ภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมประชาานิยมนั้นมักมีความงดงามในเชิงวรรณศิลป์ โดยการเปรียบเทียบเชิงวรรณศิลป์ (figures of speech) เช่น อุปมา อุปลักษณ์ และสัญลักษณ์ ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในจินตนาการและความรู้สึกที่ลึกซึ้ง เนื่องด้วยภาษามิบบทบาทในการสร้างอารมณ์และบรรยากาศในเรื่อง ตัวอย่างเช่น การใช้ถ้อยคำที่มีความนุ่มนวลหรือรุนแรง สามารถสร้างอารมณ์ที่แตกต่างให้กับเรื่องราว การใช้จังหวะและเสียงในการเขียน เช่น การซ้ำคำหรือการเล่นเสียง (alliteration) ช่วยให้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ของตัวละครหรือบรรยากาศของสถานการณ์ เมื่อถอดบทจากวรรณกรรมออกมาสู่บทละคร ส่งผลให้การแสดงละครนั้นอิงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ไปตามภาษาที่ถ่ายทอดออกมาผ่านวรรณกรรม สื่อให้เห็นถึงอารมณ์และตัวตนของตัวละครได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

3.2 คุณค่าทางความเชื่อ

คุณค่าทางความเชื่อในวรรณกรรมประชานิยมเรื่องนางชฎานี้มีความสำคัญต่อการสะท้อนโลกทัศน์ของมนุษย์ในแต่ละสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ในการกำหนดความดีความชั่วในสังคมนั้น ได้ใช้หลักความเชื่อในผล การกระทำ โดยในทางพุทธศาสนานั้นมีคำสอนว่าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้เกิดวิบากหรือผลของการการกระทำกรรมและวิบากมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นเหตุและผล การกระทำกรรมดีจะก่อให้เกิดผลดี การกระทำกรรมชั่วจะก่อให้เกิดผลชั่ว ซึ่งในพระไตรปิฎกมีความหลายตอนกล่าวถึงกรรมและวิบาก โดยคติความเชื่อเรื่องนี้เป็นที่ยึดถือและแพร่หลายในสังคมไทยจนถึงปัจจุบัน หากทำไม่ดีตามที่ศาสนาพุทธได้ตั้งกฎเกณฑ์ไว้ ผู้นั้นจะกลายเป็นคนชั่ว โดยการสร้างภาพสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือการสร้างภาพของผี ที่กลับมาแก้แค้นกับคนที่เคยทำไม่ดี เป็นการแสดงถึงความเชื่อที่ฝังรากลึกในวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อส่งต่อให้ความเชื่อเหล่านี้ยังคงอยู่ในการขับเคลื่อนไปของสังคม ให้พึงระลึกทำแต่สิ่งที่ดีต่อผู้คนและสังคมต่อไป

3.3 คุณค่าทางนาฏศิลป์และวัฒนธรรมไทย

ในวรรณกรรมเรื่องนางชฎา สู่การดัดแปลงไปเป็นละครโทรทัศน์นั้น สิ่งที่เห็นได้ชัดทาง ศิลปวัฒนธรรมที่ส่งต่อกันมาอย่างยาวนานคือการร่ายรำทางนาฏศิลป์ โดยนาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่ประณีตและมีลักษณะเฉพาะ เช่น การยกแขน การเหยียดนิ้ว และการขยับเท้า ที่เป็นจังหวะ การเคลื่อนไหวเหล่านี้สะท้อนความงดงามทางกายภาพและความสมดุลในศิลปะการแสดง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล นอกจากนี้ยังมีเครื่องแต่งกายที่มีสีสันสวยงาม ลวดลายละเอียดอ่อน และการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ ล้วนสะท้อนความประณีตในศิลปะการออกแบบ และหัตถศิลป์ของไทย นาฏศิลป์นับว่าเป็นวัฒนธรรมที่ส่งต่อกันมาอย่างยาวนานจนกลายมาเป็นชุดความรู้ที่มาบรรจบในหลักสูตรการศึกษาที่มีความเป็นมาตรฐาน นับว่าเป็นอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ควรค่าแก่การรักษาไว้เพื่อคนรุ่นหลังสืบไป

บทสรุป

โดยภาพรวมแล้วการดัดแปลงบทบาทตัวละครที่ปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้การดำเนินเรื่องของ บทละครโทรทัศน์เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมในการรับชมผ่านการดูมากกว่าการอ่าน เนื้อเรื่องเนื้อหา รวมไปถึงฉากที่มีการดัดแปลงไปนั้น ล้วนเพื่อต้องการสื่อให้ทราบถึงมิติที่แตกต่างออกไปหากแต่ยังคง เค้าความเดิมของตัววรรณกรรมไว้ภายในตัวด้วย วรรณกรรมประชานิยมแนวสยองขวัญที่เป็นที่นิยมจน นำมาดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ ได้แสดงให้เห็นถึงการนำชุดข้อมูลเก่ามาสร้างใหม่ นอกจากการสร้าง ความบันเทิงแล้วยังเพื่อให้ผู้ได้รับชมได้ตีความในบริบทใหม่ที่ต่างออกไปจากเดิม มีการปรับเปลี่ยนเป็น บทละครโทรทัศน์ที่มีความบันเทิงในแง่ความรักและความโรแมนติกเข้ามาแทรกในเนื้อเรื่องด้วย ทั้งยังมีการนำชุดความรู้เกี่ยวกับศิลปะการรำไทย ซึ่งเป็นศิลปะที่รับรู้กันในสังคมวงกว้างว่าเครื่องแต่งกายและ การแสดงศิลปะรำไทยเป็นสิ่งที่คู่กับชนชั้นปกครอง เป็นชนชั้นที่มีอำนาจ และการรำไทยเป็นสิ่งที่ประกอบ

พิธีการศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นศิลปะที่เชื่อมระหว่างโลกมนุษย์และความเชื่อเหนือธรรมชาติของผู้คน มาดัดแปลงให้เข้ากับตัวบท เพื่อเพิ่มอำนาจความน่าเกรงขามให้กับตัวละครที่เป็นผีในเรื่อง

เห็นได้ว่าการอ่านวรรณกรรมและการรับชมผ่านบทละครมีความแตกต่างกันเนื่องด้วยข้อจำกัดที่ต่างกันออกไป ในการอ่านวรรณกรรมจะรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้ชัดกว่าเนื่องด้วยเป็นการสื่อสารทางภาษา เมื่อนำไปปรับเป็นบทละครโทรทัศน์ที่ส่งไปจึงแตกต่างจากตัวบทวรรณกรรม เพราะประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น นักแสดง ฉาก แสงไฟ เป็นต้น เมื่อใช้มโนทัศน์เกี่ยวกับการดัดแปลง (adaptation) ยิ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ได้ว่าการนำวรรณกรรมมาดัดแปลงใหม่เป็นบทละครโทรทัศน์ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องหรือตัวละคร แต่ก็ยังพบชุดข้อมูลเดิมที่ยังปรากฏโดดเด่นอยู่ในบทละครโทรทัศน์ที่นำมาดัดแปลงใหม่ และเป็นสิ่งเน้นย้ำของเรื่องการผลิตซ้ำหรือผลิตข้อมูลใหม่ออกมา ล้วนมีชิ้นส่วนของข้อมูลเดิมที่เคยมีอยู่แล้วก่อนทั้งสิ้น เพียงแค่ นำข้อมูลบางส่วนมาดัดแปลงและปรับเปลี่ยนไปให้เข้ากับบริบทใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ชมได้ตีความต่างไปจากงานชิ้นเดิม ไม่ได้เป็นการลดคุณค่าหรือเพิ่มคุณค่าให้แก่งานชิ้นก่อนหน้า เพียงแต่เป็นการเสนอให้เห็นในแง่มุมที่หลากหลายไปจากบริบทเดิมที่ภาคินัยได้เขียนไว้ในวรรณกรรม

โดยปกติแล้วงานวรรณกรรมประชานิยม (popular literature) ของนักเขียนนามปากกา “ภาคินัย” นั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาผ่านการเขียน เมื่อได้มีการดัดแปลงเป็นบทโทรทัศน์โดย สวิตตา และกำกับโดย ปรีดาภรณ์ บัวตุม สร้างสรรค์ออกมาได้อย่างน่าสนใจ มีการดำเนินเรื่องได้เป็นอย่างดี เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย ถึงอย่างนั้นในตัวบทที่ดัดแปลงก็ยังมีร่องรอยเดิมจากการปะติดปะต่อจากวรรณกรรม ซึ่งก็คือชุดความรู้เดิมแต่สามารถนำมาดัดแปลงและถ่ายทอดให้กับผู้คนมีความสนใจและตอบสนองต่องานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เกิดความรับรู้และเข้าใจอย่างถึงที่สุด

บรรณานุกรม

- ทงูไอดี. (2567). **เรื่องย่อ นางขงา ข่ง 7HD (รีรัน)**. สืบค้นจาก <https://entertainment.trueid.net/synopsis/Vjqv44vzVp0d>
- ปิยพิมพ์ สมิตติก. (2541). **การเชื่อมโยงเนื้อหา “นวนิยาย” ในสื่อสิ่งพิมพ์และในสื่อละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล. (2545). **โลกของนางรำ: ตัวตน ความงาม และความศักดิ์สิทธิ์ในชีวิตของนางละครแก้วบน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา.
- ภาคินัย กสิรักษ์. (2556). **นางขงา ฉบับพิเศษ**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ก้าวกระโดด.
- มัญจิม่า จีนเทศ. (2548). **นาฏศิลป์สกุลหลวง ความรู้ ตัวตน และพื้นที่ทางสังคม**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสันสกฤต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนตรี มีเนียม. (2560). **วรรณกรรมการแสดง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วัลลภ พุ่มระชัยกร, ชนัย วรรณะสี และนิวัฒน์ สุขประเสริฐ. (2559). บทบาททศกัณฐ์: กรณีศึกษากระบวนการทำรำและกลวิธีการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ตอนทำวมาลีวราชว่าความ ตามแนวทางของนายจตุพร รัตนวราหะ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 9(2), หน้า 1107-1124.
- สิรินทร จิระกุล. (2561). **แฟนฟิควรรณคดีไทยแนวยาไออิ: การดัดแปลงวรรณคดีไทยเป็นวรรณกรรมประชานิยม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพจน์ จุกลิ้น และสุพรรณิ บุญเพ็ง. (2563). **การสร้างสรรคงานนาฏศิลป์เรื่องพระลอดอน “ศึกโหงพราย” จากนวนิยายความเรียงบงาย**. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 19(2), หน้า 59-70.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
2. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1.	ขนาดเล่มวารสาร	เล่มวารสารมีขนาด <u>18.7 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 1.5 เซนติเมตร ก้นซ้าย 2 เซนติเมตร ก้นขวา 1.5 เซนติเมตร</u>
2.	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ <u>ขนาดตัวอักษร 24 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 20 พอยท์ ชนิดหนา</u> ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
3.	ชื่อผู้เขียนบทความ	<u>ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ</u> ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิดด้านขวาหน้ากระดาษ
4.	สังกัดผู้เขียนบทความ	<u>ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail</u> ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
5.	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาว <u>ไม่เกิน 300 คำ และมี 1 ย่อหน้าเท่านั้น</u>
6.	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3-6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ
7.	เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> • หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา • การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. บทความวิจัย ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1.1 บทนำ 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 1.3 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย <ul style="list-style-type: none"> - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 1.5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 1.6 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.7 บรรณานุกรม 2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 2.1 บทนำ 2.2 เนื้อเรื่อง 2.3 บทสรุป 2.4 บรรณานุกรม
8.	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9.	รูปภาพ	รูปภาพประกอบให้ส่งต้นฉบับเป็นภาพถ่ายหรือสไลด์ที่มีความคมชัด และส่งจัดไฟล์รูปภาพเป็นนามสกุล JPEG, PNG

รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม

1. การอ้างอิง

การอ้างอิงเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุน และระบุที่มาของเนื้อหาที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (in-text citation)

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาใช้ระบบนาม-ปี ซึ่งระบุแหล่งที่มาของเนื้อหาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใส่วงเล็บแทรกในส่วนต้นประโยค ท้ายประโยค หรือในเนื้อหา โดยการอ้างอิงแทรกในเนื้อหานี้จะปรากฏด้วยในส่วนท้ายเล่ม (บรรณานุกรม) โดยในกรณีที่คุณเขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล และตามด้วยชื่อย่อ

1.2 การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (footnote citation)

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถให้ใช้เฉพาะเชิงอรรถขยายความเท่านั้น โดยการอ้างอิงแบบการขยายความเนื้อหา เป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มเติม หรือขยายความข้อมูลโดยการบอกถึงแหล่งที่มาไม่ควรซับซ้อน ควรเขียนเป็นประโยคสั้น ๆ กะทัดรัดและเข้าใจง่าย ซึ่งหากมีความยาวมากเกินไปควรนำไปใช้อ้างอิงแทรกในเนื้อหา

2. บรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิง

การเขียนบรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิงเป็นการรวบรวมเพื่อระบุถึงแหล่งที่มาและเป็นการแสดงจริยธรรมทางวิชาการของผู้เขียน รวมทั้งใช้ในการติดตามข้อมูลต่อหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อตั้งนั้น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงได้กำหนดการอ้างอิงและบรรณานุกรมเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งฉบับ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงและบรรณานุกรม APA 6th

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname,/Year,/pp.)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-31)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-27, 31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-27, 31)
Adam (2010)	(Adam, 2010)
Adam (2010, p. 14)	(Adam, 2010, p. 14)
Adam (2010, pp. 14-18)	(Adam, 2010, pp. 14-18)
Adam (2010, pp. 14, 18-20)	(Adam, 2010, pp. 14, 18-20)

2. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/and/Surname 2/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/&/Surname 2,/Year,/pp.)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45-50)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45-50)
Drucker and Keegan (2009)	(Drucker & Keegan, 2009)
Drucker and Keegan (2009, p. 156)	(Drucker & Keegan, 2009, p. 156)
Drucker and Keegan (2009, pp. 156-159)	(Drucker & Keegan, 2009, pp. 156-159)

3. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/2,/and/3/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/2,/and/3,/Year,/pp.)
คมศร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553)	(คมศร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553)
คมศร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553, หน้า 16-22)	(คมศร เมธิกุล, นัตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553, หน้า 16-22)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992, pp. 23-25)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992, pp. 23-25)

4. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 4-5 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/.../and/Surname 5,(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/.../ & /Surname 5,/Year,/pp.)
กมลศรี สมใจ, ธาริณี บุญยสิทธิ์, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข็มจิรา และจิราพร จรแก้ว (2555, หน้า 187-193)	(กมลศรี สมใจ, ธาริณี บุญยสิทธิ์, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข็มจิรา และจิราพร จรแก้ว, 2555, หน้า 187-193)
Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, and Santum (2005, pp. 35-38)	(Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, & Santum, 2005, pp. 35-38)

5. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 6 คน หรือมากกว่า

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/et al./(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/et al.,/Year,/pp.)
ศรีสุภา รัตนา และคณะ (2550, หน้า 9-21)	(ศรีสุภา รัตนา และคณะ, 2550, หน้า 9-21)
Green et al. (2009, pp. 44-47)	(Green et al., 2009, pp. 44-47)

6. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งใช้นามแฝง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อนามแฝง/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อนามแฝง,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
ทมยันตี (2540, หน้า 49-53)	(ทมยันตี, 2540, หน้า 49-53)
Omega (2002, p. 51)	(Omega, 2002, p. 51)

7. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ยศ หรือฐานันดรศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2524, หน้า 14-15)	(พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2524, หน้า 14-15)
คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต (2525, หน้า 9)	(คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต, 2525, หน้า 9)

8. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2552, หน้า 8-12)	(พระพรหมมิ่งคลาจารย์, 2552, หน้า 8-12)

9. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือชื่อบรรณาธิการ

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ “ชื่อบทความ”/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (“ชื่อบทความ”/,ปีที่พิมพ์,/หน้า)
“สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม” (2530, หน้า 3)	(“สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม”, 2530, หน้า 3)
“Instruction in Junior” (1987, pp. 57-58)	(“Instruction in Junior”, 1987, pp. 57-58)

10. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ม.ป.ป./หน้า) Surname/(n.d./pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ม.ป.ป./หน้า) (Surname,/n.d./pp.)
คมทวน คันธนู (ม.ป.ป., หน้า 18)	(คมทวน คันธนู, ม.ป.ป., หน้า 18)
Daly (n.d., pp. 25-26)	(Daly, n.d., pp. 25-26)

11. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากการสัมภาษณ์หรือการติดต่อส่วนตัว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) Name/(personal communication,/M/D,/Y)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) (Name,/personal communication,/M/D,/Y)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)
C.M. Nyamboga (personal communication, March 19, 2006)	(C.M. Nyamboga, personal communication, March 19, 2006)

12. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากข้อมูลที่ถูกอ้างถึงในเอกสารอื่น

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(as cited in/Surname,/Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname/as cited in/Surname,/Year,/pp.)
กุลธิดา ท่วมสุข (อ้างถึงใน อุษณี ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)	(กุลธิดา ท่วมสุข อ้างถึงใน อุษณี ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)
Miller (อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)	(Miller อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)
Maslow (as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)	(Maslow as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	สุทธิ ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินท์ติ้ง.
	ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 . (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
	Wonnacott, T.H., & Wonnacott, R.J. (1969). Introductory Statistics . (5 th ed.). Singapore: John Wiley and Sons.
	American Library Association. (1963). Let's Read Together: Books for Family Enjoyment . Chicago: American Library Association.
บทความในหนังสือรวมเรื่อง	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./ Ed./ Eds.)/ ชื่อหนังสือ/ (หน้า/ เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2548). ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา. ใน สุวรรณี สันต์ธนะวานิช (บ.ก.). ศาสนศิลป์ในชุมชนธนบุรี (หน้า 69-90). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
	ทัศนาศา ชาญพล และรุ่งฟ้า ธิโณทัย. (2548). การจัดการในงานวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
	Druxman, R. (2003). Designing Opportunities for Learning. in Norton, P., & Wiberg K.M. (Eds.). Teaching with Technology (pp. 17-41). Canada, OT: Thomson Wadsworth.
บทความในวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่)/ หน้า/ เลขหน้า.
	วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2556). ผ่าทอกับชีวิตคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี , 6(2), หน้า 103-126.
	Carter, J.S., Corra, M., Carter, S.K., & McCrosky, R. (2014). The Impact of Place? A Reassessment of the Importance of the South in Affecting Beliefs about Racial Inequality. The Social Science Journal , 51(1), pp. 12-20.

หนังสือแปล	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่งดั้งเดิม./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือฉบับแปล./ แปลจาก/ ชื่อเรื่องเดิม/ โดย/ ชื่อผู้แปล./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	เจมส์ อาร์. โดตี. (2562). เราทุกคนล้วนมีร้านเวทมนตร์อยู่ในใจ. แปลจาก Into the Magic Shop โดย นที สาครยุทธเดช. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คส์.
รายงานการวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่องานวิจัย./ สถานที่พิมพ์./ หน่วยงาน.
	วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานอาหารแปรรูปจากเห็ดนางฟ้าอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สถาบันวิจัยและพัฒนา.
	Hassen, N. (2013). A Literature Review: The Neurological Effects of a Spinal Manipulable Therapy. USA, MA: Harvard University.
เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ/ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./Ed./Eds.)(ถ้ามี)./ ชื่อการประชุม./ (หน้า/เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์./ หน่วยงาน.
	อุวพล คงน้อย, ศกร คุณวุฒิฤทธิธรณ, ธนาทิพย์ สุวรรณโสภี และอภิญญา หิรัญวงษ์. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนมที่เลี้ยงดูในเขตภาคกลางของประเทศไทย ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว. (หน้า 182-190). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
	Nyamboga, C.M., & PrapatPawinan. (2001). Copyright and Right of Digital Information: Challenges to Information Professionals. In H.K. Kual& E. Ramma Reddy (Eds.), Library and Information Networking: NACLIN 2001. (pp. 408-420). Delhi: Developing Library Network.
วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาเอก/ดุษฎีนิพนธ์/ การศึกษาค้นคว้าอิสระ) ชื่อปริญญา/สาขาวิชา./ ชื่อมหาวิทยาลัย.
	อัครพล นิมมรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการปมเพาะธุรกิจในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
	PrapatPawinan. (2005). Appropriate Tree Species and Techniques for Direct Seeding for Forest Restoration in Chiang Mai and Lamphun Provinces. Unpublished Master's Thesis, Chiangmai University.

บทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์/เดือน/วันที่ (ถ้ามี))/ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์/ ปีที่/หน้า/เลขหน้า.
	ส้มโอมีโอ. (2558, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. กุลสตรี , 20, หน้า 37-40.
	ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2560, พฤศจิกายน 8). อนาคตจีน-อเมริกา. เดลินิวส์ , หน้า 6.
	Kington, J. (2005, December 23). East Timor's Search for Justice. Bangkok Post , p. 12.
คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ	
รูปแบบ	ชื่อหน่วยงานเจ้าของเอกสาร./(ปี/เดือน/วันที่)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อเอกสาร./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).
	มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2551, เมษายน 22). ระเบียบมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2551.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อกฎหมาย/(ปี/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า/เลขหน้าที่ใช้อ้างอิง.
	ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2542, 12 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา . เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 79 ง, หน้า 17-18.
เอกสารโบราณ	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง/[ประเภทของเอกสาร]/(ปีที่สร้าง)/ลักษณะเส้นหรือรายละเอียดของเอกสาร (ถ้ามี)/ ชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ./เลขที่เอกสาร.
	กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173 [กระดานเพลา]. (จ.ศ. 1173). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอ. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 15 หมวดจดหมายเหตุ กท.ร.2.
	ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี [หนังสือสมุดไทยดำ]. (จ.ศ. 1129). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นขาว. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 28 หมวดจดหมายเหตุ ธบ.
พระไตรปิฎก	
รูปแบบ	ชื่อพระไตรปิฎก/เล่มที่/(ปีที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	สุตตขุ. ขุททกปาฐธมมปทคธา สุตตนิปาตา เล่มที่ 25. (2537). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต)/ชื่อเรื่อง./สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบน อินเทอร์เน็ต
	มนิรัตน์ ก้องโสตร์. (2555). หอยหลอด . สืบค้นจาก http://www.nicaonline.com/articles3/site/view_article.asp?idarticle=11
	Blood, R. (2000). A History and Perspective . Rebecca's Pocket . Retrieved from http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

บทความจากวารสารออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ, ชื่อวารสาร/ ชื่อวารสาร, /ปีที่(ฉบับที่)/ หน้า/ เลขหน้า./ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ธีระ รุ่งธีระ. (2552). การศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของผู้เรียนชาวไทย. วารสารสงขลานครินทร์ , 13(1), หน้า 857-869. สืบค้นจาก http://www.tci-thaijo.org/index.php
	Crane, G. (2006). What do You do with a Million Books? D-Lib Magazine , 12(3), Retrieved from http://www.dlib.org/dlib/03crane.html
จดหมายข่าวออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./ เดือน/ วันที่)/ ชื่อบทความ./ ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ทีมข่าวภูมิภาค. (2553, มกราคม 14). รุกอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกว่า 200 ไร่. ไทยรัฐออนไลน์ . สืบค้นจาก http://www.thairath.co.th/content/region/58641
คลิปวิดีโอจากยูทูป	
รูปแบบ	ชื่อ Username./ (ปี./ เดือน/ วันที่)/ ชื่อเรื่องคลิปวิดีโอ/[Video File]./ สืบค้นจาก URL
	โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนท์. (2561, พฤศจิกายน). 3 แซบ “เคน-เต้ย” คงแขน เข่าทั้งหมด เปลือยกองละครมีเพียงรัก [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=ewRga15
	GEICO Insurance. (2013, May 22). GEICO Hump Day Camel Commercial-Happier than a Camel on Wednesday [Video File]. Retrieved from http://youtu.be/kWBhP0EQ
โพสต์เฟสบุ๊ก	
	ชื่อผู้แต่ง./ (ปี, วันที่/ เดือน)/ ชื่อเรื่อง/[Status update]./ Facebook./ URL
	Fitwhey อาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อ ลดไขมัน. (2564, 20 กรกฎาคม). ถึงจะล้อค แต่ไม่ล้อค โปรตีน!!! ให้ Whey Protein ของฟิตเวย์ดูแลร่างกายให้คุณ [Status update]. Facebook. https://www.facebook.com/fitwhey/posts/pfbid024jTZAyyBcJyj1QWW7jXkAZY9E9MxhdGQ2ykSQvyBok1w5u23G24Tvt5hWS5kgTGL

*** สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่ ***

https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru